

TULÁK PO HVĚZDÁCH

Jack London

Městská knihovna v Praze

půjčuje

knihy, audioknihy,
obrazy, deskové hry...

nabízí prostory pro

samostatné studium,
skupinová setkání,
přednášky, konference...

poskytuje online služby

e-knihy, digitalizované dokumenty,
přednášky, kurzy...

pořádá

autorská čtení, přednášky,
koncerty, filmové projekce,
akce pro děti...

podporuje tvoření v kreativních dílnách

DOK16 pro práci se dřevem a papírem
Atelier pro šití a vyšívání

Suterén pro 3D tisk, knižní vazbu, kaligrafii a pyrografii

mlp.cz
e-knihovna.cz
knihovna@mlp.cz
facebook.com/knihovna

Tulák po hvězdách

Jack London

Přeložil Josef Pospíšil

Znění tohoto textu vychází z díla [Tulák po hvězdách](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Svoboda v Praze v roce 1984. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Podle [předlohy](#) z fondu [Moravské zemské knihovny v Brně](#).

§

Text díla (Jack London: Tulák po hvězdách), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 28. 7. 2023.

OBSAH

1	6
2	12
3	20
4	26
5	33
6	41
7	51
8	60
9	66
10	70
11	76
12	103
13	121
14	146
15	155
16	193
17	200
18	233
19	237
20	265
21	274
22	294

1

Odjakživa jsem věděl, že znám i jiné doby a jiná místa. Věděl jsem o jiných osobách, které žijí ve mně. A věř mi, stejně jsi na tom byl i ty, můj čtenáři. Začni se zpátky do svého dětství a pocit povědomí, o němž hovořím, se ti připomene jako zkušenost z dětských let. Tehdy ses ještě neustálil, nevykrystalizoval. Byl jsi tvárný, byl jsi duch v proměnlivém stavu, vědomí a osobnost v procesu utváření, ano, utváření a zapomínání.

Hodně jsi toho zapomněl, milý čtenáři, a přece si při četbě těchto řádků vzpomínáš na mlhavý sled minulých událostí z jiných dob a z jiných míst, kam jsi nahlížel dětskýma očima. Dnes si myslíš, že to byly sny. Kdyby to však byly jen sny, které se ti tehdy zdávaly, odkud by se byla vzala jejich podstata? Naše sny se kupodivu skládají z věcí, které známe. Látka našich nejčiřejších snů je látka našich zážitků. Jako dítěti, jako nemluvněti se ti zdávalo, že padáš z velké výšky, zdávalo se ti, že létáš vzduchem, jako létá to, co patří vzduchu, sužovali tě lezoucí pavouci a mnohonožci, kteří žijí v bahně, slyšel jsi jiné hlasy, viděl jiné tváře, děsivě známé, a pozoroval jsi jiné východy a západy slunce; když na ně teď pohlížíš zpět, víš, že byly jiné, než jaké jsi kdy spatřil.

Nu dobrá. To, co jsi v dětství občas letmo zahlédl, je z jiného světa, z jiného života, jsou to věci, které jsi v tomto vymezeném světě svého vymezeného života nikdy neviděl. Ale kde tedy? Jiné životy? Jiné světy? Možná, že až si přečteš všechno, co napíšu, dostane se ti odpovědi na zmatené otázky, které jsem ti předložil a které sis v duchu kladl ještě dřív, než ses dostal k četbě toho, co právě píšu.

Wordsworth to věděl. Nebyl jasnovidec ani prorok, byl to jen obyčejný člověk jako ty nebo kdokoli jiný. Co věděl on, víš i ty, a ví to

každý. Ale on to vyslovil nejmýstižněji, ve sloce začínající slovy: „Ne v úplné nahotě, ne v naprostém zapomnění...“

Ach pravda, kolem nás novorozenců se stahují stíny vězení a příliš brzy zapomínáme. A přece jsme se jako novorozenci pamatovali na jiné doby a na jiná místa. My, bezmocná nemluvnata, chovaná v náručí nebo lezoucí po zemi po čtyřech, snili jsme své sny o létání vzduchem. Ano, a snášeli jsme útrapy a muka děsivých snů o mlhavých a příšerných věcech. My, novorozené děti bez zkušeností, jsme se zrodili se strachem, se vzpomínkou na strach – a vzpomínka znamená zkušenost.

Co se mne týká, věděl jsem, že jsem býval tulákem po hvězdách, věděl jsem to už v době, kdy jsem si začínal vytvářet svůj slovník, ve věku tak útlém, že jsem tehdy ještě vydával jen zvuky znamenající hlad a spánek. Ano, já, jehož rty ještě nikdy nezašeptaly slovo „král“, jsem si vzpomínal, že jsem kdysi býval královským synem. A nadto jsem si pamatoval, že kdysi jsem byl otrokem a synem otroka a že jsem nosil na krku železný obojek.

A nejen to. Když mi byly tři a čtyři roky a pět let, nebyl jsem to ještě já. Byl jsem něčím, co se tvoří, byl jsem duch v proměnlivém stavu, který ještě nezchladl v pevný tvar v kadlubu určitého těla, času a místa. V tom období ve mně zápasilo všechno, čím jsem byl v deseti tisících životů předtím, a kalilo to můj proměnlivý stav svou snahou vtělit se do mne a stát se mnou.

Je to bláznivé, že? Můj čtenáři, který se mnou, jak doufám, poputuješ daleko v čase a prostoru, měj, prosím, na paměti, že jsem o těchto věcech mnoho přemýšlel, že za krvavých nocí a v potu temnot, trvajících léta, jsem byl sám s mnoha svými jinými já, a bral jsem je v potaz a pozoroval je! Prošel jsem pekly všech životů, abych ti přinesl zprávy, o které se se mnou podělíš, až se ti naskytne příležitost strávit v pohodlí hodinku nad mými tištěnými stránkami.

Tedy, abych se zase vrátil, říkám, že ve věku tří, čtyř a pěti let jsem ještě nebyl sám sebou. Byl jsem jen něčím, co se utváří, a nabýval

jsem tvaru v kadlubu svého těla a uvnitř směsi, z níž jsem se skládal, zápasila všechna mocná, nezničitelná minulost, aby rozhodla o formě tohoto utváření. Hlas křičící do noci hrůzou ze známých věcí, které jsem já ovšem neznal a znát nemohl, nepatřil mně. Stejně tomu bylo s mým dětským hněvem, láskou a smíchem. V mém hlase se ozývaly jiné hlasy, hlasy mužů a žen z dávných dob, všechny stínové zástupy předků. A když jsem ve zlosti cenil zuby, byl to odraz vyceněných zubů zvířat starších než hory a v hlasovém šílenství mé dětské hysterie se vši její rudou zlobou se ozýval bezcitný, tupý řev zvířat z dob před Adamem, po geologickém zformování světa.

A tím je tajemství odhaleno. Rudá zloba! Ta mne v tomto mém současném životě zničila. Pro ni budu za pár krátkých týdnů vyveden z této cely na vyvýšené místo s propadlístěm, nahoře opatřené dobře napjatým provazem, a tam mne pověsí za krk a nechají mne viset, dokud nebudu mrtev. Rudá zloba mne vždycky ničila v každém z mých životů, rudá zloba je totiž mé neblahé osudové dědictví z dob slizkých věcí, z dob před rozvojem světa.

Je načase, abych se představil. Nejsem blázen ani šílenec. Chci, abyste to věděli a abyste proto věřili tomu, co vám povím. Jsem Darrell Standing. Několik málo z vás, kteří to čtete, mne pozná okamžitě. Dovolte mi však, abych o sobě podal vysvětlení většině, které jsem cizí. Před osmi lety jsem byl profesorem agronomie na zemědělské fakultě Kalifornské univerzity. Před osmi lety otrásla ospalým univerzitním městečkem Berkeley vražda, spáchaná na profesoru Haskellovi v jedné z laboratoří fakulty důlního inženýrství. Vrahem byl Darrell Standing.

Jsem Darrell Standing. Byl jsem přistižen při činu. Nebudu se teď přít, kdo byl v případě profesora Haskella v právu a kdo ne.

Byla to čistě soukromá záležitost. Šlo o to, že jsem v návalu vzteku, posedlý onou neblahou rudou zlobou, která byla mou kletbou celé věky, zabil svého kolegu profesora. Ze soudních spisů vysvítá,

že jsem se toho dopustil, a tentokrát souhlasím s tím, co říkají soudní spisy.

Ne, za tuto vraždu mne nepověsí. Byl jsem za ni odsouzen na doživotí. Tehdy mi bylo šestatřicet let. Dnes je mi čtyřiačtyřicet. Osm let, která mezitím uplynula, jsem strávil v kalifornské státní věznici v San Quentinu. Z toho pět let jsem prožil ve tmě. Říká se tomu samovazba. Lidé, kteří to přežili, tomu říkají smrt zaživa. A přece za těchto pět let smrti zaživa jsem si dokázal získat svobodu, jakou poznal jen málokdo. Jako nejpřísněji izolovaný vězeň jsem se toulal nejen světem, ale i časem. Ti, kteří mě uvěznili na bezvýznamných pár let, poskytli mi zcela nevědomky širý prostor věků. Dík Edu Morrellovi se mi vlastně dostalo pěti let toulek po hvězdách. Ale Ed Morrell, to je zas jiná historie. Povím vám o něm později. Mám toho povídat tolik, že ani nevím, jak začít.

Dobrá, tak tedy začátek. Narodil jsem se ve státě Minnesota, na usedlosti s čtvrtinou přistěhovaleckého podílu půdy. Matka byla dcerou švédského přistěhovalce. Jmenovala se Hilda Tonnesonová. Mým otcem byl Chauncey Standing ze starého amerického rodu. Jeho rod sahal až k Alfrédu Standingovi, zapsanému služebníku nebo otroku, chcete-li, který byl dovezen z Anglie na virginské plantáže za časů, kterým se říkalo staré už tehdy, když se mladistvý Washington vypravil vyměřovat půdu do pensylvánské divočiny.

Syn Alfréda Standinga bojoval v revoluci a vnuk ve válce roku 1812. Od té doby nebylo války, aby v ní Standingové nebyli zastoupeni. Já, poslední ze Standingů, který brzy zemře bez potomstva, jsem byl za naší poslední války jako prostý voják na Filipínách, a abych se jí mohl zúčastnit, vzdal jsem se v mladém věku, na počátku své kariéry, profesorského místa na Nebraské univerzitě. Můj ty bože, když jsem se tehdy vzdával místa, čekala mne hodnost děkana zemědělské fakulty na této univerzitě – mne, tuláka po hvězdách, plnokrevného dobrodruha, toulavého Kaina věků, bojovného hlasatele nejvzdálenějších dob, básníka snícího při svitu

luny o časech zapomenutých a podnes nezaznamenaných v historii lidstva, napsané lidskou rukou.

Jsem tedy zde, s rukama zarudlýma na chodbě vrahů ve státní věznici ve Folsomu, a čekám na den, který určí státní mašinerie, kdy mne služebníci státu vyvedou do toho, o čem si bláhově namlouvají, že je to tma, které se bojí, tma, která v nich probouzí děsivé a pověrečné představy, tma, která je žene uříčené a nařikající k oltářům jejich bohů, stvořených ze strachu a podobných člověku.

Ne, nikdy se nestanu děkanem žádné zemědělské fakulty. A přece jsem se v zemědělství vyznal. Bylo to moje povolání. Byl jsem k němu zrozen, vychováván, cvičen, a byl jsem v něm mistrem. Měl jsem pro ně geniální vlohy. Dovedu vybrat od oka krávu s vysokým obsahem tuku v mléce a přenechat Babcockovu tukoměru, aby dosvědčil, jak zkušené mám oko. Stačí mi podívat se ne na pozemek, ale na celou krajinu, a dovedu říci, jaké má půda přednosti a nedostatky. Mám-li stanovit, zda je půda kyselá nebo zásaditá, nepotřebuju k tomu lakmusový papír. Opakuji, měl jsem geniální vlohy pro polní hospodářství v nejvyšším vědeckém smyslu. A přece stát, zahrnující všechny občany státu, se domnívá, že může tuto mou moudrost vymazat do věčné temnoty provazem, který mi dají kolem krku, a šubnutím, které způsobí zemská tíže – tuto mou moudrost, která se ve mně zahnízdila za tisíciletí a zcela dozrála dřív, než na obdělaných trojských polích začali pást svá stáda kočovní pastýři.

Kukuřice? Kdo jiný by se vyznal v kukuřici? Provedl jsem ve Wistaru pokus, kterým jsem zvýšil roční výnos kukuřice v každém okrese státu Iowa o půl miliónu dolarů. To už patří historii. Nejedna farmář, který si dnes jezdí v automobilu, ví, kdo mu umožnil koupit si automobil. Mnoho dívek s něžnou hrudí a chlapců s jasným čelem, kteří hloubají ve středoškolských učebnicích, nemá ani potuchy, že vyšší vzdělání jsem jim umožnil já svým wistarským pokusem.

A řízení statku! Aniž musím studovat filmový záznam, dovedu zjistit, kde se plýtvá zbytečnými pohyby, ať jde o celou farmu nebo

o zemědělského dělníka, o plán hospodářských budov nebo o plán pracovních sil. O těchto věcech vyšla moje příručka s tabulkami. Není nejmenší pochyby o tom, že právě v tuto chvíli sto tisíc farmářů vraští nad jejími rozevřenými stránkami obočí, dříve než vyklepou poslední dýmku a půjdou si lehnout. A přece jsem překonával i své tabulky, jen jsem se na člověka podíval a hned jsem věděl, kam ho zařadit a jaký je jeho koeficient zbytečných pohybů.

A zde musím skončit první kapitolu svého vyprávění. Je devět hodin a na chodbě vrahů to znamená, že se musí zhasnout. Právě teď slyším, jak zlehka našlapuje dozorce v gumových botách, přichází mě pokárat za to, že má petrolejka ještě hoří. Jako kdyby pouhý živoucí mohl kárat odsouzeného k smrti!

2

Jsem Darrell Standing. Co nevidět mě vyvedou ven a pověsí. Zatím říkám, co mám na srdci, a píšu na těchto stránkách o jiných dobách a jiných místech.

Po odsouzení jsem přišel strávit zbytek svého „přirozeného života“ do vězení v San Quentinu. Ukázalo se, že jsem nenapravitelný. Nenapravitelný, to je strašný lidský tvor – takový je aspoň význam slova „nenapravitelný“ ve vězeňské psychologii. Stal jsem se nenapravitelným, protože se mi ošklivil zbytečný pohyb. Vězení bylo jako každé vězení hotová ostuda a urážka, samý zbytečný pohyb. Dali mne do tkalcovny juty. Zločinné plýtvání pohyby mě rozčilovalo. A jak taky ne? Jak vyloučit zbytečný pohyb, to byl můj obor. Před třemi tisíci lety, dříve než byly vynalezeny parní stroje a parou poháněné tkalcovské stavy, hnil jsem zaživa ve vězení ve starém Babylóně, a věřte mi, mluvím pravdu, když říkám, že za těch dávných časů jsme my vězni dosahovali na ručních stavech lepších výsledků než vězni v dílnách se stroji poháněnými parou v San Quentinu.

Zločinné plýtvání se mi protivilo. Bouřil jsem se. Snažil jsem se ukázat dozorcům asi dvacet účinnějších způsobů. Bylo na mne účinně udání. Dostal jsem samovazbu a byl jsem zbaven světla a potravy. Vyšel jsem ven a pokoušel jsem se pracovat v nevykonném zmatku tkalcovských dílen. Bouřil jsem se. Dostal jsem samovazbu a svěrací kazajku. Byl jsem přidržen s rozpjatými pažemi na zemi a potají zbit a ztlučen tupými dozorci, jejichž všechna inteligence dohromady stačila právě k tomu, aby jim ukázala, že jsem jiný a ne tak hloupý jako oni.

Vydržel jsem dva roky tento zoufalý útisk. Je strašné pro člověka být spoután a hlodán krysami. Ti zvířecí dozorci byli krysy a hlo-

dali mou inteligenci, hlodali všechny jemné nervy mého živého těla a mého sebevědomí. A já, který jsem býval v minulosti chrabřím bojovníkem, v tomto současném životě jsem vůbec nebyl bojovník. Byl jsem farmář, agronom, profesor připoutaný k psacímu stolu, otrok laboratoře, zajímající se jen o půdu a o zvyšování úrodnosti půdy.

Bojoval jsem na Filipínách, protože bojovat patřilo k tradicím Standingů. Neměl jsem schopnosti bojovníka. Bylo to všechno příliš směšné, to vhánění tříštivých cizích těles do těl drobných mužíčků. Bylo to k smíchu vidět Vědu, jak jako nevěstka zaprodává všechnu moc svých vymožeností a důvtip vynálezců, aby bylo možno vhánět cizí tělesa do těl černého lidu.

Jak říkám, poslušen standingovských tradic, šel jsem do války, a zjistil jsem, že nemám k válčení schopnosti. A tak mě ocenili i moji představení, udělali ze mne totiž ubytovatelova písaře, a jako písař za psacím stolem jsem bojoval celou španělsko-americkou válku.

Plýtvání pohyby v tkalcovské dílně mě dohánělo k zuřivosti ne proto, že bych byl bojovník, nýbrž proto, že jsem byl myslící člověk, a proto jsem byl také pronásledován dozorci tak dlouho, až se ze mne stal „nenapravitelný“. Čísi mozek pracoval, a já jsem byl za jeho práci trestán. Když jsem se stal svou nenapravitelností tak pověstný, že si mě správce Atherton zavolal na koberec do své kanceláře, aby si se mnou promluvil, řekl jsem mu:

„Milý pane správce, myslet si, že ti vaši dozorci, ty smradlavé krysy, mi mohou vytlout z hlavy řeči, které mám v mozku jasné a definitivní, je velký nesmysl. Celá organizace téhle věznice je pitomá. Vy jste politik. Z politické protekce hospodských povalečů v San Francisku a demokratických nohsledů si dovedete utkat úplatkářské místo, jaké právě zastáváte, ale jutu tkát neumíte. Vaše tkalcovské dílny se opozdily za dneškem o padesát let...“

Ale nač pokračovat v této tirádě? Byla to totiž tiráda, ukázal jsem mu, jaký je blázen, a výsledkem bylo jeho rozhodnutí, že jsem beznadějně nenapravitelný.

Kdo chce psa bít – znáte to pořekadlo. Dobrá. Správce Atherton schválil nalezenou hůl s konečnou platností. Stal jsem se lovnou zvěří! Sváděli na mne přestupky nejednoho vězně a za nejednoho jsem platil v kobce o chlebu a o vodě nebo pověšen za palce a stoje na špičkách dlouhé hodiny, z nichž každá byla delší než kterýkoli ze životů, které jsem prožil.

Inteligentní lidé jsou krutí. Hloupí lidé jsou příšerně krutí. Strážci a lidé nade mnou, počínaje správcem, byli tupí netvoři. Poslouchejte a dovíte se, co se mnou provedli. Ve věznici byl jeden básník, vězeň, zvrhlý básník se zapadlou bradou a hustým obočím. Byl to podvodník. Byl to zbabělec. Byl to čmuchar. Byl to fízl – je divné, když profesor agronomie používá takových slov v psaném projevu, ale profesor agronomie se přece může naučit divným slovům, když je zavřen do vězení na zbytek svého života.

Tento básník a podvodník se jmenoval Cecil Winwood. Byl tresťán už předtím, a protože to bylo věčně čenichající žluté psisko, zněl přesto poslední rozsudek nad ním na pouhých sedm let. Při dobrém chování se dala tato doba podstatně zkrátit. Má doba bylo doživotí. A přece ten bídny zvrhlík dokázal přidat k mému doživotí pořádnou dávku věčnosti, jen aby sám získal několik krátkých let na svobodě.

Vylíčím z druhého konce, co se stalo, protože jsem se to dověděl teprve po krušné době. Tento Cecil Winwood, aby se zavděčil správci dvora a pak správci věznice, ředitelství věznice, omilostňovací komisi a guvernérovi státu Kalifornie, zosnoval léčku v podobě hromadného útěku z vězení. Nyní si všimněte tří věcí: za prvé, spoluvězni nenáviděli Cecila Winwooda do té míry, že by mu nebyli dovolili vsadit si při dostizích štěnic ani unci tabáku značky Bull Durham – a dostihy štěnic byly mezi vězni oblíbeným sportem.

Za druhé, já jsem byl pes, na kterého se hledala hůl. Za třetí, Cecil Winwood potřeboval pro svou léčku psy, na které se hledala hůl, odsouzence na doživotí, zoufalce, nenapravitelné.

Odsouzenci na doživotí však Cecilia Winwoda nenáviděli, a když jim vyložil svůj plán na hromadný útěk z vězení, vysmáli se mu, otočili se k němu zády a proklínali ho jako špicla, kterým skutečně byl. Nakonec je však obalamutil, čtyřicet nejzatvrzelejších opatrníků z celého stáda. Chodil za nimi znovu a znovu. Vykládal jim, jakou má ve vězení moc díky tomu, že jako vězeň hodný důvěry pracuje ve správcově kanceláři a může volně používat domácí lékárny.

„Dokaž mi to,“ řekl mu Dlouhý Bill Podruh, horal, který si odpýkával doživotní trest za vyloupení vlaku a který po léta celou duší tíhl k útěku, aby mohl zabít spolupachatele loupeže, který proti němu vystupoval jako svědek obžaloby.

Cecil Winwood přistoupil na důkaz. Tvrdil, že může uspat strážce na tu noc, kdy dojde k útěku.

„Mluví se snadno,“ řekl Dlouhý Bill Podruh. „Ale my to potřebujeme vidět doopravdy. Uspi některého dozorce dnes v noci. Je tady Barnum. Ten za moc nestojí. Včera zmlátil toho pomateného Číňana v Bláznivé uličce – a to ještě k tomu ani nebyl ve službě. Dnes má noční. Uspi ho dnes v noci a připrav ho o místo. Ukaž mi to, a pak si s tebou o celé věci promluvíme.“

To všechno mi Dlouhý Bill později vypravoval v kobkách. Cecil Winwood měl námitky proti tomu, aby se ukázka předvedla ihned. Tvrdil, že potřebuje jistý čas, aby mohl ukrást z lékárny uspávací prášek. Poskytli mu čas a on jim za týden oznámil, že je připraven. Čtyřicet otrlých odsouzenců na doživotí čekalo, až dozorce Barnum usne ve službě. A Barnum usnul. Přistihli ho, jak spí, a propustili za to, že usnul ve službě.

Rozumí se, že to odsouzence na doživotí přesvědčilo. Bylo však třeba přesvědčit i správce dvora. Tomu Cecil Winwood denně podával hlášení o tom, jak postupují přípravy k útěku – všechny

vymyslela a zpracovala jeho obrazotvornost. Správce dvora žádal předvedení důkazu. Winwood mu předvedl důkaz, a jak to provedl, dověděl jsem se teprve po roce, tak pomalu se dostávají navenek tajnosti vězeňských intrik.

Winwood řekl, že čtyřicet mužů osnujících útěk mu důvěřuje a že mají ve věznici už takovou moc, že se chystají začít pašovat dovnitř automatické pistole prostřednictvím dozorců, které podplatili.

„Dokaž mi to,“ řekl podle všeho správce dvora.

A poeta podvodník mu to dokázal. V pekárně se obvykle pracovalo v noci. Jeden z vězňů, pekař, měl první noční směnu. Byl to špicl správce dvora a Winwood to věděl.

„Dnes v noci,“ řekl správce, „přinese Summerface tucet automatických pistolí ráže 44. Až bude mít příště volno, přinese střelivo. Ale dnes v noci mi předá v pekárně pistole. Máte tam dobrého špeha. Ten vám zítra podá zprávu.“

Summerface byl dobrácký dozorce statné postavy, který se sem dostal z Humboldt County. Byl to prostoduchý, dobrácký tulpas a neměl nic proti tomu, aby si vydělal poctivě dolar na tabáku, který pašoval vězňům. Tu noc se vrátil ze San Franciska a přivezl s sebou patnáct liber nejjemnějšího cigaretového tabáku. Dělával to už dřív a dodával tabák Cecilu Winwoodovi. A tak právě té noci, aniž co tušil, odevzdal tabák Winwoodovi v pekárně. Byl to velký, objemný balík nevinného tabáku v papíře. Špicl pekař viděl, jak Winwood přebírá balík, a příštího dne ráno o tom podal zprávu správci dvora.

Avšak přespříliš živá obrazotvornost podvodného básníka se zatím rozjela a strhla ho s sebou. Dopustil se přeřeknutí, které mě stálo pět let samovazby a přivedlo mě do cely odsouzenců, v níž píšu tyto řádky. A já jsem o tom celou dobu nic nevěděl. Nevěděl jsem dokonce ani o útěku, na jehož plán nalákal čtyřicet odsouzenců na doživotí. Nevěděl jsem nic, naprosto nic. A ostatní věděli málo. Odsouzenci na doživotí nevěděli, že na ně lící past. Správce

dvora nevěděl, že se na něho strojí léčka. Summerface byl ze všech nejnevinnější. V nejhorším případě si mohl dělat výčitky svědomí jen proto, že se mu podařilo vpašovat do věznice trochu neškodného tabáku.

A nyní k hloupému, operetnímu podřeknutí Cecila Winwooda. Příští den ráno, když potkal správce dvora, tvářil se vítězoslavně. Jeho obrazotvornost se rozjela tryskem.

„No, tak ta věc se sem dostala, jak jsi řekl,“ poznamenal správce dvora.

„A je jí dost, aby se s ní dalo vyhodit půl věznice do povětří,“ podíchl ho ještě Winwood.

„Dost čeho?“ zeptal se správce.

„Dynamitu a rozbušek,“ žvanil dál ten blázen. „Je toho pětaticet liber. Váš špeh viděl, jak mi to Summerface předává.“

V tu chvíli se asi správce dvora málem zhroutil. Víím, jak mu asi bylo – pětaticet liber dynamitu jen tak volně ve věznici!

Říká se, že kapitán Jamie – to byla jeho přezdívka – si sedl a chytil se za hlavu.

„Kde je teď?“ vykřikl. „Chci ho. Hned mě tam zaved“

A právě tehdy si Cecil Winwood uvědomil svou chybu.

„Schoval jsem ho,“ zalhal – byl totiž nucen lhát, protože to byl jen tabák v malých balíčcích a už dávno byl rozdělen obvyklými cestami mezi vězně.

„Dobrá,“ řekl kapitán Jamie, který se zatím vzpamatoval. „Okamžitě mě tam zaved“

Žádné ukryté výbušniny, ke kterým by ho mohl zavést, tu však nebyly. Nebyly a nikdy neexistovaly, leda ve fantazii toho odporného Winwooda.

Ve velké věznici, jako je San Quentin, se vždycky najdou nějaké úkryty. A když Cecil Winwood vedl kapitána Jamieho, musel hodně rychle přemýšlet.

Jak kapitán Jamie později vypověděl před ředitelským sborem a jak dosvědčil i Winwood, cestou k úkrytu mu Winwood řekl, že ukládal dynamit společně se mnou.

A já, právě propuštěný po pěti dnech v kobce a po osmačtyřiceti hodinách ve svěrací kazajce, já, na němž i hloupí dozorcí mohli poznat, že jsem příliš slabý, než abych mohl pracovat v tkalcovské dílně, já, kterému dali den volna na zotavenou po příliš hrozném trestu, já byl označen za toho, kdo pomáhal ukrýt neexistujících pětatřicet liber výbušniny!

Winwood zavedl kapitána Jamieho k domnělému úkrytu. Rozumí se, že tam žádný dynamit nenašli.

„Můj ty bože! Standing mě doběhl,“ zalkal Winwood. „Vyzvedl schovaný dynamit a uložil ho někde jinde.“

Správce dvora řekl něco štavnatějšího než „můj ty bože“. A bez okolků a chladnokrevně zavedl Winwooda do své kanceláře, zamkl dveře a strašlivě ho zmlátil – to všechno vyšlo najevo před ředitelským sborem. Ale až později. Zatím Winwood, dokonce i když dostával bití, přísahal, že co řekl, je pravda.

Co měl kapitán Jamie dělat? Byl přesvědčen, že ve věznici je volných pětatřicet liber dynamitu a čtyřicet odsouzenců na doživotí se chystá k útěku. Zavolal si Summerface na koberec, a přestože Summerface trval na tom, že balík obsahoval jen tabák, Winwood přísahal, že to byl dynamit, a bylo mu uvěřeno.

V této chvíli jsem vstoupil na scénu či vlastně odešel z ní já, odvedli mě totiž ze sluneční záře a z denního světla do kobek a v kobkách a v samovazbě, daleko od slunce a denního světla, jsem pak hnul pět let.

Byl jsem zmatený. Právě mě propustili z temnice a ležel jsem týrán bolestí ve své obvyklé cele, když mě odvedli zpátky do kobky.

„Ted,“ řekl Winwood kapitánu Jamiemu, „přestože nevíme, kde dynamit je, je v bezpečí. Standing je jediný, kdo o něm ví, a z kobky nemůže dát nikomu zprávu. Muži jsou připraveni k útěku. Může-

me je dopadnout při činu. Já mám určit hodinu. Řeknu jim, že to bude ve dvě hodiny v noci, a řeknu jim také, že až dám dozorcům uspávací prášky, odemknu cely a rozdám jim automatické zbraně. Nepřistihnete-li ve dvě hodiny v noci těch čtyřicet, které vám označím, oblečených a čerstvých jako rybičky, pak mi, kapitáne, můžete dát samovazbu až do konce mého trestu. A jakmile bude Standing a s ním těch čtyřicet v kobkách, budeme mít moře času na to, abychom dynamit našli.“

„I kdybychom měli rozebrat věznici kámen po kameni,“ dodal odhodlaně kapitán Jamie.

To bylo před šesti lety. Za celou dobu, která zatím uplynula, nikdy nenašli tu neexistující výbušninu, přestože při jejím hledání obrátili celou věznici tisíckrát naruby. Přesto však správce Atherton věřil v existenci dynamitu do posledního dne, který strávil ve službě. Kapitán Jamie, který je stále ještě správcem dvora, věří podnes, že dynamit někde ve věznici je. Zrovna včera vážil dalekou cestu ze San Quentinu do Folsomu a pokoušel se mě ještě jednou přimět, abych prozradil úkryt. Víím, že se mu nikdy nebude dýchat volně, dokud mě nepověsí.

3

Celý ten den jsem ležel v kobce a lámal si hlavu nad příčinou tohoto nového a nepochopitelného trestu. Dospěl jsem jen k závěru, že nějaký špicl o mně nalhal, že jsem nějakým způsobem porušil vězeňský řád, aby se tak zalichotil dozorcům.

Kapitán Jamie se zatím užíral zlostí a chystal se na noc a Winwood zatím poslal čtyřiceti doživotním vzkaz, aby se připravili k útěku. A dvě hodiny po půlnoci byli všichni vězeňští dozorcí v pohotovosti. Byli mezi nimi i dozorcí z denní směny, kteří měli spát. Když nadešla druhá hodina, vpadli do cel oněch čtyřiceti mužů. Vpád byl proveden současně. Všechny cely byly pozotvírány v témž okamžiku a muži, které Winwood označil, byli nalezeni mimo pryčny, jak dřepí za dveřmi úplně ustrojeni. Tím se ovšem bezpečně ověřily všechny lživé výmysly, které podvodný poeta upředl pro kapitána Jamieho. Čtyřicet odsouzenců na doživotí bylo přistiženo v okamžiku, kdy se připravovali k útěku. Co na tom, že později všichni shodně tvrdili, že útek zosnoval Winwood? Ředitelský sbor věznice věřil do jednoho, že těch čtyřicet mužů lže ve snaze o vlastní záchranu. Stejně tomu věřila i omilostňovací komise, protože neuplynuly ani tři měsíce a Cecil Winwood, podvodník a básník, nejodpornější z lidí, dostal milost.

Nu, a věznice, nebo ohrádka, jak se ve vězeňské hantýrce říká, je cvičnou školou filozofie. Žádný vězeň v ní nemůže prožít léta, aniž mu splaskly nejmilejší iluze a metafyzické bubliny. Učili nás, že pravda přetrvá a vražda že vyjde najevo. A tady máte ukázkou toho, že vražda ne vždycky vypluje na povrch. Strážce dvora, někdejší správce Atherton a ředitelský sbor věznice, ti všichni věří ještě dnes v existenci dynamitu, který nikdy neexistoval, leda ve vrtošivě řízeném, na přespříliš vysoké obrátky běžícím mozku zvrhlého šejdíře a básníka Cecila Winwooda. A Cecil Winwood dosud žije, zatímco

já, nejlepší, nejdokonalejší, nejnevinnější ze všech zúčastněných, půjdu za pár krátkých týdnů na šibenici.

A teď musím povědět, jak těch čtyřicet odsouzců na doživotí vstoupilo do ticha mé kobky. Spal jsem, když se vnější dveře chodby s třeskem otevřely a hluk mě probudil. „Nějaký ubožák,“ řekl jsem si a vzápětí jsem si pomyslel, že dostává co proto, když jsem zaslechl, jak někdo byl sražen k zemi, jak na něčí tělo temně dopadají rány, jak někdo náhle vykřikl bolestí, jak se ozývají sprosté kletby a zvuk těla, vláčeného po zemi. Každý z mužů byl totiž celou cestu týrán.

Dveře kobek se otvíraly jedny po druhých a tělo za tělem bylo vhozeno, vstrčeno nebo zavlčeno dovnitř. A neustále přicházely další skupiny dozorců s dalšími ztlučenými vězni, kteří byli stále ještě biti, a další dveře kobek se otvíraly, aby přijaly zkrvavené stíny mužů, kteří se provinili tím, že zatoužili po svobodě.

Když se teď ohlížím zpátky na tyto události, říkám si, že člověk musí být velký filozof, aby mohl léta a léta snášet trvalý náraz takových zvířeckých zážitků. Já jsem takový filozof. Vytrpěl jsem osm let mučení, a když se jim nakonec dodnes nepodařilo zbavit se mne nějak jinak, dožadují se toho, aby mi státní mašinérie položila oprátku na krk a vahou mého vlastního těla mi zarazila dech. Víím, jak znalci podávají znalecké posudky o tom, že pádem do propadliště si oběť zláme vaz. A oběti se nikdy nevracejí, stejně jako ten Shakespearův poutník, a nemohou tedy dosvědčit opak. Ale my, kteří jsme žili v kobkách, známe případy, o kterých se šušká ve vězeňských kryptách, případy, kdy se oběti vaz nezlomil.

Je to divná věc, věšet člověka. Nikdy jsem neviděl nikoho věšet, ale očití svědci mi vyprávěli dopodrobna o tuctu poprav, takže víím, co se mi stane. Až budu stát na propadlišti, spoután na nohou i na rukou, s uzlem na šíji a s černou kápí staženou přes obličej, nechají mě sletět dolů, dokud se provaz nenapne a prudkým trhnutím nezarází sílu mého pádu. Pak se kolem mne shluknou doktoři a budou se střídát jeden po druhém, každý z nich vystoupí na stoličku, obe-

jme mě pažemi, abych se nehoupal jako kyvadlo, přitiskne mi ucho pevně na prsa a bude počítat slábnoucí údery mého srdce. Někdy uplyne po otevření propadliště dvacet minut, než srdce přestane bít. Ach, věřte mi, jakmile jednou dostanou člověka na šibenici, ubezpečují se o jeho smrti co nejdříve tímto způsobem.

Odbíhám ještě od svého vyprávění, abych položil společnosti pár otázek. Mám právo takto odbočovat a ptát se, protože co nevidět mě vyvedou ven a udělají to se mnou. Jestliže to domněle důmyslné zařízení – uzel a smyčka – a domněle důmyslný propočet váhy oběti a délky provazu zlámou oběti vaz, proč spoutávají oběti ruce? Společnost jako celek není s to na tuto otázku odpovědět. Ale já vím proč, a ví to každý neodborník, který se někdy zúčastnil lynčování a viděl, jak oběť vyhodí ruce vzhůru, zatne je do provazu, a aby mohla dýchat, uvolňuje si smyčku na krku, která ji dusí.

A ještě jednu otázku bych chtěl položit sebedbalému, ve vatické chovanému členu společnosti, jehož duše nikdy nezabloudila do horoucích pekel. Proč navlékají oběti přes hlavu a přes obličej černou kápi, dřív než ji pustí do propadliště? Mějte, prosím, na paměti, že co nevidět navlečou takovou černou kápi přes hlavu mně. Mám tedy právo se ptát. Bojí se ti tví pochopové, ó občane, který si na sobě dáváš tolik záležitostí, bojí se ti tví pochopové pohledět na výraz hrůzy ve tváři, na výraz té hrůzy, kterou páchají na nás za tebe a na tvůj příkaz?

Mějte, prosím, na paměti, že tuto otázku nekladu v roce dvanáct set po Kristu ani v době Kristově, ani v roce dvanáct set před Kristem. Já, který mám být pověšen v tomto roce, roku tisíc devět set třináct po Kristu, kladu tyto otázky vám, kteří jste údajně Kristovými následovníky, vám, jejichž pochopové mě vyvedou z cely a schovají můj obličej pod kus černé látky, protože si netroufají pohledět na hrůzu, kterou na mně spáchají, dokud ještě budu živ.

A teď zpátky k situaci v kobkách. Když odešel poslední dozorce a vnější dveře se s třeskem zavřely, všech těch čtyřicet ztýraných, zklamaných mužů začalo hovořit a klást otázky. Ale takřka vzápětí

Jack Plachticka, obrovitý námořník, odsouzený na doživotí, zařval jako býk, aby ho všichni slyšeli, a nařídil jim mlčet, aby se mohlo provést sčítání. Kobky byly plné a jedna kobka po druhé hlásila počet vězňů. Tak se zjistilo, že všechny kobky jsou obsazeny vězni, kterým lze důvěřovat, a žádný donašeč se tu tedy nemohl schovat a poslouchat.

Vězni pochybovali jen o mně, protože jsem byl jediný, kdo se ne-zúčastnil spiknutí. Podrobili mě důkladnému výslechu. Mohl jsem povědět jen to, jak jsem se ráno vynořil z kobky a ze svěrací kazajky a jak jsem – pokud mohu zjistit, zcela nesmyslně a bezdůvodně – znovu zavřen do kobky, z které jsem byl venku jen pár hodin. Mé označení nenapravitelného vězně svědčilo v můj prospěch a ostatní se brzy rozhovořili.

Jak jsem tam tak ležel a naslouchal, poprvé jsem se doslechl o plánovaném útěku. „Kdo to na nás píchl?“ To bylo to jediné, po čem se pídili, a odpověď na tuto otázku hledali celou noc. Pátrání po Cecilu Winwoodovi bylo marné a podezření vůči němu bylo všeobecné.

„Je tu jen jedna věc, hoši,“ řekl nakonec Jack Plachticka. „Brzy bude ráno a vyvedou nás ven a připraví nám hotové peklo. Přistihli nás při činu, oblečené. Winwood na nás nalíčil past a pak to na nás píchl. Vyvedou nás jednoho po druhém a budou nás mlátit. Je nás čtyřicet. Každá lež musí vyjít najevo. A tak tedy každý z nás, když ho skřípnou, poví prostě pravdu, celou pravdu, k tomu mu dopomáhej Bůh.“

A tam, v tom temném doupěti lidské nelidskosti čtyřicet odsouzců na doživotí s ústy na mřížích od jedné kobky k druhé slavnostně slibovalo před Bohem, že budou mluvit pravdu.

Pravdomluvnost jim pramálo prospěla. Dozorci, ti vrazi placení občany, dávajícími si na sobě záležet a tvořícími stát, vrhli se na nás v devět hodin, nasyceni masem a spánkem. My nejenže jsme vůbec nesnídali, ale nedostali jsme ani vodu. A ztýraní lidé snadno upadají do horečky. Rád bych věděl, milý čtenáři, zda dovedeš postřehnout

nebo aspoň seabemíň vytušit, co to znamená, když je někdo ztlučén – my vězni tomu říkáme mlátička. Ale ne, nebudu ti to povídat. Stačí, abys věděl, že tito ztýraní, horečkou zachvácení lidé leželi sedm hodin bez vody.

V devět přišli dozorcí. Nebylo jich mnoho. Nebylo jich mnoho zapotřebí, protože otvírali kobky po jedné. Byli ozbrojeni násadami od krumpáčů, což je příhodný nástroj pro „ukázňování“ bezbranného člověka. Brali jednu celu po druhé a od cely k cele bili a mlátili odsouzence na doživotí. Byli nestranní. Dostal jsem stejné bití jako ostatní. A to byl jen pouhý začátek, úvod k výslechu, kterému měl být podroben každý muž zvlášt', za přítomnosti zhovadilců, placených státem. Všem vězňům to naznačovalo, co může každý z nich očekávat v místnosti, kde se budou konat výslechy.

Prošel jsem většinou horoucích pekel vězeňského života, ale ze všeho nejhorší, mnohem horší než to, co se mnou hodlají zakrátko učinit, bylo zvláštní peklo, které se rozpoutalo v kobkách následující den.

Dlouhý Bill Podruh, otužilý horal, šel k výslechu první. Vrátil se za dvě hodiny, nebo lépe řečeno, dopravili ho zpátky a hodili ho na kamennou podlahu jeho kobky. Pak odvedli Luigiho Polazza, povaleče ze San Franciska, v Americe narozeného syna italských přistěhovalců, který se jim vysmíval a poškleboval a vyzýval je, aby se na něm pomstili.

Trvalo nějakou chvíli, než Dlouhý Bill Podruh přemohl bolest do té míry, aby mohl souvisle mluvit.

„Co je s tím dynamitem?“ zeptal se. „Kdo ví něco o nějakém dynamitu?“

A samozřejmě nikdo nic nevěděl, přestože to bylo těžiště výslechu, kterému byl podrobován.

Luigi Polazzo se vrátil za necelé dvě hodiny, a vrátil se jako troška blábolící v deliriu a neschopná odpovídat na otázky, kterými ho po celé délce chodby zasypávali muži, na něž teprve čekalo to, co

zakusil on, muži velmi žádostiví dovědět se, co s ním dělali a nač se ho při výslechu ptali.

V příštích osmačtyřiceti hodinách vyvedli Luigiho z cely ještě dvakrát a vyslyšali ho. Potom zmizel a od té doby žije na chodbě bláznů jako žvatlající blbec. Má silnou tělesnou konstrukci. Má široká ramena, rozšířené chřípí, klenutý hrudník, je to čistokrevný exemplář. Bude dál žvatlat na chodbě bláznů ještě dlouho po tom, co já se zhoupnu na oprátce a uniknu tak mukám kalifornských trestnic.

Odváděli muže za mužem, vždycky po jednom, a trosky mužů přinášeli zpět, vždycky po jednom, a ti pak zuřili a skučeli ve tmě. A jak jsem tam ležel a poslouchal nářek a sténání a všechny ty jalové tlachy mozků pomatených bolestí, začalo se mi jakoby ve vzdálené vzpomínce zdát, že kdesi kdysi jsem seděl na vyvýšeném místě, necitelný a pyšný, a naslouchal podobnému sboru nářků a stenů. Později, jak se ještě dovíte, jsem tuto svou vzpomínku přesně zařadil a zjistil, že to byly nářky a steny galejních otroků, přikovaných k lavicím, a že jsem je slyšel shora, z vyvýšené lodní zádi, když jsem se jako voják plavil na starořímské galéře. Plul jsem tehdy do Alexandrie v hodnosti důstojníka a cílem mé cesty byl Jeruzalém... ale tento příběh vám vypovím později. Zatím...

4

Zatím, po odhalení plánu na útěk z věznice vládla ve všech kobkách hrůza. A během nekonečných hodin čekání jsem si ani na chvíli nepřestával uvědomovat, že mám následovat ostatní vězně, že mám vytrpět peklo výslechu, které vytrpěli oni, že mám být přinesen zpátky jako troska a hozen na kamennou podlahu kobky, která má kamenné stěny a železné dveře.

Přišli pro mne. Nemilostivě a hrubě, za ran a kleteb mě odvěkli a pojednou jsem stál před kapitánem Jamiem a správcem Athertonem, kteří měli k ruce půl tuctu státem koupených, z daní zaplacených zhovadilých dozorců, čekajících v místnosti a ochotných splnit každý rozkaz. Nebylo jich však zapotřebí.

„Sedni si,“ řekl správce Atherton a ukázal na pevné křeslo.

Já, ztýraný a rozbolavělý, ponechaný celou noc a celý den bez vody, zemdlený hladem, zesláblý bitím, které jsem dostal nádavkem k pěti dnům v kobce a k osmačtyřiceti hodinám ve svěrací kazajce, sklíčen nešťastným osudem, v předtuše toho, co se se mnou stane, a co, jak jsem viděl, se stalo s ostatními – já, otřesený, zubožený člověk, někdejší profesor agronomie v tichém univerzitním městě, jsem váhal vyhovět pozvání, abych si sedl.

Správce Atherton byl člověk vysoké postavy, veliký silák. Jeho ruce vyletěly kupředu a stiskly mi ramena. Proti jeho síle jsem byl jako stéblo. Zvedl mě do výšky a pak srazil do křesla.

„No tak,“ řekl, zatímco jsem lupal po dechu a polykal svou bolest, „pověz mi o tom všecko, Standingu. Vyplivni to ze sebe všecko, víš-li, co je dobré pro tvoje zdraví.“

„Vůbec nevím, co se stalo...“ začal jsem.

Dál jsem se nedostal. Zamručel a skokem se na mne vrhl. Znovu mě zvedl do vzduchu a srazil do křesla.

„Žádné hlouposti, Standingu,“ řekl mi jako na výstrahu. „Přiznej se ke všemu. Kde je dynamit?“

„O žádném dynamitu nic nevím,“ začal jsem se bránit.

Znovu jsem byl zvednut a sražen do křesla.

Vytrpěl jsem mučení nejrůznějšího druhu, ale když o tom uvažuji v poklidu těchto svých posledních dnů, jsem přesvědčen, že žádné jiné mučení se nevyrovnalo tomuto způsobu s křeslem. To pevné křeslo roztloukli mým tělem tak, že se už křeslu nepodobalo. Přinesli jiné křeslo a za nějakou chvíli bylo zničeno i to. Přinášeli však další křesla a nekonečný výslech o dynamitu pokračoval.

Když se správce Atherton unavil, vystřídal ho kapitán Jamie, a pak nastoupil na místo kapitána Jamieho dozorce Monohan a začal mě srážet do křesla. A v jednom kuse dynamit, dynamit, dynamit. „Kde je dynamit?“ a žádný dynamit nebyl. Věřte mi, že ke konci bych byl dal pořádný kus své nesmrtelné duše za pár liber dynamitu, ke kterému bych se mohl přiznat.

Nevím, kolik křesel rozbili mým tělem. Nesčetněkrát jsem omdlel a nakonec nabyla celá ta věc přízračné podoby. Zpola mě odnesli, zpola odstrkali zpátky do tmy. Když jsem se tam probral k vědomí, našel jsem ve své kobce špicla. Byl to bledý, maličký požívač drog, odsouzený ke kratšímu trestu, a za trochu omamných prášků schopný provést cokoliv. Sotva jsem ho poznal, doplazil jsem se k mřížoví a křikl na celou chodbu:

„Hoši, je tady se mnou špicl! Je to Ignác Irvine! Dávejte si pozor na to, co mluvíte!“

Bouře kleteb, která se nato zvedla, byla by otrásla statečnějším mužem, než byl Ignác Irvine. Byl zděšený a vypadal žalostně, když bolestí týraní odsouzenici na doživotí na něho řvali jako divá zvěř a líčili mu, co strašného mu provedou v příštích letech.

Kdyby tito lidé byli měli nějaké pořádné tajemství, špiclova přítomnost v kobkách by je byla přiměla k mlčení. Protože však všichni přísahali, že budou mluvit pravdu, mluvili před Ignácem

Irvinem otevřeně. Jedinou velkou záhadou byl dynamit, o kterém nevěděli nic zrovna tak jako já. Naléhali na mne. Prosili mě, jestli vím něco o nějakém dynamitu, abych se přiznal a ušetřil je všechny dalších muk. A já jsem jim mohl povědět jen pravdu – že o žádném dynamitu nevím.

Jedna věc, kterou mi špicl řekl, než ho dozorcí odvedli, dokazovala, jak vážná je celá ta záležitost s dynamitem. Jeho zprávu jsem samozřejmě předal dál; šlo o to, že všechna kola ve věznici se zastavila na celý den. Tisíce vězňů, kteří jinak pracovali v dílnách, zůstaly zavřeny v celách a dalo se čekat, že v žádné z vězeňských dílen nebude znovu zahájena práce, dokud se nenajde dynamit, který prý někdo ve věznici ukryl.

A výslechy pokračovaly nepřetržitě. Vězni byli neustále jeden po druhém odvlékáni a zase přivlékáni nebo přinášeni zpět. Hlásili, že správce Atherton a kapitán Jamie, vyčerpaní námahou, se střídají po dvou hodinách. Zatímco jeden spí, druhý vyslýchá. Spali oblečení přímo v místnosti, kde drtili jednoho silného muže za druhým.

A naše šílenství z mučení rostlo v temných kobkách od hodiny k hodině. Ach, věřte člověku, který to poznal; být pověšen je snadná věc, srovnáme-li to se způsobem, jakým se dá ubližovat lidem, kteří přesto zůstávají naživu. I já jsem trpěl bolestí a žízni stejně jako oni, k mému utrpení však přistupovala ještě ta skutečnost, že jsem zůstával při plném vědomí jako svědek jejich muk. Už dva roky jsem byl nenapravitelný, takže jsem měl nervy a mozek otrlé vůči bolesti. Je strašlivé vidět, jak je drcen silný muž. A kolem mne drtili čtyřicet silných mužů současně. V jednom kuse se ozývalo volání po vodě a celé vězení šlelo křikem, sténáním, blábolením a řáděním mužů v deliriu.

Nechápete to? Naše pravda, sama pravda, kterou jsme vypověděli, znamenala naše zatracení. Když čtyřicet mužů říkalo tak jednomyslně totéž, mohli z toho správce Atherton a kapitán Jamie usoudit jen tolik, že naše výpověď je naučená lež, kterou papouškuje každý z těch čtyřiceti.

Z hlediska vězeňských orgánů bylo jejich postavení stejně zoufalé jako naše. Jak jsme se dověděli později, byl telegraficky svolán ředitelský sbor a do věznice spěšně dopraveny dvě roty státní milice.

Bylo zimní počasí a i v kalifornské zimě bývá někdy třeskutý mráz. V kobkách jsme neměli žádné příkrývky. Uvědomte si, prosím, jak velice to studí, když položíte lidské tělo, plné oděrek, na mrazivý kámen. Nakonec nám dali vodu. Dozorci s posměšky a kletbami přivlekli dovnitř požární hadice a stříkali na nás prudký proud vody, kobku po kobce, hodinu za hodinou, až jsme měli odřená těla znovu zhmožděna prudkou silou, jakou do nás voda bušila, až jsme stáli po kolena ve vodě, po níž jsme dychtivě toužili; teď jsme zase dychtivě toužili, aby zmizela.

Pomínu zbytek toho, co se dělo v kobkách. Řeknu jen zběžně, že nikdo ze čtyřiceti odsouzenců na doživotí už nebyl týž jako předtím. Luigi Polazzo už nikdy nenabyl rozumu. Dlouhý Bill Podruh pomalu přicházel o rozum, takže po roce se také přestěhoval na chodbu bláznů. Ano, a po Podruhovi a Polazzovi následovali další; jiní zase, jejichž životní síla neměla sobě rovné, padli za oběť vězeňským souchotinám. Plných pětadvacet procent z těch čtyřiceti zemřelo v následujících šesti letech.

Po pěti letech v kruté samovazbě, když mě odváželi ze San Quentinu k soudu, spatřil jsem Jacka Plachtičku. Neviděl jsem dobře, protože po pěti letech ve tmě jsem mžikal na slunci jako netopýr, přece jsem však viděl Jacka Plachtičku natolik, aby mě to zabořilo u srdce. Zahlédl jsem ho, když mě vedli přes vězeňský dvůr. Vlasy mu zbělely. Předčasně zestárnul. Hrudník mu splaskl. Tváře měl vpadlé. Ruce se mu třáslly jako po obrně. Při chůzi klopytál. A když mě poznal, slzy mu vstoupily do očí, protože i já jsem byl smutná troska toho, co kdysi bývalo mužem. Vážil jsem sedmaosmdesát liber. Prošedivělé vlasy mi nestříhali pět let stejně jako vousy. A také jsem klopytál při chůzi, takže mě dozorci museli podpírat,

když mě vedli přes prostranství dvora, zalité oslepujícím sluncem. A Jack Plachtička a já jsme na sebe kradmo pohleděli a v lidských zříceninách poznal on mne a já jeho.

Takoví lidé jako on mají i ve vězení jisté výsady, takže se odvážil porušit pravidla. Jack na mne promluvil nakráplým a třaslavým hlasem.

„Jsi pašák, Standingu,“ zakrákoral. „Nikdy jsi nic neprásk.“

„Ale já jsem nic nevěděl, Jacku,“ odpověděl jsem mu šeptem – musel jsem šeptat, protože jsem ztrácel hlas, kterého jsem pět let nepoužíval. „Myslím, že žádný dynamit nikdy neexistoval.“

„To je správné,“ zakejhal a dětinsky pokýval hlavou. „Na tom trvej. Nikdy jim nic neprozrad'. Jsi pašák. Smekám před tebou, Standingu. Nikdy jsi nic neprásk.“

A dozorcí mě vedli dál a to bylo naposled, co jsem viděl Jacka Plachtičku. Bylo jasné, že i on začal věřit báchorce o dynamitu.

Dvakrát mě předvedli před celý ředitelský sbor. Střídavě mě zastrašovali a získávali lichocením. Jejich stanovisko vyústilo ve dva návrhy. Vydám-li jim dynamit, udělí mi formální trest třiceti dní v kobce a pak ze mne udělají důvěryhodného vězně a dají mi práci ve vězeňské knihovně. Setrvám-li ve své zatvrzelosti a dynamit nevydám, strčí mě na zbytek mého trestu do samovazby. Protože jsem byl odsouzen na doživotí, bylo to v mém případě totéž, jako by mě odsoudili do samovazby na zbytek života.

Ach ne, Kalifornie je civilizovaná země. V zákonících žádný takový zákon není. Je to krutý a neobvyklý trest a žádný moderní stát by se neprovinil přijetím takového zákona. Přesto jsem v dějinách Kalifornie třetí člověk, který byl odsouzen k uvěznění o samotě na celý život. Další dva byli Jake Oppenheimer a Ed Morrell. Povím vám o nich brzy, protože jsem s nimi hnil v celách ticha několik let.

A ještě něco. Co nevidět mě vyvedou z cely a pověsí – ne, ne za to, že jsem zabil profesora Haskella. Za to jsem dostal doživotní žalář.

Vyvedou mě a pověsí za to, že jsem se dopustil ublížení na těle. A na to se nevztahuje kázeňský řád věznice. Na to je zákon a tento zákon bude uveden v soudních spisech.

Myslím, že jsem komusi zkrvavil nos. Neviděl jsem ho krváčet, ale bylo to prokázáno svědecky. Jmenoval se Thurston. Byl dozorcem v San Quentinu. Vážil sto sedmdesát liber a těšil se dokonalému zdraví. Já jsem vážil necelých devadesát, po dlouhém pobytu ve tmě jsem byl slepý jako netopýr a byl jsem uzavřen v těsných zdech tak dlouho, až jsem z otevřeného prostoru dostával závrať. Byl to jasný případ začínající agorafobie, jak jsem poznal v den, kdy jsem utekl ze samovazby a uhodil dozorce Thurstona do nosu.

Uhodil jsem ho do nosu tak, že začal krváčet, když se mi postavil do cesty a snažil se mě zadržet. A tak mě tedy pověsí. V zákonech kalifornského státu stojí psáno, že udeří-li odsouzenec na doživotí jako já vězeňského dozorce, jako je Thurston, dopouští se tím hrdelního zločinu. Rozumí se, že krvácení z nosu ho nemohlo trápit déle než půl hodiny, ale přesto mě za to pověsí.

Prosím! Tento zákon je v mém případě *ex post facto*. Nebyl zákonem v době, kdy jsem zabil profesora Haskella. Byl přijat až po mém odsouzení na doživotí. A o to právě jde: odsouzení na doživotí mě postavilo pod pravomoc zákona, který v době, kdy jsem byl odsouzen, v zákoníku ještě nebyl. Z tohoto důvodu mám být pověšen za ublížení na těle, kterého jsem se dopustil vůči dozorci Thurstonovi. Je to jasně *ex post facto*, a tudíž protiústavní.

Ale co je ústavním právníkům po ústavě, chtějí-li odklidit z cesty nechvalně známého profesora Darrella Standinga? Dokonce se mi ani nepodařilo najít nějaký dřívější obdobný případ. Před rokem, jak každý čtenář novin ví, pověsili právě tady ve Folsomu Jakea Oppenheimera za takřka stejný čin – jenže ublížení v jeho případě nespočívalo v tom, že by byl někoho uhodil a způsobil mu krvácení z nosu. Neúmýslně řízl jednoho spoluvězně nožem na chléb.

Je to zvláštní, celý ten život a lidské způsoby a zákony a spletité cestičky. Píšu tyto řádky v téže cele na chodbě vrahů, kterou obýval Jake Oppenheimer, než ho vyvedli ven a udělali s ním, co udělají se mnou.

Upozornil jsem vás, že mám mnoho co psát. Vrátil jsem se teď k svému vyprávění. Ředitelský sbor mi dal na vybranou: postavení důvěryhodného vězně a oddech od jutových tkalcovských stavů, vydám-li neexistující dynamit, doživotní uvěznění o samotě, odmítnu-li vydat neexistující dynamit.

Dali mi na rozmyšlenou čtyřadvacet hodin ve svěřací kazajce. Pak mě přivedli před ředitelský sbor podruhé. Co jsem mohl dělat? Nemohl jsem je zavést k dynamitu, který neexistoval. Řekl jsem jim to a oni mi řekli, že jsem lhář. Řekli mi, že jsem těžký případ, nebezpečný člověk, mravně degenerovaný, zločinec století. Řekli mi mnoho jiných věcí a pak mě odnesli zpátky k samovazbám. Strčili mě do cely číslo jedna. V čísle pět ležel Ed Morrell. V čísle dvanáct ležel Jake Oppenheimer. A byl tam tehdy už deset let. Ed Morrell strávil ve své cele pouze rok. Odpykával si trest padesáti let žaláře. Jake Oppenheimer byl také odsouzen na doživotí. A já jsem byl také odsouzen na doživotí. Takže my tři jsme měli vyhlídku na to, že tam pobudeme dlouhou dobu. A přece uplynulo pouhých šest let a nikdo z nás už v samovazbě není. Jake Oppenheimer se zhoupł na oprátce. Ed Morrell se stal v San Quentinu předním důvěrníkem a teprve před několika dny mu zbytek trestu prominuli. Tak jsem tu ve Folsomu jen já a čekám na den, řádně stanovený soudcem Morganem, který bude mým dnem posledním.

Ti blázni! Jako kdyby mohli zardousit mou nesmrtelnost tím neohrabaným zařízením, složeným z provazu a lešení! Budu kráčet a nesčetněkrát znovu kráčet po této krásné zemi. A budu po ní kráčet jako člověk z masa a kostí, budu knížetem a venkovanem, vědcem a bláznem, budu sedět na vyvýšeném místě a sténat pod kolem.

5

Zprvu jsem se cítil v samovazbě velice osamělý a hodiny byly dlouhé. Čas byl vyznačován pravidelným střídáním stráží a střídáním dne a noci. Ve dne bylo jen maličko světla, ale bylo to lepší než úplná tma v noci. Den v samovazbě byl pouhé prolínání, slizovité prosakování světla z jasného vnějšího světa.

Světla nebylo nikdy tolik, aby se při něm dalo číst. Ostatně tu nic ke čtení nebylo. Člověk mohl jen ležet a přemýšlet a přemýšlet. Byl jsem odsouzen na doživotí a zdálo se jisté, že neprovedu-li zázrak, neudělám-li pětatřicet liber dynamitu z ničeho, strávím všechna léta svého života v tichu a tmě.

Mým ložem byla tenká a shnilá vrstva slámy prostřená na podlaze cely. Jedinou tenkou a špinavou přikrývkou jsem se přikrýval. Nebyla tu židle ani stůl, nic než ta vrstva slámy a tenká, letitá přikrývka. Vždycky jsem byl zvyklý málo spát a hodně přemýšlet. V samovazbě se člověk začne v myšlenkách protivit sám sobě a jediný způsob, jak sám sobě uniknout, je spánek. Léta jsem spával průměrně pět hodin denně. Teď jsem začal spánek pěstovat. Udělal jsem z něho vědu. Dokázal jsem spát deset hodin, potom dvanáct hodin a nakonec dokonce čtrnáct a patnáct hodin ze čtyřiaadvaceti. Dál jsem se však nedostal a chtě nechtě jsem byl nucen ležet a bdít a přemýšlet a přemýšlet. A pro člověka s čilým mozkiem vede tato cesta k šílenství.

Hledal jsem pomůcky, které by mi mechanicky pomohly přečkat hodiny bdění. Zdvojnocoňoval a ztrojnocoňoval jsem dlouhé řady čísel a díky soustředění a pevné vůli jsem vypočítával úžasně složité geometrické příklady. Pohrával jsem si dokonce i s kvadraturou kruhu... dokud jsem nezjistil, že sám začínám věřit v možnost tohoto nesplnitelného úkolu. Potom, když jsem si uvědomil, že i tato

cesta vede k šílenství, vzdal jsem se kvadratury kruhu, přestože vás mohu ujistit, že to vyžadovalo z mé strany značnou obět, neboť cvičení mysli, které s tím bylo spojeno, bylo skvělý zabiják času.

Pouhou představou, kterou jsem si vytvořil pod očními víčky, sestrojoval jsem si šachovnice a hrál jsem za oba soupeře dlouhé partie až do konečného matu. Když jsem se však stal odborníkem v této hře představ a paměti, cvičení mě omrzelo. Bylo to cvičení, protože nemohlo jít o skutečné soupeření, když na obou stranách hrál jeden a tentýž hráč. Snažil jsem se, avšak marně, rozštěpit svou osobnost ve dvě osobnosti a postavit jednu proti druhé. Stále jsem zůstával hráčem bez protivníka a na jedné straně nebylo žádné plánované lsti nebo strategie, kterou by druhá strana okamžitě nepochopila.

A čas byl velice tíživý a velice dlouhý. Hrál jsem hry s mouchami, s obyčejnými mouchami domácími, které prosakovaly do cely podobně jako kalný, šedý denní svit, a poznal jsem, že mají smysl pro hru. Tak například, když jsem ležel na podlaze cely, narýsoval jsem si po délce zdi asi ve výši tří stop libovolně myšlenou čáru. Když odpočívaly na zdi nad touto čarou, nechával jsem je na pokoji. V okamžiku, kdy sedaly na zeď pod čarou, snažil jsem se je chytit. Dával jsem pozor, abych jim neublížil, a časem věděly stejně dobře jako já, kudy vede myšlená čára. Když si chtěly hrát, začaly si sedat pod čáru a často jedna jediná moucha provozovala tento sport celou hodinu bez přestávky. Když se unavila, šla si odpočinout do bezpečnostního pásma nad čarou.

Mezi tuctem much, které se mnou žily, byla jen jedna, která nestála o hru. Tvrdošjně odmítala hrát si, a když poznala, jaká pokuta jí hrozí za přistání pod čarou, velmi pečlivě se nejistému pásmu vyhýbala. Ta moucha byla mrzoutské, nerudné stvoření. Otrávil ji svět, jak by řekli vězni. Ani spolu s ostatními mouchami si nikdy nehrála. Přitom byla silná a zdravá, dlouho jsem si ji prohlížel, než jsem to zjistil. Její nechuť ke hře vyplývala z její povahy, nikoli z fyzického uzpůsobení.

Věřte, znal jsem všechny své mouchy. Překvapovalo mě množství rozdílů, které jsem u nich pozoroval. Ano, každá z nich měla svou individualitu, nejen pokud šlo o velikost a zvláštní znaky, ale i pokud šlo o sílu a rychlost letu, o způsob a vynalézavost při letu a při hře, o úskoky, o prudký přímý let, o kroužení a rychlé opakování kliček a obrátů, o dotek a odlet od nebezpečné zdi nebo o předstíraný dotek a přistání na jiném místě uvnitř pásma. Stejně ostře se odlišovaly v nejjemnějších odstínech svých reakcí a temperamentu.

Znal jsem mouchy nervózní i flegmatické. Byla tam jedna menší než ostatní, která dovedla létat jako splašená, někdy při hře se mnou, někdy se svými družkami. Viděli jste někdy, jak hříbě nebo tele vyhodí kopyty a z pouhého přebytku životní síly a nálady se bláznivě rozběhne po pastvisku? Měl jsem jednu mouchu, byla to, mimochodem, nejnáruživější hráčka ze všech, a ta, když přistála v zakázaném pásmu třikrát nebo čtyřikrát za sebou a pokaždé se jí podařilo uniknout sametově opatrnému mávnutí mé ruky, vzrušila se a rozjásala tak, že mi začala létat kolem hlavy největší rychlostí jako šipka, kroužila, vířila, obracela se a neustále se držela v hranicích těsného kruhu, v němž slavila vítězství nade mnou.

Byl bych mohl říci vždycky předem, kdykoli se některá jednotlivá moucha odhodlávala ke hře. Tato jediná věc zahrnuje tisíc podrobností, kterými vás nebudu nudit, přestože tyto podrobnosti mi pomáhaly, abych v prvním období samovazby nepropadl nudě docela. Jedno vám však musím povědět. Pro mne je to velice významné. Když otrávená moucha, která si nikdy nehrála, z roztržitosti přistála v zakázaném pásmu a já jsem ji chytil do ruky, věřte, trucovala pak celou hodinu.

A hodiny v samovazbě byly velice dlouhé a já jsem je nemohl ani všechny prospat, ani je strávit hrou s mouchami, třeba byly sebeinteligentnější. Moucha domácí je totiž moucha domácí a já jsem byl člověk s lidským mozkiem, a k tomu jsem měl mozek cvičený a bystrý, napěchovaný kulturou a vědou a trvale hnaný neustálou

touhou po činnosti. A tady nebylo co dělat a mé myšlení zabíhalo dál a dál do protivných planých úvah. Kdysi jsem se zabýval stanovením obsahu pentózy a metylpentózy ve vinných hroznech a ve víně; věnoval jsem tomu poslední letní prázdniny na vinicích u Asti. Nechybělo mnoho a byl bych sérii svých pokusů dokončil. Rád bych byl věděl, pokračuje-li v nich někdo a s jakými výsledky.

Jak vidíte, svět pro mne byl mrtev. Nepronikaly ke mně žádné zprávy o něm. Rozvoj vědy rychle pokračoval a mě zajímalo tisíc otázek. Měl jsem například svou teorii hydrolyzy kaseinu za pomoci trypsinu, kterou prováděl profesor Walters ve své laboratoři. I profesor Schleimer se mnou spolupracoval na podobné věci, totiž na způsobu zjišťování fytoosterolu ve směsích živočišných a rostlinných tuků. Tato práce jistě pokračuje, ale s jakými výsledky? Dohánělo mě k šílenství pouhé pomýšlení na všechnu tuto činnost, odehrávající se za zdmi věznice, na činnost, již jsem se nemohl nijak zúčastnit a o níž jsem se dokonce neměl nikdy ani dovědět. A zatím jsem ležel na podlaze cely a hrál si s mouchami domácími.

A přece nebylo ticho v samovazbě tak naprosté. Ve svém odloučení jsem brzy začal slyšet v nepravidelných intervalech slabé, temné klepání. Odkudsi z větší dálky jsem slychával o něco slabší a temnější úder. Klepání bylo neustále přerušováno dozorcovým bručením. Občas, když pokračovalo příliš vytrvale, byli přivoláni další dozorcí a podle zvuků jsem poznal, že vězni dostávají svěřací kazajky.

Věc se dala snadno vysvětlit. Věděl jsem, stejně jako věděl každý vězeň v San Quentinu, že dva muži v samovazbě jsou Ed Morrell a Jake Oppenheimer. Věděl jsem také, že ti dva se spolu dorozumívají klepáním na zeď a bývají za to trestáni.

Ani v nejmenším jsem nepochyboval, že klíč, kterého používají, je podle všeho jednoduchý, a přece jsem snahou o jeho rozluštění strávil mnoho hodin. Bůhví, že musel být jednoduchý, a přece jsem nebyl s to přijít mu na kloub. Když jsem ho objevil, ukázalo se, že opravdu jednoduchý je, a ze všeho nejjednodušší byl trik, kterého

používali a který mě tolik mátl. Nejenže začáteční písmeno kódu měnili každý den, ale měnili je při každém rozhovoru, a někdy dokonce i uprostřed něho.

A tak tedy přišel den, kdy jsem zachytil šifrované sdělení u správného počátečního písmene, vyslechl jsem dvě jasné věty jejich rozmluvy, ale při dalším rozhovoru jsem nedokázal rozluštit ani jediné slovo. Zato tehdy poprvé!

„Ede – řekni – co – bys – ted’ – dal – za – cigaretové – papírky – a – balíček – Bull – Durhamu,“ zeptal se ten, který se ozýval z větší dálky.

Div jsem nevykřikl radostí. Tady se mi nabízí spojení s lidmi! Nabízí se mi společnost! Naslouchal jsem dychtivě, bližší klepání, Morrellovo, jak jsem usoudil, odpovídalo:

„Za – pěticientový – balíček – bych – šel – na – dvacet – hodin – do – kazajky – třeba – hned –“

Vtom je přerušilo dozorcovo zabručení:

„Nech toho, Morrelle!“

Nezasvěcenec by si mohl myslet, že odsouzence na doživotí už potkalo to nejhorší, co je mohlo potkat, a obyčejný dozorce je tedy nemůže ničím donutit, aby uposlechl jeho rozkaz a přestali se dorozumívat klepáním na zeď. Zbývá však ještě svěrací kazajka. Zbývá ještě vyhladovění. Zbývá žízeň. Zbývá týrání. Jen co je pravda, člověk zavřený v těsné cele je velice bezmocný.

Klepání tedy ustalo, a když se ten den večer ozvalo znovu, zase jsem si s ním nevěděl rady. Změnili totiž počáteční písmeno kódu podle předběžného ujednání. Jednou jsem však už stopu klíče zachytil a za pár dní přišel znovu na řadu klíč se stejným počátečním písmenem, kterému jsem už rozuměl. Nevyčkal jsem, jak by byla vyžadovala zdvořilost.

„Haló!“ vytukal jsem na zeď.

„Haló, cizinče,“ odpověděl mi Morrell a od Oppenheimera se ozvalo: „Vítáme vás v našem městě.“

Byli zvědaví, kdo jsem, jak je to dlouho, co jsem byl odsouzen k samovazbě, a proč. To všechno jsem však pominul, abych se nejprve dověděl, podle jakého systému mění počáteční písmeno klíče. Když jsem si to vyjasnil, dali jsme se do hovoru. Byl to slavný den, protože ze dvou odsouzenců na doživotí se stali tři, třebaže mě mezi sebe přijali zatím na zkoušku. Jak mi řekli teprve mnohem později, báli se, že bych mohl být špeh nastrčený do cely, aby na ně nalíčil past. Předtím se něco podobného stalo Oppenheimerovi, který draze zaplatil za důvěru věnovanou nastrčené loutce správce Athertona.

Překvapilo mě, a dokonce i povzbudilo, že oba mí spoluvězni mě znají a vědí, že jsem označen za nenapravitelného. Má sláva nebo spíš pověst pronikla i do živoucí hrobky, kterou Oppenheimer obýval už deset let.

Měl jsem jim mnoho co vyprávět o událostech ve věznici i venku ve světě. Spiknutí čtyřiceti odsouzenců na doživotí, kteří se chystali uprchnout, pátrání po domnělém dynamitu a celé Winwoodovo zrádně falešné obvinění pro ně byly novinky. Řekli mi, že občas prosakují do samovazby zprávy prostřednictvím dozorců, ale že už pár měsíců se o ničem nedoslechli. Dozorci, kteří tehdy mívali službu u samovazeb, byli zvláště zlá a mstivá cháska.

Ať měl ten den službu kterýkoli z dozorců, proklínal nás znovu a znovu za to, že se dorozumíváme klepáním. Nedovedli jsme si to však odpustit. Ze dvou živoucích mrtvol se staly tři a měli jsme si toho tolik co říci a přitom způsob, jakým jsme se dorozumívali, byl tak zoufale zdlouhavý a já jsem neměl takovou zběhlost ve vyťukávání zpráv jako oni.

„Počkej, až dnes v noci nastoupí do služby Placka,“ vyklepal mi Morrell. „Většinu směny prospí a my si zatím můžeme povědět spoustu věcí.“

Jak jsme se tu noc dorozumívali! Na spánek jsme neměli ani pomyslení. Jones Placka byl přes svou tloušťku podlý, zatrpklý

člověk, ale my jsme si k jeho tloušťce blahopřáli, protože ho nutila občas si potají zdřímnout. Naše neustálé klepání na zed' ho však přece jen rušilo ze spánku a rozčilovalo ho tak, že nás káral znovu a znovu. A ostatní dozorcí, kteří měli noční službu, nás proklínali v jednom kuse. Ráno všichni hlásili, že jsme v noci neustále klepali na zed', a my jsme museli za ten svůj malý svátek zaplatit. V devět hodin přišel totiž kapitán Jamie s několika dozorcí a sešněrovali nás do mučivé svěrací kazajky. Do devíti hodin příštího rána plných čtyřadvacet hodin jsme sešněrováni a bezmocní na podlaze, bez jídla a bez vody platili za to, že jsme spolu hovořili.

Ach, byla to zvířata, ti naši dozorcí! A při tom, jak s námi zacházeli, museli jsme sami otupět jako zvířata, abychom mohli vůbec žít. Tvrdou prací mozolnatí ruce. Suroví dozorcí dělají z vězňů otrlé lidi. Domlouvali jsme se spolu dál a občas jsme dostávali za trest svěrací kazajku. Nejpříhodnější doba byla v noci, a když měli náhodou službu náhradní dozorcí, často jsme mezi sebou docela nerušeně hovořili po celou dobu jejich směny.

Pro nás, kteří jsme žili potmě, byly noc a den jedno a totéž. Spát jsme mohli kdykoli, ale dorozumívat jsme se spolu mohli jen příležitostně. Pověděli jsme si toho navzájem hodně o svém dřívějším životě a já s Morrellem jsme lehávali zticha dlouhé hodiny, zatímco nám Oppenheimer vytrvale, zvolna hláskoval svůj životní příběh od raného dětství v sanfranciských doupatech, líčil výcvik, kterého se mu dostalo ve zločinecké tlupě, vyprávěl, jak se seznámil se všemi neřestmi, když byl nočním poslíčkem ve vykřičené čtvrti, jak spáchal první zločin, který byl odhalen, a popisoval nám všechno od krádeží a loupeží až po kamarádovu zradu a po krvavé vraždění ve vězeňských zdech.

Jakeovi Oppenheimerovi se říkalo tygr. Jakési reportérské štěně začalo razit tuto přezdívku, která přežije svého majitele o mnoho let. A přece jsem v Jakeovi Oppenheimerovi vždycky nacházel všechny základní rysy pravého člověčenství. Byl věrný a oddaný.

Znám případy, kdy se dal raději potrestat, než by byl na kamaráda něco prozradil. Byl statečný. Byl trpělivý. Byl obětavý – o tom bych mohl vyprávět jeden příběh, ale teď nebudu ztrácet čas. A spravedlnost byla přímo jeho vášní. Vraždy, kterých se dopustil ve věznici, vyplývaly jen a jen z jeho neústupného smyslu pro spravedlnost. A byla to skvělá hlava. Doživotní vězení a deset let samoty v cele mu nijak nezakalilo mozek.

Morrell, vždycky opravdový kamarád, byl také skvělá hlava. Po pravdě řečeno – a já, odsouzený k smrti, to mohu říci, aniž mi někdo může vytýkat neskromnost – tři nejlepší mozky v San Quentinu, od správce až dolů, byly právě ty tři, které ležely ladem v samovazbě. A když teď, na konci svých dní, probírám všechno, co jsem věděl o životě, dospívám k závěru, že silný duch se nepoddá nikdy. Hlupáci, bázlivci, lidé, kterým chybí vášnivý smysl pro právo a jeho nebojácnou obhajobu, takoví lidé bývají vzornými vězni. Děkuju všem bohům, že Jake Oppenheimer, Ed Morrell a já jsme nikdy vzornými vězni nebyli.

6

Dětská definice, že paměť je to, čím člověk zapomíná, obsahuje víc než zrnko pravdy, jaké někdy bývá v mylných výročích. Aby člověk mohl zapomínat, musí být duševně zdrav. Neustále si pamatovat znamená posedlost, pomatenost mysli. Problém, před který jsem byl postaven v samovazbě, kde se mne zmocňovalo neustálé vzpomínání, byl tedy problém zapomnění. Když jsem si hrál s mouchami, nebo když jsem hrál sám se sebou šachy, nebo se klepáním dorozumíval se spoluvězni, částečně jsem zapomínal. Přál jsem si však zapomenout úplně.

Byly tu chlapecké vzpomínky na jiné doby a na jiná místa, Wordsworthova „*oblaka slávy*“. Má-li člověk tyto vzpomínky v dětství, znamená to, že se mu v dospělosti nenávratně ztratí? Dá se tento zvláštní obsah jeho chlapecké mysli vyloučit nadobro? Nebo se vzpomínky na jiné doby a na jiná místa ještě udržují jako pozůstatek, uspané, uzavřené v mozkových buňkách, podobně jako jsem já uzavřen v cele v San Quentinu?

Byly známy případy, kdy osamocení odsouzení na doživotí vstali z mrtvých a znovu spatřili slunce. Proč by tedy nemohly vstát z mrtvých chlapecké vzpomínky na jiné světy?

Ale jak? Po mém soudu tak, že se úplně zapomene na přítomnost a na uplynulou dobu mužného věku.

Ale zase – jak? Měla by to dokázat hypnóza. Kdyby se dalo hypnózou uspat vědomí a probudit podvědomí, bylo by toho dosaženo, všechny věžeňské dveře v mozku by se otevřely dokořán a vězni by vyšli na slunce.

Tak jsem uvažoval; s jakým výsledkem, to se dovíte. Ale nejprve vám musím povědět, jak se ve mně v chlapeckých letech vynořovaly vzpomínky na jiné světy. Planul jsem v oblacích slávy, která jsem

s sebou vlekl z někdejších časů. Jako každého jiného chlapce mě strašily jiné lidské bytosti, kterými jsem býval v jiných dobách. To bylo v době, kdy jsem se utvářel, předtím než tekuté skupenství všeho, čím jsem kdy býval, ztuhlo v kadlubu jediné osobnosti, která pak měla být známa lidem jako Darrell Standing.

Dovolte mi vypovědět jednu příhodu. Stalo se to na staré farmě tam nahoře, v Minnesotě. Bylo mi skoro šest let. Jakýsi misionář, který byl v Číně a pak se vrátil do Spojených států a kterého misijní sbor poslal vybírat mezi farmáři na misie, nocoval u nás. Bylo to v kuchyni po večeři, matka mi pomáhala svléknout se před spaním a misionář ukazoval fotografie ze Svaté země.

To, co vám teď budu vyprávět, bych byl dávno zapomněl, kdybych v dětství nebyl tolikrát slyšel otce, jak to vypravuje udiveným posluchačům.

Při pohledu na jednu z fotografií jsem vykřikl a začal si ji prohlížet, zprvu dychtivě, potom zklamaně. Zničehonic mi začala připadat nějak známá, asi tak, jako kdyby na fotografii byla tátova kůlna. Pak se mi zase zdála docela cizí. Když jsem se na ni však díval déle, měl jsem znovu neodbytný pocit, že ji znám.

„Věž Davidova,“ řekl misionář matce.

„Ne!“ vykřikl jsem co nejrozhodněji.

„Chceš říct, že se to tak nejmenuje?“ zeptal se mě misionář.

Zavrtěl jsem hlavou.

„Jakpak se to tedy jmenuje, chlapče?“

„Jmenuje se to...“ začal jsem a pak jsem bezmocně dopověděl: „... už jsem to zapomněl.“

„Teď už to nevypadá jako dřív,“ pokračoval jsem po krátké přestávce. „Ohavně to tam zřídili.“

Vtom misionář podal matce jinou fotografii, kterou zatím vyhledal.

„Sám jsem tam byl před půl rokem, paní Standingová.“ Ukázal na fotografii prstem. „Tohle je Jaffská brána, tou jsem prošel a pak

jsem šel rovnou k Davidově věži, na obrázku v pozadí, tam, co teď ukazuju prstem. Znalci jsou v těchto věcech zajedno. El Kulah, jak se to nazývalo...“

Ale tu jsem se do toho znovu vmísil a ukázal jsem na hromady sutin zříceného zdiva na levém okraji fotografie.

„Někde tady,“ řekl jsem. „Tím jménem, které jste právě řekl, tomu říkali Židé. Ale my jsme tomu říkali trochu jinak. Říkali jsme tomu... už jsem to zapomněl.“

„Podívejme se na kluka,“ uchechl se otec, „člověk by řekl, že tam někdy byl.“

Přikývl jsem, protože v tu chvíli jsem věděl, že jsem tam byl, i když se to všechno zdálo být jaksi podivně změněno. Otec se smál tím víc, ale misionář myslel, že si z něho dělám dobrý den. Podal mi další fotografii. Byla na ní jen pustá pláň bez stromů a bez jakéhokoliv porostu, mělké údolí s pozvolna se svažujícími kamenitými stěnami. Asi uprostřed bylo vidět shluk sešlých chatrčí s plochými střechami.

„No tak, chlapče, copak je toto?“ začal mě zkoušet misionář.

A jméno se mi vynořilo v paměti!

„Samaří,“ řekl jsem okamžitě.

Otec rozveselen spráskl ruce, matka byla zmatena mou nezvedeností a misionář dával najevo rozpaky.

„Chlapec má pravdu,“ řekl. „Je to vesnice v Samaří. Projížděl jsem tamtudy. Proto jsem si tu fotografii koupil. A znamená to, že chlapec někde viděl podobné fotografie už dřív.“

Otec s matkou to popřeli.

„Ale na obrázku to vypadá jinak,“ prohodil jsem a neustále si pilně v paměti rekonstruoval to, co bylo na fotografii. Celkový ráz krajiny a obrys vzdálených pahorků byl týž. Rozdíly jsem označil nahlas a ukázal prstem.

„Domy stály asi tadyhle a bylo tam víc stromů, spousta stromů a spousta trávy a spousta koz. Zrovna teď je vidím, a dva kluky,

jak je ženou na pastvu. A zrovna tady je spousta lidí, kteří jdou za jedním člověkem. A tadyhle," ukázal jsem do míst, kam jsem umístil svou vesnici, „je spousta tuláků. Nemají na sobě nic než hadry. A jsou nemocní. Obličej, ruce a nohy mají samý bolák.“

„Slyšel ten příběh v kostele nebo někde – vzpomínáte si, uzdravení malomocných podle Lukáše," řekl misionář a spokojeně se usmál.

„Kolik nemocných tuláků je tam, chlapče?“

Když mi bylo pět let, naučil jsem se počítat do sta, probral jsem tedy skupinu pečlivě a ohlásil jsem:

„Je jich deset. Všichni mávají rukama a křičí na ostatní.“

„Ale nepřibližují se k nim?“ zněla otázka.

Zavrtěl jsem hlavou. „Jen tam stojí na místě a křičí, jako by byli ve velkých nesnázích.“

„Pokračuj," pobídl mě misionář. „Co dál? Co dělá ten muž před druhým zástupem, o kterém jsi říkal, že jde kolem?“

„Všichni zůstali stát a on těm nemocným něco říká. A chlapci s kozami zůstali stát a dívají se. Všichni se dívají.“

„A dál?“

„To je všecko. Nemocní míří k vesnici. Už nekřičí a nevypadají nemocní. A já sedím na koni jen tak a koukám.“

Všichni tři mí posluchači se při těchto slovech dali do smíchu.

„A jsem velký muž!" vykřikl jsem zlostně. „A mám velký meč!“

„Deset malomocných, které Kristus uzdravil, než prošel Jerichem na cestě do Jeruzaléma," vysvětlil misionář mým rodičům. „Chlapec viděl diapozitivy známých obrazů na nějakém představení laterny magiky.“

Ani otec, ani matka se však nepamatovali, že bych byl laternu magiku někdy viděl.

„Zkuste to ještě s jiným obrázkem," navrhl otec.

„Vypadá to úplně jinak," postěžoval jsem si, když jsem si prohlédl fotografii, kterou mi misionář podal. „Není tady nic, až na ten

kopec a na ty ostatní kopce. Tudy má vést cesta a tadyhle bývaly zahrady a domy za velkou kamennou zdí. A tady, na druhé straně, tam pohřbívali lidi do děr ve skalách. Vidíte tady to místo? Tam ukamenovávali lidi k smrti. Nikdy jsem to neviděl. Jenom mi o tom vyprávěli.“

„A co ten vrch?“ zeptal se misionář a ukázal na střed fotografie, kvůli kterému byl snímek podle všeho pořízen. „Můžeš nám říct, jak se jmenuje ten vrch?“

Zavrtěl jsem hlavou.

„Nikdy neměl žádné jméno. Tam zabíjeli lidi. Viděl jsem je nejednou.“

„Tentokrát to souhlasí s tím, co říká většina znalců,“ prohlásil misionář s velkým uspokojením. „Ten vrch je Golgota, Místo lebek, a byl tak nazván proto, prosím, že tvarem připomíná lebku. Všimněte si té podobnosti. Tam ukřižovali...“ Nedopověděl a obrátil se na mne. „Koho tam ukřižovali, malý učenče? Pověz nám, co tam ještě vidíš.“

Ano, viděl jsem – otec později vyprávěl, že mi oči lezly z důlků –, ale umíněně jsem zavrtěl hlavou a řekl:

„Nic vám neřeknu, protože se mi smějete. Viděl jsem tam zabíjet spousty a spousty lidí. Přibili je na kříž a trvalo to dlouho. Viděl jsem – ale nepovím. Nelžu. Zeptejte se táty a mámy, jestli někdy lžu. Táta by mi dal co proto, kdybych lhal. Zeptejte se ho.“

A poté už ze mne misionář nedostal ani slovo, přestože se mě snažil navnadit dalšími fotografiemi, z kterých se hlava točila v přívalu obrazů uložených v paměti, které popouzely a dráždily jazyk záplavou slov; zarytý jsem jí však vzdoroval a ubránil se.

„Jistě z něho bude dobrý znalec bible,“ řekl misionář otci a matce, když jsem je políbil na dobrou noc a odebral se na lůžko. „Nebo se z něho při té jeho obrazotvornosti stane úspěšný autor románů.“

Což je důkaz, jak proroctví může selhat. Sedím zde, na chodbě vrahů, a píšu tyto řádky v posledních dnech svého života, nebo lépe

řečeno v posledních dnech Darrella Standinga, než ho vyvedou ven a pokusí se ho vrhnout do temnot na konci provazu – a usmívám se sám nad sebou. Nestal se ze mne ani znalec bible, ani autor románů. Naopak, než mě na pět let pohřbili do cely mlčení, byl jsem vším, co misionář nepředpověděl – zemědělským odborníkem, profesorem agronomie, vědeckým odborníkem v oboru odstraňování zbytečných pohybů, mistrem v oboru výnosnosti farem, svědomitým laboratorním vědcem, pro něhož přesnost a lpění na mikroskopických faktech jsou bezpodmínečnými požadavky.

A sedím za teplého odpoledne zde, na chodbě vrahů, a ustávám v psaní paměti, abych naslouchal konejšivému bzukotu much v ospalém vzduchu a lovil útržky tichého rozhovoru mezi Josefem Jacksonem, černošským vrahem po mé pravici, a Bambecciem, italským vrahem po mé levici, kteří spolu rozmlouvají od jedněch zamřížovaných dveří k druhým, kolem mříží mé cely, o antiseptických vlastnostech a přednostech žvýkacího tabáku, vkládaného do ran na těle.

A ve svěšené ruce držím plnicí pero a mezi vzpomínkami na to, že jiné moje ruce za dávno minulých dob drživaly štětec a brk a rydlo, nacházím mezi svými myšlenkami ještě dost místa, abych se v duchu zeptal, zda onen misionář jako malý chlapec s sebou také vlekl oblaka slávy a zachytil pohledem jas dávných toulek po hvězdách.

Abych se však vrátil ke své cele: Když jsem se naučil klíči pro šifrování zpráv, předávaných klepáním na zeď, stále ještě mi připadaly hodiny, kdy jsem při vědomí, příliš dlouhé, než aby se daly snést. Začal jsem úspěšně hypnotizovat sám sebe a díky tomu jsem dokázal uložit k spánku své vědomí a probudit a uvolnit své podvědomí. Podvědomí však bylo neukázněná a nespoutaná věc. Bloudilo vším přízračným šílenstvím bez jakékoli souvislosti, bez jednoty místa, děje nebo osoby.

Můj způsob mechanické hypnózy byl prostota sama. Sedl jsem si na slámu, skrčil nohy a upřeně hleděl na světlý úlomek stébla, který

jsem připevnil na stěnu cely u dveří, kde bylo nejvíc světla. Hleděl jsem na světlý bod, oči jsem měl až u něho, pomalu se mi obracely v sloup a musely se namáhat, aby viděly. Zároveň jsem uvolnil všechnu svou vůli a oddal se kymácivé závratí, která se mě nakonec vždycky zmocnila. A když jsem cítil, že ztrácím rovnováhu a kácím se nazad, zavřel jsem oči a padl v bezvědomí zády na slámu.

Půl hodiny, deset minut, hodinu nebo skoro hodinu jsem potom zmateně a bláznivě bloudil v nastřádaných vzpomínkách na svoje věčné návraty na svět. Doby a místa se však střídaly příliš rychle. Potom, když jsem se probudil, věděl jsem, že já, Darrell Standing, jsem osoba spojující všechnu tu výstřednost a podivnost. Ale to bylo všechno. Nikdy jsem neprožil celý zážitek až do konce, nezachytil jediný bod vědomí v čase a prostoru. Mé sny, dají-li se nazvat sny, postrádaly souvislosti a smyslu.

Zde je jeden příklad mých toulek: v pouhých patnácti minutách bezvědomí jsem se plazil a řval v bahně prvotního světa a seděl vedle Haase a brázdil vzduch dvacátého století v jednoplošníku s benzínovým motorem. V bdělém stavu jsem se pamatoval, že já, Darrell Standing z masa a kostí, jsem rok před svým uvězněním v San Quentinu letěl s Haasem v Santa Monice nad Tichým oceánem. V bdělém stavu jsem se nepamatoval, že bych se byl plazil a řval v předvěkém bahně. Nicméně jsem v bdělém stavu usuzoval, že jsem si asi nějak zapamatoval dávný zážitek z bahna a že je to pravdivý, pradávný zážitek z doby, kdy jsem ještě nebyl Darrell Standing, nýbrž někdo jiný nebo něco jiného, co se plazilo a řvalo. Jeden zážitek byl starší než druhý. Ale oba zážitky byly stejně skutečné – jak bych se na ně mohl jinak upamatovat?

Ach, jaké chvění zářivých obrazů a dějů! V několika krátkých minutách uvolněného podvědomí jsem seděl v královských síních, na čestném i podřadném místě, byl jsem dvorní blázen a šašek, ozbrojenec, písař a mnich, jako vládce nade všemi jsem seděl v čele stolu, má vlastní ruka, která svírala meč, vládla světskou mocí,

chránily mě silné hradní zdi a množství mých bojovníků, patřila mi i duchovní moc, jak dokazovala skutečnost, že kněží v kápích a tlustí opati seděli pode mnou, nalévali se mým vínem a cpali se mým masem.

Nosil jsem na krku železný obojek otroka ve studených krajích, za nocí prohřátých teplem tropů a provoněných sluncem jsem miloval princezny z královských rodů, zatímco černí otroci provívali dusný vzduch vějíři z pavích per a z dálky za palmami a studnami se ozýval táhlý řev lvů a vytí šakalů. Dřepěl jsem v chladné poušti a ohříval si ruce nad ohněm z velbloudího trusu, ležel jsem v hlubokém stínu šalvějového houští spáleného sluncem u vyschlých studní a s vyschlým jazykem jsem toužil po trošce vody, zatímco kolem ležely rozpadlé, roztroušené kostry lidí a zvířat, kteří také toužili po vodě a zemřeli.

Byl jsem pirát a najatý vrah, učenec a samotář. Vysedával jsem nad ručně psanými stránkami mohutných zatuchlých svazků ve scholastickém klidu a přítmi klášterů zbudovaných na skalních útesech, zatímco dole, na nižších svazích, se vesničané lopotili ještě i po západu slunce na vinicích a mezi olivami a sháněli z pastvisek mečící kozy a bučící dobytek. Ano, a vedl jsem křičící lůzu po vyježděné, kárami rozryté dlažbě starobylých a zapomenutých měst, slavnostním, smrtelně vážným hlasem jsem vyhlašoval zákony, určoval stupeň provinění a ukládal trest smrti mužům, kteří porušili zákon tak jako Darrell Standing ve věznici ve Folsomu.

Z lanoví, ze závratné výše vrcholů stožárů, chvějících se nad lodní palubou, hleděl jsem na vody ozářené sluncem, kde korálové porosty hrály duhovými barvami v tyrkysových hlubinách, vodil jsem lodi do bezpečí zrcadlových lagun, kde se kotvy s rachotem spouštěly těsně u korálových útesů bičovaných mořem a u břehů s vějíři palem, bil jsem se na zapomenutých bojištích dávných dob, kdy slunce zapadalo nad neutuchajícím vražděním, pokračujícím v nočních hodinách za svitu hvězd, kdy chladný noční vítr, vanoucí

od vzdálených sněžných vrcholků hor, nestačil zchladit zápal boje, a zase jsem byl malý Darrell Standing, stál jsem bos v orosené trávě na farmě v Minnesotě, s rukama plnýma oznožením, jak jsem za mrazivého rána chodil krmit dobytek v zadýchané stáji, a vystřízlivělý z bázně a posvátné hrůzy před vznešeností a ukrutností boží, kdykoli jsem v neděli seděl a poslouchal řečnění a kázání o Novém Jeruzalémě a o smrtelných mukách pekelného ohně.

To, co jsem právě vypsál, byly zákmity a záblesky, které ke mně přicházely, když jsem se v cele číslo jedna v samovazbě v San Quentinu uspával do bezvědomí upřeným pozorováním kousičku světlé, zářící slámy. Jak se to všechno ke mně dostávalo? Rozhodně jsem si to nemohl vytvořit mezi zavřenými stěnami z ničeho, stejně jako jsem nemohl vyrobit z ničeho těch pětatřicet liber dynamitu, které na mně tak nemilosrdně vymáhali kapitán Jamie, správce Atherton a ředitelský sbor věznic.

Jsem Darrell Standing, narozený a vychovaný na čtvrtině podílu půdy, jaký se přiděloval přistěhovalcům v Minnesotě, kdysi profesor agronomie, nenapravitelný vězeň v San Quentinu, a nyní odsouzenec k smrti ve Folsomu. Tyto věci, o kterých píšu a které jsem vyhrabal ze zásobáren svého podvědomí, neznám ze zkušenosti Darrella Standinga. Já, Darrell Standing, narozený v Minnesotě, já, který mám brzy zemřít na oprátce v Kalifornii, jsem do jista nikdy nemiloval královské dcery na královských dvorech, ani jsem se nebil ostřím proti ostří na kymácejících se lodních palubách, ani jsem neutonul v lodní zásobárně lihovin, lokaje drsnou pálenku za hluku pitky a ohlušujícího zpěvu námořníků, zatímco loď se zvedla a pádem roztránila o černé zubaté skály a voda začala bublat nad hlavou, pod nohama a všude kolem.

Takové věci nepatří k zážitkům Darrella Standinga na tomto světě. A přece jsem já, Darrell Standing, našel tyto věci ve svém nitru v samovazbě v San Quentinu za pomoci mechanického zhyponotizování sebe samého. Tyto zážitky nepatřily Darrellu Standingovi

o nic víc než slovo „Samaří“, které mu vyskočilo na dětské rty při spatření jisté fotografie.

Člověk nemůže udělat něco z ničeho. Tak jsem já nemohl v samovazbě udělat pětatřicet liber dynamitu z ničeho. A také jsem nemohl z toho *nic*, které měl Darrell Standing ve svých zážitcích, vytvořit ty široké, rozsáhlé vidiny času a prostoru. Tyto věci patřily k obsahu mé mysli a já jsem se teprve začínal ve své mysli orientovat.

To tedy byla má nesnáze: věděl jsem, že v mém nitru je Golkonda, zlatý důl vzpomínek na jiné životy, a přece jsem nedokázal víc než poletovat mezi těmito vzpomínkami jako šílenec. Měl jsem svou Golkondou, ale nemohl jsem z ní těžit.

Pamatoval jsem se na případ Mojžíše Staintona, duchovního, který byl posedlý osobností svatého Hyppolyta, Plotina a Athenodora, a na případ Erasmova přítele, který se jmenoval Grocyn. A když jsem vzal v úvahu pokusy plukovníka de Rochas, o kterých jsem četl jako začátečník za dřívějších časů, kdy jsem míval víc jiné práce, byl jsem přesvědčený, že Mojžíš Stainton byl ve svých dřívějších životech každou z oněch osobností, kterými býval občas posedlý. Ony byly vlastně on, byly to články v řetězu opětovných příchodů na tento svět.

Ale ještě víc jsem se obíral pokusy plukovníka de Rochas. Tvrdil, že prostřednictvím vhodných hypnotických subjektů pronikl zpátky časem až do dob jejich předků. Tak je tomu v případě Joseffny, který popisuje. Bylo jí osmnáct a žila ve Voironu v departmentu Isère. Plukovník de Rochas ji v hypnóze poslal na dobrodružnou cestu zpátky, dobou jejího dospívání, dívčích let, dětství, kojeneckého věku a tiché temnoty v lůně matky a ještě dál, tichem a temnotou času, kdy Joseffna nebyla ještě na světě, do světla a života předchozího žití, kdy byla drsný, podezřívavý a zahořklý stařec, který se jmenoval Jean-Claude Bourdon, svého času sloužil u sedmého dělostřeleckého pluku v Besançonu a zemřel ve věku sedmdesáti let, když byl předtím dlouho upoután na lůžko. Ano, a což plukovník de Rochas nezhypnotizoval i tento stín Jean-Claude Bourdona, takže se vydal na dobrodružnou cestu zpátky časem, dětstvím, narozením a temnotou nenarozených, až zase našel světlo a život v dobách, kdy byl zlou stařenou, Filoménu Carteronovou?

At' jsem se však se svým kousíčkem slámy ve světle, prosakujícím do cely, snažil sebevíc, k takové úplnosti dřívějších osobností se mi nepodařilo dospět. Po nezdaru svých pokusů jsem nabyt přesvědčení, že vzpomínky na své dřívější já bych mohl vzkřísit jasně a souvisle jen smrtí.

Mocně se však ve mně vzdouval příliv života. Já, Darrell Standing, jsem tak rozhodně odmítal zemřít, že jsem nepřipustil, aby mě správce Atherton s kapitánem Jamiem zabili. Byl jsem stále tak puzen k životu, že si někdy myslím, že jen proto jsem zde a jím a spím a přemýšlím a píšu toto vyprávění o svých různých já, a čekám na neodvratnou oprátku, která ukončí jedno jepičí údobí mé dlouze zřetězené existence.

A pak přišla smrt zaživa. Naučil jsem se tomu kousku. Naučil jsem se mu od Eda Morrella, jak uvidíte. Začalo to se správcem Athertonem a kapitánem Jamiem. Podle všeho se jich znovu zmocnila panika při pomyšlení na dynamit, o kterém si mysleli, že je někde ukryt. Přišli do mé tmavé cely a řekli mi rovnou, že mě dají do svěrací kazajky a nechají mě v ní, dokud neumřu, jestliže se nepřiznám, kde je dynamit schován. A ujistili mě, že to udělají úředně, aniž to nějak ublíží jejich úřední kůži. Má smrt bude zanesena do vězeňského seznamu jako následek přirozených příčin.

Ach, milý občane, chovaný ve vatičce, věř mi, prosím, když říkám, že i dnes jsou lidé ve věznicích zabíjeni, jako byli zabíjeni vždycky od té doby, co lidé postavili první věznice.

Dobře jsem znal hrůzu, smrtelnou křeč a nebezpečí svěrací kazajky. Kolika lidem svěrací kazajka zlomila ducha! Viděl jsem je. A viděl jsem lidi svěrací kazajkou nadosmrti zmrzačené. Viděl jsem muže, silné muže, muže tak silné, že jejich fyzická životnost vzdorovala všem náporům vězeňských souchotin, a ti se po delším zápase se svěrací kazajkou zhroutili, uvadli a zemřeli na souchotiny do šesti měsíců. Byl tu Šikmooký Wilson s netušeně slabým bázlíovým srdcem, který zemřel ve svěrací kazajce během první hodiny,

zatímco neschopný nedouk, který byl vězeňským lékařem, se na něho díval a usmíval se. A viděl jsem, jak člověk po půl hodině ve svěrací kazajce doznával pravdy i výmysly, které mu vynesly na léta dobrou pověst.

Měl jsem své vlastní zkušenosti. Dnes je mé tělo poznamenáno půl tisícem jizev. Ty se mnou půjdou na šibenici. I kdybych žil ještě sto let, šly by se mnou tytéž jizvy nakonec do hrobu.

Milý občane, který dovoluješ svým katům, aby utahovali svěrací kazajku, a platíš jim za to, možná že ti není známo, co je to svěrací kazajka. Dovol, abych ji popsal, abys pochopil způsob, jakým jsem dospěl k smrti zaživa, jak jsem se stal dočasným pánem času a prostoru a jak jsem se přehoupl přes zdi vězení, abych se mohl toulat po hvězdách.

Viděl jsi někdy dehtované plachty nebo gumované příkrývky s mosaznými oky na okraji? Představ si tedy kus silné plachtoviny, asi čtyři a půl stopy dlouhý, s velkými a těžkými mosaznými oky podél obou okrajů. Šířka této plachtoviny je vždycky menší než objem lidského těla, které má obalit. Plachtovina je také nestejně široká, nejširší je ve výši ramen a potom přes boky, nejužší je v pase.

Svěrací kazajka se prostře na podlahu. Člověku, který má být potrestán nebo z kterého má být mučením vynuceno přiznání, se poručí, aby si lehl na prostřenou plachtovinu obličejem dolů. Odmítne-li, je ztýrán. Potom si lehne z vlastní vůle, která je vůlí jeho katů, milý občane, jenž živiš a platíš tyto katy za to, že tuto věc provádějí za tebe.

Muž si lehne obličejem k zemi. Okraje svěrací kazajky se stáhnou uprostřed jeho zad co nejtěsněji k sobě. Potom se oky protáhne provaz podobně jako tkanice očky ve střevíci a člověk je zašněrován do plachtoviny tak, jako se zašněrovává střevíc. Jenže je sešněrován o něco těsněji, než jak by si člověk kdy zašněroval střevíc. Ve vězeňské hantýrce se tomu říká „dát do lisu“. Někdy, když jsou dozorcí krutí a mstiví nebo když přijde rozkaz seshora, opřou se dozorcí

při utahování šněrovadla nohou muži do zad, aby bylo zaručeno, že bude sešněrován pevně.

Zašněroval sis někdy botu příliš těsně a ucítil jsi za půl hodiny v nártu mučivou bolest, způsobenou zabrzděním krevního oběhu? A vzpomínáš si, že po několika minutách takové bolesti jsi prostě nemohl udělat ani krok a musel sis rozvázat tkaničku a uvolnit, aby nespírala? Dobrá. Snaž se tedy představit si, že máš sešněrováno celé tělo, jenže těsněji, a že místo abys cítil stisk jen v nártu jedné nohy, cítíš ho v celém těle, tísní ti srdce, plíce a všechna ostatní životně důležitá ústrojí tak, že se ti zdá, jako bys umíral.

Pamatuju se, jak mi poprvé dávali v kobkách svěrací kazajku. Bylo to na začátku mé nenapravitelnosti, krátce po mém příchodu do vězení, když jsem v dílně na zpracování juty utkal svůj denní úkol sto yardů a byl jsem s ním hotov dvě hodiny před koncem pracovní doby. Ten den mě poprvé poslali do svěrací kazajky, prý pro přehozené a vynechané niti v tkanině, zkrátka za chyby v práci, jak stálo ve vězeňském zápise. To bylo ovšem směšné. Ve skutečnosti jsem byl dán do svěrací kazajky proto, že já, nový vězeň, mistr v oboru výkonnosti, znalec, vycvičený v oboru vylučování zbytečných pohybů, jsem si usmyslil, že řeknu tomu pitomci tkalcovskému mistru pár věcí z jeho vlastního oboru, které neznal. Pak mě mistr zavolal v přítomnosti kapitána Jamieho ke stolu, kde byl na důkaz proti mně vystaven ohavný kus tkaniny, jaký nikdy nemohl projít mým stavem. Třikrát jsem byl takto zavolán ke stolu. Třetí předvolání znamenalo podle předpisů pro tkalcovskou dílnu trest. Můj trest byl čtyřiaadvacet hodin ve svěrací kazajce.

Zavedli mě dolů ke kobkám. Poručili mi, abych si lehl obličejem k zemi na plachtovinu prostřenou na podlaze. Odmítl jsem. Jeden z dozorců, Morrison, mi palci stísl hrdlo. Mobins, důvěrník z kobek, sám vězeň, mě znovu a znovu bil pěstmi. Nakonec jsem si lehl, jak mi bylo poručeno. A za to, že jsem je otravoval a bránil se, sešněrovali mě zvláště pevně. Pak mě převalili na záda jako kládu.

Zprvu se to nezdálo tak zlé. Když za mnou zavřeli dveře s kovovým třeskem zapadající závory a zanechali mě v naprosté tmě, bylo jedenáct hodin dopoledne. Pár minut jsem si uvědomoval jen nepříjemný stisk, o kterém jsem se radostně domníval, že povolí, až si naň zvyknu. Ale naopak, srdce mi začalo prudce bušit a zdálo se, že plíce nejsou s to nabrat dostatek vzduchu do krve. Tento pocit dušení mi naháněl hrůzu a bál jsem se, že při každém úderu srdce mi puknou už beztak pukající plíce.

Po uplynutí doby, která, jak se mi zdálo, trvala několik hodin a která, jak mohu nyní soudit podle svých nesčetných opakovaných zkušeností ve svěrací kazajce, nemohla být delší než půl hodiny, začal jsem křičet, vřískat, ječet, skučet v opravdovém smrtelném záchvatu šílenství. Nesnáze mi působila bolest, která se mi zvedla v srdci. Byla to ostrá, ohraničená bolest, podobná bolesti při zánětu pohrudnice, až na to, že mi horce probodávala samo srdce.

Umírat není nesnadná věc, ale umírat takovým pomalým a strašlivým způsobem bylo k zešílení. Prožíval jsem extáze strachu jako divá zvěř chycená do pasti a ječel jsem a skučel, dokud jsem si neuvědomil, že takové hlasové cvičení mi probodává srdce ještě žhavěji a zároveň spotřebovává mnoho z mála vzduchu v mých plicích.

Vzdal jsem se a dlouho jsem ležel klidně, tehdy se mi zdálo, že je to věčnost, ačkoliv teď věřím, že to nemohlo být déle než čtvrt hodiny. Dostával jsem závrať, protože jsem se napolo dusil, a srdce mi prudce bušilo, až se zdálo být jisté, že protrhne plachtovinu, v níž jsem byl spoután. Zase jsem se přestal ovládat a začal jsem šíleně výt o pomoc.

Uprostřed svého vytí jsem zaslechl hlas ze sousední kobky.

„Drž hubu,“ křičel, ale doléhal ke mně jen slabě. „Drž hubu. Unavuješ mě.“

„Umírám,“ vykřikl jsem.

„Prašť se přes ucho a zapomeň na to,“ zněla odpověď.

„Ale já opravdu umírám,“ trval jsem na svém.

„Tak co se trápíš?“ ozval se hlas. „Umřeš hezky rychle a budeš to mít za sebou. Pokračuj, skuhrej si dál, ale nedělej s tím tolik rámusu. Rušíš mě ze sladkého spánku.“

Ta necitelná lhostejnost mě tak rozhněvala, že jsem zase nabyl vlády nad sebou a dovolil jsem si už jen dušeně sténat. To trvalo nekonečnou dobu, snad deset minut, a pak se mi po celém těle rozhostila palčivá zncitlivělost. Bylo to jako jehly a špendlíky, a dokud to bolelo jako jehly a špendlíky, neztrácel jsem hlavu. Ale když bodání nesčetných žihadel přestalo bolet a zbyla jen zncitlivělost a přerůstala dál v ještě větší zncitlivělost, znovu se mě začal zmocňovat strach.

„Copak takhle můžu zamhouřit oko?“ stěžoval si můj soused. „Nejsem o nic šťastnější než ty. Má svěřací kazajka je utažena stejně pevně jako tvoje a já chci usnout a zapomenout na to.“

„Jak dlouho už jsi v ní?“ zeptal jsem se, poněvadž jsem si myslel, že to bude nějaký nováček ve srovnání s věky, které jsem už protrpěl já.

„Od předvčerejška,“ odpověděl mi.

„Já myslím – ve svěřací kazajce,“ dodal jsem.

„Od předvčerejška, bratře.“

„Panebože!“ zaječel jsem.

„Ano, bratře, rovných padesát hodin a neslyšíš mě s tím dělat takový povyk. Když mě dávali do lisu, opírali se mi nohama do zad. Jsem utážen jaksepatří, věř mi. Nejsi sám, kdo je v úzkých. Ještě tam nejsi ani hodinu.“

„Jsem tam už hodiny a hodiny,“ namítl jsem.

„Snad si to myslíš, bratře, ale není tomu tak. Povídám ti, že tam nejsi ještě ani hodinu. Slyšel jsem, jak tě šněrovali.“

To byla neuvěřitelná věc. Už za necelou hodinu jsem umíral tisícerou smrtí. A ten můj rozvážný a duševně vyrovnaný soused,

hovořící klidným hlasem a takřka milosrdný, přestože jeho první poznámky zněly drsně, je ve svěřací kazajce už padesát hodin!

„Jak dlouho tě v tom ještě nechají?“ zeptal jsem se.

„To ví pámbu. Kapitán Jamie se na mě doopravdy naštvál a nepustí mě, dokud nebudu mít duši na jazyku. Ale teď ti, bratře, dám dobrou radu. Jediná možnost je zavřít oči a zapomenout na to. Ječet a výskat, to ti v téhle díře nepomůže. A zapomenout se dá tak, že se zapomene. Začni si vzpomínat na všechny holky, cos kdy znal. Tím zabiješ celé hodiny. Možná, že ucítíš, jak padáš do mdlob. Dobrá, tak tedy padni do mdlob. Tím se zabíjí čas nejlíp. A když ti nevydrží holky, začni myslet na chlapy, kvůli kterým ses do toho dostal, a na to, co bys jim udělal, kdyby se ti naskytna příležitost, a co jim uděláš, až se ti taková příležitost naskytně.“

Ten muž byl Zrzek z Filadelfie. Protože byl trestán už dřív, odpykával si teď padesát let za silniční loupež, které se dopustil na ulicích Alamedy. V době, kdy se mnou mluvil ve svěřací kazajce, odpykal si už dvanáct let, a to bylo před sedmi lety. Byl jedním ze čtyřiceti odsouzců na doživotí, které vlákal do léčky Cecil Winwood. Tento přestupek připravil Zrzka z Filadelfie o dobrou pověst. Teď je ve středních letech a dosud je v San Quentinu. Přežije-li to, bude z něho stařec, až ho jednou propustí.

Přečkal jsem svých čtyřiaadvacet hodin a od té doby jsem už nebyl stejný jako dřív. Ach ne, nemyslím fyzicky, ačkoliv příští den ráno, když mě rozvázali, byl jsem napolo ochromen a ve stavu takového zhroucení, že mě dozorcí museli kopat do žeber, abych se plíživě zvedl na nohy. Ale byl ze mne jiný člověk, co se týče myšlení, morálně. Zvířecké tělesné mučení bylo ponížením a urážkou mého ducha a mého smyslu pro spravedlnost. Takový způsob ukáznování nenaladí člověka příjemně. Vyšel jsem z prvního trestu ve svěřací kazajce plný hořkosti a vášnivé nenávisti, která lety jen ještě vzrostla. Panebože, když si pomyslím, co všechno se mnou lidé dělali! Čtyřiaadvacet hodin ve svěřací kazajce! Toho rána, kdy

mě kopanci stavěli na nohy, jsem si sotva pomyslel, že přijde čas, kdy čtyřadvacet hodin ve svěrací kazajce nebude znamenat *nic*, že po stu hodinách ve svěrací kazajce, až mě přijdou vysvobodit, najdou mě, jak se usmívám, a že po dvou stech čtyřiceti hodinách ve svěrací kazajce mě najdou s týmž úsměvem na rtech.

Ano, po dvou stech čtyřiceti hodinách. Milý občane, chovaný ve vatičce, víš, co to znamená? Znamená to deset dní a deset nocí ve svěrací kazajce. Ovšem, takové věci se nedělají nikde na světě devatenáct set let po Kristu. Nežádám tě, abys mi věřil. Ani já sám tomu nevěřím. Víím jen, že to se mnou dělali v San Quentinu, že jsem to přežil a vysmál jsem se jim a donutil je, aby se mě zbavili tím, že mě zhoupnou na oprátce, protože jsem uhodil dozorce do nosu, až začal krváčet.

Píšu tyto řádky dnes, léta Páně tisíc devět set třináct, a dnes, léta Páně tisíc devět set třináct, leží muži ve svěrací kazajce v kobkách v San Quentinu.

Nikdy, pokud mi bude dopřáno žít dále a dalšími životy, nezapomenou na své loučení se Zrzkem z Filadelfie toho rána. Tou dobou byl ve svěrací kazajce čtyřiasedmdesát hodin.

„Vidíš, bratře, pořád jsi ještě živ a máš se k světu,“ zavolal na mne, když mě klopýtajícího vyváděli z cely na chodbu mezi kobkami.

„Drž hubu, Zrzku,“ zavrčel na něho seržant.

„Zapomeňte na to,“ zněla odpověď.

„Však já tě, Zrzku, jednou dostanu,“ vyhrožoval mu seržant.

„Myslíte?“ zeptal se Zrzek z Filadelfie sladce, dřív než přešel do divokého tónu. „Ty, ty staré nemehlo, ty bys nedostal vůbec nic. Nedostal bys zadarmo ani oběd, tím míň pak místo, které dneska máš, nebýt toho, že ti tvůj bratr zatlačil. A myslím, že každý z nás dobře ví, z jakého smradlavého místa tě ten tvůj bratr podporuje.“

Bylo obdivuhodné, jak se mysl člověka zvedla nad svou krajní mez, nedbajíc žádných muk, které bylo schopno způsobit jedno z těch zvířat sloužících systému.

„Tak tedy na shledanou, bratře,“ zavolal pak Zrzek z Filadelfie na mne. „Na shledanou. Buď hodný a miluj správce. A až uvidíš ostatní, řekni jim, žeš mě slyšel, ale žeš mě neslyšel naříkat.“

Seržant byl rudý zlostí a já jsem zaplatil za Zrzkův posměch tím, že jsem dostal několik kopanců a ran.

8

V samovazbě, v cele číslo jedna, mě správce Atherton s kapitánem Jamiem dál podrobovali mučení. Správce Atherton mi řekl:

„Bud', Standingu, kápneš o tom dynamitu božskou, nebo tě umořím ve svěrací kazajce. Byli už otrlejší, než jsi ty, a kápli božskou dřív, než jsem s nimi došel ke konci. Máš na vybranou, dynamit, nebo funus.“

„Tak to podle všeho bude funus,“ řekl jsem, „protože o žádném dynamitu nevím.“

To popudilo správce k okamžitému činu.

„Lehni si,“ poručil mi.

Uposlechl jsem, protože jsem už poznal, jaké bláznovství je prát se s třemi nebo čtyřmi silnými muži. Sešněrovali mě pevně a dali mi sto hodin. Každých čtyřiaadvacet hodin jsem se směl napít vody. Po jídle jsem netoužil, a ani mi žádné nenabídli. Když se sto hodin chýlilo ke konci, vězeňský lékař Jackson několikrát po sobě prozkoumal můj tělesný stav.

Avšak za tu dobu, co jsem byl označen za nenapravitelného, uvykl jsem už příliš svěrací kazajce, než aby mi jeden pobyt v ní mohl ublížit. Oslaboval mě, přirozeně, vyháněl ze mne život, ale naučil jsem své svaly úskokům, kterými se dalo ukrást kousek místa ve chvíli, kdy mě sešněrovali. Na konci prvního stohodinového zápasu jsem byl zesláblý a znavený, ale nic víc. Po jednom dni a jedné noci na zotavenou mi dali podstoupit další, stejně dlouhý zápas. A pak mi dali sto padesát hodin. Většinu času jsem měl tělo znečitlivělé a mysl ve stavu blouznění. Kromě toho se mi díky vypětí vůle podařilo dlouhé hodiny prospat.

Příště vyzkoušel správce Atherton jistou obměnu. Dostával jsem svěrací kazajku a odpočinek v nepravidelných intervalech. Nikdy

jsem nevěděl, kdy půjdu znovu do svěrací kazajky. Tak jsem se třeba deset hodin zotavoval a pak jsem ležel dvacet hodin v kazajce, nebo jsem měl odpočinek jen čtyři hodiny. V nejneočekávanějších nočních hodinách se mé dveře otvíraly s kovovým úderem a střídající se dozorcí mě sešněrovali. Někdy zavedli zase pravidelný rytmus. Tak například jsem byl tři dni a tři noci střídavě osm hodin ve svěrací kazajce a osm hodin venku. A potom, zrovna když jsem si začal na tento rytmus zvykat, nenadále se změnil a dostal jsem najednou dva dni a dvě noci za sebou.

A neustále mi kladli tu věčnou otázku: Kde je dynamit? Občas se správce Atherton rozzuřil. Při jedné příležitosti, když jsem protrpěl zvláště tuhý trest ve svěrací kazajce, div mě neprosil, abych se přiznal. Jednou mi dokonce sliboval tři měsíce naprostého klidu a dobrého jídla ve vězeňské nemocnici a pak místo v knihovně, jaké se dává důvěryhodným vězňům.

Dr. Jackson, hubená tyčka, lékařský nedouk, začínal být skeptický. Tvrdil, že pobyt ve svěrací kazajce, i kdyby trval sebedéle, mě nikdy nezabije a svým umíněným tvrzením jen popouzel vrchního dozorce, aby pokračoval ve svém pokusu.

„Z těchhle vyzáblých chlapíků z univerzity by se i čert zbláznil,“ bručel. „Jsou houževnatí jako nevydělaná kůže. Ale stejně ho utaháme. Slyšíš mě, Standingu. Cos dostal, není ani stín toho, co tě čeká. Raději bys mohl kápnout božskou hned a ušetřit si další nepříjemnosti. Já vždycky držím slovo. Slyšels, řekl jsem dynamit, nebo funus. A to platí. Tak si tedy vyber.“

„Jistě si nemyslíte, že to snáším proto, že se mi to líbí,“ podařilo se mi vydechnout, protože právě v tu chvíli se mi Jones Placka opíral nohou do zad, aby mě mohl pevněji slisovat, zatímco já jsem se snažil, abych napjatými svaly ukradl kousek volného místa. „Nemám, k čemu bych se přiznal. Dal bych si na místě uříznout pravou ruku, kdybych vás mohl zavést k nějakému dynamitu.“

„Ech, takových vzdělanců jsem už viděl,“ zavrčel. „Máte v hlavě brouky, aspoň někteří z vás, a proto se držíte zuby nehty každého pitomého nápadu. Jste jankovití jako koně. Jen pevněji, Jonesi, tohle není žádný pořádný lis. Standingu, nepřiznáte-li se, znamená to funus. Na tom trvám.“

Poznal jsem jednu výhodu. Čím víc člověk zeslábně, tím méně podléhá utrpení. Muka jsou menší, protože není tolik co mučit. A člověk, který je už pořádně zesláblý, slábně pomaleji. Je všeobecně známo, že zvláště silní muži trpí při obvyklých nemocech mnohem krutěji než ženy nebo tělesně postižení. Když se zásoby sil vyčerpají, nedá se už tolik sil ztrácet. Když zmizí všechno přebytečné maso, pak to, co zbývá, je tuhé a houževnaté. A to se právě stalo ze mne, takový houževnatý organismus, držící se při životě.

Morrell a Oppenheimer mě litovali a vyťukávali na mou adresu slova soucitu a rady. Oppenheimer mi řekl, že to také zakusil, že to bylo ještě horší a že přesto žije.

„Jen ať to z tebe nevytlučou,“ vyťukal mi kloubem na zeď. „Nenech se od nich zabít, protože to by se jim hodilo. A nevykecej, kam jsi to schoval.“

„Ale vždyť tu není nic schováno,“ vyťukal jsem okrajem podešve o mřížoví, protože jsem byl právě ve svěrací kazajce a mohl jsem se tedy domlouvat jen nohama. „Nevím o tom zatraceném dynamitu vůbec nic.“

„Správně,“ pochválil mě Oppenheimer. „Je to chlap jaksepatří, co říkáš, Ede?“

To ukazuje, jakou jsem měl naději, že přesvědčím správce Athertonu, že nevím o žádném dynamitu. Athertonovo vytrvalé pokračování ve výslechu přesvědčilo i takového člověka, jako byl Jake Oppenheimer, takže mohl jen obdivovat statečnost, s jakou držím jazyk za zuby.

V tomto prvním období mučení ve svěrací kazajce se mi dařilo prospat hodně času. Sny jsem měl pozoruhodné. Byly samozřejmě

živé a skutečné jako většina snů. Pozoruhodná na nich však byla jejich soudržnost a souvislost. Často jsem hovořil k vědeckým shromážděním o těžko srozumitelných otázkách, hlasitě jsem předčítal pečlivě připravené přednášky o vlastních výzkumech nebo dedukcích z výzkumů a pokusů jiných vědců. Po procitnutí se mi zdálo, že mi vlastní hlas dosud zní v uších, a před očima jsem viděl celé věty a odstavce, psané strojem na bílém papíře, takže jsem je mohl znovu číst a znovu se jim obdivovat, dokud přelud nezmizel. Mimochodem připomínám, že jsem přitom pozoroval, že postup myšlení, používaný v oněch snových projektech, je bez výjimky deduktivní.

A potom tu byla rozsáhlá zemědělská oblast, prostírající se na stánil na sever a na jih v které části mírného zeměpásu, s podnebím, rostlinstvem a zvířectvem podobným jako v Kalifornii. Ne jednou a ne dvakrát, ale tisíckrát jsem putoval napříč tím snovým krajem. Zvláště chci upozornit na to, že vždycky to byl jeden a týž kraj. Jeho základní rysy zůstávaly v různých snech stejné. Pokaždé to bylo osm hodin jízdy se spřežením horských koní od vojtěškových luk (kde jsem choval množství jerseykých krav) do vesnice s roztroušenými domky u velkého vyschlého potoka; tam jsem vždycky chytil vláček úzkokolejně železnice. Každý mezník, každý strom, každý vrch, každý brod a most, každý skalní útes a vyhlodaný horský svah za té osmihodinové jízdy byly vždycky stejné.

V tom souvislém, rozumově uspořádaném zemědělském kraji mých snů prosněných ve svěrací kazajce měnily se jen podrobnosti, podle ročního období a podle polních prací. Tak například na horských pastvinách, nad lukami, jsem zřídil nové hospodářství; použil jsem k tomu angorských koz. Tam jsem mohl při každé návštěvě pozorovat změny odpovídající době, která uplynula mezi dvěma návštěvami.

Ach, ty křovinaté svahy! Jako bych je teď viděl v době, kdy sem kozy přišly poprvé. A jak jsem si pak pamatoval všechny změny, které následovaly – jak se začaly vytvářet stezky, když se kozy do-

slova prokousávaly neprostupnými houštinami, jak mizely mladší, nižší křoviny, které nebyly tak vysoké, aby se nedaly úplně spást, jak mezi staršími, vyššími křovinami se otvíraly průhledy všemi směry, když je kozy okousaly, až kam dosáhly, stojíce na zadních nohách, jak se v jejich stopách šířily traviny do míst, která tak vymýtily. Kouzlo snění bylo v jeho souvislosti. Přišel den, kdy muži se sekyrami povytínali všechny vyšší křoviny, aby umožnili kozám přístup k listí, pupenům a kůře. Přišel den, bylo to v zimě, kdy suché, ohlodané kostry všech těchto křovin byly sneseny na hromady a spáleny. Přišel den, kdy jsem dal kozy odehnat na další křovinaté horské svahy a místo nich dal přihnat hovězí dobytek, pasoucí se po kolena hluboko ve šťavnaté trávě vyrostlé tam, kde předtím byly jen křoviny. A přišel den, kdy jsem dal odehnat hovězí dobytek o kus dál a kdy moji oráči začali přejíždět přes hřebeny svahů sem a tam a zaorávat bohatý trávník, aby shnil na živý humus, do kterého bych mohl ukládat semena svých příštích sklizní.

A často jsem ve snu vystupoval z vláčku úzkokolejné dráhy tam, kde stála vesnice s roztroušenými domky nad velkým vyschlým potokem, nasedal jsem do vozíku taženého horskými koňmi a jel hodiny a hodiny kolem všech těch starých, dobře známých mezníků na lukách plných vojtěšky a dál, k svým horským pastvinám, kde střídavě zasévané plodiny, žito a ječmen a jetel, dozrávaly ke sklizni a kde jsem pozoroval své lidi, jak sklízají úrodu, zatímco o kus dál mé kozy ještě šplhaly a spásaly vyšší křovinaté svahy, aby se z nich stala vymýcená, obdělaná pole.

To však byly sny, čiré sny, smyšlená dobrodružství mého deduktivního podvědomí. Jim zcela nepodobná, jak uvidíte, byla jiná moje dobrodružství, když jsem prošel branami smrti zaživa a když jsem začal znovu prožívat skutečnost jiných životů, které mi patřily kdysi za minulých dob.

V dlouhých hodinách bdění ve svěrací kazajce jsem zjistil, že jsem se příliš dlouho zabýval Cecilem Winwoodem, podvodným

poetou, který na mne svévolně uvalil všechnu tuto trýzeň, a tehdy dokonce byl znovu na svobodě ve volném světě. Ne, nemohu říci, že jsem ho nenáviděl. To je příliš slabé slovo. V lidské řeči není slovo natolik silné, aby vyjádřilo mé city. Mohu jen říci, že jsem poznal hladovou touhu pomstít se mu, která mi už sama o sobě působila bolest a přesahovala všechny meze lidské řeči. Nebudu vám líčit hodiny, které jsem věnoval plánům na jeho mučení, ani ďábelské prostředky a mučicí nástroje, které jsem pro něho vynalezl. Jen jeden příklad. Byl jsem zamilován do starodávného způsobu mučení, při němž se člověku na tělo připevní železná nádoba, ve které je krysa. Kryse zbývá jediná cesta, jak se dostat ven, totiž tělem toho člověka. Jak říkám, byl jsem do tohoto způsobu zamilován, dokud jsem si neuvědomil, že je to příliš rychlá smrt. Potom jsem se dlouho a rád zabýval maurským způsobem – ale ne, slíbil jsem, že už o tom nebudu mluvit. Necht' postačí, že mnoho hodin bdění, kdy jsem šílel bolestí, patřilo snům o pomstě na Cecilu Winwoodovi.

9

Za dlouhých, únavně bolestných hodin bdění jsem poznal jednu cennou věc, totiž ovládnání těla duchem. Naučil jsem se trpět pasívně, jako se tomu bezpochyby naučili všichni, kdo prošli vyšší školou muk ve svěrací kazajce. Ach ne, není to nic snadného udržet si mysl v takovém nezkaleném klidu, aby dokázala zapomenout na škubavou, nejstrašnější bolest některého týraného nervu.

A právě ovládnání těla duchem, které jsem poznal, mi umožnilo používat tajemství, o kterém mi pověděl Ed Morrell.

„Myslíš, že to bude funus?“ vyťukával mi Ed Morrell jedné noci.

Právě mě po sto hodinách osvobodili od svěrací kazajky a byl jsem zesláblejší než kdykoli předtím. Byl jsem tak sláb, že jsem myslel, že celé mé tělo je jediná hmota samých podlitin a ran, i když jsem si sotva uvědomoval, že vůbec nějaké tělo mám.

„Vypadá to na funus,“ odpověděl jsem. „Budou-li tak pokračovat, dostanou mě.“

„Nedovol jim to,“ poradil mi. „Existuje jeden způsob. Sám jsem se mu naučil tam v kobkách, když jsme s Massiem dostávali svůj díl. Já jsem to přečkal. Ale Massie zhebnul. Kdybych se nebyl naučil tomu kousku, byl bych zhebnul s ním. Ale dřív než se o to pokusíš, musíš pořádně zeslábnout. Kdyby ses o to pokusil, když jsi při síle, neuspěl bys, a tím si to pak člověk zkaží navždycky. Udělal jsem tu chybu, že jsem o tom kousku řekl Jakeovi, když byl při síle. Rozumí se, že to nedokázal provést, a když to později potřeboval, bylo už pozdě, protože první nezdar mu to všecko pokazil. Dokonce ani teď tomu nevěří. Myslí si, že ho chci napálit. Nemám pravdu, Jakeu?“

A Jake z cely číslo třináct vyťukal odpověď: „Nenalet' mu na to, Darrelle. Jistojistě je to pohádka.“

„Pokračuj, dopověz mi to,“ zatukal jsem Morrellovi.

„Proto jsem čekal, až opravdu zeslábneš,“ pokračoval. „Teď to potřebuješ a já ti to povím. Záleží na tobě. Máš-li pevnou vůli, dokážeš to. Udělal jsem to třikrát a znám to.“

„Dobrá, tak oč jde?“

„Jde o to umřít ve svěřací kazajce, umínit si, že umřeš. Víím, že mě ještě nechápeš, ale počkej. Víš, jak se v kazajce ztrácí citlivost, jak ti usne paže nebo noha. Nemůžeš tomu zabránit, ale můžeš to vzít jako nápad a zlepšovat ho. Nečekej, až ti usnou nohy nebo něco jiného. Lež na zádech tak pohodlně, jak jen můžeš, a začni užívat své vůle.“

A musíš si přitom něco myslet a celou dobu musíš věřit, že si to myslíš. Nebudeš-li věřit, pak to není k ničemu. To, co si musíš myslet a v co musíš věřit, je, že tvoje tělo je jedna věc a tvůj duch druhá. Ty jsi ty a tvé tělo je něco jiného, co nestojí za řeč. Na tvém těle nezáleží. Ty jsi pán. A žádné tělo nepotřebuješ. A když si to všechno budeš myslet a budeš tomu věřit, začneš to dokazovat použitím své vůle. Donutíš své tělo zemřít.

Začneš s prsty u nohou, s jedním po druhém. Donutíš prsty u nohou zemřít. Svou vůlí je donutíš zemřít. A máš-li víru a vůli, prsty u nohou zemřou. To je ta největší práce – začít s umíráním. Jakmile máš první prst na noze mrtvý, ostatní je už snadné, protože dál už nemusíš věřit. Teď už víš. Pak soustředíš všechnu svou vůli na to, aby ti umřelo i ostatní tělo. Říkám ti, Darrelle, že to znám. Udělal jsem to třikrát.

Jakmile dosáhneš toho, že umírání začne, pokračuje dál. A zvláštní na tom je, že celou dobu jsi celý při tom. Protože máš mrtvé prsty u nohou, sám nejsi mrtvý ani trochu. Pomalu ti umírají nohy až ke kolenům, pak k bokům a ty zůstáváš pořád stejný, jako jsi byl vždycky. Jen tělo odpadává po kusech ze hry. A ty jsi zkrátka jako dřív, než jsi začal.“

„Co se stane potom?“ zeptal jsem se.

„Když už je mrtvé celé tvé tělo a ty zůstáváš pořád ještě celý, prostě se vyvlékneš a svoje tělo opustíš. A když opustíš tělo, opustíš celu. Kamenné zdi a železné dveře jsou na to, aby zadržovaly těla. Ducha zadržet nemohou. Vidíš, a teď jsi to dokázal. Jsi duch, který je mimo tvé tělo. Můžeš se dívat na svoje tělo zvenci. Říkám ti to, protože jsem to udělal třikrát – díval jsem se na svoje tělo, jak tam leží, zatímco já jsem byl mimo ně.“

„Cha, cha, cha!“ vyťukal Jake Oppenheimer o třináct cel dál svůj smích.

„Vidíš, to je ta potíž s Jakem,“ pokračoval Morrell. „Nemůže uvěřit. Tenkrát, když se o to pokusil, byl příliš silný a neuspěl. A teď si myslí, že si z něho dělám dobrý den.“

„Když umřeš, jsi mrtev a mrtví zůstanou mrtví,“ namítl Oppenheimer.

„Povídám ti, že jsem byl mrtev už třikrát,“ bránil se Morrell.

„A nakonec ses dožil toho, že nám o tom vyprávíš,“ posmíval se mu Oppenheimer.

„Ale nezapomeň na jedno, Darrelle,“ vyťukal mi Morrell na zeď. „Je to choulostivá věc. Celou tu dobu má člověk pocit, že si moc dovoluje. Nedovedu ti to vysvětlit, ale vždycky jsem měl pocit, že kdybych byl pryč ve chvíli, kdy přijdou a vysvobodí mé tělo ze svěrací kazajky, že už bych se do něho nemohl vrátit. Chci tím říct, že by mé tělo bylo nalezeno mrtvo. A já jsem si nepřál být mrtev. Nechtěl jsem kapitánu Jamiemu a ostatním udělat radost. Ale říkám ti, Darrelle, dokážeš-li ten kousek provést, můžeš se správci vysmát. Jakmile přiměješ své tělo, aby umřelo tímto způsobem, nezáleží na tom, nechají-li tě ve svěrací kazajce třeba měsíc. Vůbec nijak netrpíš a netrpí ani tvé tělo. Víš, jsou případy, že lidé prospali celý rok v jednom kuse. Tak tomu bude s tvým tělem. Prostě zůstane ve svěrací kazajce, nebude ti působit bolest ani nic podobného, bude jen čekat, až se vrátíš. Pokus se o to. Chci ti pomoci z nesnáze.“

„A co když se nevrátí?“ zeptal se Oppenheimer.

„Myslím, Jakeu, že pak se mu vysmějem,“ odpověděl mu Morrell. „Ledaže by se snad on vysmál nám za to, že dřepíme v téhle špinavé díře, když jsme se odtud mohli tak snadno dostat.“

A tím rozhovor skončil, protože Jones Placka, který se mrzutě probral z ukradené chvílky dřímoty, začal Morrellovi a Oppenheimerovi vyhrožovat, že na ně ráno podá hlášení a že to pro ně bude znamenat svěřací kazajku. Mně nevyhrožoval, protože věděl, že jsem k svěřací kazajce odsouzen tak jako tak.

Ležel jsem tam v tichu a zapomínal na utrpení svého těla a přitom jsem uvažoval o Morrellově podnětu. Jak jsem už vyložil, snažil jsem se mechanickým hypnotizováním sebe samého proniknout zpátky uplynulým časem k svým někdejšímu já. Věděl jsem, že se mi to zčásti podařilo, ale jediné, k čemu jsem dospěl, byly chvějivé vidiny, které se zmateně mísily a nijak spolu nesouvisely.

Avšak Morrellův způsob byl tak vysloveným opakem mého způsobu sebehypnózy, že mě to očarovalo. Podle mého způsobu zmizelo vědomí ze všeho nejdřív. Podle jeho způsobu zůstávalo vědomí ze všeho nejdéle, a když tělo úplně zmizelo, vědomí přecházelo do tak zjemnělého stavu, že opouštělo tělo, opouštělo vězňaci v San Quentinu a putovalo do daleka a přitom stále zůstávalo vědomím.

Usoudil jsem, že tak či onak to stojí za pokus. A přes svůj skeptický postoj vědce jsem uvěřil. Nepochyboval jsem, že dokážu to, co Morrell podle svého tvrzení provedl třikrát. Možná že tato víra, která se mne zmocnila tak snadno, pramenila z největší slabosti. Snad jsem nebyl dost silný na to, abych byl skeptický. To byla domněnka, kterou už předtím vyslovil Morrell. Byl to čistě empirický závěr a já jsem jej také empiricky doložil, jak ještě uvidíte.

10

Nejprve však příští den ráno přišel vrchní dozorce Atherton do mé cely s vražedným úmyslem. S ním přišli kapitán Jamie, doktor Jackson, Jones Placka a Al Hutchins. Al Hutchins si odpykával trest čtyřiceti let vězení a doufal, že mu bude zbytek trestu prominut. Čtyři roky byl hlavním důvěrníkem v San Quentinu. Že to bylo postavení vybavené velkou mocí, to si uvědomíte, když vám řeknu, že jen úplatky, které dostával hlavní důvěrník, se odhadovaly na tři tisíce dolarů ročně. Zato se dalo spoléhat, že Al Hutchins, který měl deset nebo dvanáct tisíc dolarů jmění a příslib, že mu prominou trest, bude slepě plnit všechny příkazy vrchního dozorce.

Řekl jsem právě, že správce Atherton přišel do mé cely s vražedným úmyslem. Bylo mu to vidět na obličejí. Dokazovalo to jeho jednání.

„Prohlédněte ho,“ poručil doktoru Jacksonovi.

Ten bídák ze mne stáhl košili potaženou povlakem špíny, kterou jsem měl na sobě od té doby, co jsem vkročil do samovazby, obnažil mé ubohé zničené tělo s kůží na žebrech svažetelou jako zahnědlý pergamen a posetou boláky po mnoha zápasech se svěrací kazajkou. Prohlídka byla nestydatě povrchní.

„Vydrží to?“ zeptal se správce.

„Vydrží,“ odpověděl doktor Jackson.

„Co srdce?“

„Skvělé.“

„Myslíte, že to vydrží deset dní, doktore?“

„Ovšem.“

„Tomu nevěřím,“ prohlásil správce divoče. „Ale stejně to zkusíme. Lehni si, Standingu.“

Poslechl jsem a lehl jsem si obličejem dolů na prostřenou svěrací kazajku. Chvíli se zdálo, že správce v duchu bojuje sám se sebou.

„Obrat' se na záda,“ poručil mi.

Několikrát jsem se o to pokusil, ale byl jsem příliš sláb, než aby se mi to mohlo podařit, dokázal jsem jen ležet roztažen na břicho a bezmocně se svíjet.

„Předstírá,“ poznamenal Jackson.

„Však nebude mít co předstírat, až s ním skoncuju,“ řekl správce. „Pomozte mu. Nemůžu s ním už dál ztrácet čas.“

Obrátili mě tedy na záda, takže jsem hleděl správci Athertonovi přímo do obličeje.

„Standingu,“ řekl zvolna, „povolil jsem ti všechno, co jsem ti ochotný povolit. Z tvé tvrdohlavosti je mi nanic a unavuješ mě. Má trpělivost je u konce. Doktor Jackson říká, že dokážeš snést deset dní ve svěrací kazajce. Můžeš si vypočítat, jaké máš naděje. Ale dám ti teď ještě poslední příležitost. Přiznej se k tomu dynamitu. Jakmile ho budu mít v rukou, dám tě odtud vyvést. Můžeš se vykoupat a oholit a dostaneš čisté šaty. Nechám tě šest měsíců válet a žrát nemocniční stravu a pak tě udělám důvěrníkem v knihovně. Nemůžeš chtít, abych k tobě byl slušnější. Ostatně, na nikoho přitom nic neprozradíš. Jsi jediná osoba v San Quentinu, která ví, kde je dynamit. Když se poddáš, neurazíš ničí city a od okamžiku, kdy se poddáš, bude s tebou všechno v nejlepším pořádku. Ale když ne...“

Odmlčel se a významně pokrčil rameny.

„Zkrátka, když ne, nastoupíš svých deset dní hned teď.“

Byla to strašidelná vyhlídka. Byl jsem tak sláb, že jsem si byl jist stejně jako vrchní dozorce, že to znamená smrt ve svěrací kazajce. A pak jsem si vzpomněl na Morrellův trik. Potřeboval-li jsem jej někdy, pak teď, a měl-li jsem kdy příležitost uvěřit v něj, naskytla se mi teď. Usmál jsem se správci Athertonovi do obličeje. A do tohoto úsměvu i do návrhu, který jsem mu přednesl, jsem vložil svou víru.

„Pane správce,“ řekl jsem, „vidíte, jak se usmívám? Dobrá, když se na vás po těch deseti dnech, až mě budete rozvazovat, usměju

stejně jako teď, dáte Morrellovi a Oppenheimerovi balíček tabáku značky Bull Durham a balíček papírků?“

„Nejsou to blázni, tihle chlapíci z univerzity?“ řekl posměšně kapitán Jamie.

Správce Atherton byl cholerická povaha a považoval mou žádost za urážlivé chvástání.

„Už jen za tohle půjdeš do zvláštního lisu,“ oznámil mi.

„Navrhl jsem vám sázku, pane správce,“ řekl jsem klidně. „Můžete mě dát svázat tak pevně, jak se vám zlíbí, ale budu-li se ode dneška za deset dní usmívat, dáte Morrellovi a Oppenheimerovi po balíčku Bull Durhamu?“

„Jseš si jistý sám sebou, jen co je pravda,“ řekl mi na to.

„Proto jsem vám to taky navrhl,“ odpověděl jsem.

„Dáváš se na náboženství, co?“ zavrčel.

„Ne,“ řekl jsem. „Jenže náhodou mám v sobě víc života, než abyste mohl dosáhnout až na jeho dno. Dejte mi třeba sto dní, chcete-li, a až uplynou, budu se na vás zase usmívat.“

„Myslím, že deset dní ti bude bohatě stačit, Standingu.“

„To je váš názor,“ řekl jsem mu. „Věříte tomu? Jestliže ano, pak neztratíte ani těch dvakrát pět centů za dva balíčky tabáku. Tak čeho byste se vlastně bál?“

„Za dva centy ti třeba hned rozkopu hubu,“ ušklíbl se.

„V tom vám nechci bránit.“ Byl jsem nestydatě líbezný. „Kopejte si sebesilněji, a přece mi zbude dost velký kus obličeje, abych se mohl usmívat. Ale zatímco si to budete rozmýšlet, mohl byste přistoupit na můj původní návrh.“

Člověk musí být strašně slabý a hluboce zoufalý, aby se za takových okolností dokázal posmívat v samovazbě správci věznice. Nebo je strašně slabý a hluboce zoufalý, a ještě k tomu má v sobě víru. Teď vím, že jsem měl víru a jednal jsem tedy podle toho. Věřil jsem tomu, co mi řekl Morrell. Věřil jsem ve vládu mysli nad tělem. Věřil jsem, že ani sto dní ve svěrací kazajce mě nemůže zabít.

Kapitán Jamie podle všeho vytušil, že jsem veden touto vírou, protože řekl:

„Pamatuju se na jednoho Švéda, který se před dvaceti lety zbláznil. To bylo předtím, než jste nastoupil vy, pane správce. V hádce o pětadvacet centů zabil člověka a dostal za to doživotí. Byl to kuchař. A byl nábožensky založený. Řekl, že pro něho přijede zlatý kočár a odveze ho do nebe, a při vaření si sedl na rozžhavenou plotnu a zpíval nábožné písně a chvalozpěvy. Stáhli ho dolů, ale za dva dni zhebnul v nemocnici. Upekł se na kost. A až do konce přísahal, že ho to nepálilo. Nikdo ho neslyšel skučet.“

„My donutíme Standinga skučet,“ prohlásil správce.

„Proč nepřijmete můj návrh, když jste si tím tak jist?“ popouzel jsem ho.

Správce se rozzlobil do té míry, že kdybych nebyl v tak zoufalé bryndě, bylo by mi to připadalo směšné. Obličej měl stažený jako v křeči. Zatínal pěsti a chvilku se zdálo, že se na mne vrhne a ztluče mě. Pak se s velkým úsilím ovládl.

„Dobrá, Standingu,“ ušklíbl se. „Přijímám. Ale sázíš svůj milý život na to, že se za deset dní dokážeš aspoň trochu usmát. Obrátte ho, hoši, a slisujte ho, až budete slyšet, jak mu praskají žebra. Hutchinsi, ukaž mu, že víš, jak se to dělá.“

Obrátili mě tedy obličejem dolů a sešněrovali mě tak, jak jsem ještě nikdy sešněrován nebyl. Hlavní důvěrník opravdu prokázal své schopnosti. Snažil jsem se ukrást aspoň trošku místa, jak se dalo. A bylo ho opravdu trošku, protože maso jsem dávno ztratil a svaly se mi ztenčily v pouhé provázky. Neměl jsem dost síly ani objemu, abych mohl ukrást víc než trošku, a přísahám, že tu trošku se mi podařilo ukrást jen tak, že jsem napjal klouby své kostry. A o tuto trošku mě oloupil Hutchins, který se za starých časů, kdy ještě nebyl hlavním důvěrníkem, naučil všem kouskům se svěřací kazajkou, a to uvnitř kazajky.

Hutchins byl totiž v nitru podlý chlap, tvor, který kdysi býval člověkem, ale kterého zlomili. Měl deset nebo dvanáct tisíc dolarů a svobodu v dohledu za předpokladu, že bude poslušen rozkazů. Později jsem se dozvěděl, že měl dívku, která mu zůstala věrná a která na něho tehdy dokonce ještě čekala. Ženský faktor vysvětluje mnoho mužských věcí.

Spáchal-li někdo někdy úmyslně vraždu, pak to učinil Al Hutchins toho rána v samovazbě na pokyn správce. Oloupil mě o tu trošku místa, kterou jsem si ukradl. A když mě o ni oloupil, bylo mé tělo bezbranné, a nohou, kterou se mi při utahování kazajky opíral do zad, seškrtil mě tak, jak se to ještě nikdy nikomu nepodařilo. Seškrčení mého křehkého těla působilo na mé životní ústrojí tak tvrdě, že jsem tam tehdy okamžitě pocítil, jak po mně sahá smrt. A přesto jsem v sobě měl zázrak víry. Nevěřil jsem, že umřu. Věděl jsem, říkám, *věděl* jsem, že neumřu. Hlava se mi točila a srdce mi bušilo od nehtů až po kořínky vlasů na lebce.

„To je jaksepatří pevně utaženo,“ zdůraznil neochotně kapitán Jamie.

„Čerta utaženo,“ řekl doktor Jackson. „Říkám vám, že mu nic nemůže ublížit. Je to pomatenec. Už dávno měl být mrtev.“

Správci Athertonovi se s velkou námahou podařilo vsunout ukazováček mezi provaz a moje záda. Stoupl na mne nohou, přidal k ní váhu svého těla a táhl, ale nedokázal utáhnout provaz už ani o zlomek palce.

„Klobouk dolů, Hutchinsi,“ řekl. „Vyznáš se ve svém řemesle. Teď ho zase obraťte a podíváme se na něho.“

Obrátili mě na záda. Hleděl jsem na ně vypoulenýma očima. Dobře vím, že kdyby mě byli takto sešněrovali, když jsem dostal svěrací kazajku poprvé, určitě bych byl zemřel v prvních deseti minutách. Ale byl jsem dobře vycvičen. Měl jsem za sebou tisíce hodin ve svěrací kazajce, a nadto jsem věřil tomu, co mi pověděl Morrell.

„Teď se směj, k čertu, směj se,“ řekl mi správce. „Začni se usmívat, jak ses nám tu před chvílí chvástal.“

A tak zatímco mé plíce lapaly po trošce vzduchu a srdce mi hrozilo puknout, zatímco myšlení se mi mátlo, dokázal jsem se přese všechno usmát správci do obličeje.

11

Dveře se s třeskem zabouchly a znemožnily přístup světlu až na nepatrnou trošku a já jsem byl zanechán o samotě, vleže na zádech. Pomocí kousků, kterým jsem se ve svěrací kazajce dávno naučil, se mi podařilo posunout se na podlaze centimetr po centimetru, až jsem se okrajem podešve pravé boty dotkl dveří. To pro mne znamenalo nesmírné povzbuzení. Nebyl jsem tak docela sám. Kdyby bylo zapotřebí, mohl bych se aspoň klepáním dorozumět s Morrellem.

Správce Atherton však patrně udělil dozorcům přísné rozkazy, protože i když se mi podařilo zavolat Morrella a povědět mu, že se chystám provést jeho pokus, dozorcí mu zabránili odpovědět. Mě mohli jen proklínat, protože jsem byl na deset dní ve svěrací kazajce a nehrozil mi tedy žádný další trest.

Vzpomínám si, že jsem si tehdy všiml, jak nezkalenou mám mysl. Obvyklá bolest, působená svěrací kazajkou, byla v mém těle, ale má mysl byla tak netečná, že jsem si už neuvědomoval bolest o nic víc než podlahu pod sebou nebo zdi okolo. Nikdo nikdy nebyl v příhodnějším stavu mysli a ducha pro takový pokus. Rozumí se, že jsem za to měl co děkovat své naprosté slabosti. Ale bylo v tom ještě něco víc. Dlouho jsem se školil, abych dovedl zapomínat na bolest. Neznal jsem pochyby ani strach. Zdálo se mi, že celým obsahem mé mysli je naprostá víra v její převahu. Tato netečnost mi připadala téměř jako sen, a přece působila svým způsobem kladně, takřka až k vrcholu exaltace.

Začal jsem soustřeďovat svou vůli. I tehdy tělo ztrácelo citlivost a trnulo následkem ztráty oběhu krve. Upjal jsem svou vůli k malíčku na pravé noze a umínil jsem si, že tento prst musí v mém vědomí přestat žít. Umínil jsem si, že tento prst zemře – že zemře, pokud

jde o mne, který jsem jeho pánem a něco zcela jiného než on. To byl nejtěžší zápas. Morrell mě upozornil, že to takové bude. Nebyl tu však ani stín pochybnosti, která by narušovala mou víru. Věděl jsem, že ten prst zemře, a poznal jsem, kdy umřel. Umíral článek po článku, přinucen mou vůlí.

Ostatní bylo snadné, ale pomalé, to připouštím. Článek po článku, prst po prstu přestaly existovat prsty na obou mých nohou. A tento proces pokračoval článek po článku. Přišel čas, kdy přestal existovat kus mého těla od kotníků dolů. Přišel čas, kdy přestalo existovat všechno od kolenou dolů.

Vrchol mé naprosté exaltace byl takový, že jsem nepocítil ani sebemenší hnutí radosti nad svým úspěchem. Nevěděl jsem nic, než že nutím své tělo, aby zemřelo. Věnoval jsem se jen a jen tomuto úkolu. Prováděl jsem jej tak důkladně, jako když zedník klade cihly, a považoval jsem své dílo za samozřejmost, za jakou považuje svou práci zedník.

Za hodinu bylo mé tělo mrtvo až po boky a já jsem mu vnucoval postupující smrt od boků vzhůru, od jednoho kloubu k druhému.

Když jsem dospěl do výše srdce, začalo se mi poprvé kalit a mást vědomí. Z obavy, že bych mohl pozbýt vědomí, umínil jsem si zadržet získanou smrt, a soustředil jsem se na prsty na ruce. Mozek se mi zase vyjasnil a smrt mých paží až po ramena nastala v nejkratším čase.

V tomto stadiu bylo z mého hlediska mrtvé celé mé tělo až na hlavu a na malý kousek hrudi. V mozku mi už nezněly tlukot a bušení sevřeného srdce. Srdce mi bilo pravidelně, ale slabě. Radost nad tím – kdybych se jí v takové chvíli odvážil – by byla znamenala konec mých pocitů.

V tomto místě se má zkušenost rozchází se zkušeností Morrellovou. Zatímco jsem stále ještě automaticky napínal vůli, začal jsem upadat do snu, jak se to stává na rozhraní spánku a bdění. Zdálo se mi také, jako by se mi mozek zázračným způsobem rozrůstal

uvnitř lebky, ta se však nezvětšovala. Občas se mi zatřpytilo nebo se zablesklo světlo, jako bych i já, svrchovaný pán, přestal na okamžik existovat a v příštím okamžiku se stal zase sám sebou, zůstáváje stále obyvatelům tělesné schránky, které jsem vnucoval smrt.

Nejvíc mě zaráželo zdánlivé zvětšování mozku. Nepřekročil stěnu lebky, a přece se mi zdálo, že jeho povrch je už mimo lebku a rozšiřuje se dál. Bylo to provázeno jedním z nejpozoruhodnějších pocitů nebo zážitků, s jakými jsem se kdy setkal. Čas a prostor, pokud tvořily obsah mého vědomí, se nesmírně rozšířily. A tak, když jsem otevřel oči, abych si to ověřil, viděl jsem, že stěny mé těsné cely se rozestoupily, takže cela se podobá prostorné audienční síni. A zatímco jsem o tom uvažoval, věděl jsem, že se rozestupují dál. V jedné chvíli mi napadlo, že kdyby se tak rozestupovala celá věznice, musely by být vnější zdi San Quentinu na jedné straně daleko v Tichém oceáně a na druhé straně by musely zasahovat do nevadské pouště. K tomu se přidružila myšlenka, že může-li jedna hmota prostupovat druhou, pak stěny mé cely mohou proniknout stěnami věznice a tak přenést mou celu i mě na svobodu. Ovšemže to byl čistě fantastický nápad a já jsem ho tehdy za takový považoval.

Rozšíření času bylo stejně pozoruhodné. Srdce mi tlouklo jen v dlouhých intervalech. Dostal jsem nový nápad a začal jsem zvolna a bezpečně počítat vteřiny mezi dvěma údery srdce. Zprvu, jak jsem jasně zjistil, uplynulo mezi dvěma údery něco přes sto vteřin. Když jsem však počítal dál, intervaly se prodlužovaly tak, že mě počítání unavilo.

A zatímco tato iluze rozšíření času a prostoru trvala a rostla, zjistil jsem, že uvažuji jakoby ve snu o novém hlubokém problému. Morrell mi řekl, že se osvobodil od svého těla tím, že své tělo zabil – nebo že je vyloučil ze svého vědomí, což bylo ovšem jedno a totéž. Avšak moje tělo mělo tak blízko k úplné smrti, že jsem naprosto bezpečně věděl, že rychlým soustředěním vůle na dosud živý kousek zbytku mého těla přestane existovat i moje tělo. Avšak – a v tom

byl onen problém, a na ten mě Morrell neupozornil – mám donutit i hlavu, aby zemřela? Učiním-li to, nebude tělo Darrella Standinga mrtvo navždycky, bez ohledu na to, co bude s jeho duchem?

Zkoumal jsem svou hrud' a zvolna bijící srdce. Rychlý nátlak mé vůle byl odměněn. Neměl jsem už hrud' ani srdce. Byl jsem jen mysl, jen duše, vědomí, říkejte si tomu, jak chcete, vtělené do mlhavého mozku, který sice měl svůj střed uvnitř lebky, ale šířil se dál mimo ni.

A pak přišly světelné záblesky a byl jsem pryč. Skokem jsem se vyhoupl nad střechu věznice a nad kalifornskou oblohu a byl jsem mezi hvězdami. Říkám vědomě „mezi hvězdami“. Kráčel jsem mezi hvězdami. Byl jsem dítě. Měl jsem na sobě průsvitná, oblačná, jemně zbarvená roucha, třpytící se ve studeném svitu hvězd. Rozumí se, že tato roucha měla svůj základ v době, kdy jsem se jako chlapec chodil dívat na cirkusové umělce, a v mých chlapeckých představách o tom, jak chodí oblečení mladí andělé.

Nicméně jsem takto oděn kráčel mezihvězdným prostorem, nadšen vědomím, že jsem se vydal na velkou dobrodružnou pouť a že na jejím konci najdu všechny kosmické vzorce a objasním si nejzazší tajemství vesmíru. V ruce jsem držel dlouhou skleněnou tyčku. Bylo mi uloženo, že se musím koncem této tyčky dotknout každé hvězdy, kolem které půjdu. A věděl jsem s naprostou jistotou, že kdybych vynechal jen jedinou hvězdu, byl bych uvržen do nějaké nesmírné propasti nepředstavitelného a věčného trestu a viny.

Dlouho jsem pokračoval ve své hvězdné pouti. Říkám-li dlouho, musíte mít na paměti nesmírné rozšíření času, k němuž došlo v mém mozku. Putoval jsem totiž prostorem po staletí a koncem své hůlky, vedené neomylným okem a rukou, jsem se dotýkal každé hvězdy, kterou jsem míjel. Cesta byla čím dál jasnější. Nevýslovný cíl nekonečné moudrosti se neustále blížil. A přece jsem se nedopustil žádné chyby. Nebylo to žádné jiné já. Nebyl to zážitek, který by někdy býval mým zážitkem. Celou dobu jsem si uvědomoval, že jsem to já, Darrell Standing, kdo kráčí mezi hvězdami a dotýká se jich

skleněnou hůlkou. Zkrátka, věděl jsem, že tu není nic skutečného, nic, co kdy bylo nebo co mohlo někdy být. Věděl jsem, že to není nic než směšná orgie obrazotvornosti, jakou lidé zakoušejí ve snech po požití drog, v deliriu nebo v pouhé obyčejné dřímotě.

A potom, když má nebeská pout' pokračovala docela vesele a dobře, minul jsem koncem tyčky jednu hvězdu a v tom okamžiku jsem věděl, že jsem spáchal těžký zločin. A v tom okamžiku mě zasáhl úder, strašný a nutkavý, neúprosný a pánovitý jako železná podkova osudu, a odrazil se ozvěnou ve vesmíru. Celá hvězdná soustava zablýskala, roztočila se a zřítla se v plamenech.

Rvala mě nejtěžší, trhavá smrtelná křeč. A v tom okamžiku jsem byl Darrell Standing, odsouzenec na doživotí, ležící ve svěrací kazajce v samovazbě. A znal jsem bezprostřední příčinu, proč jsem byl takto přivolán. Byl to úder kloubu o zeď, přicházející od Eda Morrella z cely číslo pět, který mi začínal hláskovat nějaké sdělení.

A teď, abyste si učinili představu o rozšíření času a prostoru, které jsem pocítoval. O mnoho dní později jsem se ptal Morrella, co se mi snažil sdělit. Bylo to stručné poselství, totiž: „Standingu, jsi tam?“ Vytůkal to rychle, zatímco dozorce byl na vzdálenějším konci chodby, do níž se otvíraly dveře cel. Jak říkám, vytůkal to poselství velmi rychle. A teď se podívejte! Mezi prvním a druhým úderem jsem byl pryč, mezi hvězdami, oděn v oblačná roucha, a dotýkal jsem se každé hvězdy, kolem níž jsem putoval na cestě za vzorci, které by mi objasnila všechna tajemství života do posledního. A stejně jako předtím pokračoval jsem v této pouti po staletí. Pak přišlo předvolání zpět, úder kopyta osudu, nejvyšší trhavá smrtelná křeč a byl jsem zase zpátky ve své cele v San Quentinu. To byl druhý úder kloubu Eda Morrella. Interval mezi tímto a prvním úderem nemohl být delší než pětina vteřiny. A přece se mi čas rozšířil do tak nepředstavitelně obrovských rozměrů, že během jedné vteřiny jsem prožil toulku po hvězdách, trvajících věky.

Vím, čtenáři, že ti to všechno připadá zmatené. Souhlasím s tebou. Je to zmatené. Ale takový byl můj zážitek. Bylo to pro mne stejně skutečné jako had, kterého vidí člověk stížený deliriem tremens.

Podle nejvelkorysejšího odhadu mohlo vyťukání otázky trvat Edu Morrellovi dvě minuty. Pro mne však mezi prvním a posledním úderem jeho kotníku uplynuly aeony. Už jsem nedokázal kráčet hvězdnou stezkou s tak nevýslovnou, ničím nezkalenou radostí, protože se mi do cesty položil strach před neodvratným odvoláním zpět, které mě roztrhá, rozerve na kusy, až budu vržen zpátky do pekla svěrací kazajky. A tak se aeony toulek po hvězdách staly aeony strachu.

A celou tu dobu jsem věděl, že mě tak krutě připoutává k zemi kotník Eda Morrella. Snažil jsem se k němu promluvit, požádat ho, aby přestal. Ale vyloučil jsem tělo ze svého vědomí tak důkladně, že jsem nebyl s to je vzkřísit. Mé tělo leželo mrtvo ve svěrací kazajce, přestože jsem dosud obýval jeho lebku. Marně jsem se namáhal, abych donutil svou nohu vyťukat poselství Morrellovi. Usoudil jsem, že mám nohu. Provedl jsem však pokus tak důkladně, že jsem žádnou nohu neměl.

Hned poté – a proto, jak teď vím, že Morrell dohláskoval své sdělení – pokračoval jsem v cestě mezi hvězdami a nikdo mě neodvolal zpět. Později jsem si během své cesty uvědomoval, že usínám a že je to sladký spánek. Čas od času jsem se ospale *pohnul* – prosím, čtenáři, všimni si toho slova – POHNUL jsem se. Pohyboval jsem nohama, pažemi. Cítil jsem na kůži čisté, hebké ložní prádlo. Pociťoval jsem tělesné blaho. Ach, jak to bylo příjemné! Tak jako žíznící na poušti sní o šplouchajících kašnách a tekoucích pramenech, tak jsem já snil o úniku ze sevření kazajky, o čistotě v místech špíny, o hladké, sametové zdravé pleti místo mé tlusté kůže scvrklé na pergamen. Snil jsem, ale s jistým rozdílem, jak uvidíte.

Procitl jsem. Byl jsem v naprosto bdělém stavu, přestože jsem neotevřel oči. A uvědomte si, prosím, že nic z toho, co přijde teď,

nebylo pro mne žádným překvapením. Všechno to bylo přirozené a očekávané. Ujišťuji vás, že jsem to byl já. *Nebyl jsem však Darrell Standing.* Darrell Standing neměl s bytostí, kterou jsem byl, společného víc než kůže Darrella Standinga, scvrklá na pergamen, s chladnou, hebkou pleť, která patřila mně. O nějakém Darrellu Standingovi jsem nevěděl a ani vědět nemohl, uvážím-li, že Darrell Standing tehdy ještě nebyl na světě a neměl se narodit ještě několik století. Však uvidíte.

Ležel jsem se zavřenýma očima a lenivě naslouchal. Zvenčí se ozýval klapot mnoha kopyt, spořádaně se pohybujících po kamenných dlaždicích. Podle cinkotu kovových součástek brnění a strojů, který jej doprovázel, jsem poznal, že ulicí pod mými okny projíždí nějaký jízdní průvod. Lhostejně jsem se v duchu ptal, kdo to asi je. Odněkud – a já vím odkud, věděl jsem totiž, že ze dvora hospody – ozvalo se zvonění a dusot koní a nedočkavé ržání, poznal jsem, že to je kůň, který čeká na mne.

Ozvaly se kroky a nějaký pohyb, kroky jasně naznačující, že jsou tlumeny, aby nezpůsobily hluk, a přece schválně hlučné a prozrazující tajný úmysl probudit mě, jestliže dosud spím. V duchu jsem se tomuto uličnictví usmál.

„Ponsi,“ přikázal jsem, neotvíraje oči, „vodu, studenou vodu, rychle, celou potopu. Dlouho do noci jsem pil a teď mám hrdlo v plamenech.“

„A taky jste dnes pořádně zaspal,“ vyplínil mě a podal mi vodu, kterou už držel připravenou.

Posadil jsem se, otevřel oči a oběma rukama jsem zvedl korbel ke rtům. Pil jsem a přitom jsem se díval na Ponse.

Všimněte si teď dvou věcí. Mluvil jsem francouzsky, a neuvědomoval jsem si, že mluvím francouzsky. Až teprve později, když už jsem byl zpátky v cele a rozpomínal jsem se na to, o čem teď vyprávím, uvědomil jsem si, že jsem hovořil francouzsky – ano, a hovořil jsem dobře. Pokud jde o mne, o Darrella Standinga, který

ted' píše tyto řádky na chodbě vrahů ve folsomské věznici, znám jen středoškolskou francouzštinu natolik, že mohu v tomto jazyce číst. Ale mluvit, to je pro mne nemožné. Taktak že se dokážu trochu srozumitelně prokousat jídelním lístkem.

Abych se však vrátil. Pons byl drobný, vetchý stařeček. Narodil se v našem domě, vím to, protože o tom padla zmínka právě v ten den, který líčím. Ponsovi bylo šedesát. Byl skoro bezzubý, a přestože vysloveně kulhal, takže při chůzi těžce napadal na nohu, každý jeho pohyb byl velice čilý a čiperný. Ke mně se choval s nestydatou důvěrností. To proto, že strávil v mém domě šedesát let. Dřív než jsem se začal batolit, byl sluhou mého otce a po smrti mého otce (ten den jsme o tom s Ponsem hovořili) stal se mým sluhou. Kulhal od té doby, co byl raněn na bojišti v Itálii při jízdním útoku. Právě když vytáhl mého otce zpod kopyt, kopí mu projelo stehnem, on padl a byl podupán koňmi. Můj otec, který byl při vědomí, ale následkem svých ran bezmocný, byl svědkem toho všeho. A tak, jak říkám, Pons si vysloužil právo na takovou nestydatou důvěrnost, přinejmenším mu aspoň syn mého otce nemohl odporovat.

Když jsem do sebe sál ten dlouhý doušek z korbele, Pons potřásl hlavou.

„Slyšel jsi, jak to ve mně vařilo?“ zasmál jsem se, když jsem mu vrátil prázdný korbel.

„Jako váš otec,“ řekl beznadějným tónem. „Jenže váš otec se dokázal polepsit, ale pochybuju, že to dokážete vy.“

„Onemocněl na žaludek,“ zažertoval jsem, „takže doušek lihoviny mu ho obracel naruby. Když něčí nádržka neudrží pití, je moudré nepít.“

Zatímco jsme hovořili, snášel mi Pons k lůžku kusy oděvu.

„Jen pijte dál, pane,“ odpověděl mi. „Vám to neublíží. Vy umřete se zdravým žaludkem.“

„Chceš říci, že mám žaludek vyložený plechem?“ schválně jsem dělal, jako bych nepochopil.

„Chci říci...“ začal ukvapeně škodolibým tónem, potom se zarazil, jako kdyby si uvědomil, že ho škádlím, ohrnul zvadlé rty a urovnal záhyby na mém novém sobolím plášti, který visel přes opěradlo židle. „Osm set dukátů,“ ušklíbl se. „Tisíc koz a sto tučných volů v jednom plášti, který vás má hřát. Dvacet statků na vzácných zádech mého pána.“

„A v tomhle je sto krásných statků, k tomu jeden nebo dva hrady, o paláci možná ani nemluvě,“ řekl jsem, natáhl jsem ruku a dotkl se rapíru, který Pons právě kladl na židli.

„To vyhrál váš otec svou zdatnou pravicí,“ namítl mi Pons. „Ale co váš otec vyhrál, dovedl také udržet.“

Tu se Pons odmlčel, aby vystavil opovržení můj nový šarlatový kabátec z atlasu, úžasné dílo, které jsem si marnotratně pořídil.

„Šedesát dukátů za tohle,“ obviňoval mě Pons. „Váš otec by byl spíš poslal všechny krejčí a židy z celého křesťanského světa do horoucích pekel, než by byl zaplatil takovou cenu.“

A zatímco jsme se oblékali, totiž zatímco mi Pons pomáhal s oblékáním, popichoval jsem ho dál.

„Je mi úplně jasné, Ponsi, žes neslyšel poslední novinu,“ řekl jsem škádlivě.

Nastražil uši jako stará drbna, a tou také byl.

„Poslední novinu?“ zeptal se. „Snad od anglického dvora?“

„Ne,“ zavrtěl jsem hlavou. „Možná, že je to novinka pro tebe, ale jinak je to stará věc. Neslyšel jsi o tom? Řeční filozofové si o tom šuškali bezmála před dvěma tisíci lety. A pro tu novinu jsem si vzal na záda dvacet tučných statků, žiju u dvora a stal se ze mne švihák. Víš, Ponsi, svět je jedno z nejhorších míst, život jedna z nejsmutnějších věcí, každý z nás umře, nu, a když umře... tak je mrtev. A proto dnešní lidé, lidé jako já, aby unikli zlu a smutků, vyhledávají překvapení, necitelnost a bláznivé milkování.“

„Ale co ta novina, pane? O čem si šuškali ti filozofové před tolika lety?“

„O tom, že Bůh je mrtev, Ponsi,“ odpověděl jsem vážně. „To jsi nevěděl? Bůh je mrtev a já budu brzy také mrtev a nosím na zádech dvacet tučných statků.“

„Bůh žije,“ zaníceně mě ujistil Pons. „Bůh žije a jeho království je na dosah. Povídám, pane, na dosah. Možná, že už zítra nastane konec světa.“

„To říkali už ve starém Římě, Ponsi, když si z nich Nero dělal pochodně, aby si jimi svítil na své kratochvíle.“

Pons se na mne útrpně podíval.

„Příliš velká učenost je nemoc,“ řekl naříkavě. „Vždycky jsem byl proti tomu. Ale vy musíte vždycky prosadit svou a vláčet moje staré tělo s sebou, ať studujete hvězdářství a číslice v Benátkách, básnictví a všechny ty italské *fol-de-rols* ve Florencii a hvězdopravectví v Pise a bůhvíco v té bláznivé německé řeči. Fuj, ti filozofové! Pane, já, Pons, váš sluha, ubohý stařec, který nepozná písmeno od klády, já vám říkám, že Bůh žije a doba, kdy stanete před ním, není daleko.“ Odměl se, jako by se náhle na něco rozpomněl, a dodal: „Je tady ten kněz, co jste o něm mluvil.“

V tom okamžiku jsem si vzpomněl na ohlášenou návštěvu.

„Proč jsi mi to neřekl dřív?“ zeptal jsem se zlostně.

„Co na tom záleží?“ řekl Pons a pokrčil rameny. „Cožpak tu stejně nečeká už dvě hodiny?“

„Proč jsi mě nezavolał?“

Pohleděl na mne přemýšlivým, přísným okem.

„Svalil jste se na postel a začal zpívat jako kohout: Žežulička kuká, kuku, kuku, kuku, kuku.“

Vysmíval se mi pro tu nesmyslnou písničku. Zpíval ji falzetem, který tahal za uši. Bezpochyby jsem hulákal ten nesmysl cestou do postele.

„Máš dobrou paměť,“ poznamenal jsem suše, když jsem se snažil zahalit si ramena sobolím pláštěm; pak jsem jej hodil Ponsovi, aby ho odložil stranou. Zatrpkle potřásl hlavou.

„Na to nemusím mít dobrou paměť, vždyť jste to vyřvával znovu a znovu tisíckrát, až nám půl hospody začalo bouchat na dveře a nadávat vám, že jste vrah jejich spánku. A když už jsem vás konečně uložil do postele, nezavolal jste mě a neporučil, i kdyby přišel sám ďábel, abych mu řekl, že moje paní spí? A nezavolal jste mě ještě jednou zpátky, nestiskl mi paži tak, že na ní mám dnes modřinu, a neporučil mi, abych vás ráno nebudil, je-li mi milý život, tučné maso a teplo u krbu, leda kvůli jedné věci?“

„Kvůli které?“ zeptal jsem se chvatně, protože jsem za nic na světě nebyl s to uhodnout, co jsem mu asi řekl.

„Kvůli srdci jednoho černého luňáka, jak jste řekl, který se jmenuje Martinelli, ať je to kdokoli, kvůli srdci Martinelliho, kouřícímu na zlaté míse. Mísa musí být ze zlata, řekl jste mi, a říkal jste taky, že vás musím probudit písničkou: Žežulička kuká, kuku, kuku, kuku. Potom jste mě učil zpívat: Žežulička kuká, kuku, kuku, kuku.“

A když Pons to jméno vyslovil, hned jsem věděl, že patří knězi, Martinellimu, který přešlapuje nekonečné dvě hodiny ve vedlejší místnosti.

Když Martinellimu dovolili vstoupit a když mě pozdravil mým šlechtickým titulem a jménem, hned jsem věděl, že je to moje jméno. Byl jsem hrabě Vilém ze Sainte-Maure. (Vidíte, tehdy jsem mohl jen vědět a později jsem si mohl jen vzpomínat, co bylo předtím v mém vědomí.)

Kněz byl Ital, snědý a malé postavy; vyhublý postem nebo sžíravým hladem, který nebyl z tohoto světa, a ruce měl malé a jemné jako žena. Ale ty jeho oči! Byly zchytralé a lstivé, úzké jako štěrby, s těžkými víčky, pichlavé jako oči fretky a zároveň lhostejné jako oči sluníc se ještěrky.

„Odklad už trvá dlouho, hrabě ze Sainte-Maure,“ začal chvatně, když Pons, kterému jsem dal znamení pohledem, odešel. „Ten, kterému sloužím, začíná být netrpělivý.“

„Začněme jinou písničku, knězi,“ přerušil jsem ho zlostně. „Pamatujte, že teď nejste v Římě.“

„Můj vznešený pán...“ začal.

„Vládne vznešeně v Římě, možná,“ vpadl jsem mu znovu do řeči. „Tady jsme ale ve Francii.“

Martinelli pokrčil pokorně a trpělivě rameny, ale oči mu svítily jako baziliškovi a usvědčovaly jeho ramena z přetvářky.

„Mého vznešeného pána se do jisté míry týká, co se děje ve Francii,“ řekl klidně. „Ta dáma není pro vás. Můj pán má jiné plány...“ Olízl si tenké rty. „Jiné plány s tou dámou... a s vámi.“

Věděl jsem ovšem, že tou dámou myslí velkovévodkyni Filipu, vdovu po Geoffreyovi, posledním vévodovi z Akvitánie. Avšak Filipa, přestože byla vévodkyně a vdova, byla žena mladá, veselá a krásná, a na mou věru, pro mne jako stvořená.

„Jaké má plány?“ zeptal jsem se bez obalu.

„Jeho plány jsou velkorysé a dalekosáhlé, hrabě ze Sainte-Maure, příliš velkorysé a dalekosáhlé, než abych si je troufal vytušit, tím méně pak znát nebo o nich rozprávět s vámi nebo s kýmkoli.“

„Ech, vím, že velké věci jsou v proudu a že slizcí červi se svíjejí pod zemí,“ řekl jsem.

„Řekli mi, že jste tvrdošíjný, ale uposlechl jsem rozkazu.“

Martinelli se zvedl k odchodu a já jsem vstal zároveň s ním.

„Říkal jsem, že to bude zbytečné,“ pokračoval. „Ale byla vám poskytnuta poslední příležitost, abyste se mohl rozhodnout jinak. Můj vznešený pán jedná víc než šlechtně.“

„Nu dobrá, rozmyslím si celou tu věc,“ řekl jsem lehkomyšlně, když jsem s úklonou vyprovázel kněze ke dveřím.

Na prahu se prudce zastavil.

„Čas na rozmyšlenou už minul,“ řekl. „Přišel jsem si pro rozhodnutí.“

„Rozmyslím si to,“ opakoval jsem a pak jsem řekl, jako by mě to dodatečně napadlo: „Nejsou-li plány mé dámy v souladu s mými,

pak se plány vašeho pána mohou zdařit podle jeho přání. Pamatujte, knězi, že není mým pánem.“

„Neznáte mého pána,“ řekl slavnostně.

„Ani si ho nepřeji poznat,“ odpověděl jsem.

A naslouchal jsem pružnému, lehkému kroku malého pletichářského kněze, jak sestupuje po vrzavých schodech.

Kdybych zašel do podrobností všeho, co jsem viděl za toho půl dne a půl noci, po které jsem byl hrabětem Vilémem de Sainte-Maure, nevešel by se úhrn této látky ani do deseti knih stejně objemných jako ta, kterou právě píšu. Vynechám toho hodně, abych pravdu řekl, vynechám takřka všechno, protože jsem ještě nikdy neslyšel, že by odsouzenec dostal milost, aby mohl dokončit své paměti, alespoň v Kalifornii ne.

Když jsem ten den vyjížděl na koni z Paříže, byla to Paříž dávných století. Ty úzké uličky, to byla hotová ostuda špíny a kalu. Ale musím přeskakovat. A přeskočím všechny příhody toho odpoledne, celou vyjížděku za městské hradby, velkou slavnost, kterou pořádal Hugo de Meung, hodokvas a pitku, kterých jsem se zúčastnil. Popíšu jen konec dobrodružství, a ten začíná ve chvíli, kdy jsem stál a žertoval s Filipou; ach, můj ty bože, byla zázračně krásná. Velká dáma, ano, ale především a potom a vždycky žena.

Smáli jsme se a ležérně žertovali a kolem nás se tísnil rozveselený dav, pod našimi žerty se však skrývala hluboká vážnost muže a ženy, kteří se dostali dost daleko přes práh lásky, a přece si nejsou jeden druhým příliš jisti. Nebudu vám ji popisovat. Byla drobné postavy, graciézně štíhlá – ale ne, to bych ji začal popisovat. Zkrátka, byla to pro mne jediná žena na světě a já jsem málo dbal o to, že dlouhá ruka šedivého starce v Římě se může vztáhnout přes půl Evropy mezi tuto ženu a mne.

A ten Ital, Fortini, se naklonil k mému rameni a zašeptal:

„Někdo by si s vámi rád promluvil.“

„Někdo musí počkat, až se mně zlíbí,“ odpověděl jsem stručně.

„Nikdy nečekám, až se někomu zlíbí,“ zněla jeho stejně stručná odpověď.

A zatímco ve mně kypěla krev, vzpomněl jsem si na kněze, na Martinelliho, a na šedivého starce v Římě. Věc byla jasná. Byla to schválnost. Byla to ta dlouhá ruka. Fortini se na mne líně usmíval a já jsem se zatím na chvíli odmlčel a uvažoval, ale v jeho úsměvu byla trest' vši drzosti.

Tenkrát přišla chvíle, kdy jsem měl zachovat největší klid. Ale začal se ve mně zvedat starý rudý vztek. To bylo knězovo dílo. Toto byl Fortini, který neměl nic než svůj rodokmen a byl považován za nejlepšího šermíře, jaký se objevil v Itálii za posledních deset let. Dnes večer je to Fortini. Nepodaří-li se mu splnit starcův příkaz, bude to zítra jiný šermíř a pozítří další. A kdyby snad neuspěli ani ti, pak mohu čekat dýku sprostého najatého vraha do zad nebo lektvar sprostého traviče ve svém poháru vína, v mase nebo v chlebu.

„Nemám čas,“ řekl jsem. „Klidte se odtud.“

„Záležitost, kterou s vámi chci projednat, spěchá,“ odpověděl.

Mimoděk jsme poněkud zesílili hlas, takže nás Filipa slyšela.

„Táhni odtud, ty italský pse,“ řekl jsem. „Běž si výt někam jinam. Hned ti budu k dispozici.“

„Měsíc vyšel,“ řekl. „Tráva je suchá a výborná. Není rosa. Za rybníkem, na dostřel šípu doleva, je volné prostranství, tiché a odlehlé.“

„Hned budete mít, co si přejete,“ zašeptal jsem nedočkavě.

On však stále ještě čekal těsně u mne.

„Hned,“ řekl jsem. „Hned vám budu k službám.“

Potom promluvila Filipa se vši smělostí a neochvějností svého ducha.

„Uspokojte přání toho pána, Sainte-Maure. Věnujte se mu teď. A provázej vás štěstí.“ Odmlčela se a pokynula na pozdrav svému strýci, Jeanu de Joinville, který šel právě kolem, byl to její strýc z matčiny strany, z rodu Joinvillů z Anjou. „Provázej vás štěstí,“ opakovala a pak se ke mně naklonila, aby mi zašeptala: „Provází

vás mé srdce, Sainte-Maure. A nezdržte se dlouho. Budu na vás čekat ve velkém sále.“

Byl jsem v sedmém nebi. Vznášel jsem se v oblacích. Bylo to poprvé, co se upřímně přiznala ke své lásce. A toto požehnání mi dodalo takovou sílu, že jsem věděl, že bych mohl zabít dvacet Fortiniů a vypláznout jazyk na dvacet šedivých starců v Římě.

Jean de Joinville chvatně odvedl Filipu stranou a já s Fortinim jsme bleskurychle skončili svou domluvu. Rozešli jsme se, on šel vyhledat nějakého přítele nebo nějakého známého a já také a všichni jsme se měli sejít na určeném místě za rybníkem.

Nejprve jsem našel Roberta Lanfranca a pak Henryho Bohemonda. Než jsem je však našel, setkal jsem se se stéblem trávy, které ukazovalo, odkud vane vítr, a slibovalo mi pravou vichřici. Znal jsem to stéblo trávy, Guy de Villehardouina, mladého neotesaného venkovánka, který přišel ke dvoru poprvé, byl to takový malý ohnivý kohoutek. Byl ryšavý. Modré oči, maličké a smáčknuté blízko k sobě, byly červené, aspoň na bělmu, a měl pleť, jakou takoví lidé mívají, červenou a pihovatou. Celý vypadal jako uvařený.

Když jsem šel kolem něho, znenadání do mne vrazil. Ach, to se rozumí, že to bylo naschvál. A dopálil se na mne a ruka mu sjela k rapíru.

„Věru,“ řekl jsem si, „ten šedivý stařec má spoustu všelijakých podivných nástrojů.“ A uklonil jsem se kohoutkovi a zabručel: „Račte mi prominout mou neobratnost. Byla to moje vina. Promiňte mi, Villehardouine.“

Nedal se však tak snadno udobřit. A zatímco kypěl a naparoval se, zahlédl jsem Roberta Lanfranca, kývnutím jsem ho přivolal a vysvětlil mu, co se stalo.

„Sainte-Maure vám poskytl zadostiučinění,“ usoudil. „Požádal vás o prominutí.“

„Vskutku, je tomu tak,“ vmísil jsem se nejlíbeznějším tónem. „A prosím vás ještě jednou, Villehardouine, abyste mi prominul mou

nesmírnou neohrabanost. Tisíckrát vás prosím za prominutí. Byla to moje vina, třebaže neúmyslná. Ve spěchu na jistou schůzku jsem se dopustil neobratnosti, nejpolitovanihodnější neobratnosti, ale neúmyslně.“

Co mohl ten tupec udělat jiného než neochotně přijmout omluvy, které jsem mu tak štědře nabízel? A přece, když jsme s Lanfrancem pospíchali dál, věděl jsem, že v nejbližších dnech nebo hodinách se ten mladík s rozpalenou hlavou postará, abychom spolu na trávníku změřili zbraně.

Nevysvětloval jsem Lanfrancovi nic víc, než že ho potřebuji, a on měl pramalý zájem na tom, aby dál strkal do celé věci nos. Byl to čilý mladík, nanejvýš dvacetiletý, ale byl vycvičen ve zbrani, bojoval ve Španělsku a jako šermíř si získal úctyhodnou pověst. Jen černé oči mu zablýskly, když uslyšel, co se chystá, a byl tak dychtivý, že sám získal Henryho Bohemonda, aby se připojil k nám.

Když jsme přišli všichni tři na otevřené prostranství za rybníkem, Fortini s dvěma přáteli už tam na nás čekali. Jeden z nich byl Felix Pasquini, synovec kardinála téhož jména, těšící se stejné důvěře svého strýce, jaké se těšil jeho strýc u šedivého starce. Druhý byl Raoul de Goncourt, jehož přítomnost mě překvapila, protože na společnost, v níž se octl, to byl příliš dobrý a šlechtný muž.

Podle pravidel jsme se pozdravili a podle pravidel jsme přikročili k věci. Pro nikoho z nás to nebylo nic nového. Půda pod nohama byla dobrá, jak bylo slíbeno. Rosa nebyla. Měsíc jasně svítil a Fortiniho i moje čepel byly vytaseny k vážné hře.

Věděl jsem, že jakkoliv jsem ve Francii považován za dobrého šermíře, Fortini je lepší. Věděl jsem také, že s sebou nesu srdce své dámy a že mou zásluhou bude tento večer na světě o jednoho Itala méně. Říkám, že jsem to věděl. V mé mysli nemohlo být o výsledku nejmenší pochyby. A když se naše rapíry setkaly, začal jsem uvažovat, jakým způsobem bych ho měl zabít. Neměl jsem chuť na dlouhé zápolení. Rychle a skvěle, to byl vždycky můj způsob. A kro-

mě toho jsem po uplynulých měsících hýření a zpěvu „žežulička kuká, kuku, kuku, kuku“ v nekřesťanských ranních hodinách věděl, že nejsem připraven na dlouhý zápas. Mé rozhodnutí znělo: rychle a skvěle.

Avšak zvítězit rychle a skvěle byla nesnadná věc, když proti mně stál tak dokonalý šermíř jako Fortini. A nadto náhoda tomu chtěla, že Fortini, vždycky klidný, s neúnavným zápěstím, vždycky jistý sám sebou a podle pověsti vytrvalý, když šlo o takovou věc, zvolil si toho večera rovněž rychlé a skvělé vítězství.

Byla to rozčilující, dráždivá záležitost, protože se stejnou jistotou, s jakou jsem vycítil jeho úmysl bojovat jen krátce, cítil jsem i tíž vlastní úmysl. Pochybuji, že by se mi můj kousek zdařil, kdyby místo měsíčního svitu byl bílý den. Kalné světlo mi pomáhalo. Pomohlo mi také to, že jsem o okamžik dřív uhodl, co zamýšlí. Byl to časový útok, obvyklý, ale nebezpečný trik, zná jej každý nováček, trik, který položil na záda nejednoho statečného muže, když se o něj pokusil, a který je pro každého, kdo jej provádí, tak nebezpečný, že šermíři jej nemají příliš v lásce.

Věnovali jsme se svému dílu sotva minutu, když jsem pod všemi jeho okázalými útoky, rychlými jako šipka a jako blesk, vytušil, že Fortini uvažuje právě o tomto časovém útoku. Přál si, abych provedl výsun a výpad, ne proto, aby jej odrazil, ale proto, aby jej časově přesně odhadl a odvrátil lehkým otočením zápěstí, přičemž namíří hrot svého rapíru tak, aby mnou projel, zatímco mé tělo bude pokračovat ve výpadu. Je to choulostivá věc, ano, choulostivá v pravém slova smyslu. Kdyby odvrátil můj výpad o zlomek vteřiny dřív, byl bych varován a zachráněn. Kdyby jej odvrátil o zlomek vteřiny později, můj výpad ho zasáhne.

Má to být rychlé a skvělé? pomyslel jsem si. Výborně, můj italský příteli, bude to tedy rychlé a skvělé, a hlavně rychlé.

Byl to svým způsobem časový útok proti časovému útoku, ale hodlal jsem ho obelstít tím, že budu rychlý až přespříliš. A byl jsem

rychlý. Jak jsem řekl, provozovali jsme své dílo sotva minutu, když se to stalo. Rychlost? Můj výsun a výpad splynuly vjedno. Byl to bleskurychlý čin, výbuch, dílo okamžiku. Přísahám, že můj výsun a výpad byly o zlomek vteřiny rychlejší, než by se dalo předpokládat u kohokoliv. Získal jsem tento zlomek vteřiny. Fortini se právě o tento zlomek vteřiny pozdě pokusil odvrátit mou čepel a nabodnout mě na svoji. Odvrácena však byla jeho čepel. Projela mi kolem hrudi a já jsem byl uvnitř, na vnitřní straně jeho zbraně, která trčela v celé své délce do prázdného vzduchu za mnou – a má čepel byla v něm, projela jím ve výši srdce od pravé strany k levé a ještě dál, ven z jeho těla.

Je zvláštní provést něco takového, nabodnout živého člověka na kus ocele jako na rožeň. Sedím tu ve své cele, a když o tom uvažuji, ustávám na chvíli v psaní. A často jsem uvažoval o měsíční noci ve Francii před dávnými lety, kdy jsem naučil toho italského psa rychlému a skvělému vítězství. Byla to tak snadná věc, probodnout něčí trup. Člověk by byl čekal, že se setká s větším odporem. Odpor by byl větší, kdyby hrot mého rapíru narazil na kost. Tehdy se však setkal jen s poddajným masem. A přece, projel jím tak snadno! Ještě když o tom píšu, cítím to v ruce a v mozku. Dámská jehlice do klobouku by nemohla projet švestkovým nákyem snadněji než má čepel tělem toho Itala. Ach, tehdy na tom pro Viléma ze Sainte-Maure nebylo nic, nad čím by byl žasl, ale žasnu nad tím já, Darrell Standing, když si na to vzpomínám a vážím to po staletích. Je snadné, nanejvýš snadné zabít silného, živého, dýchajícího muže takovou surovou zbraní, jako je kus ocele. Lidé jsou totiž jako krabi s měkkým krunýřem, tak měkkí, tak křehcí a zranitelní.

Ale abych se vrátil k měsíčnímu svitu na louce. Když můj výpad zasáhl cíl, nastala znatelná přestávka. Fortini se neskácel hned. Ani já jsem hned nestáhl zpátky svou zbraň. Celou vteřinu jsme stáli nehybně, já rozkročen, s tělem skloněným, napjatým a vrženým vpřed, pravici nataženou ve vodorovné poloze. Fortini se zbraní nad mým

tělem, takže jeho jílec a ruka lehce spočívaly na levé straně mých prsou, tělo měl ztuhlé, oči, otevřené dokořán, mu svítily.

Přísahám, tu vteřinu jsme se podobali sochám do té míry, že okolostojící si hned neuvědomili, co se stalo. Potom Fortini zalapal po vzduchu a slabě zakašlal. Jeho ztuhlý postoj se sesul. Ruka s jílcem na mých prsou se pohnula, potom mu paže sklesla k boku, až hrot rapíru spočinul na trávniku. Vtom k němu přiskočili Pasquini a de Goncourt a on jim klesl do náruče. Bylo pro mne věru těžší vytáhnout z něho ocel než vrazit ji do něho. Maso na ní lpělo, jako by si ji žárlivě střežilo. Věřte mi, očistit se od toho, co jsem provedl, mě stálo značnou fyzickou námahu.

Avšak bolest při zpětném stažení zbraně ho asi pobodla zpátky k životu a vědomí, protože setřásl své přátele, napřímil se a zvedl rapír do střehu. Já jsem se také postavil do střehu a žasl, jak je možné, že jsem ho probodl ve výši srdce, a přece jsem nezasáhl žádný životně důležitý orgán. Potom, dřív než ho mohli přátelé zachytit, nohy se pod ním podlomily a on padl ztěžka do trávy. Obrátili ho na záda, ale byl už mrtev, obličej příšerně nehybný v měsíčním světle, jeho pravice dosud svírala zbraň.

Ano, je to vskutku podivuhodně snadné zabít člověka.

Pozdravili jsme jeho přátele a chystali se k odchodu, když tu mě zadržel Felix Pasquini.

„Promiňte,“ řekl jsem. „Nechme to na zítřek.“

„Stačí nám ustoupit jen o krok stranou,“ naléhal na mne, „tam je tráva ještě suchá.“

„Dovolte tedy, abych ji skropil za vás, Sainte-Maure,“ požádal mě Lanfranc, který sám dychtil po tom, aby skolil nějakého Itala.

Zavrtěl jsem hlavou.

„Pasquini patří mně,“ odpověděl jsem. „Zítra bude první na řadě.“

„Jsou ještě další?“ zeptal se Lanfranc.

„Zeptejte se de Goncourta,“ ušklíbl jsem se. „Domnívám se, že si už osobuje čest být třetí.“

Nato se de Goncourt zatvářil tak, jako by se s tím nerad smiřoval. Lanfranc se na něho tázavě podíval a de Gouncourt přikývl.

„A po něm bezpochyby přijde ten kohoutek,“ pokračoval jsem.

A ještě než jsem to dořekl, zrzavý Guy de Villehardouin už kráčel směrem k nám po trávě zalité měsíčním světlem, byl sám.

„Aspoň toho tedy dostanu,“ zvolal Lanfranc téměř vtíravě, tak velká byla jeho touha.

„Zeptej se ho,“ zasmál jsem se a pak jsem se otočil k Pasquinimu. „Zítřa,“ řekl jsem. „Udejte mi čas a místo a já tam budu.“

„Tráva je nádherná,“ začal mě lákat, „místo je nádherné a já jsem si umínil, že Fortinimu musíte dnes večer dělat společníka.“

„Bylo by lepší, kdyby ho provázet přítel,“ zažertoval jsem. „A teď mě omluvte, protože musím jít.“

Zastoupil mi však cestu.

„Ať je to kdokoliv z nás,“ řekl, „začneme hned.“

Poprvé za tu dobu, co jsem s ním mluvil, začal se ve mně zvedat hněv.

„Sloužíte dobře svému pánu,“ zavrčel jsem na něho.

„Sloužím jen své libosti,“ odpověděl. „Nemám žádného pána.“

„Odpustte, že jsem tak domýšlivý, ale domnívám se, že vám povím pravdu,“ řekl jsem.

„A ta je?“ zeptal se mírným hlasem.

„Že jste lhář, Pasquini, lhář jako všichni Italové.“

Okamžitě se obrátil k Lanfrancovi a Bohemondovi.

„Slyšeli jste,“ řekl. „Teď už mi ho nemůžete odepřít.“

Váhali a hleděli na mne, aby vyzvěděli, jaké je mé přání. Pasquini však nečekal.

„A jste-li ještě v rozpacích,“ řekl spěšně, „dovolte, abych vám z nich pomohl takto.“

A plivl do trávy, mně pod nohy. Tu se mě zmocnil vztek a byl silnější než já. Říkám tomu rudá zloba – je to neodolatelná, vše přehlušující touha zabíjet a ničit. Zapomněl jsem, že ve velkém sále

na mne čeká Filipa. Věděl jsem jen o křivdách, které na mně byly spáchány, jako byl neodpustitelný zásah šedivého starce do mých záležitostí, poselství, s kterým přišel kněz, drzost Fortiniho, Villehardouinova nestydatost a teď Pasquini, který se mi staví do cesty a plivá do trávy. Viděl jsem rudě. Myslel jsem rudě. Díval jsem se na všechna ta stvoření jako na ohavné, odporné býlí, které musí být vymýceno z mé cesty, ze světa. Rozzuřil jsem se na ty stvůry, jako zuří lev na oka sítě, do které ho polapili. Všichni stáli kolem mne. Byl jsem vlastně v pasti. Jediná cesta, jak se z toho býlí dostat, byla vysekat je, zašlapat do země a dupat po něm.

„Dobrá,“ řekl jsem dost klidně, přestože mě vášeň ovládala do té míry, že jsem se třásl na celém těle. „Nejdřív vy, Pasquini. A vy, de Goncourte, potom? A nakonec de Villehardouin?“

Všichni po řadě přikývli a já s Pasquinim jsme se chystali ustoupit o krok stranou.

„Protože máte naspěch,“ navrhl mi Henry Bohemond, „a protože oni jsou tři a my tři, proč to nevyřídit všechno naráz?“

„Ano, ano,“ vykřikl nedočkavě Lanfranc. „Vy si vezměte de Goncourta. De Villehardouin bude můj.“

Zadržel jsem však přítele pohybem ruky.

„Jsou zde na rozkaz,“ vysvětlil jsem jim. „Touží po mně tak silně, že jsem se, na mou věru, nakazil jejich touhou, a teď je chci mít a budu je mít sám pro sebe.“

Všiml jsem si, že mé průtahy a řečnění dráždí Pasquiniho, a rozhodl jsem se vydráždit ho ještě víc.

„S vámi, Pasquini, si vyřídím své účty zkrátka,“ oznámil jsem mu. „Nechci, abyste dlouho otálel, zatímco Fortini čeká na vaši společnost. Vás, Raoule de Goncourte, potrestám po zásluze za to, že jste v tak špatné společnosti. Tloustnete a krátí se vám dech. Dám si na vás dost času, až se vám tuk začne rozpouštět a plíce budou lapat po dechu a hvízdát jako děravé měchy. A co se týká vás, de Villehardouine, nejsem ještě rozhodnut, jakým způsobem vás zabiju.“

A pak jsem pozdravil Pasquiniho a dali jsme se do toho. Rozhodl jsem se, že té noci budu zvlášť ďábelský. Rychle a skvěle – to bylo ono. Nezapomínal jsem ani na to ošidné měsíční světlo. Pokusí-li se o časový útok, vypořádám se s ním stejně jako s Fortinim. Jestliže se o něj nepokusí, a hodně brzy, odhodlám se k němu sám.

Přesto, jak jsem ho vydráždil, byl opatrný. Přece jsem ho však donutil k rychlému způsobu boje a v kalném světle, kdy se muselo spoléhat méně než obvykle na zrak a víc než obvykle na cit, byly naše čepele v neustálém dotyku.

Neuplynula ještě ani první minuta souboje, když jsem ten kousek provedl. Předstíral jsem, že mi uklouzla noha, a jak jsem se napřimoval, předstíral jsem, že jsem ztratil dotyk se zbraní Pasquiniho. Podnikl výpad na zkoušku a já jsem pokračoval v přetvářce, tentokrát jsem odrazil jeho ránu zbytečně daleko stranou. Při tom jsem se vystavil jeho útoku, což byla nástraha schválně nalíčená, abych ho přilákal blíž. A vskutku ho přilákala. Bleskem využil toho, co považoval za neúmyslné odkrytí. Jeho výpad byl přímý a nepředstíraný, vložil do jeho váhy upřímně všechnu svou vůli a váhu svého těla. Ale z mé strany bylo všechno samá přetvářka a byl jsem na jeho výpad připraven. Má ocel se střetla s jeho jen lehce, když se čepele našich zbraní svezly po sobě. A mé zápěstí se otočilo jen o tolik, kolik bylo zapotřebí, ne o víc, a odvrátilo jeho čepel na koš mého jilce. Bylo to takové jemné odvrácení, jen o několik palců, sotva postačující, aby hrot jeho zbraně bodl mimo mé tělo a projel záhybem mého atlasového kabátce. Rozumí se, že jeho tělo následovalo ve výpadu za rapírem, zatímco hrot mého rapíru se setkal s jeho tělem na pravé straně prsou ve výši srdce. A má napřažená paže ztuhla a napřímila se jako ocel, která byla jejím prodloužením, a za ocelí a za paží stálo zpříma a pevně mé tělo.

Ve výši srdce, jak jsem řekl, vnikl můj rapír Pasquinimu do pravé strany prsou, nevynořil se však na levé straně, protože hluboko v jeho těle jsem narazil na žebro (ach, zabíjení lidí je řezničina!)

tak rozhodně, že nárazem pozbyl rovnováhy a padl zpola na záda a zpola na bok. A ještě když padal a než dopadl, šklubnutím a pootočením jsem z něho vytrhl svou zbraň.

De Goncourt k němu přiskočil, on ho však pohybem ruky požádal, aby se šel postavit proti mně. Pasquini nedokonal tak rychle jako Fortini. Kašlal a plival a s Villehardouinovou pomocí se opřel o loket, opřel si hlavu do dlaně a zase kašlal a plival.

„Šťastnou cestu, Pasquini,“ zasmál jsem se mu ve své rudé zlobě. „Pospěšte si, prosím, protože tráva na tom místě, co ležíte, najednou zvlhla, a kdybyste tam zůstal ležet, mohl byste se nastudit k smrti.“

Když jsem se začal hned poté připravovat na utkání s de Goncourtem, Bohemond mi navrhl, že bych si měl chvilku odpočinout.

„Nikdy,“ řekl jsem. „Ještě jsem se ani pořádně nerozehřál.“ Pak jsem se obrátil k de Goncourtovi: „Teď roztancujeme a rozhvzdáme vás. Pozdrav!“

Na de Goncourtovi však bylo vidět, že bojuje pod tlakem rozkazu. Šermoval staromódním způsobem, jak se dalo čekat od muže jeho věku, ale nebyl to lhostejný šermíř. Bil se klidně, odhodlaně, umírněně. Skvělý však nebyl a předtucha porážky ho skličovala. Snad dvacetkrát bych ho byl dostal, kdybych byl použil rychlého a skvělého způsobu. Zřekl jsem se ho však. Řekl jsem, že jsem smýšlel ďábelsky. Vskutku tomu tak bylo. Vyčerpával jsem jeho síly. Otočil jsem ho proti měsíci, takže na mne špatně viděl, bojoval jsem totiž ve vlastním stínu. A zatímco jsem ho vysiloval, až začínal sípat, jak jsem předtím předpověděl, Pasquini nás pozoroval s hlavou v dlani, kašlal a vyplivoval život.

„A teď jste na řadě vy, de Goncourte,“ ohlásil jsem konečně. „Vidíte, že jste proti mně bezmocný. Mohu vás dostat na tucet různých způsobů. Připravte se, vzchopte se, protože toto je způsob, jak vás dostanu.“

Při těch slovech jsem prostě přešel z kvarty do terce, a jak se divoce kryl a zeširoka odvracel můj zásah, vrátil jsem se ke kvartě,

zahájil výpad, zasáhl ho ve výši srdce a probodl ho skrz naskrz. A při pohledu na tento závěr začal Pasquinimu unikat život z těla, zabořil obličej do trávy, chvilku se ještě třásl a pak zůstal tiše ležet.

„Váš pán bude mít dnes večer o čtyři služebníky méně,“ ujistil jsem de Villehardouina v okamžiku, kdy jsme se dali do boje.

A do jakého boje! Ten hoch byl směšný. Člověk si nedovedl představit, v jaké idylické škole se učil šermovat. Počínal si doslova jako šašek. „Krátce a jednoduše,“ usoudil jsem, zatímco se zdálo, že se mu ryšavé vlasy ježí vzteky a dotíral na mne jako šílenec.

Běda, právě to jeho šaškovství mě zdolalo. Když jsem si s ním pár okamžiků pohrával a vysmíval se mu, jaký je neohrabanec, rozvzteklil se tak, že zapomněl i to méně než málo, co z šermu znal. Rozpřáhl se zeširoka rapírem, jako by tato zbraň měla nějakou váhu a nabroušené ostří, zasvištěl jím ve vzduchu a udeřil jím o můj koš. Užasl jsem. S něčím tak nesmyslným jsem se ještě nesetkal. Stál tu zcela nekryt a byl bych ho mohl probodnout rovnou. Jak jsem však řekl, užasl jsem nad tím a první, co jsem pocítil vzápětí, byla bolest, kterou mi způsobila ocel vnikající do mého těla, když mě ten neohrabaný venkovánek probodl a řítit se dál kupředu jako býk, až mi jeho jilec narazil do prsou a já jsem se skácel.

Když jsem padal, viděl jsem starost na Lanfrancově a Bohemondově tváři a zář uspokojení na tváři Villehardouinově, jak se do mne opíral.

Padal jsem, ale do trávy jsem nedopadl. Zahlédl jsem změť blýskavých světél, do uší mi zalehl hromový rachot, pak nastala tma, zvolna se rozblíkalo kalné světlo, ucítil jsem nepopsatelnou svíravou a drásavou bolest a pak jsem uslyšel něčí hlas, který řekl: „Necítím nic.“

Znal jsem ten hlas. Patřil správci Athertonovi. A věděl jsem, že já jsem Darrell Standing, který se právě vrátil několika stoletími zpátky do pekla svěrací kazajky v San Quentinu. A věděl jsem, že prsty, které se dotýkají mé šíje, patří správci Athertonovi. A věděl

jsem, že konečky prstů, které je vystřídaly, patří doktoru Jacksonovi. A doktoru Jacksonovi patřil i hlas, který řekl:

„Nevíte, jak se zkouší tep na krku. Tady, zrovna tady, dejte prsty sem, co je mám já. Už jste na to přišel? No to jsem si myslel. Srdce slabé, ale pravidelné jako chronometr.“

„Je to jen čtyřiadvacet hodin,“ řekl kapitán Jamie, „a ještě nikdy nebyl v takovém stavu.“

„Předstírá, to je to, a na to můžete vsadit krk,“ vmísil se jim do řeči Al Hutchins, hlavní důvěrník. „Já nevím,“ trval na svém kapitán Jamie. „Když někomu ochabne tep natolik, že ho najde jen odborník...“

„Ech, já jsem prodělal v kazajce svá učednická léta,“ uchechtl se Al Hutchins. „A přiměl jsem vás, kapitáne, k tomu, abyste mě rozvázal, když jste si myslel, že mám duši na jazyku, a zatím jsem měl co dělat, abych se vám nevychechtal do očí.“

„Co soudíte vy, doktore?“ zeptal se správce Atherton.

„Povídám vám, že srdce pracuje skvěle,“ zněla odpověď. „To se rozumí, že je slabé. Ale to se dalo čekat. Povídám vám, že Hutchins má pravdu. Ten chlap simuluje.“

Palcem mi nadzvedl oční víčko, nato jsem otevřel druhé oko a hleděl na skupinku mužů, skloněných nade mnou.

„Co jsem vám říkal?“ vykřikl vítězoslavně doktor Jackson.

A pak, přestože se mi zdálo, že mi námahou praskne obličej, sebral jsem všechnu svou sílu a usmál jsem se.

Přidrželi mi ke rtům vodu a já jsem dychtivě pil. Je třeba mít na paměti, že celou tu dobu jsem ležel bezmocně na zádech, s rukama pevně přitahenými k tělu uvnitř svěrací kazajky. Když mi nabídli jídlo, věžeňský chléb, zavrtěl jsem hlavou. Zavřel jsem oči, abych jim dal najevo, že mě jejich přítomnost unavuje. Bolest, spojená s mým částečným vzkříšením, byla nesnesitelná. Cítil jsem, jak se mé tělo vrací k životu. Bodavá bolest si razila cestu šlachami na šíji do části mých prsou kolem srdce. A v mozku mi pevně utkvěla myšlenka, že

Filipa na mne čeká ve velkém sále, a toužil jsem uniknout zpátky do oné poloviny dne a poloviny noci, které jsem právě prožil ve staré Francii.

A tak, když stáli okolo mne, snažil jsem se ze všech sil vyloučit živou část těla ze svého vědomí. Pospíchal jsem, abych odtud unikl, ale hlas správce Athertona mě zadržel.

„Chcete si na něco stěžovat?“ zeptal se mne.

Teď jsem se bál jen jedné věci, totiž že mě dají rozvázat; musíte tedy pochopit, že jsem neodpověděl z chvástavosti, nýbrž že jsem chtěl svou odpověď předejít tomu, aby mě vysvobodili.

„Mohli byste utáhnout kazajku trochu těsněji,“ zašeptal jsem. „Je příliš volná, než abych se v ní mohl cítit pohodlně. Málem bych v ní zabloudil. Hutchins je hlupák. A taky blázen. Neví ani zbla o tom, jak se utahuje svěrací kazajka. Pane správce, měl byste mu svěřit tkalcovskou dílnu. Pokud jde o špatnou výkonnost, je větší mistr než ten nynější vedoucí dílny, ten je jen hlupák, ale není zároveň blázen. Teď odtud zmizte všichni, když pro mne nedovedete vymyslet nic horšího. Jestli dovedete, pak tady rozhodně zůstaňte. Srdečně vás zvů, abyste zůstali, domníváte-li se ve své chabé představivosti, že jste pro mne vymysleli nějaký nový způsob mučení.“

„Je to pomatenec, čistokrevný, zažraný pomatenec,“ mlel stále svou doktor Jackson a radoval se ze svého objevu.

„Ty jsi zázrak, Standingu,“ řekl správce. „Máš železnou vůli, ale já ji zlomím tak jistě, jakože je pámbu nade mnou.“

„A vy máte králičí srdce,“ řekl jsem mu na to. „Jedna desetina pobytu v kazajce, který jsem prodělal v San Quentinu, vymáčkla by z vás to králičí srdce, až by vám vylezlo těma vašima dlouhýma ušima.“

Ach, to sedělo, protože správce měl neobyčejně dlouhé uši. Myslím, že by byly zajímaly Lombrosa, jsem si tím jist.

„Co se mne týká,“ pokračoval jsem, „já se vám směju a tkalcovské dílně bych nemohl přát nic horšího, než abyste se jí ujal vy sám.“

Dostal jste mě a vylil jste si na mně všechnu svou špatnost, a já pořád ještě žiju a směju se vám do očí. Není to neschopnost? Nedovedete mě dokonce ani zabít. Není to neschopnost? Nedokázal byste ani kysu, zahnanou do kouta, zabít kusem dynamitu, skutečného dynamitu, ne takového, jaký jsem podle vašich pobloudilých domněnek někde schoval.“

„Ještě něco?“ zeptal se, když jsem ustal ve svém jízlivém výpadu.

Vtom mi blesklo hlavou, co jsem řekl Fortinimu, když se mi tak drze vnucoval.

„Táhni odtud, ty kriminálníku,“ řekl jsem. „Běž si ňafat někam jinam.“

Pro člověka toho ražení, jako byl správce Atherton, muselo být strašné, když se do něho tak směle pustil bezbranný vězeň. Obličej mu zbělel vzteky a hlas se mu třásl, když mi hrozil:

„Jak je pámbu nade mnou, Standingu, já tě přece jenom dostanu.“

„Můžete udělat jen jedno,“ řekl jsem. „Můžete utáhnout tuhle zoufale volnou svěrací kazajku! Jestli to nechcete udělat, zmizte. A je mi jedno, jestli se sem nevrátíte týden, nebo celých deset dní.“

A co může dělat třeba i vrchní dozorce velké věznice, aby se pomstil vězni, který už se stal obětí nejhorší pomsty? Možná že vrchnímu dozorci Athertonovi napadla ještě nějaká pohrůžka, začal totiž mluvit. Ale můj hlas nabyl cvikem na síle a začal jsem zpívat: „Žežulička kuká, kuku, kuku, kuku.“ A zpíval jsem, dokud se nezabouchly dveře a dokud na nich kvapně nezaskřípěly a nezavrzaly závory a zámky.

12

Ted', když jsem se tomu kousku naučil, měl jsem snadnou cestu. A věděl jsem, že cesta musí být tím snazší, čím častěji se po ní budu ubírat. Když člověk zjistí, kudy vede čára nejmenšího odporu, setká se při každé další cestě s odporem ještě menším. A tak se mé cesty ze života v San Quentinu do jiných životů začaly časem uskutečňovat téměř automaticky, jak ještě uvidíte.

Když mě vrchní dozorce Atherton se svým doprovodem opustil, stačilo mi pár minut, abych vzkříšené části svého těla znovu vnutil malou smrt. Byla to smrt zaživa, ale byla to jen malá smrt, podobná dočasně smrti, jakou vyvolává narkóza.

A tak ze všeho, co bylo nízké a hanebné, z kruté samoty vězení a z pekla svěrací kazajky, od známých much a od potu v tmách, od živoucích mrtvol a jejich rozhovorů, vyťukávaných kloubem prstu na zed', přenášel jsem se jedním skokem do času a prostoru.

Nastala trvalá tma a v ní neustále rostlo vědomí, že existují jiné věci a jiná já. Ze všeho nejdřív jsem si uvědomoval prach. Měl jsem ho v chřípí, byl suchý a štiplavý. Měl jsem ho na rtech. Pokrýval mi obličej a ruce, a zvláště patrný byl na špičkách prstů, když jsem se jich dotkl bříškem palce.

Pak jsem si uvědomil neustávající pohyb. Všechno kolem se kymácelo a třáslo. Mezi kodrcáním a rachotem jsem slyšel zvuk, o němž jsem samozřejmě věděl, že to vržou kola na osách a železné obruče poskakují na kamení a skřípou v písku. Doléhaly ke mně také unavené hlasy mužů, kteří proklínali a okřikovali plahočící se, unavená zvířata.

Otevřel jsem oči, zanícené od prachu, a v tom okamžiku se mi do nich zahryzl nový prach. Na hrubých příkrývkách, na kterých jsem ležel, bylo prachu na půl palce. Skrže poletující písek jsem

nad sebou uviděl klenutou střechu, naklánějící se a kymácející se kus plachtoviny; myriády prašných částecek se těžce snášely ve sloupcích slunečního svitu, který sem vnikal děrami ve vozové plachtě.

Byl jsem ještě dítě, osmiletý nebo devítiletý chlapec, a byl jsem unaven stejně jako ta vyzáblá žena s uprášenou tváří, která seděla vedle mne a v náručí konejšila plačící děcko. Byla to moje matka, kterou jsem samozřejmě znal, stejně jako jsem při pohledu tunelem z plachtoviny, který tvořila střecha vozu, věděl, že ramena muže na kozlíku jsou ramena mého otce.

Když jsem začal lézt přes náradí naložené na voze, řekla mi matka unaveným, nedůtklivým tónem: „Nemůžeš chvílku ležet klidně, Jesse?“

To bylo mé jméno, Jesse. Své příjmení jsem neznal, slyšel jsem jen, že matka říká otci Johne. Matně si vzpomínám, že muži někdy oslovovali otce slovem kapitán. Věděl jsem, že je vůdcem této družiny a že všichni poslouchají jeho rozkazy.

Vylezl jsem zpod plachty a sedl si vedle otce na kozlík. Vzduch byl plný dusivého prachu, který se zvedal zpod kol a pod množstvím zvířecích kopyt. Byl tak hustý, že visel ve vzduchu jako pára nebo jako mlha, a nízko stojící slunce jej matně prozařovalo krvavě rudým světlem.

Zlověstná byla nejen zář zapadajícího slunce, všechno kolem mi připadalo zlověstné, otcův obličej, znepokojené děcko v matčině náručí, které matka nebyla s to utišit, koňské šestispřeží, které řídil otec a které musel neustále pobízet. Koně byli bezvýrazní, bezbarví, tak těžce se jim na tělech usadil prach.

Krajina – to bylo bolestivé zoufalství pálicí do očí. Všemi směry se bez konce táhly nízké pahorky. Jen tu a tam byly jejich svahy porostlé houštím křovin, spálených sluncem. Z větší části byl povrch pahorků holý a vyprahlý, samý písek a kamení. Cesta nás vedla po písčitém nánosu mezi pahorky. I tyto písčiny byly holé, až na kou-

síčky křovin a na roztroušené nízké chumáče suché, zvadlé trávy. Nebyla tu voda, ani náznak vody, až na vymleté rokliny, svědčící o dávných prudkých lijácích.

Jedině můj otec měl do vozu zapřaženy koně. Vozy jely za sebou, a když se jejich proud vinul ohybem cesty, viděl jsem, že ostatní vozy jsou taženy voly. Tři nebo čtyři páry volů namáhavě a těžce vlekly vůz, vedle nich kráčeli hlubokým pískem muži a pobízeli neochotná zvířata. V jednom ohybu jsem spočítal vozy před námi a za námi. Věděl jsem, že i s naším vozem je jich čtyřicet, protože jsem je často počítal už dřív. A když jsem je teď spočítal znovu, jak to dělají děti pro zaplazení nudy, bylo jich tu všech čtyřicet, všechny kryté plachtovinou, mohutné a pevné, hrubých tvarů. Houpaly se a nakláněly, vrzaly a skřípaly na písku, přes šalvějové keře a přes kamení.

Vpravo a vlevo od nás jelo na koních dvanáct nebo patnáct mužů a mladíků, kteří se rozdělili po celé délce proudu vozů. Na hruškách sedel měli zavěšeny pušky s dlouhou hlavní. Když se některý z nich přiblížil k našemu vozu, všiml jsem si, že mají obličej pod nánosem prachu stažené a ustarané jako otec. A otec měl tak jako oni pušku s dlouhou hlavní položenou tak, aby ji při řízení koní měl po ruce.

Po jedné straně vozů kulhalo asi dvacet nebo ještě víc volů s rozbolavělými nohama, odřených od jha a na kost vyhublých; stále se zastavovali, škubali řídké chumáče zvadlé trávy a stále je poháněli mladíci s unavenými obličejemi, kteří je hlídali. Občas se některý z volů zastavil a zabučel a jeho bučení mi připadalo stejně zlověstné jako všechno kolem.

Vzpomněl jsem si, že dávno, dávno v minulosti jsem žil jako chlapec o něco menší na březích velké řeky, lemované stromovím. A jak se vůz kodrcal a já jsem se spolu s otcem kymácel na kozlíku sem a tam, neustále jsem se ve vzpomínkách vracel a prodléval u té rozkošné řeky tekoucí mezi stromy. Měl jsem pocit, že žiju ve

voze už nekonečně dlouho a putuji s touto družinou dál a dál, stále dál a dál.

Nejsilněji však na mne i na celou skupinu působil pocit, že táhneme do záhuby. Naše putování se podobalo pohřebnímu průvodu. Nikdy se mezi námi neozval smích. Nikdy jsem v hlasech lidí nezaslechl šťastný tón. Nekráčel s námi klid ani bezstarostnost. Obličje mužů a mladíků, předjíždějících proud vozů, byly ponuré, strnulé, beznadějně. A jak jsme se plahočili sinavým prachem v záři zapadajícího slunce, často jsem pozorně zkoumal otcův obličej v marné snaze vyčíst v něm nějakou známku dobré nálady. Tvářil se zarputile a, ach, tak chmurně a ustaraně, velice ustaraně.

Zdálo se, že řadou vozů proběhlo jakési vzrušení. Otec zvedl hlavu. Já také. I naši koně zvedli unavené hlavy, táhlým zafrkáním zavětrili ve vzduchu a tentokrát ochotně zabrali. Koně jezdců přidali do kroku. A stádo volů, kteří vypadali jako strašáci, se dalo rovnou do cvalu. Bylo to až k smíchu. Ubohá zvířata byla ve své slabosti a ve svém spěchu tak neohrabaná. Ty cválající kostry, potažené prašivou kůží, předběhly mladíky, kteří je měli střežit. Ale jen na chvíli. Pak se stádo zarazilo a šlo dál jen rychlým, horlivým krokem na rozbolavých nohách, a chumáče suché trávy podél cesty je přestaly lákat.

„Co se děje?“ zeptala se matka z nitra vozu.

„Voda,“ odpověděl otec. „Bude to asi Nefi.“

A matka řekla: „Díky bohu. Snad nám prodají nějaké jídlo.“

Krvavě rudým prachem vjely naše mohutné vozy za hrkotu, rachotu, kodrcání a skřípotu do Nefi. Osada se skládala z tuctu roztroušených obydlí a chýší. Zdejší krajina byla téměř stejná jako ta, kterou jsme projížděli předtím. Nebyly tu stromy, jen křovinaté porosty a písčná pustina. Bylo však vidět, že půda je obdělávána, tu a tam byla oplocená pole. Byla tu i voda. Řečištěm sice netekl proud, ale koryto bylo vlhké, místy v něm byly vyhloubeny mělké studny a nezapražení volí a koně do nich hrabali kopyty a nořili hlavy až po oči. Tu a tam zde rostly i nízké vrby.

„To bude podle všeho mlýn Billa Blacka, o kterém nám říkali,“ řekl otec a ukázal matce, která starostlivě vyhlédla mezi našimi rameny, na jedno stavení.

Zepředu přiklusal na koni k našemu vozu starší muž v košili z jelenice, s dlouhými, rozčuchanými vlasy, vybělenými sluncem, a mluvil s otcem. Bylo dáno znamení a přední vozy se začaly stáčet do kruhu. Místo se hodilo k tomuto manévru, na který jsme byli zvyklí, takže byl proveden hladce, a když čtyřicet vozů konečně stanulo na místě, vytvořily kruh. Všude zavládl ruch a spořádaný zmatek. Z vozů se vynořilo množství žen, všechny měly obličej unavené a zaprášené jako moje matka. Vyhrnulo se i hejno dětí. Děti tam muselo být aspoň padesát a ukázalo se, že je všechny dávno znám. Žen bylo nejméně čtyřicet. Začaly chystat večeři.

Někteří muži sekali šalvějové křoví, my děti jsme je nosily k plápolajícím ohňům a jiní zatím vypráhli voly a nechali je odcvátat k vodě. Pak větší skupiny mužů začaly řadit vozy těsně k sobě. Předek každého vozu byl uvnitř kruhu a každý vůz se vpředu a vzadu pevně opíral o vůz stojící před ním a za ním. Mohutné brzdy byly ztuhla utazeny, to však nestačilo a kola všech vozů byla navzájem spojena řetězy. Pro nás děti to nebylo nic nového. Byla to neblahá známka toho, že táboříme v nepřátelském kraji. Jen jeden vůz byl ponechán mimo kruh, aby tak zůstala otevřena jakási brána do ohrady. Věděli jsme, že později, dřív než tábor usne, budou zvířata zahrnuta dovnitř a vůz tvořící bránu bude připoután řetězy tak jako ostatní. Zatím budou ještě muži a hoši celé hodiny pást zvířata na sporé trávě, jakou se jim podaří najít.

Zatímco se budoval tábor, otec s několika jinými muži, včetně starce s dlouhými vybledlými vousy, odešli pěšky k mlýnu. Vzpomínám si, že my všichni, muži, ženy, a dokonce i děti, jsme ustali v práci a sledovali je, jak odcházejí. Zdálo se, že jdou na nesmírně důležitou pochůzku.

Za jejich nepřítomnosti přišli do tábora jiní muži, cizí, obyvatelé Nefijské pouště, a obcházeli kolem. Byli to běloši jako my, ale se

zlými, přísnými, zachmuřenými obličejí a zdálo se, že jsou rozhněváni na celou naši družinu. Ve vzduchu visel jakýsi zlý pocit a ti lidé říkali věci vypočítané na to, aby podráždily naše muže. Ženy však napomínaly všechny naše muže a mladíky a říkaly jim, že nesmí dojít k žádné hádce.

Jeden z cizích mužů přišel k našemu ohni, kde matka vařila sama. Právě jsem přinesl náruč šalvějového roští, zůstal jsem stát a poslouchal a prohlížel si vetřelce, kterého jsem nenáviděl, protože nenávist visela ve vzduchu; věděl jsem totiž, že celá naše družina nenávidí tyto cizí muže, kteří mají bílou kůži jako my a kvůli kterým jsme byli nuceni zbudovat si tábor do kruhu.

Cizí muž u našeho ohně měl modré oči, neústupné, chladné a pronikavé. Vlasy měl pískově žluté. Tvář měl oholenou až po bradu, kde mu vyrážely pískově žluté třásně vousů silně prokvetlých do šeda, zakrývaly mu krk a táhly se až k uším. Matka ho nepozdravila, ani on ji. Jen se tu zastavil a chvíli na ni zíral. Potom si odkašlal a s úšklebkem řekl:

„Vsadím se, že teď'ko byste byli nejradši zpátky v Missouri.“

Viděl jsem, jak se matka ovládla, stiskla rty a pak teprve odpověděla:

„My jsme z Arkansasu.“

„Máte proč zapírat, odkud jste,“ řekl na to, „když jste vyhnali z Missouri vyvolence boží.“

Matka mu na to neodpověděla.

„Vidím,“ pokračoval po přestávce, kterou jí poskytl k odpovědi, „že teď' přicházíte s brekem a žebráte o kousek chleba z ruky těch, co jste pronásledovali.“

Třebaže jsem byl dítě, zmocnil se mě v tom okamžiku vztek, ta stará rudá, nesnášenlivá zloba, odjakživa nespoutatelná, nezkrotná.

„Lžete!“ vypískl jsem. „My nejsme z Missouri. A nebrečíme. A nejsme žádní žebráci. Máme peníze na nákup.“

„Ticho, Jesse!“ okřikla mě matka a rychle mi přitiskla hřbet ruky na ústa, až mě to zabořelo. Pak se obrátila k cizímu muži a řekla: „Jděte pryč a nechte chlapce na pokoji.“

„Nasypu ti olovo do těla, ty zatracený mormone!“ ječel jsem a lal po dechu, tentokrát jsem byl rychlejší než matka a odtančil jsem před rozmachem její ruky na druhou stranu ohně.

Muže mé chování nerozčililo ani v nejmenším. Čekal jsem, že ten strašný cizí mužský vybuchne v největším vzteku, a ostražitě jsem ho pozoroval, ale on na mne hleděl se svrchovaně vážným výrazem.

Konečně promluvil, promluvil slavnostně a potřásl přitom vážně hlavou, jako by vynášel nějaký rozsudek.

„Jací otci, takoví synové,“ řekl. „Mladé pokolení je stejně zkažené jako starší. Celý rod žije nesmířen s Bohem a v zatracení. Není pro ně spásy, ani pro mladé, ani pro staré. Ničím se to nedá odpykat. Ani krev Kristova nedokáže smýt jejich nepravosti.“

„Prokletý mormone!“ bylo jediné, co jsem na něho mohl vydechnout. „Prokletý mormone! Prokletý mormone! Prokletý mormone!“

A proklínal jsem ho dál a tančil kolem ohně, unikaje matčině trestající ruce, dokud se nevzdálil dlouhými kroky.

Když se vrátil otec s muži, kteří ho doprovázeli, práce v táboře ustala a všichni se starostlivě shlukli kolem něho. Otec zavrtěl hlavou.

„Neprodají?“ zeptala se kterási z žen.

Znovu zavrtěl hlavou.

Nyní promluvil jeden z mužů, modrooký obr se světlými kníry, který si nenadále prorazil cestu do středu zástupu.

„Říkají, že mají mouku a zásoby na tři roky, kapitáne,“ řekl. „Doposud vždycky přistěhovalcům prodávali. A teď nechtějí prodat. A přitom se ten spor netýká nás. Mají spor s vládou, a teď si to vyžívají na nás. To není správné, kapitáne. To není správné, povídám, máme tu s sebou ženy a děti a cesta do Kalifornie trvá měsíce, zima je na krku a před námi samá poušť.“

Na chvíli se odmlčel a pak se obrátil k celému zástupu.

„Možná že všichni nevíte, co to znamená poušť. Tohleto kolem nás, to není žádná poušť. Řeknu vám, že je to hotový ráj a nebeské pastviny oplývající mlékem a strdím proti tomu, co nás čeká. Povídám vám, kapitáne, že nejdřív musíme dostat mouku. Když ji nechtějí prodat, musíme si ji vzít.“

Mnoho mužů a žen ho začalo podporovat svými výkřiky, ale otec je umlčel zvednutím ruky.

„Souhlasím se vším, co říkáš, Hamiltone,“ začal.

Vtom však jeho hlas utonul v křiku a znovu musel zvednout ruku.

„Až na jednu věc, kterou jsi zapomněl vzít v úvahu, Hamiltone, na jednu věc, s níž ty a my všichni musíme počítat. Brigham Young vyhlásil výjimečný stav a Brigham Young má vojsko. Mohli bychom vyhladit Nefi z povrchu země v jediném okamžiku a nabrat si zásob, kolik bychom uvezli. Ale nedovezli bychom je daleko. Brighamovi svatí by se na nás vrhli a v dalším okamžiku bychom byli vyhlazeni my. Víte to. Já to vím. Všichni to víme.“

Jeho slova přesvědčovala posluchače, kteří už byli přesvědčeni. To, co jim řekl, byla stará známá věc. Jenže ve víru vzrušení a zoufalé tísně na ni zapomněli. „Nikdo nebude bojovat ochotněji než já za to, co je správné,“ pokračoval otec. „Ale jsme v takové situaci, že si teď nemůžeme dovolit žádný boj. Vypukne-li rvačka, nemáme žádnou naději. A všichni musíme pamatovat na ženy a na děti. Musíme se chovat mírumilovně stůj co stůj a dát si líbit všechnu špínu, kterou na nás nakydají.“

„Ale jak si poradíme s tou pouští, kterou máme před sebou?“ vykřikla jedna žena, která právě kojila dítě.

„Než dojdeme do pouště, máme na cestě ještě několik osad,“ odpověděl otec. „Fillmore je šedesát mil na jih odtud. Pak přijde Corn Creek. A odtamtud je padesát mil do Beaveru. Potom přijde Parowan. Odtamtud je dvacet mil do Cedar City. Čím více se vzdá-

lujeme od Solného jezera, tím pravděpodobnější je, že nám nějaké zásoby prodají.“

„A co když neprodají?“ zeptala se zase tatáž žena.

„Pak je budeme mít aspoň z krku,“ řekl otec. „Cedar City je poslední osada. Budeme muset táhnout dál, to je jisté, a děkovat osudu, že jsme se jich zbavili. Dva dni cesty za Cedar City jsou dobré pastviny a voda. Říkají tomu Mountain Meadows. Nikdo tam nežije a my tam zůstaneme, aby si dobytek odpočinul a vykrmil se, než se chytíme do křížku s pouští. Možná že tam budeme moci nalovit nějakou zvěř. A když bude nejhůř, pojedeme, dokud to půjde, potom necháme vůz vozem, naložíme na zvířata, co se dá, a poslední kus cesty půjdeme pěšky. Po cestě můžeme jíst maso dobytčat. Bude lepší dostat se do Kalifornie třeba jen s kouskem hadru na zadku než složit kosti zde, a asi bychom je zde složili, kdybychom se teď pustili do pranice.“

Improvizovaná schůze byla zakončena opakovaným varováním před jakýmkoli neuváženými řečmi nebo skutky. Ten večer jsem usínal dlouho. Vztek na mormony mi zanechal mozek tak rozechvělý, že když otec vlezl po poslední směně noční hlídky do vozu, byl jsem ještě vzhůru. Mysleli, že spím, ale já jsem slyšel, jak se ho matka ptá, co si myslí, nechají-li nás mormoni pokojně odejít z kraje. Právě si pracně stahoval vysokou botu, odvrátil hlavu a s upřímným přesvědčením jí odpověděl, že nás mormoni nechají být, pokud někdo z našich nevyvolá nějakou hádku.

V tom okamžiku jsem zahlédl jeho tvář v záři krátké lojové svíčky, ale nebylo v ní nic z přesvědčení, které se ozvalo v jeho hlase. A tak jsem usínal sklíčen strašným osudem, který nám zřejmě visel nad hlavou, a uvažoval jsem o Brigham Youngovi. Ten přede mnou vyvstával v mé dětské obrazotvornosti jako strašlivý, záštiplný tvor, pravý ďábel s rohy a s ohonem a se vším, co k němu patří.

A procitl jsem do staré známé bolesti, působené svěrací kazajkou v cele. Kolem mne stáli ti čtyři jako obvykle, správce Atherton, ka-

pitán Jamie, doktor Jackson a Al Hutchins. Obličej mi div nepraskl, jak jsem jej nutil k úsměvu, a přemáhal jsem se, abych se ovládl uprostřed nejvyšších muk, která mi působil vracející se oběh krve. Napil jsem se vody, kterou mi podali, odmítl jsem nabízený chléb a odepřel jsem mluvit. Zavřel jsem oči a bojoval o to, abych se dostal zpátky do kruhu vozů sepjatých řetězy, do Nefi. Nemohl jsem však uniknout, dokud návštěvníci stáli kolem mne a hovořili.

Nemohl jsem se odtrhnout a musel vyslechnout jeden úryvek jejich rozhovoru.

„Zrovna tak jako včera,“ řekl doktor Jackson. „Žádná změna ani v tom, ani v onom smyslu.“

„Znamená to tedy, že to může snášet dál?“ zeptal se správce Atherton.

„Bez nejmenšího mrknutí. Příštích čtyřiaadvacet hodin stejně jako uplynulých čtyřiaadvacet. Říkám vám, že je to pomatenec, úplný pomatenec. Kdybych nevěděl, že je to nemožné, řekl bych, že byl omámen nějakými drogami.“

„Já tu jeho drogu znám,“ řekl správce. „To je ta jeho prokletá vůle. Vsadím se, že kdyby chtěl, dokázal by chodit bosky po rozžhavených kamenech jako ti kanačtí kněží v jižních mořích.“

Snad právě to slovo „kněží“ mě uneslo s sebou do temnot dalšího letu časem. Snad to bylo nějaké heslo. Pravděpodobnější je, že to byla pouhá náhoda. Bud' jak bud', probudil jsem se na drsné kamenné podlaze, ležel jsem na zádech a paže jsem měl zkříženy tak, že každý z obou mých loktů spočíval v dlani druhé ruky. A jak jsem tam ležel se zavřenýma očima, procitlý jen napolo, třel jsem si lokty dlaněmi a zjistil jsem, že si třu jen obrovské ztvrdliny. Nijak mě to nepřekvapilo. Přijímal jsem tyto ztvrdliny na kůži jako starou samozřejmou věc.

Otevřel jsem oči. Mým útulkem byla malá jeskyňka, ne vyšší než tři stopy a dlouhá dvanáct stop. V jeskyni bylo velké horko. Pot se mi perlil po celém těle. Tu a tam se několik perliček slévalo a vy-

tvářelo drobné potůčky. Kromě špinavého círu kolem pasu jsem na sobě neměl žádný oděv. Kůži jsem měl opálenou do mahagonové hnědi. Byl jsem velice vyhublý a hleděl jsem na svou vyhublost s jakousi zvláštní pýchou, jako kdyby to byla nějaká zásluha. Zvláště jsem byl zamilován do svých bolestně vystouplých žeber. Už při pouhém pohledu na prohlubně mezi nimi se mne zmocňoval pocit slavnostního vzrušení nebo, abych použil vhodnějšího slova, pocit posvěcení.

Kolena jsem měl zmozolnatělá stejně jako lokty. Byl jsem velice špinavý. Vousy, kdysi zřejmě světlé, teď však ušpiněné a zhnědlé, padaly mi v nepořádné změti až k pasu. Dlouhé vlasy, také tak špinavé a rozčuchané, visely mi až po ramena a jejich chumáče mi neustále padaly do očí a překážely v rozhledu, takže jsem je občas musel odhrnovat rukou. Většinou jsem se však spokojoval s tím, že jsem vyhlížel skrz ně jako divoké zvíře z houští.

V tunelovitém ústí mé temné jeskyně právě vstával den jako oslnivá stěna sluneční záře. Za chvíli jsem se doplazil ke vchodu, a abych si způsobil větší nepohodlí, lehl jsem si ve slunečném žáru na úzkou skalní římsu. To strašlivé slunce mě doslova opékalo, a čím víc mi ubližovalo, tím víc jsem se z něho těšil, nebo spíš ze sebe, protože jsem se takto stával pánem nad svým tělem a byl jsem povznesen nad jeho požadavky a protesty. Když jsem ucítil pod sebou ostrý skalní výstupek, třel jsem se o jeho hrot, dráсал jsem si tělo do krve v opravdové extázi vítězství a očisty.

Byl dusný horký den. Nad údolím řeky, na které jsem občas hleděl, se nepohnul ani sebemenší vánek. Stovky stop pode mnou se líně plazila široká řeka. Protější břeh byl plochý a písčitý a prostíral se až po obzor. Nad vodou stály roztroušené chumáče palem.

Na mém břehu se tyčily pyšné, drolivé skalní útesy, v nichž si řeka vyhlodala zákrut. Dál za zákrutem, kam bylo z mého skalního doupěte dobře vidět, byly čtyři obrovské postavy, vytesané přímo do skály. Člověk by jim byl sahal po kotníky. Čtyři obři seděli s ru-

kama položenýma na kolenou, s pažemi úplně odrolenými a hleděli na řeku. Nebo aspoň tři na ni hleděli. Ze čtvrtého zbyly jen dolní končetiny po kolena a obrovské ruce spočívající na kolenou. U nohou tohoto čtvrtého se krčila směšně malá sfinga, a přece byla větší než já.

Podíval jsem se na ty vytesané podoby s pohrdáním a přitom jsem si odplivl. Nevěděl jsem, co jsou, zda zapomenutí bohové nebo králové vymizelí z lidské paměti. Pro mne byli představiteli marnosti a nicotnosti pozemšťanů a pozemských tužeb.

A nad celým tím zákrutem řeky, nad vodním tokem a nad širými písčnými plážemi za ním se klenula mučivá obloha z mosazi, neposkrvněná, bez jediného mráčku.

Hodiny plynuly a já jsem se pekl na slunci. Často jsem ve snění, přeludech a vzpomínkách na dost dlouhou chvíli zapomínal na horko i na svou bolest. Věděl jsem, že to všechno, ty drolicí se obrovské sochy, řeka, písek, slunce a mosazná obloha, zmizí v jediném okamžiku. Každou chvíli mohou zaznít trouby archandělů, hvězdy vypadnou z oblohy, nebesa se svinou jako pergamenový svitek a Pán, Bůh nade všemi, přijde se svými zástupy k poslednímu soudu.

Byl jsem o tom tak hluboce přesvědčen, že jsem se připravoval na ten vznešený okamžik. Proto jsem zde byl v hadrech a ve špíně a v bídě. Byl jsem pokorný a ponížený a nenáviděl křehké potřeby a vášně těla. S pohrdáním a s jistým uspokojením jsem myslel na vzdálená města v nížině, která jsem znal, netušící ve své okázalosti a nenasytosti, že konec jejich dnů je tak blízko. Však brzy uvidí, ale bude už příliš pozdě. I já uvidím. Ale já jsem připraven. A uprostřed jejich křiku a nářku povstanu znovuzrozen a slavný a zaujmu své zasloužené místo, které mi právem náleží v Městě Božím.

Mezi sny a vidinami, v nichž jsem se vskutku předčasně ocital v Městě Božím, jsem občas pilně probíral v mysli staré rozpravy a spory. Ano, Novatus měl pravdu, když tvrdil, že kající odpadlíci by neměli být nikdy přijímáni zpátky do církve. Není také pochyby

o tom, že sabelianismus byl zplozen ďáblem. A právě tak Konstantin, úhlavní nepřítel, byl ďáblovou pravou rukou.

Neustále jsem se vracel k úvahám o povaze jednoty boží a znovu a znovu jsem probíral to, co tvrdil Noetus, Syřan. Lépe se mi však zamlouvala tvrzení mého milovaného učitele Aria. Vskutku, může-li lidský rozum vůbec o něčem rozhodnout, pak podle samé povahy synovství musela být kdysi doba, kdy Syn neexistoval. Podle samé povahy synovství musela být kdysi doba, kdy Syn začínal existovat. Otec musí být starší než syn. Domnívat se něco jiného by bylo rouhání a snižování Boha.

A vzpomínal jsem si na svá mladá léta, kdy jsem sedal u nohou Aria, který byl církevním starším města Alexandrie a který byl oloupen o biskupství rouhačským a bludařským Alexandrem. Byl to sabelianec, ten Alexander, tak to bylo, a oběma nohama vězel v pekle.

Ano, byl jsem na nicejském koncili a viděl jsem, jak koncil tuto záležitost obešel. A pamatoval jsem se, jak císař Konstantin zavrhl Aria pro jeho upřímnost. A vzpomínal jsem si, jak toho Konstantin ze státnických a politických příčin litoval a jak přikázal Alexandrovi – tomu druhému Alexandrovi, třikrát prokletému biskupovi konstantinopolskému – aby nazítří přijal Aria zpátky do obce věřících. A nezemřel Arius téže noci na ulici? Říkali, že to byla náhlá nemoc seslaná na něho jakožto odpověď na Alexandrovu modlitbu k Bohu. Já jsem však říkal, a říkali jsme to všichni my ariánci, že ta náhlá nemoc pocházela z jedu a ten jed že pocházel od samého Alexandra, biskupa konstantinopolského a traviče ďáblová.

A teď jsem si tu rozdíral tělo na ostrých kamenech a hlasitě bručel, zpit svým přesvědčením:

„Jen ať se židé a pohané vysmívají. Ať slaví svoje vítězství, protože čas, který je jim vyměřen, je krátký. A pro ně nebude žádného času, až se naplní čas.“

Na té skalní římsě nad řekou jsem hodně často mluvil sám k sobě. Měl jsem horečku a občas jsem se skromně napil vody

z páchnoucího kozlího měchu. Tento měch z kozlí kůže jsem měl viset na slunci, aby kůže páchla ještě víc a aby mi voda neposkytovala žádné osvěžení svým chladem. Jídlo, které jsem měl, leželo ve špíně na podlaze jeskyně, bylo to pár kořínků a žvanec plesnivé ječné placky, měl jsem hlad, a přece jsem nejedl.

Celý ten požehnaný dlouhý den jsem se jen potil a pekl na slunci, umrtnoval své vyhublé tělo na skále, vyhlížel ze své bezútěšnosti, křísil staré vzpomínky, snil sny a hlasitě mumlal své přesvědčení.

A když slunce zapadlo, v soumraku rychle houstnoucím jsem naposled pohleděl na svět, který měl zajít co nevidět. U nohou obřích soch jsem rozeznal plížící se postavy divé zvěře, hnízdící v tom kdysi pyšném lidském díle. A za mručení dravců jsem se vplížil do svého doupěte a za šepotu dřímoty, za vidin horečnatých snů se modlil, aby brzy nastal příští den. Pak jsem odplul do temnot spánku.

Nabyl jsem vědomí v cele, čtyřlístek mých mučitelů stál kolem.

„Rouhavý a bludařský vrchní dozorce ze San Quentinu, který vězíš oběma nohama v pekle,“ ušklíbl jsem se posměšně, když jsem se zhluboka napil vody, kterou mi přidrželi ke rtům. „Jen ať si žaláři a jejich nohsledi slaví svá vítězství. Čas, který je jim vyměřen, je krátký a nebude pro ně žádného času, až se naplní čas.“

„Nemá to v hlavě v pořádku,“ prohlásil správce Atherton.

„Hraje to na vás,“ zněl jistější úsudek doktora Jacksona.

„Ale odmítá jíst,“ namítl kapitán Jamie.

„Ech, ten by se mohl postit třeba čtyřicet dní a vůbec by mu to neublížilo,“ odpověděl doktor.

„A taky jsem se postil,“ řekl jsem, „a čtyřicet nocí. Buďte tak laskavi, utáhněte mi svěrací kazajku a zmizte odtud.“

Hlavní důvěrník se pokusil vsunout ukazováček za šněrování.

„Ani pákou a kladkou byste neutáhli provaz o čtvrt palce,“ ujistil je.

„Chceš si na něco stěžovat, Standingu?“ zeptal se správce.

„Ano,“ odpověděl jsem. „Na dvě věci.“

„Co je to?“

„Za prvé,“ řekl jsem, „svěrací kazajka je protivně volná. Hutchins je osel. Kdyby chtěl, mohl by utáhnout provaz o celou stopu.“

„A co je ta druhá věc?“ zeptal se správce Atherton.

„Že jste byl zplozen ďáblem, pane správce.“

Kapitán Jamie a doktor Jackson se uchechtli a správce si odfrkl a vyšel z cely první.

Jakmile jsem byl ponechán o samotě, začal jsem usilovat o to, abych se dostal zpátky do tmy a do kruhu vozů v Nefi. Rád bych byl věděl, jak dopadlo tažení našich čtyřiceti mohutných vozů, směřujících do záhuby zoufalým a nepřátelským krajem, a vůbec mě nezajímalo, co se stalo s prašivým poustevníkem, který si drásal žebra o skálu a pil vodu z páchnoucího koženého měchu. A dostal jsem se zpátky, jenže ani do Nefi, ani k Nilu, nýbrž...

Zde však musím přerušit své vyprávění, milý čtenáři, abych vysvětlil několik věcí a učinil ti celou věc srozumitelnější. Je to nutné, protože čas, v němž musím dokončit své paměti ze svěrací kazajky, je krátký. Za chvíli, za kratičkou chvíli mě vyvedou ven a pověsí. I kdybych měl k dispozici celou dobu tisíce životů, nedokázal bych vypsát své zážitky ve svěrací kazajce do nejmenších podrobností. A proto musím své vyprávění zkrátit.

Za prvé, Bergson má pravdu. Život se nedá vysvětlit rozumovými pojmy. Jak to řekl před dávnými lety Konfucius: „Když toho víme tak málo o životě, jak můžeme vědět vůbec něco o smrti?“ A opravdu toho víme o životě velmi málo, když jej nedovedeme vysvětlit pojmy moudrých. Známe život jen podle jevů, asi tak jako divoch zná dynamo, ale z noumenálního hlediska nevíme o životě nic, nevíme nic o povaze vnitřní náplně života.

Za druhé, Marinetti se mýlí, když tvrdí, že hmota je jediná záhada a jediná skutečnost. Já říkám – a ty, čtenáři, si uvědomuješ, že mluvím s plným oprávněním – já říkám, že hmota je jediná iluze. Comte nazýval svět, který je totéž co hmota, velkým fetišem a já s Comtem souhlasím.

Život je skutečnost a záhada. Život se nekonečně liší od pouhé chemické hmoty přelévající se ve vyšší formě představ. Život trvá. Život je ohnivé vlákno, prostupující všechny formy hmoty. Já to vím. Já jsem život. Žil jsem v deseti tisících pokolení. Žil jsem milióny let. Byl jsem majitelem mnoha těl. Já, vlastník těch mnoha těl, jsem přeťval. Jsem život. Jsem neuhasitelná jiskra, neustále žhnoucí a uvádějící v úžas tvář času, která neustále uplatňuje svou vůli a mstí se za svou vášeň na hroudovitých seskupeních hmoty, kterým se říká těla a která jsem přechodně obýval.

Jen pohleďte. Tento můj prst, tak bezprostředně citlivý, obdařený tak jemným hmatem a tak vybraně si počínající ve své všestranné dovednosti, tak pevný a silný, když se zkříví a ohne nebo když ztuhne díky důmyslným pákám – tento prst nejsem já. Uřízněte ho, ale já přesto budu žít dál. Tělo je zmrzačeno, můj duch však zůstane zachován nedotčen.

Dobrá. Uřízněte mi všechny prsty. Já jsem já. Duch zůstává celý. Uřízněte obě ruce. Uřízněte obě paže až u podpažních důlků. Uřízněte obě nohy u stehenních kloubů. A já, nezdolatelný a nezničitelný, budu žít dál. Jsem tímto zmrzačením, tímto odečtením části těla něco míň, než jsem byl dřív? Ovšemže ne. Ostříhejte mi vlasy. Uřežte mi ostrými břitvami rty, nos, uši, ano, a vytrhněte mi oči ze samého kořene; ale tam, usazen v beztvaré lebce, spojené s osekaným a zhmožděným trupem, tam v buňce chemické hmoty těla budu stále já, nezmrzačený, nezmenšený.

Ale srdce dosud bije. Dobrá. Vyřízněte srdce, nebo ještě lépe, hod'te to, co zbylo z těla, do stroje s tisíci noži a rozsekejte to na kaši a já, já, cožpak nerozumíte, celý můj duch a tajemství a životní

oheň a život, já zmizím. Ale nezahynul jsem. Zahynulo jen tělo a tělo nejsem já.

Věřím, že plukovník de Rochas měl pravdu, když tvrdil, že silou své vůle poslal děvče Josefínu v hypnotickém spánku zpátky osmnácti lety, která prožila, zpátky tichem a temnotou doby před jejím narozením, zpátky do světla dřívějšího života, v němž byla stařec upoutaný na lůžko, bývalý dělostřelec Jean-Claude Bourdon. A věřím, že plukovník de Rochas opravdu zhypnotizoval tento starcův vzkříšený stín a silou své vůle ho poslal zpátky sedmdesáti lety jeho života, zpátky do temnoty a temnotou do světla života, v němž byl zlou stařenou Filoménu Carteronovou.

Cožpak jsem ti, čtenáři, už neukázal, že za dřívějších dob, kdy jsem obýval různá seskupení hmoty, byl jsem hrabě Vilém de Sainte-Maure, prašivý bezejmenný poustevník v Egyptě a hoch Jesse, jehož otec byl kapitánem velícím čtyřiceti vozům při velkém tažení na západ? A cožpak nejsem teď, když píšu tyto řádky, Darrell Standing, odsouzenec k smrti ve věznici ve Folsomu a kdysi profesor agronomie na zemědělské fakultě Kalifornské univerzity?

Hmota je velká iluze. To znamená, že hmota se projevuje tvarem a tvar je zdánlivý. Kde jsou teď ty drolivé skály ve starém Egyptě, kde jsem kdysi hnízdil jako divá zvěř a snil o Městě Božím? Kde je teď tělo Viléma de Sainte-Maure, které před tak dávnými lety probodl Guy de Villehardouin s ohnivou hlavou na trávníku zalitým měsíčním světlem? Kde je teď těch čtyřicet velkých vozů postavených do kruhu v Nefi a všichni ti muži a ženy a děti a vyhublý dobytek, kteří našli útulek uvnitř kruhu? Nic z toho už neexistuje, protože to byly tvary, projevy proměnlivé hmoty, které se pak znovu rozplynuly v proměnlivý stav. Pominuly a nejsou.

A teď je mé tvrzení jasné. Duch však je skutečnost, která trvá. Jsem duch a trvám. Já, Darrell Standing, obyvatel mnoha tělesných schránek, napíšu ještě pár řádek těchto pamětí a pak půjdu svou cestou. Můj tvar, kterým je mé tělo, se rozpadne, až jej náležitě po-

věsí za krk a v celém hmotném světě z něho nic nezbude. Ve světě ducha zbude jeho paměť. Hmota nemá žádnou paměť, protože její tvary jsou prchavé a to, co je vryto do jejích tvarů, zajde spolu s jejími tvary.

Ještě slovíčko, než se vrátím k svému vyprávění. Na všech svých cestách temnotou do jiných životů, které mi patřivaly dřív, jsem nikdy nedokázal řídit své putování k určitému cíli. A tak jsem získal mnoho nových zážitků z minulých životů dřív, než se mi podařilo vrátit se k chlapci Jessemu v Nefi. Mám-li to vyjádřit přesněji, je možné, že jsem prožíval Jesseho zážitky dvacetkrát, někdy jsem se jím stával v době, kdy byl docela malý a žil v arkansaských osadách, a nejmíň tucetkrát jsem dospěl dál než k okamžiku, kdy jsem ho opustil v Nefi. Vyprávět to všechno dopodrobna by znamenalo ztrátu času, a tak, aniž tím nějak ublížím pravdivosti svého vyprávění, vynechám mnoho nejasných a vedlejších a opakujících se věcí a podám skutečnosti tak, jak jsem je nashromáždil z různých období vcelku i jednotlivě a jak jsem je znovu prožil.

13

Dávno před rozedněním byl tábor v Nefi na nohou. Dobytek byl vyhnán, aby se napojil a napásl. Zatímco muži snímali řetězy z kol, odtahovali vozy od sebe a chystali se zapřahat, ženy připravovaly čtyřicet snídaní na čtyřiceti ohních. Děti se v chladném ránu choulily kolem ohňů a tu a tam se dělily o místo s poslední směnou noční hlídky, ospale čekající na kávu.

Dostat do pohybu tak dlouhý průvod vozů, jako byl náš, vyžaduje hodně času, protože jeho rychlost je rychlost nejpomalejších. A tak slunce stálo už hodinu nad obzorem a den začínal být nepříjemně horký, když jsme vyjeli z Nefi a vjeli do písečných pustin. Nikdo se s námi nepřišel rozloučit. Všichni zůstali raději doma a připravili nám stejně tak zlověstný odjezd, jako byl náš příjezd minulého večera.

A znovu nastaly dlouhé hodiny palčivého žáru a štiplavého prachu, šalvějových křovisek a písku a prokleté země. Za celý ten den jsme nenarazili na lidské obydlí, na dobytek, na ploty nebo na jinou stopu po lidském pokolení a v noci jsme sestavili vozy do kruhu u vyschlého řečiště, na vlhkém písku, vyhloubili jsme do něho množství jam a ty se začaly zvolna plnit prosakující vodou.

Naše další cesta pro mne vždycky znamená dost nesouvislý zážitek. Tolikrát jsme zřizovali tábor, vždycky s vozy seskupenými do kruhu, že mi to v mé dětské mysli připadalo, jako by po Nefi následovala úmorně dlouhá doba. Ale vždycky nás všechny ovládal neodolatelný pocit, že táhneme vstříc nevyhnutelné a jisté záhubě.

Průměrně jsme urazili za den patnáct mil. Víím to, protože otec řekl, že do Fillmore, nejbližší mormonské osady, je šedesát mil, a cestou jsme tábořili třikrát. To znamenalo čtyři dni cesty. Z Nefi do posledního tábora, na který se vůbec pamatuji, nám to podle všeho trvalo čtrnáct dní nebo o něco méně.

Obyvatelé Fillmore se chovali nepřátelsky, jako bylo nepřátelské všechno od Velkého solného jezera. Smáli se nám, když jsme se pokoušeli koupit nějaké jídlo, a neodpustili si, aby nás nedráždili tím, že pocházíme z Missouri.

Když jsme vjeli do osady, u největšího z tuctu domů, z nichž se osada skládala, byli uvázaní dva jezdečtí koně pokrytí prachem, ztmavlí potem a vyčerpání únavou. Stařec, o kterém jsem se už zmínil, ten s dlouhými vybledlými vlasy a v jelenicové košili, který byl podle všeho jakýmsi otcovým pobočníkem, přiklusal na koni k našemu vozu a pohybem hlavy upozornil otce na unavené jezdecké koně.

„Nešetří koninu, kapitáne,“ řekl tiše. „A proč by se u všech čertů tak plahočili v sedle, když ne kvůli nám?“

Ale otec si už všiml, v jakém stavu jsou obě zvířata, a já jsem ho zvědavě pozoroval. A viděl jsem, jak blýskl očima, jak stiskl rty a jak se mu ve tváři, pokryté prachem, na okamžik objevil divoký výraz. To bylo vše. Dal jsem si to však dohromady a poznal jsem, že ti dva znavení jezdečtí koně znamenají v našem postavení jen další zlověstný rys navíc.

„Myslím, že nás nespouštějí z očí, Labane,“ poznamenal otec, nic víc.

Ve Fillmore jsem uviděl člověka, s nímž jsem se měl později setkat znovu. Byl to vysoký, ramenatý muž v pokročilých středních letech, všechno svědčilo o jeho pevném zdraví a nesmírné síle – nejen o síle tělesné, ale i o síle vůle. Na rozdíl od většiny mužů, které jsem byl zvyklý vídat kolem sebe, si holil tváře. Několikadenní porost vousů prozrazoval, že už začíná silně šedivět. Ústa měl nezvykle široká a tenké rty pevně sevřené, jako by byl ztratil hodně předních zubů. Nos měl široký, hranatý a silný. I obličej měl hranatý, s širokými lícními kostmi a mohutnými čelistmi a široké, inteligentní čelo. A jeho poměrně malé oči, na necelou šířku oka od sebe, byly nejmodřejší, jaké jsem kdy viděl.

Poprvé jsem toho člověka uviděl u mlýna ve Fillmore. Otec tam zašel s několika muži z naší družiny, aby se pokusili koupit nějakou mouku, a já proto, že jsem chtěl vidět víc našich nepřátel, neposlechl jsem matku a nepozorovaně se tam vydal. Ten člověk byl jeden ze čtyř nebo pěti, kteří během rozmluvy stáli v jednom hloučku s mlynářem.

„Viděl jsi toho starého neřáda s tou holou bradou?“ zeptal se Laban otce, když jsme vyšli z osady a vraceli se k táboru.

Otec přikývl.

„Tak to je Lee,“ pokračoval Laban. „Viděl jsem ho v Salt Lake City. Je to darebák jaksepatří. Má devatenáct žen a padesát dětí, jak všichni říkají. A zuřivý fanatik, co se týče náboženství. Ale proč nás pronásleduje v tomhle Bohem zatraceném kraji?“

Naše únavné, neblahé tažení pokračovalo. Malé osady byly dvacet až padesát mil od sebe, vždycky tam, kde to dovolovala přítomnost vody a půda. Mezi nimi se prostírala písečná pustina, alkalická a vyprahlá. A naše mírumilovné pokusy o zakoupení potravy zůstávaly ve všech osadách marné. Hrubě nás odmítali a ptali se, kdo z nás jim prodal jídlo, když jsme je vyhnali z Missouri. Bylo zbytečné vykládat jim, že jsme z Arkansasu. Z Arkansasu jsme opravdu byli, oni však neustále tvrdili, že jsme z Missouri.

V Beaveru, pět dní cesty z Fillmore na jih, jsme uviděli Leea znovu. A zase jsme viděli unavené koně uvázané před domem. V Parowanu jsme však Leea neviděli.

Cedar City byla poslední osada. Laban vyjel napřed, vrátil se a podal otci hlášení. Jeho první zpráva byla významná.

„Když jsem vjížděl do osady, viděl jsem Leea, jak se odtamtud vytrácí. A v Cedar City je víc mužů a koní, než kolik by odpovídalo velikosti osady.“

V osadě jsme se však nesetkali s žádnými potížemi. Odmítli nám prodat jídlo, ale nechali nás na pokoji. Ženy a děti se zdržovaly v domech, a přestože se v dohledu objevilo několik mužů, nepřišli

za námi do tábora a nepopichovali nás, jak tomu bylo v dřívějších případech.

V Cedar City zemřelo Wainwrightům děcko. Vzpomínám si, jak paní Wainwrightová plakala a prosila Labana, aby se pokusil sehnat trochu kravského mléka.

„Mohlo by to děťátku zachránit život,“ říkala. „A oni mají kravské mléko. Viděla jsem čerstvé mléko na vlastní oči. Prosím vás, Labane, zajděte tam. Nic se vám nestane, když se o to pokusíte. Mohou jen odmítnout. Ale to neudělají. Řekněte jim, že je to pro děťátko, pro malilinké děťátko. Mormonské ženy mají přece mateřské srdce. Nemohou odmítnout hrneček mléka maličkému děťátku.“

A Laban se pokusil. Ale, jak později řekl otci, nepodařilo se mu zahlédnout ani jedinou mormonskou ženu. Setkal se jen s mormonskými muži, a ti ho poslali zpátky.

To byla poslední mormonská výspa. Za ní ležela jen širá poušť a za ní vysněná, vybájená země, Kalifornie. Když naše vozy tehdy časně zrána vyjízděly na cestu a já jsem seděl vedle otce na kozlíku, viděl jsem, jak Laban dal průchod svým citům. Ujeli jsme snad půl míle a blížili se k hřebenu malé vyvýšeniny, za kterou nám mělo Cedar City zmizet z dohledu, když tu Laban obrátil koně, zarazil ho na místě a vztyčil se ve třmenech. Tam, kde se zastavil, jsme spatřili čerstvý hrob a já jsem věděl, že je to hrob Wainwrightova děťátka – nebyl první od té doby, co jsme překročili Vasačské hory.

Laban byl podivná postava. Zestárlý, hubený, s protáhlým obličejem znetvořeným nenávistí a vztekem a vpadlými tvářemi, rozčuchané, sluncem vybledlé vlasy mu padaly na ramena jelenicové košile. Podržel pušku rukou, v které měl otěže, a volnou pěstí zahrozil k Cedar City.

„Prokletí boží na vás všechny!“ vykřikl. „Na vaše děti, i na ty, co se ještě nenarodily. Ať vám sucho zničí každou úrodu. Ať jíte písek, kořeněný chřestýším jedem. Ať se sladká voda ve vašich studních změní v hořký louh. Ať...“

Pak už nebylo v rachotu vozů zřetelně slyšet jeho slova, ale jeho zvedající se ramena a hrozící pěst svědčily o tom, že to byl jen začátek kletby. Že vyjadřoval všeobecné cítění naší družiny, dosvědčilo mnoho žen, které se vykláněly z vozů, napřahovaly hubená předloktí a hrozily kostnatými, prací znetvořenými pěstmi poslední mormonské osadě. Jeden muž, který kráčel v písku a poháněl volské spřežení hned za naším vozem, se zasmál a zamával bodcem. Jeho smích zněl nezvykle, protože se dlouho nikdo z nás nesmál.

„Dej jim co proto, Labane,“ povzbudil ho. „Já si to taky myslím.“

A zatímco proud vozů pokračoval v cestě, ohlížel jsem se za Labanem, stojícím ve třmenech nad dětským hrobem. Byl opravdu tajuplná postava s těmi svými dlouhými vlasy, v mokusínech a v kalhotách s třásněmi. Košili z jelenice měl tak starou a zvetšelou, že tam, kde na ní kdysi byly pyšné třásně, visela jen roztřepená vlákna. Byl samý vlající cár. Vzpomínám si, že u pasu se mu houpaly špinavé chumáče vlasů, které dávno předtím, na začátku naší cesty, po prudkém lijáku bývaly černé a lesklé. Věděl jsem, že to jsou indiánské skalpy, a pohled na ně mě vždycky vzrušoval.

„Udělá mi to dobře,“ poznamenal otec, ne tak pro mne jako spíš pro sebe. „Čekal jsem už pár dní, že vybuchne.“

„Chtěl bych, aby se vrátil a přinesl pár skalpů,“ prohodil jsem.

Otec se na mne zkoumavě podíval.

„Ty nemáš rád mormony, vid', synku?“

Zavrtěl jsem hlavou a cítil jsem, jak se ve mně zvedá a zmocňuje se mne němá nenávist.

„Až vyrostu,“ řekl jsem divoce, „vypravím se na ně s puškou.“

„Ty, Jesse!“ ozval se z vozu matčin hlas. „Bud' zticha, a hned.“

Potom řekla otci: „Měl by ses stydět, že necháváš chlapce vést takové řeči.“

Po dvou dnech cesty jsme dorazili do Mountain Meadows a tam, nedaleko od poslední osady, jsme poprvé nepostavili vozy

do kruhu. Vozy sice stály zhruba v kruhu, ale bylo mezi nimi mnoho mezer a kola nebyla spojena řetězy. Chystali jsme se, že tu zůstaneme týden. Dobytek si musel odpočinout před skutečnou pouští, přestože se zdálo, že krajina se poušti dost podobá. Okolo byly tytéž nízké písečné pahorky, avšak spoře porostlé křovinami. Rovina pod nimi byla písčítá, ale bylo na ní trochu víc trávy, víc než kolik jsme našli za mnoho posledních dnů. Necelých sto stop od tábora tekla chabý pramínek, který sotva stačil pro potřebu lidí. Avšak dál v údolí vytékalo z úbočí pahorků víc pramínek a u těch se napájel dobytek.

Ten den jsme se utábořili časně, a protože jsme měli v plánu zůstat na místě týden, ženy, které se chystaly příští den prát, daly se do opravování špinavých kusů oděvů. Všichni pracovali až do setmění. Někteří muži spravovali postroje, jiní opravovali kostry a kování vozů. Všude se nahřívalo a kovalo železo, utahovaly se šrouby a matice. A vzpomínám si, že jsem našel Labana, jak sedí se zkříženýma nohama ve stínu vozu; šil si až do noci pár nových mokasínů. Byl to jediný muž v naší družině, který chodil v mokasínech a v košili z jelenice, a mám dojem, že když jsme se vydávali na cestu z Arkansasu, nebyl ještě mezi námi. Neměl ženu ani rodinu, ani vlastní vůz. Celý jeho majetek byl kůň, puška, šaty a pár příkrývek, které naložil na Masonův vůz.

Příštího rána se náš osud naplnil. Dva dny cesty za poslední mormonskou osadou, když jsme věděli, že nablízku nejsou žádní indiáni, kterých bychom se museli obávat, poprvé jsme nespoutali vozy do pevného kruhu, nehlídali dobytek ani nepostavili noční hlídky.

Mé probuzení se podobalo strašidelnému snu. Přišlo v podobě nenadálého výbuchu. V prvních okamžicích to bylo jen tupé procitnutí a snažil jsem se pouze rozlišit a rozeznat různé zvuky, z nichž se skládal výbuch, dunící bez přestání. Slyšel jsem blízké a vzdálené výstřely z pušek, křik a kletby mužů, jekot žen a řev dětí. Pak jsem

rozeznal nárazy a hvízdání střel dopadajících na dřevo a železo kol a podvozku. Ať to střílel kdokoli, mířil příliš nízko.

Když jsem se začal zvedat, matka, která se zřejmě právě oblékala, zatlačila mě rukou zpátky. V tom okamžiku vrazil do vozu otec, který byl už předtím vzhůru a na nohou.

„Ven odtud!“ vykřikl. „Rychle! Na zem!“

Neztrácel čas. Hákovitým pohybem, který se při své rychlosti podobal spíš úderu, mě doslova vyhodil ze zádi vozu. Sotva jsem se stačil odplížit, když otec, matka a děcko padli v jenom chumlu tam, kde jsem předtím ležel já.

„Sem, Jesse!“ křikl na mne otec, a já jsem spolu s ním začal pod ochranou kola vozu vyhrabávat písek. Pracovali jsme holýma rukama a divoce. I matka se k nám přidala.

„Jen dál a hlouběji, Jesse,“ poručil mi otec.

Vstal, odběhl v šedivém rozbřesku dne a v běhu vykřikoval rozkazy. (Tehdy jsem se dověděl své příjmení. Jmenoval jsem se Jesse Fancher. Můj otec byl kapitán Fancher.)

Slyšel jsem ho, jak křičí: „K zemi! Vlezte si za kola vozů a zahrabte se do písku! Muži s rodinami, vytáhněte ženy a děti z vozů! Zastavte palbu! Nestřílejte už! Zastavte palbu a připravte se, až přijde útok! Svobodní muži k Labanovi napravo, ke Cochranovi nalevo a uprostřed ke mně. Nezvedejte se! Doplazte se na místo!“

Žádný útok však nepřicházel. Čtvrt hodiny trvalo těžké a nepravdělné ostřelování. Ztráty jsme utrpěli v prvních okamžicích překvapení, kdy to postihlo několik mužů, kteří si přivstali, právě když se vystavovali za terč v záři táborových ohňů. Indiáni – Laban totiž prohlásil, že jsou to indiáni – nás napadli z otevřeného prostoru, zalehli a začali po nás střílet. Zatímco se rozednívalo, otec se jim chystal odpovědět. Byl nedaleko místa, kde jsem ležel s matkou v dolíku, takže jsem ho slyšel křiknout:

„Ted! Všichni naráz!“

Naše pušky zleva, zprava i zprostředka vypálily salvu. Zvedl jsem hlavu, abych lépe viděl, a poznal jsem, že ne jeden indián byl zasažen. Jejich palba okamžitě ustala a viděl jsem, jak prchají pěšky po holé pláni a odvlékají s sebou mrtvé a raněné.

V tom okamžiku jsme se všichni dali do práce. Zatímco vozy se posouvaly a spoutávaly řetězy do kruhu, přední částí dovnitř – viděl jsem, jak se ženy a malí chlápci a děvčata vši silou opírají do loukotí, aby trochu pomohli – spočítali jsme své ztráty. První a největší ztráta ze všech byla dobytek odehnaný do posledního kusu. Kromě toho sedm našich mužů leželo u ohňů, které si sami rozdělali. Čtyři byli mrtvi a tři umírali. Další raněné muže ošetřovaly ženy. Malého Ríše Hardacra zasáhla těžká koule do paže. Nebylo mu ještě ani šest let a vzpomínám si, jak se díval s ústy dokořán, když ho matka držela na klíně a otec mu začal obvazovat ránu. Malý Rish přestal plakat. Viděl jsem slzy na jeho tvářích, když udiveně zíral na štěpinu zlomené kosti, která mu trčela z předloktí.

Babičku Whitovou našli mrtvou ve Foxwellově voze. Byla to tlustá bezmocná stařena, která nedělala nic, než že věčně seděla a kouřila dýmku. Byla to matka Abbyho Foxwella. A byla zabita paní Grantová. Její muž seděl u ní. Choval se velice tiše. Neměl v očích slzy. Jen tam tak seděl s puškou na klíně a nikdo si ho nevšímal.

Družina pracovala podle otcových příkazů jako stádo bobrů. Muži vyhloubili uprostřed ohrady hlubokou jámu a z vyhrabaného písku zbudovali ochranný násep. Ženy natahaly do jámy příkrývky, jídlo a všechny možné potřeby z vozů. Všechny děti pomáhaly. Nikdo nefňukal a projevovalo se tu jen málo vzrušení nebo vůbec žádné. Čekala nás spousta práce, ale my všichni jsme byli k práci zrozeni.

Hluboká jáma byla pro ženy a pro děti. Pod vozy, po celé délce kruhu, byl vyhlouben mělký zákop a před něj navršena hlína. Ten byl pro bojující muže.

Laban se vrátil z průzkumu. Ohlásil, že indiáni se stáhli asi na půl míle odtud a zasedli k válečné poradě. Viděl také, že odnesli z bojiště šest svých a že tři z nich, jak říkal, byli nebožtíci.

Tento první den odpoledne jsme čas od času pozorovali obláčky prachu, prozrazující pohyby početných jednotek mužů na koních. Obláčky prachu se k nám blížily a svíraly nás ze všech stran. Nespátřili jsme však žádnou živou bytost. Jen jeden oblak prachu se od nás vzdaloval. Byl to veliký oblak a všichni říkali, že to odhánějící náš dobytek. A našich čtyřicet mohutných vozů, které přešly přes Skalisté hory a napříč polovinou kontinentu, stálo v bezmocném kruhu. Bez dobytka nemohly vůbec dál.

V poledne se vrátil Laban z nového průzkumu. Viděl přijíždět další indiány od jihu, což byl důkaz, že nás obkličují. Vtom jsme zahlédli asi tucet bílých mužů, jak vyjeli na koních na hřeben nízkého pahorku na východní straně a jak se dívají dolů na nás.

„To je jasné,“ řekl Laban otcí. „Indiáni na to byli zjednáni.“

Slyšel jsem, jak si Abby Foxwell stěžuje matce: „Vždyť jsou to běloši jako my. Proč nejdou za námi?“

„To nejsou běloši,“ vypískl jsem a ostražitě jsem se ohlédl po matčině ruce. „Jsou to mormoni.“

Té noci po setmění se tři naši mladí muži vykradli z tábora. Viděl jsem je odcházet. Byli to Will Aden, Ábel Milliken a Timothy Grant.

„Jdou do Cedar City přivolat pomoc,“ řekl otec matce, polykaje přítom chvatně skrovnou večeři.

Matka zavrtěla hlavou.

„Na doslech od tábora je plno mormonů,“ řekl. „Když ti nám nepomohou, a zatím se o to ani nepokusili, pak nám nepomohou ani ti ze Cedar City.“

„Ale jsou dobří mormoni a zlí mormoni...“ začal otec.

„Zatím jsme se se žádnými dobrými nesetkali,“ odbyla ho matka.

Teprve ráno jsem se doslechl o návratu Ábela Millikena a Timothy Granta, ale brzy jsem věděl všechno. Celý tábor byl jejich zprá-

vou zdrcen. Ti tři urazili jen pár mil, když je zastavili nějací běloši. Sotva Will Aden promluvil a řekl, že jsou z Fancherovy družiny a jdou do Cedar City pro pomoc, zastřelili ho. Milliken a Grant prchli se zprávou o této příhodě do tábora a jejich zpráva vzala našim srdcím poslední naději. Mormoni stáli za indiány a my jsme stáli před záhubou, kterou jsme tak dlouho tušili.

Druhého dne ráno stříleli po našich mužích, kteří šli pro vodu. Pramen byl jen sto stop od našeho kruhu, ale cestu k němu ovládali indiáni, kteří nyní obsadili nízké návrší na východní straně. Byla to krátká vzdálenost, návrší nemohlo být ani osmdesát yardů odtud. Indiáni však zřejmě neuměli dobře střílet, protože muži přinesli vodu a nikdo z nich nebyl zasažen.

Až na to, že tu a tam padl výstřel proti táboru, uplynulo dopoledne klidně. Usadili jsme se v hluboké jámě, a protože jsme byli zvyklí na drsný život, cítili jsme se tam dost pohodlně. Rozumí se, že rodiny zabitých na tom byly zle, a bylo také třeba ošetřovat raněné. Ve své nenasytné zvědavosti jsem se neustále vykrádal od matky, abych viděl všechno, co se děje, a podařilo se mi toho zhlédnout hodně. Uvnitř ohrady, jižním směrem od hluboké jámy, vykopali muži další jámu a pohřbili do ní sedm mužů a dvě ženy. Jen paní Hastingsová, která ztratila muže a otce, působila potíže. Plakala a křičela a ostatním ženám trvalo dlouho, než ji utišily.

Na nízkém pahorku na východní straně pokračovali indiáni ve strašlivém dohadování, rozpravě a vrískotu. Až na občasný neškodný výstřel však nepodnikali nic.

„Co je to s těmi vyfintěnými darebáky?“ ptal se Laban nedočkavě. „Nemohli by se rozhodnout, co udělají, a pak to udělat?“

Ten den odpoledne bylo v ohradě horko. Slunce pražilo z bezoblačné oblohy a bylo bezvětří. Muži, kteří leželi s puškami v zákopu pod vozy, byli částečně ve stínu, ale hluboká jáma, ve které se skrývalo přes sto žen a dětí, byla vystavena slunečnímu žáru naplno. Byli tu i ranění muži a nad nimi jsme zbudovali zástěny

z příkrývek. V jámě jsme byli namačkáni, bylo tam k zadušení a já jsem se odtamtud neustále vykrádal k řadě střelců a velice jsem se holedbal, že nosím otci zprávy.

Těžké chyby jsme se dopustili tím, že jsme nezbudovali kruh z vozů tak, aby se pramen octl uvnitř. Zavinilo to vzrušení vyvolané prvním útokem, kdy jsme nevěděli, jak brzy po něm bude následovat druhý. A teď už bylo pozdě. Osmdesát yardů od indiánského postavení na pahorku jsme se neodvažovali odpojit vozy. Uvnitř ohrady, na jižní stranu od hrobu, jsme zřídili latrínu, a otec poručil dvěma mužům, aby severně od hluboké jámy, která byla uprostřed kruhu, vykopali studnu.

Odpoledne toho dne, druhého dne, jsme znovu uviděli Leea. Šel pěšky napříč loukou na severozápadní straně, těsně mimo náš doštel. Otec vztyčil jedno z matčiných prostěradel na dvou svázaných holích s bodci. To byl náš bílý prapor. Lee si ho však nevšímal a šel dál svou cestou.

Laban chtěl zkusit střelit po něm na dálku, ale otec ho zarazil a řekl, že je zřejmé, že běloši se ještě nerozhodli, co s námi mají udělat, a že rána vypálená na Leea by je mohla pohnout k tomu, aby se rozhodli špatně.

„Tu máš, Jesse,“ řekl mi otec, utrl pruh plátna z prostěradla a uvázal jej na bodec. „Vezmi si to, vyjdi ven a pokus se promluvit s tím člověkem. O tom, co nás potkalo, mu nic neříkej. Snaž se ho jen přimět, aby přišel sem promluvit si s námi.“

Když jsem začal plnit příkaz, prsa se mi dmula pýchou nad takovým posláním a Jed Dunham vykřikl, že chce jít se mnou. Jed byl asi stejně starý jako já.

„Dunhame, může jít tvůj chlapec s Jessem?“ zeptal se otec Jedova otce. „Je lepší, aby šli dva než jeden. Budou jeden druhého chránit před nezbednictvím.“

A tak jsme já a Jed, dva devítiletí chlapci, vyšli s bílým praporem, abychom promluvili s vůdcem našich nepřátel. Lee s námi však ne-

chtěl mluvit. Když nás uviděl přicházet, začal se plížit pryč. Vůbec jsme se k němu nedostali na doslech a za chvíli se patrně schoval do křovin, protože jsme ho už nikdy nespatriili, ale věděli jsme, že nemohl tak náhle zmizet.

Jed a já jsme prohledali houští na stovky yardů kolem. Neřekli nám, jak dlouho máme zůstat mimo tábor, a protože indiáni po nás nestříleli, šli jsme dál. Byli jsme pryč přes dvě hodiny, ačkoliv kdyby jeden nebo druhý z nás šel sám, vrátil by za čtvrtinu této doby. Jed mě však musel překonávat ve statečnosti a já jsem musel překonávat jeho.

Naše bláznovství však přineslo přece jen nějaký zisk. Kráčeli jsme směle pod bílým praporem a zjistili jsme, jak důkladně je náš tábor obklíčen. Na jih od tábora, ne dál než na půl míle, jsme objevili velký indiánský tábor. Na louce za ním jsme uviděli indiánské chlapce, jak jezdí tryskem na koních.

Pak tu bylo indiánské postavení na pahorku na východní straně. Podařilo se nám vylézt na nízké návrší, takže jsme mohli nahlédnout dovnitř. Jed a já jsme strávili půl hodiny tím, že jsme se pokoušeli indiány spočítat, a po mnoha odhadech jsme došli k závěru, že jich tam musí být nejméně dvě stovky. Viděli jsme, že jsou s nimi i běloši a že se s nimi v jednom kuse o čemsi dohadují.

Na severovýchod od našeho tábora, nanejvýš čtyři sta yardů od něho, jsme objevili velký tábor bělochů za nízkou vyvýšeninou. A viděli jsme, jak se za ním pase padesát nebo šedesát jezdeckých koní. A asi o míli dál k severu jsme uviděli malý obláček prachu, blížící se k nám. Jed a já jsme počkali, až jsme spatřili tryskem jedoucího osamělého muže, který vjel do tábora bělochů.

Když jsme se dostali zpátky do ohrady, první, co mě potkalo, byl pohlavek od matky za to, že jsem zůstal tak dlouho pryč, otec však Jeda i mne pochválil, když jsme mu podali hlášení.

„Možná, že teď byste měl být připraven na útok, kapitáne,“ řekl otci Aaron Cochrane. „Ten muž, kterého hoši viděli, nepřišel pro nic

za nic. Běloši zatím zadržují indiány, dokud nedostanou rozkazy z vyšších míst. Možná, že ten muž přivezl nějaký takový rozkaz. Koně nešetří, to je jisté.“

Půl hodiny po našem návratu se Laban pokusil o výzvědy pod bílým praporem. Neušel však od kruhu ani dvacet stop, když po něm indiáni začali střílet a zahnali ho na útěk.

Krátce před západem slunce jsem v jámě choval děcko, zatímco matka stlala na zemi lůžko z příkrývek. Bylo nás tam tolik, že jsme se tísnili a mačkali. Měli jsme tak málo místa, že minulou noc zůstalo mnoho žen sedět, spaly s hlavou na kolenou. Vedle mne umíral Silas Dunlap; byl tak blízko, že když mával rukama kolem sebe, vždycky mě uhodil do ramene. Při prvním útoku ho střela zasáhla do hlavy, celý druhý den nebyl při jasném vědomí, blouznil a propěvoval si říkanky. Jedna z jeho říkanek, kterou omílal neustále, až to matku dohánělo k šílenství, zněla:

*Řekl první malý čertík čertíkovi druhému:
Sáhni, čerte, do váčku, dej mi trochu tabáčku.
Řekl druhý malý čertík čertíkovi prvnímu:
Sed' si hezky na penězích, sed' si doma, miláčku,
a budeš mít ve váčku každý den dost tabáčku.*

Seděl jsem těsně vedle něho s děckem v náručí, když se rozpoutal útok proti nám. Slunce zapadalo a já jsem hleděl vytřeštěnýma očima na Silase Dunlapa, který byl právě v posledním tažení. Jeho žena Sára mu položila ruku na čelo. Ona i její teta Marta tiše plakaly. A pak to přišlo – výstřely a kulky ze stovek hlavní. Naši nepřátelé se ze severu roztáhli do půlkruhu, od východní strany až k západní, a zasypávali nás olovem. Všichni v jámě se přitiskli k zemi. Spousta menších dětí začala ječet a ženy měly co dělat, aby je utišily. Některé ženy se zprvu daly do křiku, ale nebylo jich mnoho.

V příštích několika minutách se na nás snesl déšť snad tisíců střel. Strašně jsem si přál doplížit se do zákopu pod vozy, odkud naši muži pálili vytrvale, ale nepravidelně. Každý střílel podle vlastního uvážení, kdykoliv měl proti komu stisknout spoušť. Matka však vytušila můj úmysl a donutila mě, abych se přikrčil a choval dál děcko v náručí.

Právě jsem se díval na Silase Dunlapa, který se ještě třásl, když vtom bylo zabito děťátko Castletonových. Dorothy Castletonová, sama asi desítiletá, je držela na rukou, takže jí ho zabili v náručí. Jí se nestalo vůbec nic. Slyšel jsem, jak se o tom hovoří, soudilo se, že střela asi narazila ve výšce na jeden z vozů a odrazila se dolů do jámy. Říkali, že to byla prostě náhoda, ale jinak že jsme tu v bezpečí.

Když jsem se znovu podíval, byl Silas Dunlap mrtvý a já jsem cítil vyslovené zklamání nad tím, že jsem byl odlákán a nemohl být svědkem té zvláštní události. Nikdy se mi nepoštěstilo, abych na vlastní oči viděl někoho skutečně umřít.

U Dorothy Castletonové vyvolala tato příhoda hysterický záchvat, začala dlouze ječet a vrískat a to přimělo i paní Hastingsovou k novému výbuchu hlasitého pláče. Nakonec se strhl takový povyk, že otec poslal Watta Cummिंगse, aby se k nám doplížil a zjistil, co se stalo.

Pozdě za soumraku těžká palba ustala, třebaže ojedinělé výstřely padaly i během noci. Při tomto druhém útoku byli raněni dva z našich mužů a doneseni do jámy. Bill Tyler byl zabit na místě a pohřben za tmy k ostatním spolu se Silasem Dunlapem a s děťátkem Castletonových.

Muži se střídali celou noc v prohlubování studny, ale jediná stopa po vodě, ke které se dopravovali, byl vlhký písek. Několik mužů doneslo pár džberů vody od pramene, ale indiáni po nich stříleli, a když Jeremymu Hopkinsovi ustřelili ruku v zápěstí, ostatní toho nechali.

Příští ráno, třetího dne, bylo horko a sucho ještě větší. Probudili jsme se žízniví a ten den se nevařilo. Měli jsme tak sucho v ústech,

že jsme nemohli jíst. Snažil jsem se sníst kousek tvrdého chleba, který mi dala matka, ale musel jsem se toho vzdát. Střelba sílila a zase slábla. Občas byly na tábor vypáleny stovky ran. Jindy zase nastala přestávka, kdy nepadl jediný výstřel. Otec neustále varoval muže, aby nestříleli zbytečně, protože nám dochází střelivo.

A muži celou tu dobu pokračovali v kopání studny. Byla tak hluboká, že z ní vytahovali písek ve kbelících. Muži byli při této práci vystaveni střelám, a jeden z nich byl raněn do ramene. Byl to Peter Bromley, který poháněl volské spřežení Bloodgoodova vozu a byl zasnouben s Janou Bloodgoodovou. Jana vyskočila ze zákopu, rozběhla se v dešti střel za ním a přivedla ho do krytu. K polednímu se stěny studny sesuly a vyprošťování dvou mužů, kteří přitom byli zasypáni, dalo velkou práci. Ámos Wentworth byl celou hodinu v bezvědomí. Potom zřídili ve studni pažení z ojí a z desek, které vzali z vozů, a kopalo se dál. Byli už v hloubce dvacet stop, ale našli nic než vlhký písek. Voda do studny neprosakovala.

Tou dobou byly podmínky v jámě strašné. Děti žadonily o vodu a nemluvňata, ochraptělá pláčem, nepřestávala plakat. Robert Carr, další raněný, ležel asi na deset stop od místa, kde jsem seděl s matkou. Blouznil, neustále rozhazoval rukama a volal, že chce pít. A některé ženy na tom byly stejně zle jako on a zuřivě proklínaly mormony a indiány. Některé z nich se často modlily a tři dospělé sestry Demdikovy se svou matkou zpívaly nábožné písně. Jiné ženy nabíraly vlhký písek vybraný ze studny a přikládaly jej maličkým na nahé tělo, aby je zchladily a utišily.

Dva bratři Fairfaxové to nevydrželi, proplížili se se džbery v rukou pod jedním vozem a vrhli se k prameni. Giles neuběhl ani půl cesty a padl. Roger doběhl tam i zpátky, aniž byl zasažen. Přinesl dva džbery ne zcela plné, protože v běhu něco rozlil. Giles se doplážil zpátky, a když mu pomohli do zákopu, krvácel z úst a kašlal.

Dva neplné džbery vody zdaleka nestačily, protože nás bylo přes sto, nepočítáme-li muže. Jen nemluvňata, nejmenší děti a ranění

muži dostali trošku vody. Já jsem nedostal ani hlt, třebaže matka namočila kousek plátna do několika lžiček vody, kterou měla pro děcko, a vytřela mi ústa. Sama si to nedopřála a nechala mi vlhký hadřík, abych ho mohl žvýkat.

Odpoledne se situace nevýslovně zhoršila. Nehybné slunce žhnulo v čistém, bezvětrném ovzduší a měnilo naši písečnou jámu v pravou výheň. A všude kolem se ozývaly výstřely a jekot indiánů. Otec povolil jen tu a tam vypálit ze zákopu jedinou ránu, a to jen nejlepším střelcům jako Laban nebo Timothy Grant. Celou dobu se do našeho postavení lil nepřetržitý proud olova. Žádná ze střel se však už neodrazila tak osudným způsobem a naši muži v zákopu přestali střílet, tiskli se k zemi a unikali tak nebezpečí. Jen čtyři byli zraněni a jen jeden z nich velmi těžce.

Za jedné přestávky v palbě přišel otec ze zákopu. Několik minut poseděl mlčky se mnou a s matkou. Zdálo se, že naslouchá všem nářkům a volání po vodě, které se tu ozývalo. Jednou vylezl z jámy a šel prozkoumat studnu. Přinesl zpátky jen vlhký písek a naplácal ho v tlusté vrstvě Robertu Carrovi na prsa a na ramena. Pak odešel tam, co seděl Jed Dunham s matkou, a poslal pro Jedova otce, aby přišel ze zákopu za nimi. Byli jsme tak stěsnáni, že když se někdo v jámě chtěl pohnout z místa, musel se opatrně plazit přes těla ležících.

Za chvíli se otec připlížil k nám.

„Jesse,“ zeptal se mě, „bojíš se indiánů?“

Důrazně jsem zavrtěl hlavou v předtuše, že mi bude svěřeno další hrdé poslání.

„Bojíš se těch prokletých mormonů?“

„Žádného prokletého mormona se nebojím,“ odpověděl jsem, využívaje příležitosti, kdy mohu proklít nepřátele bez obav z trestající matčiny ruky.

Všiml jsem si slabého úsměvu na jeho unavených rtech v okamžiku, kdy uslyšel mou odpověď.

„Tak dobrá, Jesse,“ řekl, „půjdeš s Jedem k prameni pro vodu?“

Byl jsem celý žhavý.

„Převlečeme vás za děvčata,“ pokračoval, „takže po vás možná nebudou střílet.“

Trval jsem na tom, že půjdu tak, jak jsem, jako mužský v kalhotách, ale rychle jsem se podřídil, když otec navrhl, že si tedy najde nějakého jiného chlapce, který se převleče a půjde s Jedem.

Z Chattoxova vozu přinesli truhlu. Chattoxova děvčata byla dvojčata, asi stejně velká jako my dva s Jedem. Několik žen nám přišlo pomoci. Byly to sváteční šaty Chattoxových děvčat a ležely v truhle celou cestu z Arkansasu.

Matka ve své úzkosti svěřila děčko Sáře Dunlapové a šla se mnou až do zákopu. Tam pod vozem, za nízkým písečným náspem, jsme já a Jed dostali poslední pokyny. Vylezli jsme a stáli jsme venku. Byli jsme oblečeni naprosto stejně – bílé punčochy, bílé šaty se širokou modrou šerpou a bílé čepečky. Drželi jsme se s Jedem křečovitě za ruce. Ve volné ruce jsme každý nesli dva menší džbery.

„Chovejte se klidně,“ napomenul nás otec, když jsme vykročili. „Jděte pomalu. Jděte jako děvčata.“

Nepadl jediný výstřel. Bezpečně jsme došli k prameni, nabrali vody do džberů, lehli si a sami jsme se pořádně napili. S plným džberem v každé ruce jsme se dali na zpáteční cestu.

A stále ještě nepadl ani jediný výstřel.

Nevzpomínám si, kolik takových cest jsem vykonal, jistě jich bylo patnáct nebo dvacet. Chodili jsme zvolna, pokaždé jsme vyšli ruku v ruce a pokaždé jsme se pomalu vraceli s čtyřmi džbery plnými vody. Bylo úžasné, jakou jsme měli žízeň. Několikrát jsme si u pramene lehli a dlouze pili.

Našim nepřátelům se to však zdálo příliš. Nedovedu si představit, že by indiáni dokázali takovou dobu nestřílet, dívky nedívky, nebýt rozkazu, který dostali od bělochů. Buď jak buď, právě když jsme se s Jedem chystali na další cestu, z návrší obsazeného indiány se ozval výstřel a po něm druhý.

„Vraťte se!“ vykřikla matka.

Podíval jsem se na Jeda a viděl jsem, že on se dívá na mne. Věděl jsem, že je tvrdohlavý, a rozhodl jsem se, že budu poslední, kdo se vrátí. Vykročil jsem vpřed a v tom okamžiku vykročil i on.

„Ty! Jesse!“ křikla na mne matka. A v tónu jejího hlasu se ozývalo něco víc než pohlavek.

Jed navrhl, abychom se vzali za ruce, ale já jsem zavrtěl hlavou.

„Doběhni tam,“ řekl jsem.

A zatímco jsme pelášili po písku, začaly po nás pálit patrně všechny pušky z návrší obsazeného indiány. Dostal jsem se k prameni o maličko dřív, takže Jed musel počkat, až naberu vody do džberů.

„Teď tam zase doběhni ty,“ řekl mi, a protože s nabíráním vody nijak nespíchal, poznal jsem, že se rozhodl vrátit se jako poslední.

Přikrčil jsem se tedy, čekal jsem na něho a pozoroval obláčky prachu zvířeného kulkami. Zpáteční cestu jsme nastoupili společně a klusem.

„Ne tak rychle,“ napomenul jsem ho, „nebo polovičku vody rozleješ.“

To se ho dotklo a zřetelně zpomalil běh. Vpůli cesty jsem zakopl a upadl. Kulka, která dopadla těsně přede mnou, vmetla mi písek do očí. Myslел jsem, že mě zasáhla.

„Tos udělal naschvál,“ ušklíbl se Jed, když jsem se zvedal ze země. Stál a čekal na mne.

Pochopil jsem, co chtěl říci. Myslел, že jsem upadl schválně, abych rozlil vodu a musel jít pro novou. To naše soupeření byla vážná věc – vskutku tak vážná, že jsem jeho podezření okamžitě využil a rozběhl se zpátky k prameni. A Jed Dunham, nedbaje střel, které vířily prach kolem něho, stál zpříma na volném prostranství a čekal na mne. Vrátili jsme se společně, a přestože to byl klukovský kousek šílené odvahy, měli jsme pocit, že jsme se vyznamenali. Když jsme však odevzdávali vodu, Jed jí měl jen jeden džber. Druhým proletěla kulka u samého dna.

Matka mi udělala kázání za neposlušnost. Věděla asi, že po tom, co jsem vykonal, by jí otec nedovolil, aby mě uhodila; zatímco mi kázala, otec na mne mrkal za jejími zády. Bylo to vůbec poprvé, co mi takto dával znamení.

Když jsme se s Jedem vrátili do jámy, byli jsme hrdinové. Ženy plakaly a žehnaly nám a líbaly a objímaly nás. A přiznávám se, že jsem byl na tyto projevy pyšný, přestože jsem stejně jako Jed předstíral, že nemám rád, když se s něčím dělá tolik povyku. Jeremy Hopkins s mohutným obvazem na pahýlu levého zápěstí řekl, že jsme ze dřeva, z jakého se dělají bílí muži, takoví muži jako Daniel Boone, jako Kit Carson nebo Davy Crockett. A na to jsem byl pyšnější než na všechno ostatní.

Myslím, že celý zbytek dne mě trápila hlavně bolest v pravém oku, způsobená pískem, který mi tam vmetla kulka. Matka říkala, že mám oko krvavé, a mně se zdálo, že bolí stejně, ať ho mám otevřené, nebo zavřené. Zkoušel jsem to tak i tak.

V jámě teď bylo trochu klidněji, protože všichni dostali vodu, i když nás velice tížil problém, jak získat vodu příště. K tomu přistupovala známá skutečnost, že jsme takřka vyčerpali zásobu střeliva. Důkladná prohlídka vozů, kterou provedl otec, vynesla pět liber nazelenalého prachu. Muži ho u sebe neměli o mnoho víc.

Vzpomněl jsem si na útok při západu slunce minulého dne, počítal jsem, že se bude opakovat, a před západem slunce jsem se odplížil do zákopu. Doplížil jsem se na místo vedle Labana. Byl zaměstnán žvýkáním tabáku a nevyšiml si mě. Chvíli jsem ho pozoroval v obavě, že až mě uvidí, pošle mě zpátky. Dlouho vyhlížel mezi koly vozu, chvíli vytrvale žvýkal a pak si pečlivě odplivl do důlku, který si vyhloubil v písku.

„Jak jdou kouzla?“ zeptal jsem se ho konečně. Tak vždycky oslovoval on mne.

„Skvěle,“ odpověděl. „Neobyčejně skvěle, Jesse, teď, když už můžu zase žvýkat. Měl jsem tak sucho v ústech, že jsem nemohl žvýkat od východu slunce až do té doby, co jste přinesli vodu.“

Vtom se na vrcholu malého pahorku na severovýchodě, obsazeného bělochy, objevila hlava a ramena nějakého muže. Laban na něho dlouhou chvíli mířil puškou. Potom zavrtěl hlavou.

„Čtyři sta yardů. To ne, to nebudu riskovat. Mohl bych ho dostat nebo taky ne, a tvůj táta hlídá prach jako oko v hlavě.“

„Co myslíte, jaké máme vyhlídky?“ zeptal jsem se ho po mužsku, protože po tom kousku s vodou jsem se cítil docela jako muž.

Zdálo se, že Laban dlouho a pečlivě váží odpověď.

„Jesse, nemusím ti přece vykládat, že jsme v zatracené kaši. Ale dostanem se z ní, ech, dostanem, na to můžeš vsadit poslední dolar.“

„Někteří z nás se z toho nedostanou,“ namítl jsem.

„Kdo například?“ zeptal se mě.

„No třeba Bill Tyler a paní Grantová a Silas Dunlap a ti ostatní.“

„Ále, čerta, Jesse, ti už jsou pod zemí. Nevíš, že všichni musí pohřbít své mrtvé, když se odloudají z tohoto světa? Počítám, že se to tak dělá tisíce let, a živých je pořád stejně, jako jich bylo vždycky. Víš, Jesse, narození a smrt jdou ruku v ruce. A lidi se rodí stejně rychle, jako umírají, a počítám, že ještě rychleji, protože se rozmnožili a je jich teď víc. Tak třeba tebe mohli zabít dnes odpoledne, když jsi nosil vodu. Ale jsi tady, že ano, a povídáš si se mnou a podle všeho dorosteš a staneš se otcem velikánské rodiny někde v Kalifornii. Říká se, že v Kalifornii všechno roste do velkých rozměrů.“

Tento bodrý pohled na věci mě povzbudil tak, že jsem se nena-
dále odhodlal projevit dlouho potlačovanou chtivost.

„Dejme tomu, Labane, že bys tady byl zabit...“

„Kdo? Já?“ vykřikl.

„Vždyť říkám: dejme tomu,“ vysvětlil jsem.

„No tak dobrá, pokračuj. Dejme tomu, že bych byl zabit. Tak co?“

„Dal bys mi ty svoje skalpy?“

„Máma by tě zphlavkovala, kdyby tě je viděla nosit,“ řekl, aby získal čas.

„Nemusím je nosit před ní. Přece, Labane, kdyby tě zabili, někdo by musel ty skalpy dostat. Proč ne já?“

„Proč ne?“ opakoval po mně. „Máš pravdu, proč ne ty? Dobrá, Jesse. Mám tě rád a tvého tátu taky. V tu ránu, kdy budu zabit, jsou skalpy tvoje a skalpovací nůž taky. A Timothy Grant je svědek. Slyšels to, Timothy?“

Timothy řekl, že slyšel, a já jsem zůstal ležet mlčky v dusném zákopu, přemožen velikostí svého štěstí do té míry, že jsem nebyl s to pronést jediné slovo vděku.

Za předvídavost, s jakou jsem se odebral do zákopu, jsem byl odměněn. Při západu slunce začal nový všeobecný útok a bylo na nás vypáleno na tisíce ran. Nikdo z nás neutřžil ani škrábnutí. Naproti tomu, přestože my jsme vypálili sotva třicet ran, viděl jsem, že Laban a Timothy Grant zasáhli dva indiány. Laban mi řekl, že od samého začátku střílejí jen indiáni. Byl si jist, že nikdo z bělochů nevypálil jedinou ránu. A to celé ho uvádělo do trapného zmatku. Běloši nám ani nenabídli pomoc, ani nás nenapadali, ale celou dobu navštěvovali indiány, kteří na nás útočili.

Příští den ráno jsem zjistil, že na nás dolehla palčivá žízeň. Bylo to při prvním rozbřesku dne. Padla těžká rosa a muži, ženy i děti ji sbírali přímo jazykem z ojí vozů, z brzd a z obručí.

Hovořilo se o tom, že Laban se krátce před rozedněním vrátil z průzkumu, že se připlížil až k samému postavení bělochů, že už byli vzhůru a že je viděl v záři táborových ohňů, jak se modlí ve velkém kruhu. Oznámil také, že podle několika málo slov, která zachytil, se modlili kvůli nám proto, aby se dověděli, co s námi mají udělat.

Slyšel jsem, jak jedna ze sester Demdikových řekla Abbymu Foxwellovi: „Kéž by je tedy Bůh osvítil.“

„A brzy,“ řekl na to Abby Foxwell, „protože nevím, co si počneme celý den bez vody, a prachu už máme sotva na dně.“

Celé dopoledne se nic nedělo. Nepadl ani jediný výstřel. Jen slunce pánilo v nehybném vzduchu. Žízeň rostla a za chvíli začala nemluvnata plakat a menší děti fňukat a naříkat. V poledne vzal Will Hamilton dva velké džbery a vydal se k prameni. Než však mohl podlézt pod vozem, přiběhla Anna Demdiková, chytila ho do náručí a snažila se ho zadržet. Ale on jí něco řekl, políbil ji a pokračoval v cestě. Nepadl ani jediný výstřel a nepadl ani celou tu dobu, co Will šel k prameni a co se vracel s vodou.

„Chvála bohu!“ zvolala stará paní Demdiková. „To je znamení. Ustoupili.“

Stejného názoru bylo mnoho žen.

Asi ve dvě hodiny, když jsme pojedli a cítili se o něco lépe, objevil se jakýsi běloch s bílým praporem. Will Hamilton vyšel ven a promluvil s ním, vrátil se, hovořil s otcem a s ostatními muži a pak znovu vyšel za tím cizím člověkem. O něco dál vzadu jsme viděli muže, který tam stál a díval se, a poznali jsme, že je to Lee.

Všichni jsme byli vzrušeni. Ženy cítily takovou úlevu, že se rozplakaly a líbaly se a stará paní Demdiková s ostatními velebily Boha a děkovaly mu. Podle návrhu, na který naši muži přistoupili, měli jsme se pod vlajkou příměří svěřit do ochrany indiánů.

Zaslechl jsem, jak otec řekl matce: „Museli jsme to udělat.“

Seděl na oji vozu se svěšenými rameny a skleslý.

„Ale co když zamýšlejí zradu?“ zeptala se matka.

Pokrčil rameny.

„Musíme doufat, že ne,“ řekl. „Střelivo nám došlo.“

Několik našich mužů odpoutalo jeden z vozů a odtáhli ho z cesty. Běžel jsem se podívat, co se děje. Do ohrady vešel sám Lee a za ním vjely dva prázdné vozy, každý z nich řídil jeden muž. Všichni se shlukli kolem Leea. Řekl, že měli velkou práci s indiány, aby nás před nimi uchránili, a že major Higbee s padesáti muži mormonské milice je připraven vzít nás pod svou ochranu.

Otce, Labana a některých mužů se však zmocnilo podezření, když Lee řekl, že musíme naložit své pušky na jeden vůz, abychom indiány nedráždili. Uděláme-li to, staneme se zajatci mormonské milice.

Otec se napřímil a chystal se odmítnout, ale vtom se podíval na Labana, který mu tiše řekl:

„V rukou nám nejsou platné o nic víc než na voze, protože střelný prach je tentam.“

Dva z našich raněných, kteří nemohli chodit, byli naloženi na vůz a s nimi i všechny malé děti. Zdálo se, že Lee je vybírá podle toho, jsou-li starší nebo mladší než osm let. Jed a já jsme byli na svůj věk dost velcí, Lee nás tedy přiřadil ke starším a řekl nám, že půjdeme s ženami pěšky.

Když vzal matce děcko a uložil je do vozu, matka se tomu nejprve vzepřela. Pak jsem viděl, jak stiskla rty a podrobila se. Byla to šedooká žena s pevnými rysy, ve středních letech, kostnatá, statné postavy. Projevovaly se na ní však následky dlouhé cesty a strádání, měla vpadlé tváře, byla vyhublá a jako všechny ženy v družině měla v obličejí výraz tíživé, nepolevující úzkosti.

Zatímco Lee vysvětloval, v jakém pořadí se půjde, Laban přišel za mnou. Lee řekl, že ženy a děti, které půjdou pěšky, mají jít vpředu za oběma vozy. Potom, za ženami, půjdou muži v řadě jeden za druhým. Když to Laban uslyšel, přišel za mnou, odvázal si od opasku skalpy a zavěsil mi je k pasu.

„Ale vždyť tě ještě nezabili,“ namítl jsem.

„Na to můžeš vsadit krk, že ne,“ řekl na to klidně. „Jen jsem se polepšil, to je to celé. Nosit skalpy je marnivost a pohanský zvyk.“ Na chvílku se zarazil, jako by si nemohl na něco vzpomenout, potom se náhle otočil na patě, vykročil zpátky k ostatním mužům a přes rameno na mne zavolal: „Tak tedy žij blaze, Jesse.“

Divil jsem se, proč se se mnou loučí, když tu vjel do ohrady nějaký běloch na koni. Řekl, že ho posílá major Higbee a že nám má

říct, abychom si pospíšili, protože indiáni mohou zaútočit každým okamžikem.

A tak jsme se dali na pochod, dva vozy jely v čele. Lee šel s ženami a s dětmi, které šly pěšky. Za námi kráčeli muži, kteří museli počkat, až ujdeme asi dvě stě stop. Když jsme vycházeli z ohrady, uviděli jsme zcela nablízku milici. Opírali se o pušky a stáli v dlouhé řadě, asi na šest stop jeden od druhého. Když jsme šli kolem, nemohl jsem si nevšimnout, jak vážně se tváří. Vypadali jako lidé na pohřbu. Stejně si toho všimly i ženy a některé z nich se daly do pláče.

Šel jsem těsně za matkou. Vybral jsem si to místo proto, aby neviděla mé skalpy. Za mnou šly tři sestry Demdikovy, dvě z nich podpíraly starou matku. Slyšel jsem, jak Lee neustále volá na muže, kteří řídili vozy, aby nejeli tak rychle. Muž, o kterém jedno z Demdikových děvčat řeklo, že je to asi major Higbee, seděl na koni a díval se na nás, jak jdeme. Nikde v dohledu nebyl jediný indián.

Právě ve chvíli, kdy naši muži kráčeli kolem milice – zrovna jsem se ohlédl, abych zjistil, kde je Jed Dunham – právě v tu chvíli se to stalo. Slyšel jsem, jak major Higbee hlasitě křikl: „Konejte svou povinnost!“ Zdálo se, že všechny pušky milice vypálily naráz, a naši muži se káceli a padali. Všechny ženy Demdikovy rodiny padly zároveň. Rychle jsem se otočil, abych viděl, co je s matkou, a matka ležela na zemi. Přímo po našem boku se valily z křovin stovky indiánů a všichni stříleli. Viděl jsem obě sestry Dunlapovy, jak se rozběhly napříč písečnou plání, a pustil jsem se za nimi, protože nás vraždili běloši stejně jako indiáni. A v běhu jsem viděl, jak vozka jednoho vozu zastřelil oba raněné. Koně u druhého vozu klesali do kolen a vzpínali se a vozka se je snažil zadržet.

Malého chlapce, kterým jsem byl já, obestřela temnota ve chvíli, kdy běžel za Dunlapovými děvčaty. Tam končí všechny vzpomínky, protože tam skončil Jesse Fancher, a jako Jesse Fancher skončil navždycky. Tvar, který se nazýval Jesse Fancher, tělo, které bylo jeho,

protože bylo hmotné a zdánlivé, pominulo jako každé zdání a víc ho nebylo. Avšak nesmrtelný duch nezanikl. Existoval dál a při příštím vtělení se z něho stal duch sídlící ve zdánlivém těle, známém jakožto tělo Darrella Standinga, které bude brzy vyvedeno ven a pověšeno a posláno do nicoty, kam putuje všechno zdánlivé.

Zde ve Folsomu je jeden odsouzenec na doživotí ze starého pionýrského rodu, Matthew Davies, který má jako důvěrník přidělenou práci v popravní síni. Je to starý člověk a jeho rodiče kdysi za dávných časů putovali po stepích. Mluvil jsem s ním a on mi potvrdil, že k masakru, ve kterém byl zabit Jesse Fancher, skutečně došlo. Když byl tento starý odsouzenec na doživotí ještě dítě, mluvivalo se v jeho rodině hodně o masakru v Mountain Meadows. Říkal, že děti ve vozech byly ušetřeny, protože byly příliš malé, než aby mohly vyprávět, co se stalo.

To všechno předkládám k úvaze. Nikdy ve svém životě Darrella Standinga jsem nečetl ani řádku a neslyšel ani slovo o Fancherově družině, která zahynula v Mountain Meadows. A přece jsem se to ve svěřací kazajce ve věznici v San Quentinu všechno dověděl. Nemohl jsem si toto vědomí vytvořit z ničeho, stejně jako jsem nemohl z ničeho vytvořit dynamit. Toto vědomí a tyto skutečnosti, které jsem vylíčil, se dají vysvětlit jen jedním způsobem. Pocházejí z mého duchovního obsahu – z ducha, který na rozdíl od hmoty nezaniká.

V závěru této kapitoly musím zaznamenat, že Matthew Davies mi také řekl, že několik let po masakru byl Lee vládními úřady Spojených států odvezen do Mountain Meadows a tam popraven na místě naší někdejší ohrady.

Když mě na závěr mých deseti dní ve svěrací kazajce doktor Jackson přivedl zpátky k vědomí tím, že mi palcem stiskl a nadzvedl oční víčko, otevřel jsem obě oči a usmál se správci Athertonovi do tváře.

„Příliš velký ničema, než aby mohl žít, a příliš velký mizera, než aby zemřel,“ poznamenal správce.

„Deset dní uplynulo, pane správce,“ zašeptal jsem.

„Dobrá, však vás hned rozvážeme,“ zabručel.

„O to nejde,“ řekl jsem. „Všiml jste si mého úsměvu. Pamatujete se, že jsme uzavřeli malou sázku. Nemusíte mě hned rozvazovat. Ale dejte Morrellovi a Oppenheimerovi po balíček Bull Durhamu a cigaretových papírků. A tady máte jako přívazek ještě jeden úsměv.“

„Ech, já vím, co jsi zač, Standingu,“ začal mně poučovat správce. „Ale nikam s tím nedojdeš. Když tě nezlomím já, zlomíš ty všechny rekordy ve svěrací kazajce.“

„Už je zlomil,“ řekl doktor Jackson. „Kdo to kdy slyšel, aby se člověk po deseti dnech ve svěrací kazajce usmíval?“

„Třesky plesky,“ řekl na to správce Atherton. „Rozvaž ho, Hutchinsi.“

„Nač ten spěch?“ zeptal jsem se, samozřejmě šeptem, protože hladina života ve mně poklesla do té míry, že abych mohl aspoň šeptat, musel jsem na to vynaložit celou tu trošku síly, která mi zbyla, a všechnu svou vůli. „Nač ten spěch? Nepospíchám přece na vlak a tak, jak jsem, se cítím do té míry pohodlně, že bych raději nechtěl být rušen.“

Rozvázali mě však a vykulili mě z páchnoucí kazajky na podlahu jako netečnou, bezmocnou věc.

„Není divu, že se cítil tak pohodlně,“ řekl kapitán Jamie. „Vždyť nic necítil. Je ochrnut.“

„Ochrnuta je možná vaše babička,“ zavrčel správce. „Postavte ho na nohy a uvidíte, že bude stát.“

Hutchins s doktorem mě zvedli na nohy.

„A teď jdi!“ poručil mi správce.

Život se nemohl rázem vrátit do těla, které bylo deset dní prakticky mrtvo, a protože jsem tudíž neměl vládu nad svým tělem, kolena se mi podlomila, sesul jsem se, skácel se stranou a narazil jsem čelem do zdi.

„Vidíte,“ řekl kapitán Jamie.

„Hraje to dobře,“ odbyl ho správce. „Ten člověk má takové nervy, že dokáže cokoliv.“

„Máte pravdu, pane správce,“ zašeptal jsem leže na podlaze. „Udělal jsem to schválně. Byl to jevištní pád. Zvedněte mě ještě jednou a já to udělám znovu. Slibuju vám, že to bude velká legrace.“

Nebudu se dlouho zabývat smrtelnými mukami, jaká působí obnovující se oběh krve. Pro mne to byla stará známá věc a přispěla svým dílem k vráskám na mé tváři, které si ponesu na popraviště.

Když mě konečně opustili, zůstal jsem ležet celý zbytek dne tupě a v chorobném polospánku. Existuje cosi takového jako umrtvení bolesti, které je vyvoláno bolestí příliš krutou, než aby se dala snést. A já jsem toto umrtvení znal.

Kvečeru jsem se dokázal plazit po cele, ale vstát jsem ještě nemohl. Vypil jsem hodně vody a umyl jsem se, jak jsem mohl, ale teprve příští den jsem se dokázal přimět k jídlu, a to ještě s úmyslným vypětím vůle.

Podle programu, jak mi jej oznámil správce Atherton, jsem měl pár dní odpočívat a zotavovat se a pak, jestliže se do té doby nepříznám, kde je ukryt dynamit, měl jsem dostat dalších deset dní ve svěřací kazajce.

„Je mi líto, že vám působím tolik nepříjemností, pane správce,“ odpověděl jsem mu. „Škoda, že neumřu ve svěřací kazajce, abych vás tak zbavil trápení.“

Pochybuji, že jsem v té době vážil třeba o jedinou unci víc než devadesát liber. A přece před dvěma lety, kdy se za mnou poprvé zavřela vrata věznice v San Quentinu, jsem vážil sto šedesát pět liber. Zdá se neuvěřitelné, že jsem tehdy mohl pozbyť ještě nějakou unci a přitom zůstat naživu. Ale v příštích měsících jsem ztrácel unci za unci, až jsem, jak vím, vážil podle všeho spíš osmdesát než devadesát liber. Víím, že když se mi podařilo uprchnout z cely, kde mě věznili o samotě, a když jsem uhodil dozorce Thurstona do nosu, než mě tehdy odvezli do San Rafaelu k soudu, při mytí a holení jsem se vážil a měl jsem osmdesát devět liber.

Někdo se ptá, jak se lidé stávají bezcitnými. Správce Atherton byl bezcitný člověk. Učinil ze mne bezcitného člověka a právě má bezcitnost působila zpětně na něho a činila ho ještě bezcitnějším. A přece se mu nikdy nepodařilo zabít mě. Bylo zapotřebí zákona státu Kalifornie, hrdelního soudu a nemilostivého guvernéra, aby mě mohli poslat na šibenici za to, že jsem uhodil vězeňského dozorce pěstí. Vždycky budu tvrdit, že ten dozorce měl nos zvlášť náchylný ke krvácení. Někdy se v duchu ptám, jestli skutečně krvácel z nosu. Rozumí se, že na lavici svědků odpřisáhl, že ano. Ale věděl jsem, že vězeňští dozorcí odpřisáhli horší lži, než byla tato.

Ed Morrell dychtil zvědět, zda se mi pokus podařil, ale když se chtěl se mnou dorozumět, umlčel ho Smith, dozorce, který měl právě službu u samovazeb.

„Je to v pořádku, Ede,“ vyťukal jsem na zed'. „Bud'te s Jakem tiše a já vám to povím. Smith vám nemůže bránit v poslechu a mně nemůže bránit ve vyprávění. Dělalí, co nejhoršího mohli, a já jsem pořád ještě tady.“

„Nech toho, Standingu!“ vyštěkl na mne Smith z chodby, kam vedly dveře všech cel.

Smith byl zvláštní, nerudný člověk, daleko nejkrutější a nejmstivější z našich dozorců. Někdy jsme se dohadovali, jestli mu žena nasazuje parohy nebo jestli trpí chronickými zažívacími potížemi.

Klepal jsem dál kloubem na zed' a Smith přišel k okénku ve dveřích a civěl na mne.

„Řekl jsem ti, abys toho nechal,“ zavrčel na mne.

„Je mi líto,“ řekl jsem sladounce, „ale mám takové tušení, že budu tukat na zed' dál. A – hm – promiňte mi tu soukromou otázku – co v té věci hodláte podniknout?“

„Já...“ začal výbušně a tím, že nebyl s to svou poznámku dokončit, dokázal, že myslí útržkovitě.

„Nu?“ ponoukl jsem ho. „Tak co, prosím?“

„Zavolám sem správce,“ řekl nejistě.

„Zavolejte, prosím vás. Je to neobyčejně příjemný pán, jen co je pravda. Skvělý příklad toho, jak zjemňující vlivy pronikají do našich věznic. Přiveďte mi ho okamžitě. Chci si mu na vás postěžovat.“

„Na mne?“

„Ano, právě na vás,“ pokračoval jsem. „Protože mě ustavičně rušíte hrubým a neotesaným způsobem v rozhovoru s ostatními hosty v tomto hostinci.“

A správce Atherton přišel. Dveře se otevřely a on vrazil do mé cely. Ach, ale já jsem se cítil tak bezpečný! Udělal už nejhorší, co mohl. Byl jsem mimo dosah jeho moci.

„Nedám ti žrát,“ pohrozil.

„Jak je vám libo,“ odpověděl jsem. „Zvykl jsem si. Nejedl jsem deset dní, a víte, když se člověk pokouší začít jíst znovu, je to sakramentská otrava.“

„A, vida, vyhrožuješ mi, co? Hladovka, co?“

„Promiňte,“ zabručel jsem zdvořile. „To byl váš návrh, ne můj. Snažte se být aspoň občas logický. Doufám, že mi uvěříte, když vám řeknu, že vaše nelogičnost mě bolí víc než všechno vaše mučení.“

„Přestaneš s tím klepáním na zed'?“ zeptal se mne.

„Ne, odpusťte, že vás musím zklamat, ale cítím tak silné nutkání dorozumívat se klepáním na zed', že...“

„Co nevidět tě strčím zpátky do svěřací kazajky,“ vybuchl.

„Udělejte to, prosím vás. Svěrací kazajku zbožňuju. Jsem děcko, kterému se líbí, když ho zavinou do svěrací kazajky. Ve svěrací kazajce tloustnu. Podívejte se na tuhle paži.“ Vyhrnul jsem si rukáv a ukázal tak ztenčený dvojhlavý sval, že když jsem jej napjal, vypadal jako provázek.

„Pravý kovářský biceps, co, pane správce? Věnujte, prosím, pohled mé dmoucí se hrudi. Sandow by si měl dávat pozor na své vavříny. A co to mé břicho – člověče, vždyť tloustnu tak, že ze mne bude ostudný případ překrmování vězňů. Dejte si pozor, vážený pane správce, aby vám poplatníci nedali co proto.“

„Přestaneš s tím klepáním na zed’?“ zařval.

„Ne, děkuji vám za váš laskavý zájem. Po zralé úvaze jsem se rozhodl, že budu v klepání na zed’ pokračovat.“

Chvilku na mne hleděl beze slova a pak se v naprosté bezmocnosti obrátil k odchodu.

„Dovolte mi jednu otázku.“

„Co chceš?“ zeptal se mě přes rameno.

„Co s tím hodláte dělat?“

Po cholerickém projevu, který mi v té chvíli předvedl, jsem se do dnešního dne nepřestal divit, že ho už dávno neranila mrtvice.

Když mě správce tak neslavně opustil, vyťukával jsem hodinu za hodinou dál a dál své dobrodružné příběhy. Morrell s Oppenheimerem se mnou mohli začít hovořit až v noci, kdy nastoupil službu Jones Placka a začal si ukrádat chvilky dřímoty jako obvykle.

„Opiové sny,“ zněl Oppenheimerův soud.

Ano, napadlo mě, naše zkušenosti jsou látkou našich snů.

„Když jsem byl zaměstnaný jako noční poslíček, zakouřil jsem si jednou z opiové dýmky,“ pokračoval Oppenheimer. „A chci ti říct, že v tom, co jsem pak viděl za věci, se mi nemůžeš ani zdaleka vyrovnat. Myslím, že tak to dělají všichni spisovatelé románů – zakouří si opium, aby se jim obrazotvornost rozběhla na plné obrátky.“

Avšak Ed Morrell, který putoval touž cestou jako já, i když s rozdílnými výsledky, uvěřil mému vyprávění. Řekl, že když jeho tělo zemřelo ve svěrací kazajce a on sám opustil vězení, nebyl nikdy nikým jiným než Edem Morrellem. Nikdy neprožíval znovu své dřívější životy. Když se jeho duch svobodně toulal, toulal se vždycky přítomností. Řekl nám, že právě tak, jako dovede opustit své tělo a dívat se na ně, jak tam leží ve svěrací kazajce na podlaze cely, dokáže opustit vězení a navštívit v přítomné době znovu San Francisco a podívat se, co se tam děje. Takovým způsobem navštívil dvakrát svou matku a pokaždé ji našel, jak spí. Říkal, že při těchto toulkách ducha nemá žádnou moc nad hmotnými předměty. Nemohl otevřít nebo zavřít dveře ani něčím pohnout, vydat ze sebe nějaký zvuk nebo dát na jevo svou přítomnost. Naproti tomu hmotné věci neměly nad ním žádnou moc. Stěny a dveře pro něho nebyly překážkou. Jsoucnost nebo skutečnost, kterou byl, byla mysl, duch.

„Kupecký krám na rohu, pár domů od matčina bytu, dostal nového majitele,“ řekl nám. „Poznal jsem to podle toho, že nad krámem visel jiný štít. Potom jsem musel čekat šest měsíců, než jsem směl napsat první dopis, v kterém jsem se na to matky zeptal. A ona mi napsala, že ano, že je tam jiný majitel.“

„Přečetl sis ten vývěsní štít nad krámem?“ zeptal se Jake Oppenheimer.

„To se rozumí, že jsem si ho přečetl,“ odpověděl mu Morrell. „Jak bych to jinak věděl?“

„Dobrá,“ pokračoval nevěřící Oppenheimer. „Můžeš to snadno dokázat. Někdy, až nám sem pošlou nějaké slušné dozorce, kteří nás nechají nakouknout do novin, dáš se zašněrovat do svěrací kazajky, vylezeš ze svého těla a pohasiš si to do starého milého San Franciska. Přikradeš se na roh Třetí třídy a Market Street třeba mezi druhou a třetí hodinou ráno, právě když se rozjede rotačka s ranními novinami. Přečteš si poslední zprávy. Potom rychle vklouzneš do San Quentinu, dostaneš se sem dřív, než loď s novinami přepluje

přes záliv, a povíš mi, co sis přečetl. Pak počkáme, a až přijdou ranní noviny, opatříme si je od některého dozorce. Potom, když bude stát v novinách to, cos mi řekl, uvěřím ti na slovo.“

To byl dobrý ověřovací pokus. Mohl jsem jen souhlasit s Oppenheimerem, že takový důkaz by byl naprostý. Morrell řekl, že to někdy provede, ale že proces opouštění těla je mu do té míry nepříjemný, že podnikne tento pokus teprve tehdy, až bude jeho utrpení ve svěrací kazajce nesnesitelné.

„Tak je to s nimi se všemi – nic pořádného člověku neprozradí,“ zněla Oppenheimerova kritika. „Moje máma věřila na duchy. Když jsem byl ještě dítě, vždycky je vídala a hovořila s nimi a dostávala od nich rady. Ale nikdy se od nich nedověděla nic pořádného. Duchové jí nemohli říct, kde by táta mohl najít nějakou práci nebo objevit zlatý důl nebo vyhrát hlavní výhru v čínské loterii. Za nic na světě. Vykládají samý humbuk, jako že tátův strýc měl vole nebo že tátův dědeček umřel na rychlé úbytě, nebo že se do čtyř měsíců budeme stěhovat, na což se dal vzít jed, stěhovali jsme se totiž průměrně desetkrát do roka.“

Myslím, že kdyby byl měl Oppenheimer příležitost získat důkladné vzdělání, byl by z něho druhý Marinetti nebo Haeckel. Byl to pravý pozemšťan, zanícený pro nezvratná fakta, a jeho logika byla obdivuhodná, třebaže mrazivě chladná. „To mi musíš dokázat,“ bylo základní pravidlo, podle něhož posuzoval všechny věci. Neměl ani nejmenší špetku víry. To právě zdůrazňoval Morrell. Nedostatek víry bránil Oppenheimerovi v úspěchu, v tom, aby dosáhl malé smrti ve svěrací kazajce.

Vidíš, čtenáři, že to v samovazbě nebylo všechno tak beznadějně zlé. Když tu byly tři takové mozky jako naše, bylo čím si krátit čas. Je zcela dobře možné, že jsme jeden druhého chránili před zešlením, i když musím připustit, že Oppenheimer hnul zaživa pět let na oddělení samovazeb úplně sám, než k němu přibyl Morrell, a přece zůstal duševně zdrav.

Na druhé straně se však nesmíš dopouštět omylu, aby sis myslel, že život v samovazbě byl úplná orgie radostných přátelských styků a povznášejícího psychologického výzkumu.

Zažili jsme mnoho strašných bolestí. Naši dozorcí – ti tví kati, občane – byli zvířata. Naše prostředí bylo hnusné. Naše strava byla nečistá, jednotvárná, nevýživná. Jen lidé mohli díky silné vůli žít z tak nevyrovnaných dávek potravy. Vím, že náš výstavní dobytek, vepří a ovce na školním statku naší univerzity v Davisu, by zchátrali a byli by posláni, kdyby nedostávali stravu složenou vědecktějším způsobem, než jakou jsme dostávali my.

Neměli jsme knihy ke čtení. I naše dorozumívání ťukáním na zed' bylo porušením předpisů. Svět pro nás prakticky neexistoval. Byl to jen svět přízraků. Například Oppenheimer nikdy neviděl automobil nebo motocykl. Občas k nám prosakovaly zprávy, ale jen takové matné, dávno zastaralé, neskutečné zprávy. Oppenheimer mi říkal, že se dověděl o rusko-japonské válce teprve dva roky poté, co skončila.

Byli jsme pohřbeni zaživa, živé mrtvoly. Cela byla naše hrobka a v ní jsme příležitostně rozmlouvali pomocí kloubů jako duchové, kteří se na seanci projevují klepáním.

Zprávy? Pro nás byly zprávami samé maličkosti. Noví pekaři – to jsme poznali podle chleba. Proč nebylo celý týden vidět Jonese Placku? Je to dovolená, nebo nemoc? Proč Wilsona, který měl noční službu jen deset dní, přeložili jinam? Jak přišel Smith k té modřině pod okem? O takové věci, jako tato poslední, jsme někdy uvažovali třeba týden.

Když některý vězeň dostal měsíc samovazby, byla to událost. A přece jsme se nedověděli nic od takového dočasného a často hloupého Danta, který zůstal v našem pekle příliš krátkou dobu, než aby se mohl naučit dorozumívat se klepáním dřív, než zase odešel do jasného, širého světa živých.

A přece jen nebylo v našem příbytku stínů všechno tak všední. Například jsem naučil Oppenheimera hrát šachy. Uvažte, jak obrovský je to výkon, učit člověka vzdáleného přes třináct cel klepáním na zeď, naučit ho různým tahům, a naučit ho tomu všemu tak důkladně, že jsme spolu nakonec dokázali díky pouhé představivosti hrát v duchu celé partie. Nakonec, říkám? Skládám další hold velkoleposti Oppenheimerovy mysli, protože nakonec se stal v této hře mým mistrem, on, který nikdy v životě neviděl šachovou figurku.

Jakou představu střelce si mohl například vytvořit v mysli, když jsem vytukal na zeď značky, které znamenaly slovo střelec? Tuto otázku jsem mu kladl často a marně. Marně se snažil popsat slovy pomyslný obraz něčeho, co nikdy neviděl, s čím však dovedl zacházet tak mistrovsky, že mě během hry nesčetněkrát uváděl do rozpaků.

Mohu jen rozjímat o takových projevech vůle a ducha a dojít k závěru, k němuž docházím tak často, že právě v nich sídlí skutečnost. Jen duch je skutečný. Tělo je fantazmagorické a zdánlivé. Ptám se vás, jak – opakuji – ptám se vás, jak může hmota nebo tělo v jakékoli formě hrát šachy na imaginární šachovnici s imaginárními figurkami přes prázdný prostor třinácti cel, překlenutých jen údery kloubů?

Kdysi jsem byl Adam Strang, Angličan. Období mého života, pokud to mohu odhadnout, leží někde mezi lety 1550 a 1650, a jak uvidíte, dožil jsem se dost vysokého věku. Od té doby, co mě Ed Morrell naučil, jak se umírá malou smrtí, vždycky jsem litoval, že jsem nestudoval důkladněji historii. Byl bych mohl přesněji určit a umístit mnoho z toho, co je mi nejasné. Takto jsem nucen tápat a poslepu hledat cestu do dob a míst svých dřívějších životů.

Na mém životě, který jsem žil jako Adam Strang, je zvláštní to, že si pamatuji tak málo z jeho prvních třiceti let. Adam Strang se ve svěřací kazajce probudil k životu mnohokrát, ale vždycky vskočil do života v celé výšce své postavy jako svalnatý třicátník.

Já, Adam Strang, si vždycky neměnitelně uvědomuji existenci skupiny nízkých, písečných ostrovů kdesi pod rovníkem, podle všeho někde v západním Tichém oceáně. Vždycky se tam cítím doma a zdá se mi, že jsem tam nějaký čas žil. Na těchto ostrovech žijí tisíce lidí, ale já jsem jediný běloch. Domorodci jsou nádherné plémě, svalnatí, ramenatí, vysocí. Muž vysoký šest stop je zcela obvyklým zjevem. Král Raa Kúk měří přinejmenším šest stop a šest palců, a přestože jistě váží plných tři sta liber, má tak rovnoměrně stavěné tělo, že by o něm nikdo neřekl, že je tlustý. Mnoho jeho náčelníků je stejné postavy, přičemž ženy nejsou o mnoho menší než muži.

Ke skupině patří mnoho ostrovů a Raa Kúk je králem nade všemi, i když hrstka ostrovanů na jihu se chová vzpurně a občas se bouří. Domorodci, mezi nimiž žijí, jsou Polynésané, vím to, protože mají rovné černé vlasy. Jejich pleť je zbarvena do slunečně teplé zlatové hnědi. Jejich řeč, kterou hovořím neobyčejně lehce, je měkká a zpěvná, je chudá na souhlásky a skládá se hlavně ze samohlásek.

Mají rádi květiny, hudbu, tanec a hry, jsou ve svých zábavách dětinsky prostí a šťastní, třebaže v hněvu a ve válkách dovedou být divoce krutí.

Já, Adam Strang, znám svou minulost, ale zdá se, že o ní mnoho nepřemýšlím. Žiji v přítomnosti. Nedumám nad minulostí ani nad budoucností. Jsem bezstarostný, neprozřetelný, neopatrný, raduji se z pouhého bytí a nadto ze své fyzické energie. Ryby, ovoce, zelenina a mořské řasy – kolik se do žaludku vejde – mi stačí ke spokojenosti. U Raa Kúka mám dost vysoké postavení a nikdo nestojí výš než on, ani Abba Tak, který je nejvyšším nad knězi. Nikdo se proti mně neopovází pozvednout ruku nebo zbraň. Jsem tabu – jsem posvátný jako posvátný dům v podobě člunu, pod jehož podlahou odpočívají kosti bůhví kolika dřívějších králů z Raa Kúkova rodu.

Vím dopodrobna, jak se stalo, že jsme ztroskotali a že jsem se tu octl sám z celé lodní posádky – bylo to velké ztroskotání a velká vichřice, ale nenaříkám nad tou pohromou. Pokud vůbec vzpomínám, vracím se v myšlenkách raději daleko zpátky do dětství, stráveného u matky, Angličanky s mléčnou pletí, s vlasy jako len a s kyprou postavou. Žil jsem v malé vesničce, která se skládala z tuctu doškových chalup. Znovu slyším kosal a drozdy v křoví a znovu vidím květy zvonků, jak se rozlévají z dubového lesa po sametovém trávníku jako pěna modrých vod. A ze všeho nejvíc si vzpomínám na statného hřebce s dlouhými chlupy nad kopyty, jak tančil, točil se bokem a ržál, když ho vedli úzkou uličkou. Bál jsem se toho ohromného zvířete a pokaždé jsem s křikem utekl k matce, chytil jsem se jí za sukně a schoval se za ně, ať jsem ji našel kdekoliv.

Ale dost. Dětství Adama Stranga není to, o čem hodlám psát.

Několik let jsem žil na ostrovech, které pro mne nemají jména a kam jsem, jak věřím, přišel jako první běloch. Oženil jsem se s Lei Lei, královou sestrou, která byla o zlomek palce vyšší než šest stop a právě o tento zlomek mě svou postavou převyšovala. Byl jsem muž nádherné postavy, ramenatý, s klenutou hrudí, urostlý. Ženy

všech ras, jak vidíte, hleděly na mne přívětivým okem. Má kůže v podpaždí, tam, kde byla chráněna před sluncem, byla mléčně bílá jako plet' matčina. Oči jsem měl modré. Můj knír, vousy a vlasy měly zlatožlutou barvu, jak je to někdy vidět na podobiznách severských námořních králů. Ano, pocházel jsem patrně z toho starého rodu, dávno usazeného v Anglii, a přestože jsem se narodil ve venkovské chalupě, slané moře mi dosud kolovalo v krvi tak, že jsem si brzy našel cestu k lodím a stal se lodníkem. To jsem tedy byl já – ani důstojník, ani šlechtic, ale lodník, ošlehaný, otužilý, těžce zkoušený.

Byl jsem Raa Kúkovi velmi prospěšný, proto ta jeho královská ochrana. Dovedl jsem zpracovávat železo a naše ztroskotaná loď přivezla první železo do Raa Kúkovy země. Občas jsme pluli na kánoích deset námořních mil na severozápad, abychom získali železo z vraku. Trup lodi sklouzl ze skalního útesu a ležel v hloubce patnácti sáhů. A z hloubky patnácti sáhů jsme vynášeli železo. Domorodci se dovedli obdivuhodně potápět a pracovat pod vodou. Naučil jsem se potápět do hloubky patnácti sáhů, ale nikdy jsem se jim nevyrovnal co do rybí hbitosti. Na souši bych byl dík svému anglickému tréninku a své síle dokázal kohokoli z nich složit na lopatky. Učil jsem je také souboji s tyčí, až se tento sport rozšířil jako nákaza a rozbité hlavy se staly všední věcí.

Z vraku byl zachráněn lodní deník, tak roztrhaný a rozmáčený a rozleptaný mořskou vodou a s inkoustovým písmem tak rozpitým, že se z něho dalo sotva něco rozluštit. Přesto zde z něho uvádím výňatek v naději, že se některému archeologovi podaří přesněji určit, v které době se událo to, co zde budu líčit. Za klíč by mohl posloužit zvláštní pravopis. Všimněte si, že se zde užívá písmene s, ale že častěji je nahrazeno písmenem f.

Protože byl příznivý vítr, měli jsme možnoft prohlédnout a vysušit některé své zásoby, zvláště čínfkou šunku a sušené ryby, které tvořily část naší ftravy. Také se na palubě konaly bohoslužby.

Odpoledne vál vítr od jihu v prudkých poryvech, ale byl fuchý, takže jsme příští den ráno mohli vyčistit mezipalubí a rovněž vykouřit loď ftřelným prachem.

Musím si však pospíšet, protože to nebude vyprávění o Adamu Strangovi, ztroskotaném námořníku na korálovém ostrově, nýbrž o Adamu Strangovi, později zvaném Ji Jong-ik neboli Mocný, který byl kdysi Junsanovým oblíbencem, stal se milencem a manželem paní Om z knížecího rodu Min a potom dlouho chodil jako žebrák a největší ubožák po všech vesnicích na celém pobřeží a po všech cestách v Čo-senu. (Vida, to jsem vás dostal – Čo-sen. To znamená Země jitřní svěžesti. V novodobém jazyce se říká Korea.)

Vzpomeňte si, před třemi nebo čtyřmi stoletími jsem žil jako první běloch na Raa Kúkových ostrovech. V tamějších vodách se v té době jen zřídkakdy objevil lodní kýl. Byl bych tam mohl dožít v klidu a blahobytu, pod sluncem, kde nebylo mrazu, až do konce svých dní, nebýt *Sparwehru*. *Sparwehr* byla holandská obchodní loď, která se cestou do Indie odvážila na nezmapovaná moře východně od Indie. A místo toho našla mne, a já jsem byl to jediné, co našla.

Neřekl jsem, že jsem byl veselý, světlovousý obr a přitom nezodpovědný kluk, který nikdy nedospěl? Když si *Sparwehr* naplnila sudy vodou, bez nejmenších výčitek svědomí jsem opustil Raa Kúka a jeho rozkošnou zem, opustil jsem Lei Lei a všechny její sestry, zdobící se květinovými věnci, a se smíchem na rtech a se sladce chutnajícím pachy v chřípí jsem odplul, zase jako lodník, pod velením kapitána Johannese Maartense.

Pak jsme se vydali na palubě starého *Sparwehru* na nádhernou plavbu. Hledali jsme nové země hedvábí a koření. Ve skutečnosti jsme našli jen horečky, násilnou smrt, morové ráje, kde spolu smrt a krása sídlily v jedné márnici. Starý Johannes Maartens, jehož tupá tvář a hranatá šedivá hlava neprozrazovaly ani stopu romantického založení, hledal Šalamounovy ostrovy, zlaté doly v Golcondě, ano,

hledal starou ztracenou Atlantidu a doufal, že ji najde ještě nad vodou, nepotopenou. A místo toho našel lovce lebek a lidojedy žijící na stromech.

Přistávali jsme u podivných ostrovů, do jejichž břehů bušilo moře a z jejichž vrcholků stoupal dým, kde malí divoši s vlasy svázanými v uzle ječeli v džungli jako opice, líčili na svých lesních stezkách trny a jámy se špičatými kůly a z temných úkrytů v džungli po nás stříleli otrávenými šípy, vyfukovanými z bambusových stébel. A každý z našich mužů, kterého zasáhlo žihadlo takové otrávené střely, umíral strašným způsobem za hrozného vytí. A setkali jsme se s jinými domorodci, smělejšími, silnějšími, kteří se s námi utkávali na pobřeží v otevřeném boji, zatímco velké bubny z kmenů a malé tamtamy svým rachotem a duněním ohlašovaly válku přes údolí zarostlá stromovím, a nad všemi vrchy se tyčily sloupy kouřových signálů.

Henrik Hamel měl na starosti lodní náklad, dobrodružné plavby *Sparwehru* se účastnil jako jeho spolujednatel, a co nepatřilo jemu, bylo majetkem kapitána Johannese Maartense. Kapitán mluvil trochu anglicky a Henrik Hamel jen o málo víc. Lodníci, s kterými jsem se tu sešel, mluvili pouze holandsky. Ale na pravého lodníka se můžete spolehnout, že se dokáže naučit holandsky – ba i korejsky, jak uvidíte.

Nakonec jsme přistáli u zmapované země, v Japonsku. Ale tamější lidé s námi nechtěli jednat a dva úředníci ozbrojení meči, ve vlajících hedvábných šatech (při pohledu na ně se kapitánu Johannesu Maartensovi toužebně zaleskly oči), přišli na palubu a zdvořile nás požádali, abychom odtud zmizeli. Pod jejich líbezným chováním bylo cítit ostří bojechtivé zrady a my jsme to poznali a pluli dál svou cestou.

Propluli jsme Japonskou úžinou a cestou do Číny jsme vplouvali do Žlutého moře, když jsme se *Sparwehrem* narazili na skalisko. Starý *Sparwehr* byl bláznivá kocábka, tak neohrabaná a s dnem tak

olepeným mořskými živočichy, že jen těžko měnila směr. Když se otočila došikma, nedostala se dál než na šest bodů kompasu od směru větru a pak se houpala nahoru a dolů a poskakovala sem a tam, jako když hodíte do vody tuřín. Holandská nákladní loď byla proti ní pravá závodní plachetnice. Plout s ní proti větru nemohlo nikoho napadnout ani ve snu, otočit ji po větru vyžadovalo práci celé posádky a půl směny času. V takové situaci jsme byli v závětrí u břehu uchvázeni přímo z boku poryvem větru, který měl sílu uragánu a osmačtyřicet hodin do nás bušil, až nám z toho bylo nanic.

V mrazivém přívětru bouřlivého jitra jsme byli unášeni k břehu po bezcitrném rozbouřeném moři s vlnami jako hory. Bylo to uprostřed zimy a v dýmu vánice jsme zahlédli hrozivé pobřeží, které se sotva dalo nazvat pobřežím, jak bylo rozervané. Byly tu nespočetné, příšerně vyhlížející skalnaté ostrovy a ostrůvky, za nimi bylo nejasně vidět zasněžená pohoří a všude se tyčily skalní útesy, příliš strmé, než aby se na nich mohl zachytit sníh, výběžky předhoří a skalní věže a sloupy, zvedající se z kypících mořských vln.

Země, k níž jsme pluli, neměla jména, nikde nebylo zaznamenáno, že by ji byli kdy navštívili nějakí plavci. Obrys jejího pobřeží byl na naší mapě jen naznačen. Z toho všeho jsme mohli usoudit, že obyvatelé budou stejně nepohostinní jako ten kousek jejich země, který jsme mohli spatřit.

Sparwehr najel přídíl na skalisko. Hlubina sahala až k úpatí skály, takže čelní stěžeň, směřující k obloze, se nárazem zlomil a rovnou uletěl. Přední stožár se skácel, strhl s sebou spoustu lanoví a ráhen a padl kupředu na skalisko.

Vždycky jsem obdivoval starého Johannese Maartense, když nás přival vlny smetl a skutálel z vysoké zadní paluby; přistáli jsme uprostřed lodi, odkud jsme se probodovali kupředu, na strmě vztyčenou přídíl horní paluby. Ostatní se k nám přidali. Pevně jsme se přivázali a spočítali. Bylo nás osmnáct. Ostatní zahynuli.

Johannes Maartens do mne strčil a ukázal nahoru, mezi vodní tříšť, která se odrážela od skaliska a padala jako slaný vodopád. Věděl jsem, co chce. Dvacet stop pod vrcholem se přední stožár třel a skřípal o skalní výčnělek. Nad výčnělkem byla skalní rozsedlina. Chtěl vědět, zda bych si troufal skočit z vrcholu stožáru do rozsedliny. Chvillemi to byla vzdálenost necelých šesti stop. Jindy to bylo dvacet stop, protože stožár se opile kymácel podle toho, jak se houpal a poskakoval lodní trup, na kterém spočívala jeho zlomená pata.

Začal jsem šplhat. Druzí však nečekali. Jeden po druhém se odpoutávali a následovali mě po nebezpečné cestě vzhůru na stožár. Bylo proč spěchat. *Sparwehr* mohl totiž každým okamžikem sklouznout zpátky do hlubiny. Načasoval jsem si skok, skočil jsem a zachytil se v rozsedlině, připraven pomoci dalším, kteří budou skákat po mně. Šlo to pomalu. Byli jsme mokří a v prudkém větru napolo zmrzlí. Kromě toho se musel každý skok načasovat podle pohupů lodního trupu a kymáčení stožáru.

První byl na řadě lodní kuchař. Byl smeten z vrcholu stožáru a jeho tělo padalo dolů bočními přemety. Mořský příval ho chytil a rozdrtil ho o skálu na kaši. Vousatý lodní číšník, kterému bylo něco přes dvacet let, nedržel se dost pevně, sklouzl, otočil se kolem stožáru a byl přitlačen na skalní výstupek. Přitlačen? V jediném okamžiku to z něho vymáčklo život. Dva další následovali kuchaře. Kapitán Johannes Maartens byl poslední a doplnil počet těch, kteří se zachytili v rozsedlině, na čtrnáct. A hodinu poté sklouzl *Sparwehr* ze skály a zmizel v hlubině.

Dva dny a dvě noci jsme skomírali na skalisku, nemohli jsme nahoru ani dolů. Třetí den ráno nás objevil rybářský člun. Muži měli na sobě špinavě bílé šaty, dlouhé vlasy měli stočeny na temeni do zvláštního uzlu, byl to svatební účes, jak jsem se měl později dovědět; měl jsem se také dovědět, že je to věc vhodná k tomu, aby ji člověk pevně sevřel jednou rukou a druhou mohl zasazovat rány, když se nějaký spor dostane za hranici slov.

Člun se vrátil do vesnice pro pomoc, musela přijít většina vesničanů se spoustou náradí a strávit téměř celý den, aby nás dostali dolů. Byl to chudý a ubohý lid; i námořnický žaludek těžko snášel jejich stravu. Jejich rýže byla hnědá jako čokoláda. Zůstávala v ní polovička slupek, kousky plev, třísky a nečistota, kterou nebylo možno blíže určit a kvůli níž musel člověk často přestat žvýkat, vsunout si ukazováček a palec do úst a vylovit překážku. Jedli také jakési proso a naloženou zeleninu, ohromující svou rozmanitostí, nekřesťansky pálivou.

Jejich domy měly hliněné zdi a slaměnou střechu. Pod podlahou vedl komín, kterým unikal kouř z kuchyně a cestou vytápěl ložnici. Leželi jsme tam několik dní, odpočívali a nacházeli útěchu v jejich jemném tabáku bez chuti, který jsme kouřili z maličkých misek na konci dýmky, dlouhé celý yard. Dostali jsme také teplý, nakyslý, mléčný bílý nápoj, který stoupal do hlavy jen tehdy, když se pil v obrovských dávkách. Když jsem ho vypil snad několik galonů, opil jsem se, že mi bylo do zpěvu, jak to ostatně mívají ve zvyku lodníci na celém světě. Druzí, povzbuzeni mým příkladem, také vytrvali při pití a brzy jsme všichni řvali, pramálo jsme si dělali z nové metelice, která skučela venku, a pramálo se trápili pro to, že jsme ztroskotali v nezmapované, bohem zapomenuté zemi. Starý Johannes Maartens se smál, troubil na ústa jako na trubku a plácal se do stehen, jak jen uměl. Hendrik Hamel, chladnokrevný, nevlídný, tmavovlasý Holanďan s černýma očima jako korálky, si počínal stejně ďábelsky jako my ostatní a vytahoval z kapsy stříbro jako kterýkoliv opilý námořník, aby nakoupil další mléčnou břechku. Chovali jsme se ostudně, ale ženy nosily pití a celá vesnice, pokud se sem vešla, tísnila se v místnosti, aby byla svědkem našeho dovádění.

Myslím, že běloch obešel celý svět jako jeho pán díky své nemoudré bezstarostnosti. To byl jeho způsob, i když ho samozřejmě poháněla také nespokojenost a touha po kořisti. Tak se stalo, že kapitán Johannes Maartens a Hendrik Hamel s námi dvanácti námořníky

řádili a hulákali v rybářské vesničce, zatímco zimní vichřice hvízdaly nad Žlutým mořem.

Podle kousku země a toho mála lidí, které jsme viděli, neudělal na nás Čo-sen velký dojem. Pokud byli ti ubozí rybáři věrnou ukázkou zdejších domorodců, chápali jsme, proč žádní plavci tuto zemi nenavštěvují. Měli jsme se však poučit o něčem jiném. Vesnice ležela na pobřežním ostrůvku a její představení podle všeho poslali zprávu na pevninu, protože jednoho rána zakotvily opodál tři velké dvoustěžňové džunky s třírohými plachtami z rýžových rohoží.

Když sampany přirazily k břehu, kapitán Johannes Maartens ožil zájmem, protože se znovu objevilo hedvábí. Jakýsi statný Korejec, celý zahalený různobarevným hedvábím jemných tónů, připlul obklopen půltuctem úslužných průvodců, také oděných v hedvábí. Kuan Jung-jin, jak znělo jeho jméno, které jsem se později dověděl, byl *jang-ban*, to znamená šlechtic; kromě toho byl něčím, čemu by se dalo říkat správce nebo guvernér provincie. Byl tedy do své funkce jmenován a získal právo vybírat ve svém okrese daně.

Na břeh byla vysazena také plná stovka vojáků, kteří vpochodovali do vesnice. Byli ozbrojeni kopími, kopími s ostřím jako šavle nebo jako sekyra, a tu a tam jsme spatřili mušketu tak hrdinského kalibru, že u každé byli dva vojáci, jeden nosil a stavěl trojnožku, na které spočívala hlaveň, druhý nosil a odpaloval mušketu. Jak jsem se později dověděl, zbraň někdy spustila, někdy ne, všechno záleželo na uložení troudu a na jakosti prachu na pánvičce.

Tak tedy Kuan Jung-jin cestoval. Obecní starší se před ním hrbili ve strachu, a ne bez důvodu, jak jsme zanedlouho zjistili. Vykročil jsem vpřed jako tlumočník, protože jsem už pochytil pár desítek korejských slov. Zlostně se zamračil a naznačil mi rukou, abych ustoupil stranou. Ale co bych o to dbal? Byl jsem stejně vysoký jako on, těžší skoro o třicet liber, měl jsem bílou pleť a zlaté vlasy. Otočil se ke mně zády, oslovil starostu vesnice a jeho šest průvodců v hedvábí vytvořilo mezi námi řetěz. Zatímco mluvil, další vojáci

z lodi přinesli na ramenou několik desek na palec silných. Desky byly asi šest stop dlouhé a dvě stopy široké a uprostřed po celé délce rozříznuty. Blíže k jednomu konci byl otvor, o něco větší než obvod krku.

Kuan Jung-jin dal nějaký rozkaz. Několik vojáků přistoupilo k Trompovi, který seděl na zemi a ošetřoval si záděru na prstě. Tromp byl dost hloupý námořník, pomalý v myšlení i v pohybech, a než si uvědomil, co se děje, jedna z desek se otevřela a zavřela jako nůžky a už ji měl na krku staženou železnými svorkami. Když zjistil, v jaké bryndě se octl, začal řvát jako býk a poskakovat tak, že jsme museli všichni uhýbat před kroužícími konci klády, kterou měl na krku.

Pak vypukla rvačka, protože Kuan Jung-jin měl zřejmě v úmyslu uvěznit nás tak všechny. Bili jsme se holými pěsti proti stovce vojáků a nejméně stejnému počtu vesničanů, zatímco Kuan Jung-jin stál stranou ve svém hedvábném šatě a v povzneseném pohrdání. Zde jsem si vysloužil své jméno Ji Jong-ik, Mocný. Bil jsem se ještě dlouho poté, co ostatní byli přemoženi a uvězněni do klády. Mé pěsti byly tvrdé jako dřevěné palice a měl jsem dost svalů i vůle, abych jimi mohl mávat.

K své radosti jsem brzy poznal, že Korejci nevědí, co je úder pěstí, a že nemají nejmenší ponětí o tom, jak se krýt. Káceli se jako kuželky, padali na hromadu jeden přes druhého. Měl jsem však spadeno na Kuan Jung-jina a jedině, co ho zachránilo, když jsem se vrhl do útoku, byl zákrok jeho průvodců. Byla to nanicovatá stvoření. Pěkně jsem je zřídil a pěkně jsem zřídil i to jejich hedvábí dřív, než se na mne mohlo vrhnout celé množství ostatních. Bylo jich tolik! Čelili mým ranám prostě svým množstvím, zadní řady proti mně strkaly ty, kteří stáli vpředu. Ale jak jsem je srážel k zemi! Nakonec se mi svíjeli pod nohama ve třech vrstvách nad sebou. Ale když se na mne sesypala posádka tří džunek a většina vesnice, málem mě zadusili. Pak už bylo snadné zavřít mě do klády.

„Panebože na nebesích, co teď?“ zeptal se Vandervoot, další lodník, když nás naházeli na palubu jedné z džunek.

Když si položil tu otázku, seděli jsme na otevřené palubě jako kuřata se svázanýma nohama a v příštím okamžiku, když se džunka v mírném větru naklonila na bok, sjeli jsme po palubě i s kládami a zarazili se až u obruby na závětrné straně; kůži z krku jsme měli sedřenou. A z vyvýšené zádi na nás hleděl Kuan Jung-jin, jako by nás neviděl. Několik let potom se Vandervootovi neříkalo jinak než Coted' Vandervoot. Ubožák! Zmrzl jedné noci na ulicích Keidža, když všechny dveře před ním zůstaly zavřeny.

Dopravili nás na pevninu a uvrhli do páchnoucího vězení, zamořeného hmyzem. To bylo naše seznámení s vyššími úředníky země Čo-sen. Měl jsem se však pomstít na Kuan Jung-jinovi za nás za všechny, jak uvidíte, a to v době, kdy paní Om byla ke mně vlídná a kdy jsem měl moc v rukou.

Ve vězení jsme proleželi mnoho dní. Později jsme se dověděli proč. Kuan Jung-jin poslal spěšnou zprávu do hlavního města Keidža, aby se dověděl, jak s námi má být podle královského rozkazu naloženo.

Zatím jsme byli hotový zvěřinec. Od rána do setmění obléhali naše zamřížovaná okna domorodci, protože ještě nikdy neviděli žádného příslušníka naší rasy. Ale naše obecenstvo nebylo jen obyčejná lůza. Dámy v nosítkách, která nosili na ramenou kuliové, se přicházely podívat na podivné tvory vyvržené mořem a dlouho a bázlivě na nás hleděly, zatímco jejich průvodci rozháněli prostý lid bičem. My jsme z nich viděli málo, protože podle místního zvyku měly zahalené tváře. Jen tanečnice, ženy nízkého původu a stařeny bylo vidět venku s nezahaleným obličejem.

Často jsem si myslíval, že Kuan Jung-jin trpí zažívacími potížemi, a když dostane prudký záchvat, vylije si zlost na nás. Buď jak buď, kdykoli se mu zamlulo, byli jsme bez jakékoli příčiny vyvedeni na ulici před vězením a zbiti holemi za radostného pokřiku davu. Asiat je krutá šelma a libuje si v podívané na lidské utrpení.

Byli jsme rádi, když to bití skončilo. Stalo se to díky tomu, že přijel Kim. Kim? Všechno, co o něm mohu říci, a nejlepší, co o něm mohu říci, je, že to byl nejbělejší muž, s jakým jsem se v Čo-senu sešel. Když jsem se s ním setkal, byl velitelem jednotky o padesáti mužích. Byl velitelem palácové stráže před mým pádem, když jsem se předtím jeho zásluhou dostal co nejvýš. A nakonec zemřel kvůli paní Om a kvůli mně. Kim – zkratka, Kim byl Kim.

Okamžitě po jeho příjezdu nás vysvobodili z klády a byli jsme ubytováni v nejlepší hostinci, jakým se mohlo město pochlubit. Byli jsme dosud vězni, ale čestní vězni, strážení padesáti vojáky na koních. Příští den jsme už putovali po královské silnici rovnou do Keidža – čtrnáct námořníků, sedících obkročmo na malých konících, jací se většinou chovají v Čo-senu. Císař, jak mi řekl Kim, projevil přání zhlédnout podivné mořské d'ábly.

Cesta trvala mnoho dní a vedla přes půl Čo-senu, který se táhne od severu k jihu. Když jsme poprvé sesedli, potloukal jsem se kolem a náhodou jsem byl svědkem krmení koníků. A to, co jsem viděl, zapůsobilo na mne tak, že jsem vykřikl: „Co teď, Vandervoote?“ a celá naše posádka se sběhla ke mně. Jakože tu sedím, ti koníci se krmili fazolovou polévkou, a ještě k tomu horkou fazolovou polévkou, a po celé cestě neměli nic jiného než horkou fazolovou polévku.

Byli to doslova trpasličí koně. Vsadil jsem se s Kimem a zvedl jsem na ramenu jednoho z nich, přestože kňučel a bránil se, a Kimovi vojáci, kteří už slyšeli, jak se mi říká, začali na mne volat: „Ji Jong-ik,“ Mocný. Kim byl statný muž, jak Korejci bývají. Korejci jsou svalnatí, vysocí, a Kim byl trochu domýšlivý. Ale když jsme se opřeli loket proti lokti a dlaň proti dlani, ohnul jsem mu ruku dolů, jak se mi zamlouvalo. A jeho vojáci i zevlující venkované se jen dívali a šeptali si: „Ji Jong-ik.“

Byli jsme jakýsi potulný zvěřinec. Zvěst o nás letěla před námi a všechen vesnický lid se shromažďoval po obou stranách cesty, aby nás viděl, až pojedeme kolem. Byl to nekonečný cirkusový průvod.

Ve městech býval náš hostinec za noci obléhán početnými davy, takže jsme neměli klid, dokud je vojáci nerozehnali hroty kopí a ranami. Kim však vždycky nejprve svolal vesnické siláky a zápasníky, aby se pobavil pohledem na to, jak je zdolám a povalím do prachu.

Chléb jsme neměli, ale jedli jsme bílou rýži (síla, kterou dává, se ve svalech dlouho neudrží), maso, o kterém jsme zjistili, že je psí (psi se v Čo-senu pravidelně zabíjejí na maso), a nekřesťansky páliovou naloženou zeleninu, kterou se však člověk naučí mít docela rád. A pak jsme měli pití, skutečné pití, žádnou mléčnou břečku, nýbrž průzračnou, ostrou pálenku z rýže; pinta té pálenky dokázala zabít slabocha a siláka bláznivě rozveselit. V ohrazeném městě Čong-ho jsem dokázal pít s Kimem a s místními veličinami, až se všichni svalili pod stůl nebo spíš na stůl. Naším stolem byla totiž podlaha, na které jsme seděli se zkříženými nohama, až jsem dostával křeče do hýždí. A znovu všichni šeptali: „Ji Jong-ik,“ a pověst o mém hrdinství letěla před námi dokonce až do Keidža a k císařskému dvoru.

Byl jsem spíš čestný host než vězeň a neustále jsem jel po Kimově boku, přičemž mi dlouhé nohy dosahovaly skoro až na zem a tam, kde kůň zapadal hlouběji, brouzdaly v prachu. Kim byl mladý. Kim byl lidský. Kim byl všestranný. Kim by byl opravdovým mužem v kterékoli zemi. Hovořili jsme a smáli se a žertovali spolu celý den a polovinu noci. A dokonce jsem se naučil jeho jazyku. Stejně jsem k tomu měl nadání. I Kim se divil, jakým způsobem jsem zvládl zvláštnosti řeči. A poznal jsem korejský způsob myšlení, korejský humor, korejské nedostatky, slabiny, citlivá místa. Kim mě naučil písním o květech, písním o lásce, pijáckým písním. Jedna z těch pijáckých byla jeho zamilovaná, pokusím se vám zhruba přeložit její konec. Kim a Pak zamlada odpřísáhli jeden druhému, že se zřeknou pití, ale přísahu brzy porušili. Ve stáří si Kim s Pakem zpívají:

*Ne, ne, jdi pryč! Po sklence vína
bývá má mysl tupá, líná.*

*Však přece jen mi pověz raději:
Kde mi tu červeného nalejí?
Že pod broskvoní, říkáš, tam?
Žij blaze, už tam pospíchám.*

Hendrik Hamel, pletichář a liška mazaná, mě neustále povzbuzoval k šprýmům, které vynášely Kimovu přízeň nejen mně samému, ale mým prostřednictvím i Hendriku Hamelovi a nám všem. Zmiňuji se zde o Hendriku Hamelovi jako o svém rádci, protože to mělo vliv na další příhody v Keidžu, na získání přízně Junsanovy, srdce paní Om a císařovy shovívavosti. Ke hře, kterou jsem hrál, jsem měl dostatek vůle a nebojácnosti a trochu důvtipu, rád však připouštím, že nejvíc důvtipu mi dodával Hendrik Hamel.

A tak jsme putovali do Keidža od jednoho ohrazeného města k druhému zasněženým hornatým krajem s nesčetnými úrodnými údolími. A každý večer při setmění se rozžihaly od vrcholku k vrcholku po celém kraji signální ohně. Kim vždycky čekal na tuto večerní podívanou. Říkal mi, že tyto řetězy, mluvící ohnivou řečí, nesou od všech břehů Čo-senu zprávy císaři do Keidža. Jeden oheň znamenal, že v kraji je klid. Dva ohně znamenaly vzpouru nebo nepřátelský vpád. Vždycky jsme viděli všude jen po jednom ohni. A Vandervoot jel celou cestu na samém konci průvodu a neustále se ptal: „Panebože, co teď?“

Zjistili jsme, že Keidžo je velikánské město, kde všechno obyvatelstvo s výjimkou šlechticů neboli *jang-banů* chodí věčně v bílém. Kim mi vysvětlil, že barva šatu se určuje automaticky a prozrazuje příslušnost k té či oné kastě. Tak se dá na první pohled určit postavení každého jednotlivce podle toho, do jaké míry je jeho oděv čistý nebo špinavý. To dá rozum, že obyčejný kuli má jen šaty, které má na sobě, a musí být velice špinavý. A je pochopitelné, že jednotlivec v neposkvřeném bílém oděvu musí mít hodně šatů na převlékání a že jsou mu k službám pradelny, které mu udržují šaty v neposkvr-

něném stavu. Toto místní měřítko ovšem neplatilo pro *jang-bany*, kteří chodili v hedvábí jemných barevných odstínů.

Když jsme si několik dní odpočinuli v jednom hostinci a mezitím si vyprali šaty a opravili kusy oděvu potřhané při ztroskotání a po cestě, byli jsme předvedeni před císaře. Na velkém prostranství před hradbami paláce stály obrovské kamenné sochy psů, kteří vypadali spíš jako želvy. Seděli na mohutných kamenných podstavcích, dvakrát vyšších než vzrostlý člověk. Hradby paláce byly obrovské, z tesaných kvádrů. Byly tak tlusté, že by při celoročním obléhání odolaly i nejtěžšímu dělu. Jediná brána byla sama velká jako palác, tyčila se v podobě pagody do výšky mnoha poschodí, terasovitě ustupujících, a každé z nich bylo lemováno stříškou z hliněných tašek. Z brány vyšla řízným krokem vojenská stráž. Kim mi řekl, že jsou to Lovci tygrů z Pchjong-jangu, nejstatečnější a nejobávanější bojovníci, jakými se může Čo-sen pochlubit.

Ale dost. Pouhému popisu císařského paláce bych mohl klidně věnovat tisíc stránek svého vyprávění. Řeknu jen, že jsme zde poznali moc v celém jejím hmotném projevu. Jen hluboce zakořeněná, bohatá, stará a mocná civilizace mohla vytvořit ten královský příbytek s nekonečnými zdmi a hradbami a s nesčetnými štíty.

My lodníci jsme nebyli uvedeni do žádného audienčního sálu, nýbrž, jak jsme usoudili, do hodovní síně. Hostina skončila a všichni stolovníci byli v dobrém rozmaru. A jací to byli stolovníci! Vysocí hodnostáři, urozená knížata, šlechtici s meči, bledí kněží, větrem ošlehaní vysocí důstojníci, dvorní dámy s nezahalenými tvářemi, namalované *ki-sang*, neboli tanečnice, které odpočívaly po vystoupení, společnice, komorné, eunuši, lokajové a otroci, bylo jich nespočetně.

Ale všichni od nás poodstoupili, když k nám císař vykročil s průvodem svých nejvěrnějších, aby si nás prohlédl. Byl to veselý monarcha, zvláště na Asiata. Nebylo mu víc než čtyřicet, měl čistou bledou pleť, která nikdy nepoznala slunce, velké břicho a tenké

nohy. A přece to kdysi býval hezký člověk. Svědčilo o tom jeho ušlechtilé čelo. Oči však měl kalné a unavená víčka, rty se mu křivily a třásly, byl to následek mnoha výstřelků, v kterých si liboval, a tyto výstřelky, jak jsem se později dověděl, mu navrhoval a zprostředkoval ponejvíce Junsan, buddhistický kněz, o kterém se brzy dovíte víc.

My lodníci jsme vypadali ve svých námořnických šatech jako tlupa šašků a byli jsme také jako šašci přijati. Výkřiky údivu nad našimi podivnými zjevy vystřídal smích. Tanečnice nás přepadly, vláčely nás sem a tam, udělaly z nás své zajatce, dvě nebo tři vodily každého z nás jako tančícího medvěda a prováděly s námi různé šprýmy. Pravda, bylo to urážející, ale co mohli ubozí námořníci dělat? Co mohl dělat starý Johannes Maartens s hejnem rozesmátých dívek, které mu kroutily nosem, štípaly ho do paže a lechtaly na žebrech, až se vzpínal jako kůň? Hans Amden, aby unikl tomuto mučení, zjednal si kousek volného místa a zatančil neohrabaný holandský dupák, až se celý dvůr rozeřval smíchy.

Pro mne to bylo urážející, protože jsem mnoho dní žil s Kimem jako rovný s rovným a jako veselý společník. Bránil jsem se rozesmátým *ki-sang*. Stál jsem pevně rozkročen se založenýma rukama a žádné štípání ani lechtání mnou nepohnulo. Nechaly mě tedy na pokoji a vydaly se za vděčnější kořistí.

„Probůh, člověče, snaž se udělat nějaký dojem,“ zabručel na mne Hendrik Hamel, který se ke mně prodral, ověšen třemi *ki-sang*.

Mohl jen bručet, protože jakmile otevřel ústa, začaly mu do nich cpát sladkosti.

„Vysvobod' nás z toho blázince,“ naléhal na mne, uhýbaje hlavou, aby unikl jejich dlaním plným sladkostí. „Musíme si získat nějakou úctu, rozumíš, úctu. Tohle nás zničí. Dělalí z nás ochočená zvířátka, hračky. Až je omrzíme, vyhodí nás. Ty to děláš správně. Drž se toho. Drž si je od těla. Zjednej úctu, úctu nám všem...“

Poslední slova bylo sotva slyšet, protože *ki-sang* mu nacpaly do úst tolik sladkostí, že nemohl mluvit.

Jak jsem řekl, měl jsem vůli a byl jsem nebojácný a lámal jsem si svůj námořnický mozek, abych přišel na nějaký nápad. Jeden z palácových eunuchů, který mě lechtal pérem na šíji, mi dal příležitost, abych se do toho pustil. Už předtím jsem na sebe upoutal pozornost svou povzneseností a netečností vůči útokům *ki-sang*, a proto mnoho hostů pozorovalo eunucha, který mě dráždil. Nedal jsem nic najevo ani jsem se nehnul, dokud jsem neodhadl, kde a jak daleko ode mne stojí. Potom, aniž jsem otočil hlavu nebo trup, střelhibitě jsem mu zasadil přímý úder hřbetem ruky. Mé klouby narazily nablocho na jeho tvář a čelist. Ozvalo se prasknutí, jako když za bouře praskne plachetní zápora. Skulil se rovnou na zem a zůstal zcela bezmocně ležet na podlaze na dvanáct stop ode mne.

Bylo po smíchu, ozvaly se jen výkřiky překvapení, mručení a šepot: „Ji Jong-ik.“ Zkřížil jsem zase ruce na prsou a stál jsem tam, věrně předstíraje pýchu. Věřím, že já, Adam Strang, jsem v sobě měl mimo jiné hereckou duši. Podívejte se, co následovalo. Byl jsem z celé naší družiny nejvýznamnější. Pyšným, pohrdavým pohledem jsem neochvějně čelil očím, které na mne hleděly, a nutil je, aby se buď sklopily, nebo odvrátily jinam – až na jedny.

Tyto oči patřily mladé ženě, o které jsem podle bohatého šatu a podle šesti žen, hemžících se za jejími zády, usoudil, že je to jedna z předních dvorních dam. Vskutku, byla to paní Om, vznešená kněžna z rodu Min. Řekl jsem, že byla mladá? Byla stejně stará jako já, plných třicet, a přece přes svou zralost a krásu to byla dosud svobodná kněžna, jak jsem se měl později dovědět.

Ona jediná mi hleděla do očí bez zachvění tak dlouho, až jsem sám uhnul pohledem. Nesnažila se mě svým upřeným pohledem překonat, v jejích očích nebyla výzva ani soupeřství, jen kouzelná moc. Nerad jsem si přiznal, že jsem byl poražen slabou ženou; když jsem od ní odvrátil oči, spatřil jsem ponižující pokoření svých druhů

a vyzývavé *ki-sang*, a to mi posloužilo jako záminka. Zatleskal jsem do dlaní, jako se to v Asii dělá, když se uděluje nějaký příkaz.

„Nechte toho!“ zahřměl jsem jejich vlastní řečí a tónem, jakým se mluví s podřízenými.

Měl jsem dobré plíce a hrdlo a dovedl jsem řvát jako býk, až lidem div nepraskly bubínky. Ručím za to, že ještě nikdy nevybuchl v posvátném ovzduší císařského paláce tak zvučný rozkaz.

Celá síň zděšeně strnula. Ženy se poděsily a tiskly se k sobě, aby se cítily bezpečněji. *Ki-sang* propustily námořníky a s bázlivým chichotem se stáhly zpět. Jen paní Om nejevila žádné vzrušení a nepohnula se; očima dokořán hleděla do mých očí, které se k ní už zase vrátily.

Pak nastalo hluboké ticho, jako kdyby všichni čekali na nějaký konečný soud. Množství očí bázlivě a kradmo bloudilo od císaře ke mně a ode mne k císaři. A já jsem byl tak rozumný, že jsem mlčel a stál se založenýma rukama, hrdý a povznesený.

„Mluví naši řečí,“ řekl konečně císař, a přísahám, že všichni si oddechli s takovou úlevou, že celá síň byla jediný hluboký vzdech.

„Narodil jsem se s touto řečí,“ odpověděl jsem; můj námořnický důvtip se totiž prudce rozběhl za prvním bláznovstvím, které se mu naskytlo. „Mluvil jsem jí u matčina prsu. Byl jsem ve své zemi považován za zázrak. Učenci vážili dalekou cestu, aby mě viděli a slyšeli. Nikdo však nerozuměl slovům, která jsem pronášel. Za mnoho let, které od té doby uplynuly, jsem hodně zapomněl, ale teď v Čo-senu se mi slova vracejí jako dlouho ztracení přátelé.“

Nepochybně jsem tím vzbudil velký dojem. Císař nejprve polkl, zkřivil rty a potom se zeptal:

„Čím si to vysvětluješ?“

„Jsem oběť nešťastné náhody,“ odpověděl jsem, sleduje cestu, na kterou se dal můj důvtip. „Bohové si při mém zrození počínali neopatrně, takže jsem byl položen na nepravé místo a vychován cizími lidmi. Jsem Korejec a teď jsem se konečně dostal domů.“

Ozval se vzrušený šepot a hovor. Sám císař začal vyslyšet Kima.

„Byl takový vždycky, měl naši řeč v ústech od té doby, co vystoupil z moře,“ zalhal Kim, protože byl správný chlapík.

„Přineste mi šat *jang-banů*, jaký mi přísluší,“ skočil jsem mu do řeči. „Pak uvidíte.“ Když mě plni ochoty odváděli, obrátil jsem se ke *ki-sang*. „A mé otroky nechte na pokoji. Mají za sebou dlouhou cestu a jsou unaveni. Jsou to mí věrní otroci.“

V přilehlé místnosti mi Kim pomohl s převlékáním, když předtím poslal lokaje pryč; rychle a zručně mi vyzkoušel nové šaty. Kam mířím, nevěděl o nic lépe než já, ale byl to správný chlapík.

Bylo k smíchu, že jakmile jsem se znovu octl v davu a začal ze sebe chrlit korejštinu, o níž jsem tvrdil, že dlouhým nepoužíváním zrezivěla, Hendrik Hamel a ostatní, kteří měli příliš neohebný jazyk, než aby se mohli naučit nějaké nové řeči, nerozuměli ani slovo z toho, co říkám.

„Jsem z krve rodu Korjú,“ řekl jsem císaři, „rodu, který vládl v Songdo před mnoha dávnými lety, když můj rod povstal z trosek Silly.“

To všechno byly staré příběhy, které mi Kim vyprávěl po dlouhé cestě; teď měl co dělat, aby se ovládl, když mě slyšel papouškovat, co jsem se od něho dověděl.

„Toto,“ řekl jsem, když se mě císař zeptal na mé průvodce, „to jsou mí otroci, všichni, až na tamtoho starého mrzouta,“ ukázal jsem na kapitána Johannes Maartense. „To je syn propuštěného otroka.“ Řekl jsem Hendriku Hamelovi, aby přistoupil blíž. „Tento,“ pokračoval jsem ve svých skotačivých výmyslech, „se narodil v domě mého otce jako syn starého otroka, který se tam narodil před ním. Je mi velmi blízký. Jsme spolu stejně staří, narodili jsme se v jeden den, a ten den mně ho otec daroval.“

Později, když Hendrik Hamel dychtil zvědět všechno, co jsem o něm říkal, a když jsem mu to pověděl, měl mi to za zlé a pořádně se rozvzteklil.

„Už je olej v ohni, Hendriku,“ řekl jsem. „Udělal jsem to z nerozvážnosti a proto, že jsem něco mluvit musel. Ale už se stalo. Ani ty, ani já už nedostanem olej z ohně zpátky. Musíme hrát své role a využít jich, jak dovedem nejlíp.“

Tajvun, císařův bratr, byl piják nad pijáky, a když nastala noc, vyzval mě, abych s ním pil o závod. Císaře to rozveselilo a poručil, aby se k pitce připojil tucet nejznamenitějších pijáků. Ženy byly poslány pryč a dali jsme se do toho, jeden přípitek za druhým, jedna plná číše za druhou. Kima jsem si nechal u sebe a v nejlepším jsem propustil Hendrika Hamela, přestože se na mne varovně mračil, i ostatní své druhy, ale nejprve jsem si vyžádal, aby byli ubytováni v paláci místo v hostinci.

Příští den se po paláci nemluvilo o ničem jiném než o naší pitce, protože jsem nechal Tajvuna se všemi jeho přeborníky chrápat na rohožích a šel si lehnout sám, bez cizí pomoci. Ani v pozdější době, kdy se naše vztahy zhoršily, nepochyboval Tajvun nikdy o mém tvrzení, že jsem rodilý Korejec. Ujišťoval každého, že jen Korejec může mít tak odolnou hlavu.

Palác sám o sobě vypadal jako celé město a my jsme byli ubytováni v jakémsi letohrádku stojícím o samotě. Knížecí obydlí připadlo samozřejmě mně a Hamel, Maartens a ostatní reptající námořníci se museli spokojit s tím, co na ně zbylo.

Byl jsem předvolán k Junsanovi, buddhistickému knězi, o kterém jsem se už zmínil. Viděli jsme se spolu poprvé. Propustil i Kima, který mě provázel, a seděli jsme sami v šeré místnosti na tlustých rohožích. Bože, bože, jaký to byl člověk, ten Junsan, a jaký mozek! Začal zkoumat mou duši. Věděl o jiných zemích a o jiných místech věci, o jakých se v Čo-senu nikomu ani nesnilo. Věřil v moje vybájené zrození? To jsem nemohl vytušit, protože jeho tvář byla proměnlivá asi tak jako bronzová mísa.

Junsanovy myšlenky znal jen Junsan sám. Avšak v tomto chudě oděném knězi s hubeným břichem jsem tušil moc stojící za veške-

rou mocí v paláci a v celém Čo-senu. Z proudu řeči jsem také vycítil, že o mně ví. Věděl o mně, protože mu o mně řekla paní Om? Tento oříšek jsem dal rozlousknout Hendriku Hamelovi. Věděl jsem málo a staral jsem se ještě méně, protože vždycky jsem žil jen pro přítomný okamžik, a předpovědi, opatrnost a starosti jsem nechával druhým.

Uposlechl jsem také pozvání paní Om a tichými chodbami paláce krácel za eunuchem s hladkou tváří a kočičí chůzí do jejích komnat. Byla ubytována, jak se na urozenou kněžnu sluší. Měla také palác sama pro sebe mezi lotosovými jezírky, kde rostly staleté stromy, ale tak zakrslé, že mi sahaly po pás. Bronzové můstky, tak jemně opracované a vzácné, že vypadaly, jako by je byli stavěli zlatotepci, klenuly se přes jezírka s lotosy a bambusový háj stínil její palác před pohledem z ostatních částí císařského paláce.

Hlava se mi točila. Jako námořník jsem nebyl žádný hlupák, pokud šlo o ženy, a cítil jsem, že pro mne neposlala jen z pouhé zvědavosti. Slýchal jsem milostné příběhy o prostých mužích a o královnách a teď jsem se v duchu ptal, chystá-li se mi má štěstěna dokázat, že tyto příběhy jsou pravdivé.

Paní Om neztrácela příliš mnoho času. Měla kolem sebe ženy, ale nevšímalá si jejich přítomnosti o nic víc, než si vozka všímá přítomnosti svých koní. Seděl jsem vedle ní na tlustých rohožích, které měnily místnost zpola v lehátko, a dostal jsem víno a sladké pochoutky, podávané na malých, stopu vysokých stolcích, vykládaných perletí.

Bože, bože, stačilo mi jen pohledět jí do očí... Ale počkejte. Nemylte se. Paní Om nebyla žádný blázeň. Řekl jsem, že byla stejného věku se mnou. Bylo jí plných třicet let se vší vahou tohoto věku. Věděla, co chce. Věděla, co nechce. Proto se dosud neprovdala, přestože byla vystavena veškerému nátlaku, jakým může asijský dvůr působit na ženu, aby byla donucena vzít si Čong Mong-džua. Byl to vzdálenější bratranec z velké rodiny Min, sám také nebyl

hloupý a sápal se k moci tak lačně, že to znepokojovalo Junsana, který usiloval o to, aby veškerá moc zůstala v jeho rukou a aby udržel palác a Čo-sen ve spořádané rovnováze. A tak se Junsan sám potají spolčil s paní Om, chránil ji před bratrancem a použil ji k tomu, aby bratranci přistříhl křídla. Ale dost už těch pletich. Bylo to dávno předtím, než jsem z nich pochopil aspoň trošku, a to ještě hlavně zásluhou paní Om, která se mi svěřovala, a díky závěrům Hendrika Hamela.

Paní Om byla pravý květ mezi ženami. Takové ženy jako ona se rodí zřídka, na celém světě sotva dvakrát za století. Nebyla spoutána žádnými předpisy nebo zvyky. Náboženství pro ni byla řada pomyšlných představ, které zčásti poznala Junsanovým prostřednictvím a zčásti si je vytvořila sama. Měla za to, že obecné náboženství, veřejně hláсанé náboženství, je nástroj, kterým se milióny těžce pracujících lidí udržují u dřiny. Měla svou vlastní vůli a čistě ženské srdce. Byla krásná – ano, krásná podle všech měřítek vytvořených ve světě. Její velké černé oči neměly podobu úzkých štěrbin ani nebyly zešikmeny, jak tomu u Asiatů bývá. Pravda, byly protáhlé, ale posazeny zpříma, jen s nepatrným náznakem našikmení, který jen zvyšoval jejich pikantnost.

Řekl jsem, že nebyla žádný blázínek. Jen se podívejte. Tato situace – kněžna, námořník a láska – ve mně vyvolávala nemalé vzrušení, které hrozilo přerůst ve velké, a přitom jsem si lámal hlavu nad tím, jak se mám s celou věcí vyrovnat jako pravý muž. Stalo se, že hned na začátku našeho prvního setkání jsem se zmínil o tom, co jsem vyprávěl u dvora, že jsem vlastně Korejec z krve starého rodu Korjů.

„Nech toho,“ řekla a klepla mě přes rty vějířem z pavích per. „Tady nevypravuj žádné pohádky. Věz, že se mnou jsi lepší a větší, než kdybys byl z nějakého rodu Korjů. Jsi...“

Odmlčela se a já jsem čekal a pozoroval, jak jí v očích roste smělost.

„Jsi muž,“ odpověděla. „Ani ve snu se mi nikdy nezdálo, že by mohl někde po světě chodit takový muž, jako jsi ty.“

Bože, bože, a co si mohl počít ubohý námořník? Přiznám se, že se námořník červenal i přes svou sluncem zhnědlou kůži, až se oči paní Om změnilly v dráždivé sladkosti, ve dvě čtveračivá jezírka a až jsem ji málem sevřel do náručí. Zasmála se krutě škádlivým, svůdným smíchem, zatleskala na své ženy a podle toho jsem poznal, že pro tentokrát je slyšení u konce. Věděl jsem také, že budou další slyšení, že musí být.

Když jsem přišel zpátky za Hamelem, hlava mi vířila.

„Žena,“ řekl po dlouhém rozjímání. Podíval se na mne a vzdychl si se závistí, která mne nenechala na pochybách. „To dělá ta tvá síla, Adame Strangu, tvá býčí šíje a světlé vlasy. Nu, je to hra, hochu. Hrej ji a všechno s námi bude v pořádku. Hrej ji a já ti budu říkat jak.“

Naježil jsem se. Byl jsem námořník, ale byl jsem muž a nechťel jsem být někomu zavázán, když šlo o to, jak se chovat k ženám. Hendrik Hamel mohl být sice kdysi spolujitelem starého *Sparwehru* a vyznat se jako plavec ve hvězdách a být hodně sečtělý, ale pokud šlo o ženy, ne, v tom se mi nemohl rovnat.

Usmál se na mne těmi svými úzkými rty a zeptal se:

„Jak se ti líbí paní Om?“

„V takových věcech se námořník ani v nejmenším neliší od ostatních,“ odpověděl jsem vyhýbavě.

„Jak se ti líbí?“ opakoval a jeho oči jako korálky se do mne zavr-taly.

„Docela dobře, ano, a víc než dobře, chceš-li vědět.“

„Získej ji tedy,“ poručil mi, „a jednoho dne dostaneme loď a prch-neme z téhle prokleté země. Dal bych polovinu všeho indického hedvábí za to, kdybych se mohl zas jednou po křesťansku najíst.“

Upřeně se na mne zahleděl.

„Myslíš, že bys ji mohl získat?“ zeptal se mě.

Při této jeho vyzývavé otázce jsem div nevyskočil. Spokojeně se usmál.

„Ale ne příliš rychle,“ poradil mi. „Rychlé věci za mnoho nestojí. Žádej za sebe jistou cenu. Šetři svou přívětivostí. Udělej ze své býčí šíje a ze svých světlých vlasů drahocennou věc a děkuj bohu za to, že je máš, protože v očích ženy jsou cennější než vědomosti tuctu filozofů.“

Poté následovaly podivné, vířivé dni, slyšení u císaře, pitky s Tajvunem, rozhovory s Junsanem a hodiny s paní Om. Kromě toho jsem podle Hamelova příkazu sedával dlouho do noci a učil se od Kima všem podrobnostem dvorské etikety a způsobům, dějinám Koreje, dovídal jsem se o starých a nových bozích, o zdvořilých způsobech řeči, učil jsem se řeči šlechticů a řeči kuliů. Žádný námořník nebyl nikdy tak tvrdě zpracováván jako já. Byl jsem loutka – Junsanova loutka, protože Junsan mě potřeboval. Hamelova loutka, protože Hamel zosnoval zápletku tak hlubokou, že sám bych se v ní býval utopil. Jen pro paní Om jsem byl muž, a ne loutka... a přece, a přece, když se tak po čase ohlížím zpátky a uvažuji, mám o tom své pochybnosti. Myslím, že i paní Om se mnou jednala podle své vůle a že mě potřebovala z touhy svého srdce. V této své touze však byla uspokojena, protože netrvalo dlouho, než se ona stala touhou mého srdce a má vůle byla tak bezprostřední, že ani její vůle, ani vůle Hendrika Hamela, ani vůle Junsanova mi nemohly zabránit, abych ji nesevřel v náručí.

Mezitím jsem však byl zapleten do palácových intrik, které jsem nedokázal vytušit. Zachytil jsem jen jejich závan, nic víc, v chování Čong Mong-džua, knížecího bratrance paní Om. Aniž jsem to tušil, existovaly zde kliky a kliky uvnitř klik, které činily z paláce bludiště a sahaly až ke všem sedmi břehům země. Netrápil jsem se tím však. To jsem nechával Hendriku Hamelovi. Jemu jsem hlásil každou maličkost, která se přihodila, když nebyl se mnou, a on si hned sedl a seděl potmě se svrašťelým obočím a jako trpělivý pavouk rozprávěl zmršť vláken a předl novou pavučinu. Jako můj osobní ot-

rok trval na tom, že mne bude provázet všude; jen občas mu v tom zabránil Junsan. Rozumí se, že jsem nedovolil, aby byl přítomen chvílím, které jsem trávil s paní Om, ale vcelku jsem mu říkal, co se dělo, až na důvěrnější záležitosti, které se ho netýkaly.

Hamel byl spokojený, že může sedět v pozadí a hrát skrytou roli. Byl příliš chladnokrevný, než aby si nevypočítal, že riziko nesu já. Budu-li mít úspěch, bude mít úspěch i on. Ztroskotám-li, vyklouzne jako lasička. Jsem přesvědčený, že tak uvažoval, a přece ho to nakonec nezachránilo, jak uvidíte.

„Stůj při mně,“ řekl jsem Kimovi, „a budeš mít, cokoli si budeš přát. Máš nějaké přání?“

„Chtěl bych být velitelem Lovců tygrů z Pchjong-jangu a velet palácové strážci,“ řekl mi na to.

„Počkej,“ řekl jsem, „a splní se ti to. Slibuji.“

Jak to provést, s tím jsem si nevěděl rady. Ale kdo nemá nic, může velkomyslně rozdávat celý svět, a já, který jsem neměl nic, dal jsem Kimovi hodnost velitele palácové stráže. Nejlepší na tom bylo, že jsem svůj slib splnil. Kim se stal velitelem Lovců tygrů, ačkoliv ho to přivedlo k smutnému konci.

Osnování intrik a pletichaření jsem ponechával Hamelovi a Junsanovi, to byli politikové. Já jsem byl pouhý muž a milenec a žil jsem si veseleji než oni. Představte si to – větrem ošlehaný námořník, milující zábavu, lehkomyšlný, nestarající se o minulost ani o budoucnost, hodující s králi, uznávaný kněžnin milenec, za kterého všechno plánují a provádějí takové mozky jako Hamel a Junsan.

Junsan nejednou málem vytušil, čí mysl se skrývá za mou myslí, ale když podrobil Hamela výslechu, Hamel se projevil jako hloupý otrok, kterého státní a politické záležitosti zajímají tisíckrát méně než mé zdraví a pohodlí a který neustále žvaní o tom, jaké starosti mu působí mé pitky o závod s Tajvunem. Myslím, že paní Om tušila pravdu a nechávala si ji pro sebe; netoužila po důvtipu, nýbrž, jak řekl Hamel, po mužské býčí šíji a po světlých vlasech.

Nebudu vyprávět všechno, co se mezi námi dělo, přestože paní Om je v tomto století pouhý prach a popel. Nedovedla si však nic odepřít a já také ne; a když muž a žena spojí vůlí svá srdce, může se stát, že začnou padat hlavy a hroutit se říše, a oni se přece nevzdají.

Přišel čas, kdy se začalo jednat o našem sňatku – zprvu tiše, velmi tiše, byly to jen palácové klepy mezi eunuchy a služkami v temných zákoutích. Ale v palácích se klepy umývaček nádobí v kuchyni doplazí až k trůnu. Brzy z toho byl pěkný rozruch. Palác byl tepnou Čo-senu, a když se palác zachvěl, Čo-sen se otrásl. A bylo proč se chvět. Náš sňatek by byl ranou Čong Mong-džuovi přímo do tváře. Bojoval s okázalým projevem síly, na kterou byl Junsan připraven. Čong Mong-džu strhl na svou stranu polovinu venkovských kněží, kteří putovali v procesích na míli dlouhých k branám paláce a naháněli císaři hrůzu.

Junsan byl však pevný jako skála. Druhá polovina venkovského kněžstva stála na jeho straně, a nadto všichni kněží ve velkých městech, jako byly Keidžo, Pusan, Songdo, Pchjong-jang, Čenampo a Čemulpo. Junsan s paní Om vzali císaře do kleští společně. Jak se mi později přiznala, obalamutila ho slzami a hysterickými záchvaty a výhružkami, že způsobí skandál, který otřese trůnem. A k dovršení všeho Junsan kuplířským způsobem připravoval císaře na nové výstřelky, dávno zchystané.

„Musíš si dát narůst vlasy, aby sis mohl uvázat svatební uzel,“ upozornil mě Junsan jednoho dne a v očích se mu objevil nepatrný záblesk, téměř bodrý a lidský, jaký jsem u něho nikdy předtím neviděl.

Není však zvykem, aby si kněžna vzala námořníka, a dokonce ani někoho, kdo tvrdí, že je ze starého rodu Korjú, ale nemá žádnou moc, ani sídlo, ani žádné viditelné znaky svého postavení. Bylo tedy stanoveno císařským výnosem, že jsem kníže z Korjú. Potom, když byly tehdejšímu guvernérovi pěti provincií, který byl Čong Mong-džuvým přívržencem, zpřeráženy kosti a státa hlava, byl jsem jmenován guvernérem sedmi provincií, které kdysi bývaly domovem rodu Korjú. Sedm je v Čo-senu kouzelné číslo. Aby bylo

dosaženo počtu sedmi, byly dvě provincie odňaty dalším dvěma Čong Mong-džuovým přívržencům.

Bože, bože, námořník... a najednou vyslán po mandarínské cestě na sever s pěti sty vojáky a s komonstvem za zády! Byl jsem guvernérem sedmi provincií, kde na mne čekalo padesát tisíc vojáků. Rozhodoval jsem podle libosti o životě, smrti a mučení. Měl jsem poklad a strážce pokladu, nemluvě o celém pluku písařů. Čekalo na mne také tisíc výběrčích daní, kteří ždímalí z udřeného lidu poslední groše.

Mých sedm provincií tvořilo severní pohraničí. Za nimi ležela země, která se nyní nazývá Mandžusko, ale kterou jsme tehdy znali jako zemi Hong-du, neboli zemi Rudých hlav. Rudé hlavy byli divocí nájezdníci, kteří občas překračovali ve velkých houfech řeku Ju-lu a zaplavovali severní Čo-sen jako kobylky. Říkalo se, že se oddávají lidojedství. Ze zkušenosti vím, že to byli obávaní bojovníci, a bylo nesmírně těžké je porazit.

Byl to bouřlivý rok. Zatímco Junsan s paní Om dovršili v Keidžu Čong Mong-džuovo ponížení, začal jsem si sám dobývat slávu. Rozumí se, že ve skutečnosti za mnou stál Hendrik Hamel, ale já jsem byl ta krásná figura, která ji sklízela. Mým prostřednictvím učil Hamel naše vojáky říznosti a taktice, a Rudé hlavy naučil strategii. Byl to velkolepý boj, a přestože trval rok, ke konci roku nevládl na severní hranici klid a na naší straně řeky Ju-lu nebyly žádné Rudé hlavy kromě mrtvých Rudých hlav.

Nevím, je-li tento vpád Rudých hlav zaznamenán v západní historii, ale je-li tomu tak, poskytne klíč k určení doby, o které píší. A další klíč: kdy byl Hidejoši šógunem v Japonsku? Ve své době jsem slyšel zvěsti o dvou vpádech, k nimž došlo za minulé generace a které podnikl Hidejoši z Pusanu na jihu napříč srdcem Čo-senu na sever až k Pchjong-jangu. Právě tento Hidejoši poslal do Japonska nesčetné množství kádí s naloženýma ušima a nosy Korejců pobitých v boji. Hovořil jsem s mnoha starci a stařenami, kteří viděli boj a podařilo se jim uniknout.

Ale zpátky do Keidža a k paní Om. Bože, bože, to byla žena! Byla mou ženou čtyřicet let. Vím to. Proti sňatku se nezvedl ani jediný hlas. Čong Mong-džu, zbavený moci a v nemilosti, se stáhl a zůstal mrzutě sedět kdesi na dalekém severovýchodním pobřeží. Junsanovo vítězství bylo naprosté. Za noci vyzařovaly osamělé ohně poselství míru napříč celou zemí. Císař slábl v nohou a oči se mu kalily čím dál víc díky důmyslným d'ábelstvím, která pro něho vymýšlel Junsan. Paní Om a já jsme dosáhli toho, po čem naše srdce toužila. Kim byl velitelem palácové stráže. Kuan Jung-jina, guvernér provincie, který nás uvěznil do klády a dával nás bít, když jsme tehdy ztroskotali, jsem zbavil moci a zakázal mu objevovat se ve zdech Keidža.

Ach, a Johannes Maartens. Námořník má do sebe pořádně vtlučenu kázeň a já jsem ani při své nově nabyté velké moci nemohl nikdy zapomenout, že býval mým kapitánem v dobách, kdy jsme se *Sparwehrem* hledali nějakou novou Indii. Podle povídačky, kterou jsem poprvé vyprávěl u dvora, byl to jediný svobodný člověk v mém doprovodu. Ostatní námořníci, kteří byli považováni za mé otroky, nemohli si činit nároky na žádný úřad ve službách královské koruny. Johannes však ano a také to učinil. Ta stará mazaná liška! Netušil jsem, co má za lubem, když mě požádal, abych ho udělal guvernérem bezvýznamné malé provincie Kjong-džu. V Kjong-džu nebyly žádné bohaté statky ani rybolov. Daně stěží kryly výdaje s jejich vybíráním a guvernéřský úřad byl sotva víc než prázdná pocta. Provincie byla pravý hřbitov – posvátný hřbitov, protože na hoře Tabong byly ve svatyních a hrobkách uloženy kosti někdejších králů ze Silly. Snad si říká, že je lepší být guvernérem provincie Kjong-džu než pomocníkem Adama Stranga, myslel jsem si, a ani ve snu mi nenapadlo, že by si bral s sebou čtyři námořníky pro něco jiného než proto, že se bojí samoty.

Nádherné byly dva následující roky. Svých sedm provincií jsem spravoval hlavně prostřednictvím chudých *jang-banů*, které mi vy-

bral Junsan. A jediné, co se po mně žádalo, byla občasná inspekční cesta ve vsí nádheře a v doprovodu paní Om. Měla na jižním pobřeží letní palác, který jsme často navštěvovali. Kromě toho tu bylo mnoho mužských zábav. Stal jsem se podporovatelem zápasnického sportu a oživil jsem mezi *jang-bany* střelbu z luku. Chodili jsme také do severních hor na lov tygrů.

Pozoruhodný byl v Co-senu odliv a příliv. Na našem severovýchodním pobřeží činil rozdíl mezi přílivem a odlivem sotva stopu. Na našem západním pobřeží stoupala vodní hladina za přílivu nejméně o šedesát stop. Čo-sen neprovozoval žádný obchod a nebyli tam žádní cizí obchodníci. Nikdo necestoval k jiným břehům a nikdo cizí nepřijížděl sem. Tak tomu bylo díky odvěké politice osamocení. Jednou za deset nebo za dvacet let přijeli čínští vyslanci, ti však přijížděli po souši, podél Žlutého moře, zemí Hong-du a pak mandarínskou cestou do Keidža. Celá cesta jim trvala rok. Jejich posláním záleželo v tom, že si vyžádali od císaře čistě formální ujištění, že uznává starobylou svrchovanost Číny.

Avšak Hamel se po dlouhém vysedávání odhodlal k činu. Jeho plány rostly vůčihledě. Čo-sen by mu byl Indii nahradil, kdyby ho uměl správně využít. Málo se mi svěřoval, ale když začal projevovat přání stát se admirálem čosenského loďstva, složeného z džunek, a vyptávat se na podrobnosti o místě, kde jsou uloženy císařské poklady, dovedl jsem si vypočítat, oč běží.

Mně se nechtělo opustit Čo-sen, leda společně s paní Om. Když jsem se zmínil o této možnosti, řekla mi, ležíc mi v náručí, že jsem její král a že mne bude následovat, kamkoli ji povedu. Jak uvidíte, to, co řekla, byla pravda, celá pravda.

Junsan se dopustil té chyby, že nechal Čong Mong-džua naživu. A přece to nebyla Junsanova chyba. Neodvážil se jednat jinak. Přestože Čong Mong-džu byl u dvora v nemilosti, byl velmi oblíbený mezi venkovským kněžstvem. Junsan musel zadržet svou ruku a Čong Mong-džu, který zdánlivě mrzutě dřepěl na severovýchod-

ním pobřeží, zatím nelenil. Jeho poslové, hlavně buddhističtí kněží, byli všude, chodili všude a získávali za přívržence i posledního z provinčních úředníků.

Aby člověk mohl zosnovat a uvést ve skutek tak obrovské a složité spiknutí, je zapotřebí asiatské chladné trpělivosti. Síla Čong Mong-džuovy kliky v císařském paláci vzrostla tak, že to překonalo i nejdivočejší Junsanovy sny. Čong Mong-džu podplatil celou palácovou stráž, Lovce tygrů z Pchjong-jangu, kterým velel Kim. A zatímco Junsan přikyvoval a já jsem se věnoval sportu a paní Om, zatímco Hendrik Hamel dokončoval své plány na vyloupení královského pokladu a Johannes Maartens osnoval svůj plán mezi hrobkami na hoře Tabong, sopka Čong Mong-džuvých piklů pod našima nohama nám nedávala ani sebemenší výstrahu.

Bože, bože, ale když ta bouře vypukla! Znamenalo to: všichni na palubu, do jednoho, a chránit si krk. Některé krky však nezůstaly uchráněny. Spiknutí propuklo předčasně. Pohromu vlastně uspíšil Johannes Maartens a to, co provedl, poskytlo Čong Mong-džuvovi příliš výhodnou příležitost, než aby jí nevyužil.

Podívejte se, oč šlo. Lid Čo-senu uctívá fanaticky své předky a ten starý holandský pirát a kořistník se svými čtyřmi námořníky nespáchal v odlehlé provincii Kjong-džu nic menšího, než že násilím vnikli do hrobek králů někdejší Silly, kteří tam byli pohrbeni před dávnými časy ve zlatých rakvích. Čin provedli v noci a celý zbytek noci pak putovali k pobřeží. Jenže ráno lehla na kraj hustá mlha, zbloudili v ní a nenašli džunku, která na ně čekala a kterou Johannes Maartens potají připravil k vyplutí. Maartense i s jeho námořníky dopadl Ji Sun-sin, císařský úředník, jeden z Čong Mong-džuvých přívrženců. Jen Hermanu Trompovi se podařilo v mlze uniknout a ten mi pak po dlouhé době vyprávěl o celém dobrodružství.

Přestože zpráva o svatokrádeži se šířila po Čo-senu a polovina severních provincií povstala proti svým správcům, Keidžo a císařský dvůr té noci spaly a nic netušily. Na Čong Mong-džuvův rozkaz

vyzařovaly ohně poselství míru. Signální ohně míru plály noc co noc a Čong Mong-džuovi poslové zatím ve dne v noci zabíjeli koně na všech cestách Čo-senu. Měl jsem to štěstí, že jsem viděl přijíždět jeho posla do Keidža. Za soumraku, když jsem vyjížděl z velké brány hlavního města, jsem uviděl, jak jeho schvácený kůň padl a jak se vyčerpaný jezdec potácí pěšky, ale ani ve snu mi nenapadlo, že ten člověk s sebou přináší rozhodnutí o mém osudu.

Jeho poselství rozpoutalo palácovou revoluci. Vrátil jsem se až o půlnoci a to už bylo po všem. V devět hodin večer se spiklenci zmocnili císaře v jeho komnatách. Donutili ho okamžitě svolat všechny ministry, a jak přicházeli jeden po druhém, byli stínáni před jeho očima. Lovci tygrů zatím povstali a vymkli se svému veliteli z rukou. Junsan a Hendrik Hamel byli surově zbiti plochými meči a uvrženi do vězení. Dalších sedm námořníků prchlo z paláce spolu s paní Om. Umožnil jim to Kim, který jim s mečem v ruce kryl ústup před svými vlastními Lovci tygrů. Srazili ho k zemi a šlapali po něm. Naneštěstí svým ranám nepodleh.

Revoluce, samozřejmě palácová, se přehnala jako poryv větru v letní noci a skončila. Čong Mong-džu byl na koni. Císař schvaloval všechno, co si Čong Mong-džu usmyslil. Celý Čo-sen žasl nad svatokrádežným vloupáním do hrobek králů, tleskal Čong Mong-džuovi a zachovával klid. Všude padaly hlavy vysokých úředníků; byli nahrazováni lidmi, které vybral Čong Mong-džu, k žádnému povstání proti císařskému rodu však nedošlo.

A teď, co potkalo nás. Johannes Maartens a tři jeho námořníci byli vystaveni na pranýři, aby na ně mohly plivat davy poloviny vesnic a ohrazených měst Čo-senu, a potom byli na prostranství před branou paláce zakopáni po krk do země. Dávali jim vodu, aby zůstali déle naživu a mučili se touhou po jídle, které před ně kladli kouřící a chutně upravené, a měnili je každou hodinu, aby bylo co nejlákavější. Říkalo se, že starý Johannes Maartens žil ze všech nejdéle a že vypustil duši teprve za plných patnáct dní.

Kim byl svými mučiteli zvolna drcen, kost po kosti a kloub po kloubu a umíral dlouho. Hamel, o němž Čong Mong-džu vytušil, že je mým rádcem, byl ubit veslem – zkrátka, byl rychle a důkladně utlučen k smrti za radostného pokřiku obyvatel Keidža. Junsanovi bylo dopřáno, aby zemřel jako statečný muž. Hrál se svým žalářníkem partii šachů, když mu císařův nebo spíš Čong Mong-džuův posel přinesl pohár s jedem. „Počkej chvíli,“ řekl Junsan. „Měl bys mít lepší způsoby a vědět, že nemáš vyrušovat lidi uprostřed šachové partie. Vypiju to hned, jen co dohrajeme.“ Posel počkal, Junsan vítězně dohrál partii a pak vypil pohár do dna.

Člověk musí být Asiat, aby dokázal proměnit svou zášť v trvalou, nepřetržitou, doživotní pomstu. Tak se zachoval Čong Mong-džu k paní Om a ke mně. Nezničil nás. Dokonce jsme nebyli ani uvězněni. Paní Om byla zbavena všech titulů a byl jí odňat všechn majetek. Byl vydán a v každé sebemenší vesničce v Čo-senu vyvěšen císařský výnos, který hlásal, že jsem z rodu Korjú a že mě nikdo nesmí zabít. Vyhlášovalo se v něm také, že nesmí být zabit nikdo z osmi žijících námořníků. Nesměla se jim však prokazovat žádná přízeň. Měli se z nich stát vyvrženci, žebráci na silnicích. A to se stalo z paní Om a ze mne – žebráci na silnicích.

Pak přišlo dlouhých čtyřicet let pronásledování, neboť Čong Mong-džuova nenávisť k paní Om a ke mně byla nesmrtelná. A k dovršení neštěstí mu byl dopřán dlouhý život, který se pro nás stal kletbou. Řekl jsem, že paní Om byla zázračná žena. Mohu to jen donekonečna opakovat, ale jinak se mi nedostává slov, kterými bych ji po právu ocenil. Slyšel jsem kdesi, že jedna vznešená paní řekla kdysi svému milenci: „S tebou stan a kůrku chleba.“ Totéž vlastně řekla paní Om mně. A nejenže to řekla, ale prožila do písmene, často jsme totiž jedli jen suchý chléb a spali pod širým nebem.

Kdykoli jsem se pokusil uniknout žebrotě, Čong Mong-džu vždycky nakonec mou snahu zmařil. V Song-do jsem pracoval jako nosič otopu a s paní Om jsme obývali chatrč, která nám za kruté zimy skýtala ne-

konečně víc pohodlí než holá silnice. Ale Čong Mong-džu mě našel, byl jsem zbit a zavřen do klády a pak vyhnán na silnici. Byla to strašlivá zima, zima, kdy na ulicích Keidža zmrzl chudák Coted' Vandervoot.

V Pchjong-jangu jsem se stal nosičem vody. Toto prastaré město, jehož hradby byly staré už v době Davidově, bylo považováno za člun, a proto vyhloubit studnu uvnitř městských hradeb by bylo znamenalo provrtat dno člunu. A tak tedy putovaly od rána do večera branou vedoucí k řece tisíce kuliů s vědry na tyči přes rameno tam a zase zpátky. Byl jsem jedním z nich, dokud mě Čong Mong-džu nevypátral. Byl jsem zbit a zavřen do klády a vyhnán na silnici.

Pokaždé to dopadlo stejně. Ve vzdáleném Wondžu se ze mne stal psí řezník, zabíjel jsem zvířata veřejně před svou otevřenou kůlnou, čtvrtil je, rozvěšoval maso na prodej a vydělával kůže pod špinavýma nohama chodců tak, že jsem je prostíral srstí dolů do prachu silnice. Ale Čong Mong-džu mě vypátral. Byl jsem barvířským pomocníkem v Pchjong-jangu, zlatokopem na rýžovišti v Kang-vunu, provazníkem a výrobcem motouzů v Čiksanu. Pletl jsem slaměné klobouky v Padoku, žal trávu v Huang-hai, v Masenpu jsem se zaprodal majiteli rýžových polí, a zlomen vedví jsem se dřel do úpadu na zaplavených polích za mzdu nižší než mzda kuliho. Nebylo však času ani místa, aby tam Čong Mong-džu nevztáhl svou dlouhou ruku, nepotrestal mě a nevyhnal zpátky na žebrotu.

Po dvě roční období jsme s paní Om hledali a konečně našli jeden jediný kořen divokého horského žen-šenu, který lékaři považují za něco tak drahocenného a vzácného, že paní Om a já bychom mohli z prodeje toho jediného kořene žít pohodlně celý rok. Při jeho prodeji mě však chytili, kořen mi zabavili, zbili mě ještě víc a zavřeli do klády na ještě delší dobu než obvykle.

Potulní členové početného cechu podomních obchodníků o mně podávali hlášení Čong Mong-džuovi do Keidža, o tom, kam jsem přišel, odkud jsem odešel a co dělám. Za celou tu dobu od svého pádu jsem se jen dvakrát setkal s Čong Mong-džuem tváří v tvář. Poprvé

to bylo za kruté bouřlivé zimní noci ve vysokých horách Kang-vu-nu. Za pár nestrádaných měďáků jsem zakoupil pro paní Om a pro sebe nocleh v nejšpinavějším a nejstudenějším koutě jediné velké místnosti hostince. Právě jsme se chystali pojíst hubenou večeři z koňských bobů a česneku, dušených s plátkem volského masa ze zvířete, které patrně pošlo sešlostí věkem, když tu se zvenčí ozvaly bronzové rolničky koníků a dupot podkov. Dveře se otevřely a vešel Čong Mong-džu, zosobněné zdraví, blahobyt a moc, setřásaje sních z drahocenných mongolských kožešin. Udělali místo jemu a tuctu jeho průvodců, místa tu bylo dost a nikdo se nemusel tísnit, ale náhodou padl jeho zrak na paní Om a na mne.

„Vymetete ten hmyz tam z kouta,“ poručil.

A jeho podkoní nás začali mrskat bičičky a vyhnali nás do vánice. Po dlouhých letech jsme se však setkali ještě jednou, jak uvidíte.

Nebylo úniku. Nikdy mi nebylo dovoleno překročit severní hranice. Nikdy mi nebylo dovoleno vkročit na palubu mořského sampanu. Cech podomních obchodníků roznesl tento Čong Mong-džuův rozkaz po všech vsích a ke každé živé duši v Čo-senu. Byl jsem poznamenaný.

Bože, bože, Čo-sene, znal jsem každou tvou silnici i horskou stezku, všechna tvá ohrazená města i poslední vesničku. Čtyři desítky let jsem po tobě putoval o hladu a paní Om neustále putovala o hladu se mnou. Co jsme v krajní nouzi všechno jedli! Shnilé a neprodejné zbytky psího masa, které nám s posměchem házeli řezníci, *minari*, potočnici, nasbíranou ve stojatých kalužích slizu, zkažené *kimči*, nad kterým by se byl i venkovanům zvedal žaludek a které zapáchalo na míli daleko. Ano, kradl jsem psům kosti, na cestě jsem sbíral roztroušená zrnka rýže, za mrazivých nocí jsem kradl koníkům kouřící fazolovou polévku.

Že jsem nezemřel, na tom není nic divného. Věděl jsem dvě věci, a ty mě udržovaly při životě: za prvé, že paní Om je po mém boku, a za druhé jsem najisto věřil, že přijde chvíle, kdy svými prsty pevně stisknu Čong Mong-džuovo hrdlo.

Pokaždé nás odehnali od bran Keidža, kde jsem se snažil najít Čong Mong-džua, a putovali jsme dál všemi ročními obdobími, desítkami ročních období, napříč Čo-senem, kde naše sandály dávno znaly každý kámen na cestě. Náš příběh a my sami jsme byli známi široko daleko, přestože země byla veliká. Nebylo v ní človíčka, který by nevěděl o nás a o našem trestu. Někteří kuliové a kramáři urážlivě pokřikovali na paní Om a ucítili za to vztek mé ruky na uzlech svých vlasů a vztek mé pěsti na svém obličejí. Některé stařeny v zapadlých horských vískách při pohledu na žebračku po mém boku, na paní Om, vzdychaly, potřásaly hlavami a oči se jim kalily slzami. A některým mladým ženám se tváře rozechřívaly soucitem, když spatřily má široká ramena, modré oči a dlouhé světlé vlasy – mne, který kdysi býval knížetem z rodu Korjú a vládcem provincií. A hejna dětí se nám táhla za patami, posmívaly se nám a vřeštěly, házely po nás špínou slov a špínou z ulice.

Za řekou Ju-lu byl čtyřicet mil široký pruh pustiny, který tvořil severní hranici a táhl se od moře k moři. Nebyla to poušť v pravém slova smyslu, nýbrž země záměrně proměněná v poušť v duchu Čong Mong-džuovy politiky osamocení. Byla to země nikoho, zamořená divokou zvěří, kudy projížděly na koních oddíly Lovců tygrů; jejich úkolem bylo zabít každého, koho najdou. Po této cestě pro nás nebylo úniku a nebylo pro nás úniku ani po moři.

Jak léta ubíhala, sedm námořníků, mých druhů, přicházelo čím dál častěji do Pusanu. Bylo to na jihovýchodním pobřeží, kde panovalo mírnější podnebí. Avšak důležitější než podnebí bylo, že Pusan ležel z celého Čo-senu nejbliž k Japonsku. Jedinou nadějí byl únik do Japonska přes úzké úžiny, jen o něco dál, než kam se dalo dohlédnout. Tam bezpochyby občas připlouvaly lodi z Evropy. Do mysli se mi hluboko vryla představa těch sedmi stárnoucích mužů na skalních útesech u Pusanu, toužících z celé duše dostat se za moře, po kterém jim však nebylo souzeno plout.

Tu a tam jsme zahlédli japonské džunky, ale nikdy se nad obzor nevynořila známá vrchní plachta ze staré Evropy. Roky přicházely a odcházely a sedm námořníků, já a paní Om jsme prožili svůj střední věk a vkročili do stáří a naše kroky směřovaly k Pusanu čím dál častěji. A jak roky přicházely a odcházely, stávalo se, že tu jeden a tu zase druhý se nedostavil na obvyklé místo. Hans Amden zemřel první. Přišel nám to oznámit Jacob Brinker, jeho společník na cestách. Jacob Brinker byl poslední z těch sedmi; když zemřel, bylo mu bezmála devadesát, přežil Trompa o necelé dva roky. Dobře se pamatuji na tu dvojici, jak se ke konci sešlí a zesláblí, v žebráckých hadrech a s žebráckou miskou slunili bok po boku na skalách, vyprávěli si staré příběhy a žvatlali pisklavými hlásky jako děti. A Tromp mlel neustále dokola o tom, jak Johannes Maartens a jeho námořníci vyloupili královské hrobky na hoře Tabong, jak tam každý král ležel nabalzamován ve zlaté rakvi, z každé strany nabalzamovanou dívku, a jak se ti staří pyšní králové za hodinu rozpadli v prach a námořníci zatím kleli zpoceni a dřeli se s rakvemi.

Jakkoliv loupež zůstává loupeží, starý Johannes Maartens by byl se svou kořistí unikl přes Žluté moře, nebýt mlhy, v níž ráno zabloudil. Ta prokletá mlha! Složili o ní písničku, kterou jsem slychal po celém Čo-senu a kterou jsem k smrti nenáviděl. Tady jsou z ní dva verše:

*Jangukeni čajin anga,
Huínpong tora deunda.*

*Hustá západácká mlha
leží nad vrcholkem Huínu.*

Čtyřicet let jsem byl žebrákem v Čo-senu. Z nás čtrnácti trosečníků jsem zůstal naživu sám. Paní Om měla stejně nezdolný kořen jako já a zestárli jsme spolu. Ke konci z ní byla drobná, vyschlá,

bezzubá stařenka, ale stále to byla zázračná žena a nosila mě ve svém srdci až do konce. Na to, že jsem byl sedmdesátiletý stařec, uchoval jsem si značnou sílu. Tvář jsem měl zbrázděnou vráskami, světlé vlasy mi zbělely, široká ramena mi poklesla, a přece mi ve zbylých svalech zůstalo dost síly z námořnických časů.

A tak jsem mohl dokázat, o čem budu nyní vyprávět. Bylo to jednou zrána na jaře, na skalách u Pusanu, seděli jsme s paní Om přímo u cesty a vyhřívali se na slunci. Měli jsme na sobě žebrácké hadry a seděli pokorně v prachu, ale přesto jsem se srdečně smál vtipné poznámce, kterou zamumlala paní Om, když tu na nás padl jakýsi stín. Byla to Čong Mong-džuova nosítka, která neslo osm kuliů, s jezdci vpředu i vzadu a s úzkostlivými průvodci po stranách.

Dva císaři, občanská válka, hladomor a tucet palácových převrátů, to všechno přešlo a zmizelo, ale Čong Mong-džu zůstal a ještě i tehdy měl v Keidžu velikou moc. Tehdy mu muselo být už k osmdesáti, toho jarního jitra na skalách, kdy dal zchromlou rukou znamení, aby postavili nosítka na zem, protože se chtěl podívat na nás, na ty, které tak dlouho trestal.

„Teď, ó, můj králi,“ pošeptala mi paní Om, otočila se a začala plačtivě prosit Čong Mong-džua o almužnu, předstírajíc, že ho nepoznává.

A já jsem uhodl její myšlenku. Cožpak jsme ji spolu nesdíleli čtyřicet let? A v této chvíli se měla stát skutkem. Stavěl jsem se tedy také, jako bych svého nepřítele nepoznával, předstíral jsem stařeckou tupost, a začal jsem se plazit v prachu k nosítkám, škemrat o slitování a dovolávat se dobročinnosti.

Průvodci by mě byli odehnali, ale Čong Mong-džu je zadržel třaslavým stařeckým zakejháním. Zvedl se na roztrášeném lokti a druhou třesoucí se rukou odhrnul hedvábné závěsy ještě víc. Jeho sešlá stařecká tvář se při pohledu na nás změnila slastným pocitem.

„Ó, můj králi,“ řekla mi plačtivě paní Om mezi úpěnlivými prosbami, které neustále drmolila, a já jsem věděl, že v těchto jejích slovech je všechna její těžce zkoušená láska a věrnost.

Vzkypěl ve mně rudý vztek a rval a škubal mou vůlí, aby se osvobodil. Není divu, že jsem se roztrásl, chtěje jej potlačit. Naštěstí považovali můj třes za projev stáří. Zvedl jsem žebráckou miskou, zanaříkal ještě bolestněji, vehnal si slzy do očí, aby nebylo vidět modrý plamen, který jsem v nich tušil, a odhadl jsem vzdálenost a svou sílu ke skoku.

Pak jsem se v rudém záblesku vymrštil. Ozval se praskot závěsů a tyčí a řev a jekot průvodců, když mé ruce sevřely Čong Mong-džuo-vo hrdlo. Nosítka se převrhla, takže jsem ani nevěděl, kde mám hlavu a kde paty, ale můj stisk už nepovolil.

Ve změti podušek a příkrývek a závěsů mě zprvu zasáhl jen málokterý z průvodců. Brzy se tu však objevili jezdci a těžké rukojeti jejich bičků mi začaly dopadat na hlavu a přitom se na mne sápal a cloumalo mnou množství rukou. Byl jsem jako omámený, ale přece při vědomí a se šťastným pocitem jsem zarýval své staré prsty do vyhublého vrásčitého krku, který jsem tak dlouho hledal. Na hlavu se mi snášel déšť ran a vířily mi v ní myšlenky, v nichž jsem se přirovnával k buldokovi s pevně zatátými čelistmi. Čong Mong-džu mi nemohl uniknout a vím, že byl nadobro mrtvý dřív, než mě tam na skalách u Pusanu nad Žlutým mořem obestřela temnota podobná té, jakou vyvolává narkóza.

Když na mne správce Atherton pomyslí, pociťuje asi všechno možné, jen ne pýchu. Poučil jsem ho o tom, co znamená duch, pokořil jsem ho svým duchem, který se povznesl nezranitelný a vítězoslavný nad všechno jeho mučení. Sedím zde ve Folsomu na chodbě vrahů a čekám na popravu; správce Atherton stále ještě zastává své politické místo, kraluje San Quentinu a všem zatracencům v jeho zdech, a přece v hloubi duše ví, že jsem větší než on.

Správce Atherton se mě marně snažil duševně zlomit. A nemůže být ani stín pochybnosti o tom, že v jisté době by byl rád, kdybych byl zemřel ve svěřací kazajce. Vleklá inkvizice tedy pokračovala. Jak řekl a jak mi říkal znovu a znovu, buď dynamit, nebo funus.

Kapitán Jamie byl, pokud šlo o hrůzy kobek, ostřílený člověk, a přece přišel čas, kdy se zhroutil pod tlakem, kterému jsem vystavil jeho i ostatní své mučitele. Byl tak zoufalý, že se odvážil pohádat se se správcem a umýt si v mé záležitosti ruce. Od toho dne až do konce mého mučení pak už nikdy nevkročil mezi kobky samovazby.

Ano, a přišel také čas, kdy se i správce Atherton začal bát, přestože se nadále vytrvale snažil vymačkat ze mne přiznání, kde je ukryt neexistující dynamit. Ke konci jím zle otřásl Jake Oppenheimer. Oppenheimer byl nebojácný a přímý. Prošel všemi jejich pekly nezlomen a svou mocnější vůlí je dovedl vydražďovat až k zuřivosti. Morrell mi celou tu událost vylíčil. Já jsem tou dobou ležel v bezvědomí ve svěřací kazajce.

„Pane správce,“ řekl mu Oppenheimer, „ukousl jste si větší sousto, než jaké můžete spolknout. Zabít Standinga vám nepostačí. Musíte zabít tři lidi, protože jestli zabijete jeho, můžete si být jist, že Morrell a já o tom dřív nebo později pošleme zprávu ven, a od jednoho konce Kalifornie na druhý se kdekdo doví, co jste spáchal. Máte

na vybranou. Bud' musíte Standinga nechat být, nebo nás musíte zabít všechny tři. Standing vás má v hrsti. A já zrovna tak. A Morrell zrovna tak. Jste smrdutý zbabělec, nemáte ani dost pevnou páteř, ani dost kuráže, abyste provedl tu špinavou řeznickou práci, kterou byste chtěl provést.“

Oppenheimer za to dostal sto hodin ve svěrací kazajce, a když ho z ní vysvobodili, plivl správci do obličeje a dostal dalších sto hodin. Když ho rozšněrovali podruhé, dal si správce pozor, aby u toho nebyl. Oppenheimerova slova jím nepochybně otřásla.

Avšak hlavní nepřítel byl doktor Jackson. Pro něho jsem byl novinkou a neustále toužil dovědět se, kolik ještě vydržím, než se zhroutím.

„Dokáže vydržet dvacet dní v jednom tahu,“ holedbal se přede mnou správci.

„Jste zpátečník,“ vpadl jsem mu do řeči. „Dokážu vydržet čtyřicet dní. Ech, dokážu vydržet sto dní, když mi budou dávat kazajku takoví, jako jste vy.“ Vzpomněl jsem si, jak jsem jako námořník čekal trpělivě čtyřicet let, až se mi podaří stisknout Čong Mong-džuovi hrdlo, a dodal jsem: „Vy kriminálníctví psi, vy nevíte, co to znamená muž. Myslíte si, že muži jsou uděláni podle vás zbabělců. Podívejte se na mne, já jsem muž. Vy jste slaboši. Já jsem váš pán. Nedokážete mě donutit, abych jednou jedinkrát zanařikal. Považujete to za cosi zvláštního, protože víte, jak snadno byste sami začali naříkat.“

Ach ano, urážel jsem je, říkal jsem jim, že jsou synové želvy, přísluhovači pekel, sliz podsvětí. Stál jsem totiž nad nimi, mimo jejich dosah. Oni byli otroci. Já jsem byl svobodný duch. Tam v cele leželo uvězněno jen moje tělo. Já jsem uvězněn nebyl. Vládl jsem tělu a patřil mi prostor času, kterým jsem mohl putovat, zatímco mé ubohé tělo, které přitom ani netrpělo, leželo ve svěrací kazajce pohrouženo v malou smrt.

Klepáním na zed' jsem svým druhům vypověděl mnoho ze svých dobrodružných příběhů. Morrell mi věřil, protože sám malou smrt

okusil. Oppenheimer byl mými příběhy nadšený, ale zůstal skeptický až do konce. Prostoduše a někdy pateticky litoval, že jsem zasvětil život zemědělské vědě místo spisování vymyšlených příběhů.

„Ale člověče,“ přesvědčoval jsem ho, „co já vím o Čo-senu sám ze sebe? Mohu říci, že je to totéž, čemu se dnes říká Korea, a to je všecko. Víc toho z četby nevím. Jak bych například mohl ze zkušenosti svého nynějšího života vědět vůbec něco o *kimči*? A přece *kimči* znám. Je to jakýsi druh kyselého zelí. Když se zkazí, páchne až do nebes. Řeknu ti, že když jsem byl Adam Strang, jedl jsem *kimči* tisíckrát. Znam dobré *kimči*, špatné *kimči*, shnilé *kimči*. Víím, že nejlepší *kimči* připravují ženy ve Vusanu. A teď mi řekni, odkud to víím. K obsahu mé mysli, mysli Darrella Standinga, to nepatří. Patří to k obsahu mysli Adama Stranga, který postoupil své zkušenosti mně, Darrellu Standingovi, přes mnoho narození a smrtí, spolu se zkušenostmi různých jiných životů, které jsem od té doby prožil. Cožpak to nevidíš, Jakeu? Tak se stáváme lidmi, tak rosteme, tak se vyvíjí duch.“

„Dej s tím pokoj,“ odpověděl mi rychlými, nesmlouvavými údery kotníků, které jsem tak dobře znal. „Poslouchej, co ti strejda poví. Já jsem Jake Oppenheimer. Vždycky jsem byl Jake Oppenheimer. Když jsem se jím stával, žádný jiný chlapík při tom nebyl. Co víím, víím jako Jake Oppenheimer. A co tedy víím? Něco ti řeknu. Víím, co je *kimči*. *Kimči* je jistý druh kyselého zelí, připravovaného v zemi, které se kdysi říkalo Čo-sen. Nejlepší *kimči* připravují ženy ve Vusanu, a když se *kimči* zkazí, páchne až do nebes. Nech mě být, Ede. Počkej, až zaženu profesora do úzkých. Tak co, profesore, odkud znám všechny ty žvásty o *kimči*? Nepatří to k obsahu mé mysli.“

„Ale patří,“ zajásal jsem. „Uložil jsem to do ní já.“

„Dobrá, staroušku. A kdo to tedy uložil do tvé mysli?“

„Adam Strang.“

„Ani nápad. Adam Strang je opiový sen. Někde sis to přečetl.“

„Nikdy,“ ujistil jsem ho. „To málo, co jsem si o Koreji přečetl, byly zprávy z bojišť rusko-japonské války.“

„A pamatuješ si všechno, co kdy přečteš?“ zeptal se mě Oppenheimer.

„Ne.“

„Něco z toho vždycky zapomeneš?“

„Ano, ale...“

„Děkuju ti, to je všecko,“ přerušil mě jako právník, který rázem ukončí křížový výslech, když vytáhl ze svědka osudné doznání.

Nedokázal jsem přesvědčit Oppenheimera o své upřímnosti. Trval na tom, že si to všechno vymýšlím během vyprávění, ale tleskal tomu, co nazýval „pokračování v příštím čísle“, a kdykoli mě nechali odpočívat od svěrací kazajky, neustále mě prosil a pobízel, abych mu pověděl dalších pár kapitol.

„No tak, profesore, nech si ty učenosti,“ přerušoval mé metafyzické rozpravy s Edem Morrellem, „a pověz nám něco víc o *ki-sang* a o námořnících. A poslyš, když už jsme u toho, řekni, nám, co se stalo s paní Om, když ten tvrdohlavec, její muž, uškrtil toho starého papriku a pak sám zhebnul.“

Kolikrát jsem už řekl, že tvar zaniká. Dovolte mi to opakovat. Tvar zaniká. Hmota nemá žádnou paměť. Jen duch si pamatuje, a tak mi zde, ve vězeňských celách, zůstala i po staletích v mysli vzpomínka na paní Om a na Čong Mong-džua, předal jsem ji mysli Jakea Oppenheimera a ten mi ji sdělil zpět, převedenou do nářečí Západu. A teď jsem ji sdělil tvé mysli, milý čtenáři. Zkus ji odtud vyloučit. Nemůžeš. To, co jsem ti řekl, bude sídlit v tvé mysli, dokud budeš žít. Mysl? Nic není trvalé, jen mysl. Hmota se přelévá, krystalizuje a znovu se přelévá a její tvary se nikdy neopakují. Tvary se rozpadají ve věčnou nicotu, z níž není návratu. Tvar je zdánlivý a pomíjí, jako pominuly fyzické tvary paní Om a Čong Mong-džua. Avšak vzpomínka na ně zůstává, zůstane navždycky, dokud potrvá duch, a duch je nezničitelný.

„Jedna věc přímo bije do očí,“ zněla Oppenheimerova konečná kritika mých dobrodružství Adama Stranga. „Že ses povaloval po

brlozích v čínské čtvrti a v kuřárnách opia víc, než se sluší na cti-hodného univerzitního profesora. Špatná společnost, co? Myslím, že ta tě tam přivedla.“

Než se vrátím k svým dobrodružným příběhům, musím vypovědět jednu pozoruhodnou příhodu, která se v celách udála. Je pozoruhodná v dvojím směru. Dokazuje úžasnou rozumovou sílu toho dítěte stoky, Jakea Oppenheimera, a sama o sobě je přesvědčivým důkazem pravdivosti toho, co jsem prožíval v chorobném spánku ve svěrací kazajce.

„Poslyš, profesore,“ vytůkal mi jednoho dne Oppenheimer, „když jsi ze sebe soukal tu povídačku o Adamu Strangovi, zmínil ses, pokud se pamatuju, že hrál šachy s tím královským ochlastou, s císařovým bráchou. Byly to stejné šachy jako ty naše?“

Musel jsem mu samozřejmě odpovědět, že nevím, že po návratu do normálního stavu se na podrobnosti nepamatuji. A on se samozřejmě dobromyslně smál mému, jak říkal, balamucení. A přece jsem se přesně pamatoval, že během dobrodružství, které jsem prožíval jako Adam Strang, jsem často hrával šachy. Nesnáz byla v tom, že jakmile jsem v cele zase nabyl vědomí, nepodstatné a složité podrobnosti mi vymizely z paměti.

Nesmíte zapomínat, že pro zjednodušení jsem své bezprostřední a opakující se zážitky ve svěrací kazajce sbíral do souvislých, na sebe navazujících vyprávění. Nikdy jsem nevěděl předem, kam mne mé putování v čase zavede. Tak jsem se například porůznu asi dvacetkrát vracel k Jessemu Fancherovi v kruhové hradbě vozů v Mountain Meadows. V jediném desetidenním období ve svěrací kazajce jsem putoval sem a tam, z jednoho života do druhého, a často jsem se přenášel přes celou řadu životů, které jsem prožíval, jindy zase zpátky do předhistorických dob a odtamtud ještě dál zpátky, do doby před začátkem civilizace.

Rozhodl jsem se tedy, že až se budu příště vracet ze života Adama Stranga, ať to bude kdykoli, měl bych se okamžitě, jakmile nabudu

vědomí, soustředit na to, jaké vidiny a vzpomínky si přináším ze hry v šachy. Náhoda chtěla tomu, že jsem musel Oppenheimerovy úsměšky snášet celý měsíc, než se mi to podařilo. A pak, ještě dřív, než jsem byl venku ze svěřací kazajky a než mi krev začala obíhat v žilách, začal jsem mu podávat zprávu klepáním na zed'.

A nadto jsem naučil Oppenheimera takové hře v šachy, jak ji hrával před staletími Adam Strang v Čo-senu. Lišila se od západního způsobu hry, a přece v podstatě musela být stejná, protože obě byly stejného původu, obě vznikly pravděpodobně v Indii. Místo našich čtyřiašedesáti políček jich tehdy měli jedenaosmdesát. My máme na každé straně osm pěšců, oni devět, a přestože jejich pohyb je podobně omezen, táhne se jimi jinak než u nás.

Na rozdíl od našich šestnácti figur a pěšců je jich v čosenském šachu dvacet a jsou seřazeny do tří řad místo do dvou. V první řadě je devět pěšců, v prostřední řadě dvě figury, připomínající naše věže, v zadní řadě uprostřed stojí král a po každé jeho straně „zlaták“, „stříbrňák“, „jezdec“ a „kopí“. Všimněte si, že v čosenském šachu není královna. Další základní rozdíl je v tom, že figurka, kterou soupeř vezme, se neodstraňuje ze šachovnice. Stává se majetkem soupeře a ten s ní pak hraje.

Naučil jsem tedy Oppenheimera této hře – jak každý uzná, bylo to mnohem těžší než naučit ho našemu šachu, uvážíme-li, že figurky se ztrácejí a získávají zpět a že se s pěšci i s figurkami hraje stále dál. V celách, kde jsou vězni o samotě, se netopí. Ulevovat vězňům od nepřízně živlů by byla hanebnost. A za pustých mrazivých dnů jsme s Oppenheimerem často zapomínali na chlad, stejně jako na nadcházející zimu, a žili jsme pohrouženi do partie čosenského šachu.

Nepodařilo se mi ho však přesvědčit, že jsem tuto hru vskutku přenesl do San Quentinu přes několik staletí. Tvrdil, že jsem o ní někde četl, a i když jsem možná zapomněl, že jsem o ní četl, obsah četby přece jen zůstal v mé mysli, zralý k tomu, aby jej nějaký opiový

sen vynesl na povrch. Tak obracel psychologické názory a termíny proti mně.

„A co by ti bránilo v tom, abys tu hru vynalezl přímo tady v cele?“ To byla jeho další domněnka. „Nevynalezl snad Ed klepání na zed? A nezdokonalujeme je my dva v jednom kuse? Vidíš, teď jsem tě dostal. Vynalezl jsi to. Poslyš, dej si to patentovat. Pamatuju se, že když jsem býval nočním poslíčkem, nějaký chlap vynalezl takovou bláznivou věc, jmenovalo se to ‚prasata v jeteli‘, a vydělal na tom milióny.“

„To se nedá patentovat,“ odpověděl jsem. „V Asii se to podle všeho hrálo tisíce let. Nechceš mi věřit, když ti řeknu, že jsem to nevynalezl?“

„Pak jsi tedy o tom musel někde číst nebo jsi viděl, jak to hrají Číňani v nějakém tom opiovém doupěti, kde ses v jednom kuse povaloval.“ A to bylo jeho poslední slovo.

Ale já mám také poslední slovo. Zde ve Folsomu je jeden vrah, Japonec – vlastně, byl zde, minulý týden ho totiž popravili. Hovořil jsem s ním o té věci a ukázalo se, že hra, kterou hrával Adam Strang a kterou jsem já naučil Oppenheimera, se zcela podobá japonské hře v šachy. Jsou si navzájem podobny víc než kterákoli z nich šachům v západních zemích.

Vzpomeneš si, čtenáři, jak jsem se dávno na začátku tohoto vyprávění jako malý chlapec na farmě v Minnesotě díval na fotografie ze Svaté země, poznával jednotlivá místa a upozorňoval na to, co se tam změnilo. Vzpomeneš si také, jak jsem popsal výjev uzdravení malomocných, jehož jsem byl svědkem, a jak jsem řekl misionáři, že jsem byl velký muž, s velkým mečem, že jsem seděl obkročmo na koni a díval se.

Tato příhoda z dětství, to byl jen plynoucí oblak slávy, jak tomu říká Wordsworth. Nikoli v úplném zapomnění jsem já, malý Darrell Standing, přišel na svět. Avšak vzpomínky na jiné doby a na jiná místa, které probleskly k povrchu mého dětského vědomí, se brzy sesuly a vyprchaly. Totiž, uzavřely se kolem mne stěny vězení, jak tomu bývá u všech dětí, a já jsem se přestal pamatovat na svou bohatou minulost. Každý člověk zrozený z ženy má stejně bohatou minulost jako já. Velmi málo lidí zrozených z ženy mělo to štěstí, že mohli léta trpět o samotě v cele ve svěrací kazajce. Já jsem to štěstí měl. Tak mi bylo umožněno vzpomínat si mezi jiným i na dobu, kdy jsem seděl obkročmo na koni a přihlížel uzdravení malomocných.

Jmenoval jsem se Ragnar Lodbrog. Byl jsem opravdu velký muž. Převyšoval jsem Římany své legie o hlavu. Ale velitelem legie jsem se stal až později, po tom, co jsem putoval z Alexandrie do Jeruzaléma. Byl to tehdy život nabitý událostmi. Knihy a knihy a roky psaní by jej nestačily zachytit celý. Budu tedy stručný a o jeho počátcích se zmíním jen krátce.

Kromě samého počátku je všechno jasné a ostře viditelné. Matku jsem nikdy nepoznal. Řekli mi, že jsem se narodil za bouře na Severním moři, na lodi se zobcovitou přídí, jedné ze zajatých žen po námořní bitce a po vyplenění pobřežní pevnosti. Matčino jmé-

no jsem nikdy neslyšel. Zemřela, když bouře dosáhla vrcholu. Byla z rodu Severních Dánů, jak mi řekl starý Linaard. Řekl mi mnoho věcí, které jsem si nemohl zapamatovat, protože jsem na to byl příliš mladý, a přece mi toho mohl povědět jen málo. Námořní bitka, plnění, bitva a drancování a pochodeň, útěk na širé moře na dlouhých štíhlých lodích, abychom se vyhnuli zkáze na skaliskách, vražedná námaha a boj s ledovým, bezedným mořem – komu by za takových okolností záleželo na tom, jak se jmenuje cizí žena, která prožívá svou těžkou hodinku a která se už oběma nohama rozběhla po stezce smrti? Zemřelo jich mnoho. Muži si všímali živých žen, ne mrtvých.

Do dětské obraznosti se mi hluboko zahryzly příhody následující těsně po mém narození, jak mi je vyprávěl starý Linaard. Linaard, příliš starý, než aby se mohl lopotit s vesly, býval pro zajatce, stěsnané do chumlu ve střední části lodi, ranhojičem, obstaravatelem pohřbů i porodní bábou. Byl jsem tedy přiveden na svět za bouře a rozbouřené moře na mne stříkalo svou slanou pěnu.

Když na mně Tostig Lodbrog poprvé spočinul pohledem, byl jsem stár sotva několik hodin. Patřila mu štíhlá loď a jeho bylo i ostatních sedm štíhlých lodí, které provedly loupežný přepad, unikly s kořistí a proklestily si cestu bouří. Tostigu Lodbrogovi se říkalo také Muspell, což znamená Ohnivý, protože v něm neustále plála zloba. Byl statečný, byl ukrutný a ve své široké hrudi neměl ani kousek milosrdného srdce. Ještě na něm ani neoschl pot bitvy a už, opíraje se o svou sekyru, pojídal po boji u Hasfarthu Ngrunovo srdce. V šíleném vzteku prodal svého syna Garulfa Jutům do otroctví. Vzpomínám si, jak pod zakouřenými krovky Brunanbuhru volal, že chce pít z Guthlafovy lebky jako z poháru. Nechtěl kořeněné víno z jiného poháru než z Guthlafovy lebky.

A k němu, na kymácející se palubu, mě zanesl starý Linaard, když bouře pominula. Byl jsem na světě jen pár hodin, zabalený nahý do vlčí kůže potažené solným povlakem. A náhodou, protože jsem se narodil předčasně, jsem byl zvlášť maličký.

„Cha! Cha! Trpaslík!“ zvolal Tostig, spustil od úst zpola dopitý hrnec s medovinou a zahleděl se na mne.

Ten den bylo mrazivě chladno, ale jak mi říkali, vytáhl mě nahého z vlčí kůže, vzal mě za nohu mezi palec a ukazováček a kýval mnou v hlodavém větru.

„Bělička!“ chechtal se. „Skřeček! Mořská veš!“ A mačkal mě mezi obrovským ukazováčkem a palcem, z nichž každý byl tlustší než moje noha ve stehně, jak tvrdil Lingaard.

Popadl ho však další vrtoch.

„Mladíček má žízeň. Dejme mu napít!“

A s těmito slovy mě hodil hlavou dolů do poloplného hrnce medoviny. A já, který jsem za kratičkou dobu svého života nikdy nepoznal matčin prs, byl bych se v tom mužském nápoji utopil, nebýt Lingaarda. Když mě však z té várky vylovil, Tostig Lodbrog ho srazil k zemi. Váleli jsme se po palubě a velcí psi, které jsme ukořistili v posledním boji se Severními Dány, se na nás vrhli.

„Cha! Cha!“ řval Tostig Lodbrog, když po nás psi chňapali a škubali starce, mne i vlčí kůži.

Lingaard se však zvedl na nohy a zachránil mě, jen vlčí kůži musel nechat psům.

Tostig Lodbrog dopil medovinu a hleděl na mne, a Lingaard byl příliš moudrý, než aby žebрал o milosrdenství tam, kde žádné milosrdenství nebylo.

„Jako můj palec,“ řekl Tostig. „Při Odinovi, ty ženy Severních Dánů jsou bídné plemeno. Rodí trpaslíky, a ne muže. K čemu je tohle? Muž z toho nikdy nebude. Poslyš, ty, Lingaarde, vychovej ho, ať je z něho páže na Brunanbuhru. A pozor na psy, ať ho omylem neslupnou jako drobek ze stolu.“

Nepoznal jsem žádnou ženu. Starý Lingaard byl porodní bába i chůva, vyrůstal jsem na kymácejících se palubách za dupotu a dusotu mužů v bitvách nebo v bouřích. Bůhví, jak jsem se vylízal z ukňouraných dětských let. Patrně jsem se zrodil ze železa do

železného světa; dožil jsem se totiž toho, že jsem mohl vyvrátit Tostigovu předpověď, podle níž ze mne měl být trpaslík. Přerostl jsem všechny poháry a korbele a ve svém hrnci s medovinou mě nemohl příliš dlouho utápět. Býval to totiž jeho oblíbený kousek. Byl to projev jeho drsného humoru, výstřelek, který považoval za jemný vtip.

Ve svých nejstarších vzpomínkách vidím lodi Tostiga Lodbroga se zobcovitými příďemi, jeho bojovníky a hodovní síň na Brunanbuhru v době, kdy naše čluny ležely u zamrzlého fjordu. Udělali ze mne totiž páže a k mým nejranějším vzpomínkám patří i to, jak kráčím s Guthlafovou lebkou, naplněnou vínem, k čelu tabule, kde Tostig vykřikoval vzhůru k stropním trámům. Byli to blázni a úplně bláznovství, ale protože jsem neznal nikoho jiného, připadalo mi to jako obvyklý způsob života. Byli to muži, kteří snadno vzkypěli vztekem a nikdy neváhali dát se do boje. Byli draví v myšlení a stejně draví v jídle i v pití. Co jiného ze mne mohlo vyrůst, když jsem roznášel víno za řevu opilců a za zpěvu skaldů, kteří pěli o Hiallim, o smělém Hognim, o zlatě Niflungů a o tom, jak se Gudruna pomstila Atlimu, když mu dala sníst srdce svých dětí i své vlastní srdce, zatímco zuřila bitka, kácely se lavice, strhávaly se závěsy ukořistěné na jižních březích a na hodovní tabuli padala mrtvá těla jedno po druhém.

I já jsem v sobě nosil vztek, který byl v této škole dobře pěstován. Bylo mi teprve osm let, když jsem ukázal zuby při pitce mužů z Brunanbuhru s Juty, kteří připluli jako přátelé s Jarlem Agardem na jeho třech dlouhých lodích. Stál jsem Tostigu Lodbrogovi za zády a držel v ruce Guthlafovou lebku, z které se kouřilo a z které to vonělo horkým kořeněným vínem. Čekal jsem, až Tostig přestane zuřit proti Severním Dánům. Zuřil však dál a já jsem stále čekal; pak se musel vztekle nadechnout, aby mohl začít urážet ženy Severních Dánů. Tu jsem si vzpomněl, že ze Severních Dánů byla moje matka, vztekem jsem začal vidět rudě a mrštil jsem po něm Guthlafovou

lebkou, takže byl potřísněn vínem, oslepen vínem a opařen vínem. A jak se poslepu potácel a mával nade mnou ve vzduchu svými mohutnými tápajícími pěstmi, přiskočil jsem k němu a třikrát po sobě jsem ho bodl krátkou dýkou, do břicha, do stehna a do hýždě, protože výš jsem na jeho mohutnou postavu nedosáhl.

Jarl Agard vytasil zbraň a jeho Jutové se k němu přidali v pokřiku:

„Medvídě! Medvídě! Při Odinovi nechte medvídě zápasit!“

A tam, pod hlučícími krovky Brunanbuhru zápasilo páže z rodu Severních Dánů s mocným Lodbrogem. A když jsem byl jedinou ranou odhozen, oslepený a bez dechu, doprostřed dlouhé tabule a v letu jsem tělem porážel hrnce a korbele, Lodbrog vykřikl rozkaz:

„Ven s ním! Hod'te ho psům!“

Jarl to však nechtěl připustit, poklepal Lodbrogovi na rameno a vyžádal si mě jako přátelský dárek.

A tak když rozmrzl fjord, plavil jsem se na jih s loďmi Jarla Agarda. Stal jsem se jeho pážetem a zbrojnošem, a protože jsem neměl jiné jméno, začalo se mi říkat Ragnar Lodbrog. Agardova země sousedila se zemí Frísů a byla to smutná, rovinatá země mlh a bažin. Zůstal jsem u něho tři roky, až do jeho smrti, neustále jemu za zády, ať lovil vlky v bažinách, nebo popíjel ve velké hodovní síni, kde jeho mladá žena Elriga často sedala mezi svými dámami. Byl jsem s Agardem a s jeho loďmi na loupežné výpravě podél pobřeží, které je dnes pobřežím Francie, a tam jsem poznal, že dál na jih jsou ještě teplejší roční období a přívětivější podnebí i ženy.

Agarda jsme však přivezli zpátky smrtelně zraněného a v posledním tažení. Jeho tělo jsme spálili na vysoké hranici a s ním i Elrigu ve zlatém živůtku, zpívající po jeho boku. Spolu s ní bylo upáleno množství domácích otroků se zlatými obojky na krku, devět otrokyň a kromě toho osm Anglů, otroků urozeného původu, zajatých v bitvě. Byli upáleni i živí sokoli a s nimi i oba hoši, sokolníci.

Já, páže Ragnar Lodbrog, jsem však upálen nebyl. Bylo mi jednáct let, ničeho jsem se nebál a nikdy jsem nenosil na těle tkaný šat. Když vyšlehly plameny a Elriga zapěla svou píseň smrti a otroci a otrokyně začali skučet na znamení, že se jim nechce zemřít, strhl jsem pouta, dal se do běhu a s otrockým zlatým obojkem na krku jsem se dostal k bažinám dřív než psi, kteří byli vypuštěni, aby mě roztrhali.

V bažinách žili divocí lidé, lidé bez pána, uprchlí otroci a vyhnan- ci, na které se pořádaly hony pro zábavu jako na vlky.

Tři roky jsem nevěděl, co je to střecha nebo oheň, ztvrdl jsem jako led a byl bych Jutům uloupil ženu, ale naneštěstí mě po dvoudenní honbě dopadli Frísové. Oloupili mě o zlatý obojek a prodali mě za dva vlčáky Sasovi Edwymu, který mi dal nasadit železný obojek a později mě spolu s pěti jinými otroky daroval Athelovi z rodu Východních Anglů. Byl jsem otrok a bojovník do té doby, než jsem padl do zajetí při neblahém nájezdu východně od našich bažin, pak jsem byl prodán Hunům, u kterých jsem byl pasákem vepřů, než jsem uprchl do hustých lesů na jihu a byl přijat jako svobodný muž mezi Teutony, kterých bylo mnoho, kteří však žili v malých kmenech a ustupovali před táhnoucími Huny k jihu.

Od jihu však přicházeli do hustých lesů Římané, samí bojovníci, kteří nás tlačili zpátky proti Hunům. Byla to tlačeni- ce národů z nedostatku prostoru a my jsme učili Římany, co to znamená bojovat, i když oni nás tomu vlastně neučili o nic hůř.

Neustále jsem však vzpomínal na jižní slunce, které jsem zahlédl z Agardových lodí, a osud tomu chtěl, že jsem byl stržen proudem Teutonů, směřujících k jihu, zajat Římany a znovu dopraven k moři, které jsem neviděl od té doby, co mne ztratili Východní Anglové. Stal se ze mne veslař na galejích a jako galejník jsem se nakonec dostal do Říma.

Byla by to příliš dlouhá historie, kdybych měl vyprávět, jak jsem se stal svobodným mužem, občanem a vojákem, a jak jsem ve svých

třiceti letech putoval do Alexandrie a z Alexandrie do Jeruzaléma. A přece úsek života od chvíle, kdy mne Tostig Lodbrog pokřtil v hrnci s medovinou, o kterém jsem právě vyprávěl, jsem vám musel vylíčit, abyste pochopili, co to bylo za muže, který jel na koni Jaffskou branou a přitahoval k sobě pohledy všech.

Však se také měli nač dívat. Tihle Římaní a Židé byli drobné plemeno s lehčími kostmi a lehčími svaly a světlovlasého muže jako já ještě nikdy v životě neviděli. Po celé délce úzkých uliček mi ustupovali z cesty, ale pak zůstávali stát a zírali s očima dokořán na světlovlasého muže ze severu nebo bůhví z jaké dálky, o které neměli ani tušení.

Všechno Pilátovo vojsko byly vlastně pomocné sbory, až na hrstku Římanů kolem paláce a na dvacet Římanů, kteří jeli se mnou. Dost často jsem našel v pomocných jednotkách dobré vojáky, nikdy však nebyli tak bezpečně spolehliví jako Římané. To byli ve skutečnosti v kterékoli době lepší bojovníci než my muži ze severu, protože my jsme bojovali s velkým nadšením, ale dovedli jsme být velice rozmrzelí. Říman byl nezměnitelně pevný a spolehlivý.

Žila tam jedna žena od Antipova dvora, přítelkyně Pilátovy ženy, s kterou jsem se setkal u Piláta večer v den svého příjezdu. Budu jí říkat Miriam, protože Miriam bylo jméno, pod kterým jsem ji miloval. Kdyby popsat ženský půvab bylo jen nesnadné, popsal bych Miriam. Ale jak popsat slovy vznět? Půvab ženy se nedá vylíčit slovy. Je odlišný od chápání, které vrcholí v rozumu, protože vzniká v pocitu a vrcholí ve vznětu, který, připustíme, není nic jiného než pocit vyššího druhu.

Všeobecně řečeno, v podstatě kterákoli žena má kouzlo pro kteréhokoli muže. Stane-li se z něho kouzlo zvláštní, říkáme mu láska. Miriam pro mne měla toto zvláštní kouzlo. Vlastně jsem se na jejím kouzlu podílel. Podílel se na něm z poloviny můj vlastní život, život muže, který vykročil vpřed, uvítal ji s otevřenou náručí, způsobil, že se pro mne stala žádoucí, a vyvolal všechnu mou touhu po ní.

Miriam byla velkolepá žena. Používám tohoto výrazu záměrně. Měla neobyčejně krásnou, štíhlou postavu a ušlechtilé rysy, jimiž převyšovala průměrnou židovskou ženu. Byla aristokratka i svou povahou. Celý její způsob jednání byl velkorosý, ušlechtilý. Byla bystrá i vtipná a především měla v sobě ženskost. Jak uvidíte, právě její ženskost nakonec zradila ji i mne.

Byla to tmavovláska s olivovou pletí, vlasy měla černé až do modra a její oči byly dvě černé studny. Nikdy se nesetkal tak vysloveně světlovlasý a tmavovlasý typ jako my dva.

A setkali jsme se okamžitě. Bez vnitřních sporů, bez vyčkávání, bez váhání, bez získávání jistoty. Byla má v tom okamžiku, kdy jsem na ni pohlédl. A ona poznala podle stejných známek, že jí náležím víc než kterýkoli jiný muž. Přistoupil jsem k ní. Napolo se zvedla z lehátka, jako by ji něco táhlo vzhůru ke mně. A pak jsme na sebe hleděli celou hloubkou svých očí, modrých a černých očí, dokud se Pilátova choť, hubená, upjatá, přepadlá žena, nervózně nezasmála. A když jsem se ukláněl choti a pronášel pozdrav, myslím, že jsem zpozoroval, jak Pilát vrhl na Miriam významný pohled, jako by chtěl říci: „Není přesně takový, jak jsem ti slíbil?“ Dověděl se totiž o mém příjezdu od Sulpicia Quirinia, syrského legáta. Stejně však jsme se s Pilátem znali ještě dřív, než odjel z Říma a stal se prokurátorem na té semitské sopece, v Jeruzalémě.

Ten večer jsme hodně hovořili, zvláště Pilát, který podrobně líčil místní situaci; zdálo se, že je osamělý a touží sdílet s někým své obavy, a dokonce se uchází i o radu. Pilát byl poctivý typ Římana, měl dost obrazotvornosti, aby dovedl rozumně prosazovat železnou politiku Říma, a nevzrušoval se přespříliš, když byl v tísní.

Tehdy večer však bylo zřejmé, že ho něco trápí. Židé mu šli na nervy. Byli příliš sopeční, křečoví, výbušní. A nadto lstiví. Římané měli přímý, otevřený způsob jednání, ať šlo o cokoli. Židé nikdy nepřistupovali k ničemu přímo, leda zezadu, když je k tomu dohnala nutnost. Záleželo-li to na nich, vždycky se přibližovali oklikou.

Pilát mi vyložil, že ho rozčiluje, jak Židé neustále spřádají nějaké intriky, aby si učinili z něho a jeho prostřednictvím z Říma nástroj pro řešení svých náboženských sporů. Řím, jak jsem dobře věděl, nezasahoval do otázky náboženského přesvědčení podrobených národů; Židé však neustále zaměňovali jednu otázku za druhou a dávali čistě nepolitickým událostem politickou příchuť.

Pilát hovořil čím dál výmluvněji o různých sektách a o povstáních a bouřích fanatiků, k nimž neustále docházelo.

„Lodbrogu,“ řekl mi, „nikdy se nedá říci, který letní obláček jejich pletich může přerůst v burácející bouři. Jsem zde proto, abych udržoval pořádek a klid. A přesto dělají z tohoto místa vosí hnízdo. Mnohem raději bych vládl Skythům nebo divokým Britům než tomuto lidu, který se nikdy nemůže shodnout v názoru na Boha. Teď je na severu nějaký člověk, rybář, který se stal kazatelem a divotvorem, a ten možná rozeštve celou zemi a dosáhne toho, že mě Řím odvolá.“

To bylo poprvé, co jsem se doslechl o muži zvaném Ježíš, jenže tehdy jsem tomu věnoval pramalou pozornost. Vzpomněl jsem si na něho až později, když se z letního obláčku vyvinula pořádná bouře.

„Mám o něm zprávy,“ pokračoval Pilát. „Je to člověk nepolitický. O tom není pochyby. Ale spolehni se na to, že Kaifáš a Hanan, který stojí za Kaifášem, udělají z toho rybáře politický trn, kterým Řím bodnou a mě zničí.“

„O Kaifášovi jsem slyšel jako o veleknězi, ale kdo je to ten Hanan?“ zeptal jsem se.

„Skutečný velekněz a liška mazaná,“ vysvětlil mi Pilát. „Kaifáše ustanovil Gratus, ale Kaifáš je jen Hananův stín a hlásná trouba.“

„Nikdy vám neodpustili tu malichernou věcíčku s těmi votivními štíty,“ popíchl ho Miriam.

Pilát, jak by to učinil každý muž, když se někdo dotkne jeho bolavého místa, rozhovořil se o té epizodě, která zpočátku byla

epizodou, ničím víc, ale která ho bezmála zničila. Ve zcela nevinném úmyslu dal umístit před palácem dva štíty s votivními nápisy. A ještě dřív než přešla bouře, která se vzápětí snesla na jeho hlavu, napsali Židé stížnost Tiberiovi, který jim dal za pravdu a Pilátovi udělil důtku.

Byl jsem rád, když jsem si později mohl promluvit s Miriam. Pilátova žena zatím našla příležitost, aby mi o ní pověděla. Pocházela ze starého královského rodu. Její sestra byla ženou Filipa, tetrarchy v Gaulonu a v Bataneji. A tento Filip byl bratr Antipy, tetrarchy Galileje a Pereje, a oba byli synové Heroda, kterého Židé nazývali Veliký. Miriam, jak jsem se dověděl, byla domovem na dvorech obou tetrarchů, protože sama byla z královského rodu. Kromě toho ji ještě jako děvče zaslíbili Archelaovi v době, kdy byl etnarchou v Jeruzalémě. Měla značné jmění, kterým vládla sama, takže sňatek pro ni nebyl nutností. A nadto ještě měla svou vlastní vůli a bezpochyby ji bylo těžko uspokojit v manželském životě.

Snad to bylo ve vzduchu, který jsme vdechovali, protože co nevidět jsme s Miriam začali mluvit o náboženství. Vskutku, Židé v té době žili náboženstvím tak jako my bojem a oslavami. Za celou dobu mého pobytu v zemi mi nepřestaly bzučet v hlavě nekonečné rozpravy o životě a smrti, o zákonu a o Bohu. Pilát nevěřil ani v bohy, ani v dábly, ani v cokoliv jiného. Smrt, to pro něho byla temnota nepřetržitého spánku, a přece ho v letech, kdy žil v Jeruzalémě, neustále sužoval povyk a zuřivé spory kolem náboženství, kterým se nedalo uniknout. Na své cestě do Idumeje jsem měl podkoního, ubožáka, který se nikdy nenaučil osedlat koně, a přece dovedl hovořit nanejvýš učeně a bez oddechu, od západu do východu slunce, o malicherných rozdílech v učení všech rabínů, od Šemaji po Gamaliela.

Vraťme se však k Miriam.

„Věříš, že jsi nesmrtelný,“ řekla mi brzy vyzývavě. „Proč se tedy o tom bojíš mluvit?“

„Proč bych si zatěžoval hlavu přemýšlením o tom, co je jisté?“ namítl jsem.

„Ale víš to jistě?“ naléhala na mne. „Pověz mi tedy, jaké je to – ta tvá nesmrtelnost?“

A když jsem jí pověděl o Nifheimovi a Muspellovi, o zrození obra Ymira ze sněhových vloček, o krávi Andhumble, o Fenrirovi a Lokim a o zmrazených Jotunech – jak říkám, když jsem jí pověděl o tom všem a o Thorovi a Odinovi a o naší Valhalle, zatleskala rukama, oči jí zajiskřily a vykřikla:

„Ech, ty barbare! Ty velké dítě! Ty žlutovlasý obře zrozený z mrazu! Věříš povídačkám starých chův a bajkám pro utišení hladu! A co ten tvůj duch, ten, který nemůže zemřít, kam půjde, až tvé tělo bude mrtvo?“

„Jak jsem řekl, do Valhally,“ odpověděl jsem. „A mé tělo tam bude také.“

„Bude jíst? Pít? Bojovat?“

„A milovat,“ dodal jsem. „Musíme mít v nebi své ženy, k čemu by jinak bylo nebe?“

„To tvoje nebe se mi nelíbí,“ řekla. „Je to šílené místo, místo šelem, místo mrazu, bouře a zuřivosti.“

„A co tvoje nebe?“ zeptal jsem se.

„To je neustálé léto bez konce, roční doba zrání s plody, s květy a se vším, co roste.“

Zavrtěl jsem hlavou a zabručel:

„Tvoje nebe se mi nelíbí. Je to smutné místo, měkké místo, místo pro slabochy, eunuchy a tučné, vzdychající lidské stíny.“

Má poznámka podle všeho okouzila její mysl, protože oči jí jiskřily dál a já jsem ani zpola netušil, že mě láká.

„Moje nebe,“ řekla, „je sídlem blažených.“

„Valhalla je sídlem blažených,“ ujistil jsem ji. „Podívej se přece, kdo by stál o květy tam, kde jsou květy stále? V mé zemi, když se železná zima zlomí a slunce zažene dlouhou noc, první kvítky, které

se zablýsknou na okraji tajících sněhů, jsou zdrojem radosti a my na ně jen hledíme a hledíme. A oheň!“ vykřikl jsem. „Veliký, slavný oheň! To je mi pěkné nebe, to tvoje, kde člověk nemůže pořádně ocenit praskající oheň pod těsným krovem, když venku zuří vítr a vánice.“

„Jste prostoduší lidé,“ řekla mi na oplátku. „Postavíte si střechu a rozděláte oheň v závěji a říkáte tomu nebe. V mém nebi nemusíme utíkat před větrem a sněhem.“

„Ne,“ namítl jsem. „Budujeme si střechu a klademe oheň proto, abychom od nich mohli odejít do mrazu a bouře a vracet se k nim z mrazu a z bouře. Lidský život je uzpůsoben k boji s mrazem a bouří. I sám oheň a střechu si člověk získává bojem. Já to znám. Vždyť jednou jsem po tři roky nevěděl, co je to střecha nebo oheň. Bylo mi šestnáct a byl jsem mužem ještě dřív, než jsem na sebe oblékl tkaný šat. Narodil jsem se v bouři, po bitvě, a mou dětskou peřinkou byla vlčí kůže. Podívej se na mne, ať vidíš, jací muži žijí ve Valhalle.“

Podívala se na mne celá očarovaná a vykřikla:

„Ty velký, žlutovlasý obře!“ A pak zamyšleně dodala: „Skoro mě rozesmuthňuje, že v mém nebi takoví muži asi nebudou.“

„Je to dobrý svět,“ utěšil jsem ji. „Je udělán podle dobrého a širokého plánu. Je v něm místo pro mnoho nebes. Zdá se, že každý dostane takové nebe, po jakém jeho srdce touží. Je to opravdu dobrá země tam v záhrobí. Nepochybuji o tom, že opustím naši hodovní síň, podniknu loupežnou výpravu k vašim slunečným a kvetoucím břehům a uloupím tě. Tak byla uloupena má matka.“

Odmlčel jsem se, zadíval jsem se na ni a ona se zadívala na mne a nebála se na mne hledět. A ve mně vzplanula krev. Při Odinovi, to byla žena!

Nevím, co by se bylo mohlo stát, protože Pilát, který ustal v rozmluvě s Ambiviem a chvíli seděl a šklebil se, přerušil naše mlčení.

„Rabín, teutoburský rabín!“ řekl posměšně. „Nový kazatel a nové učení přišli do Jeruzaléma. Teď tu bude ještě víc neshod a bouří

a kamenování proroků. Bozi nás chraňte, je to blázinec. Lodbrogu, toho bych se od tebe nenadál. A přece jsi tu a řečníš stejně divoce jako kterýkoli z těch šílenců z pouště o tom, co s tebou bude po smrti. Žij jen jedním životem, Lodbrogu. Ušetříš si nesnáze. Tím si ušetříš nesnáze.“

„Pokračuj, Miriam, pokračuj,“ zvolala jeho žena.

Během naší rozmluvy seděla uchváčena, s rukama pevně se-pjatýma, a mně bleskla hlavou myšlenka, že se už asi nakazila jeruzalémským náboženským šílenstvím. Buď jak buď, v příštích dnech jsem se dověděl, že má přílišný sklon k takovým věcem. Byla to vyhublá žena, jakoby stravovaná horečkou. Měla napjatou kůži a zdálo se mi, že bezmála bych viděl skrze její ruce, kdyby mi je podržela proti světlu. Byla to dobrá žena, ale silně nervózní, a občas znepokojovaly její fantazii stíny a zlá znamení. Nedovedla se také ubránit, aby nemívala vidění a neslýchala hlasy. Pokud šlo o mne, byl jsem vůči takovým slabostem dost nedůtklivý. Přesto to byla dobrá žena a neměla zlé srdce.

Vypravil jsem se na cestu za posláním, které mi svěřil Tiberius, a naneštěstí jsem vídal Miriam jen málokdy. Když jsem se vrátil od Antipova dvora, odjela do Bataneje k Filipovu dvoru za svou sestrou. Byl jsem zase zpátky v Jeruzalémě, a přestože mé poslání nutně nevyžadovalo, abych navštívil Filipa, který se věrně podřizoval vůli Říma, vydal jsem se do Bataneje s nadějí, že se sejdou s Miriam.

Pak jsem podnikl cestu do Idumeje. Potom jsem se vypravil do Sýrie, poslušen rozkazu Sulpicia Quirinia, který byl jakožto císařský legát zvědav na zprávu, kterou mu podám z první ruky o stavu věcí v Jeruzalémě. Měl jsem na svých dalekých a častých cestách příležitost pozorovat osobité vlastnosti Židů, které tak bláznivě zajímal Bůh. Byl to jejich zvláštní rys. Nespokojovali se s tím, aby ponechali tyto věci kněžím, sami kázali všude, kde mohli najít nějakého posluchače. A posluchačů nacházeli spousty.

Opouštěli zaměstnání, putovali po zemi jako žebráci, přeli se a hašteřili s rabíny a talmudisty v synagogách a na zápražích chrámů. V Galileji, v kraji s nevalnou pověstí, jehož obyvatelé byli považováni za málo vtipné, se má cesta zkrřížila s cestou muže zvaného Ježíš. Byl patrně tesařem a později rybářem a jeho druhové rybáři nechali vláčení sítí a následovali ho v jeho potulném životě. Několik málo z nich ho považovalo za proroka, většina lidí však tvrdila, že je blázen. Můj ubožák podkoní, který o sobě tvrdil, že se mu co do znalosti talmudu nikdo nevyrovná, vycenil na Ježíše zuby, nazval ho králem žebráků a jeho učení ebionismem, což, jak mi vysvětlil, je učení tvrdící, že jen chudí se mají dostat do nebe, kdežto bohatí a mocní prý budou navěky hořet v jakémisi ohnivém jezeře.

Všiml jsem si, že v zemi je zvykem, že každý muž nazývá každého jiného muže bláznem. Abych pravdu řekl, po mém soudu byli blázni všichni. Byli hotová pohroma. Vyháněli ďábly kouzlem a čarami, léčili nemoci vkládáním rukou, pili smrtelné jedy bez úhony a bez úhony si hráli s jedovatými hady – nebo to aspoň tvrdili. Utíkali a pak umírali v poušti hladem. Vždycky se vynořili a začali hlásat nové učení, shromažďovali kolem sebe zástupy, zakládali nové sekty, které se štěpily v názorech na učení a vytvářely další sekty.

„Při Odinovi,“ řekl jsem Pilátovi, „špetka našeho severního mrazu a sněhu by jim zchladila hlavy. Zdejší podnebí je příliš mírné. Místo aby si budovali střechy nad hlavou a lovili zvěř na maso, budují v jednom kuse nějaké učení.“

„A mění si božskou přirozenost po svém,“ dodal Pilát kysele. „Budiž prokleta každé učení.“

„To říkám také,“ přisvědčil jsem. „Jestli se kdy dostanu z této bláznivé země s nepomateným mozkiem, rozsekám na kusy každého, kdo se opováží zmínit o tom, co se se mnou stane po smrti.“

Lidi, kteří by vyvolávali takové nesnáze, svět neviděl. Všechno pod sluncem pro ně bylo buď zbožné, nebo bezbožné. Zdálo se, že jakkoliv jsou obratní v hnidopišských hádkách, nejsou s to pochopit

římský pojem státu. Všechno politické bylo náboženské, všechno náboženské bylo politické. A tak měl každý prokurátor plné ruce práce. Římští orli, římské sochy, ba i Pilátovy votivní štíty byly pro ně úmyslnou urážkou jejich náboženství.

Když Římané prováděli sčítání lidu, považovali to za ohavnost. A přece se muselo provést, protože to byl základ pro vybírání daní. Ale tehdy to začalo znovu. Vybírání daní státem byl zločin proti jejich zákonu a Bohu. Ach, ten zákon! Nebyl to římský zákon. Byl to jejich zákon, kterému říkali zákon boží. Zéloti zavraždili každého, kdo tento zákon porušil. A potrestat zélotu, který byl dopaden při činu, znamenalo pro každého prokurátora vyvolat bouři nebo povstání.

Tito podivní lidé byli přesvědčeni, že všechno se děje ve jménu božím. Byli tam lidé, kterým jsme my Římané říkali *thaumaturgové*. Konali zázraky, aby dokázali pravdivost svého učení. Vždycky mi připadalo pošetilé dokazovat správnost násobilky tím, že se hůl promění v hada, nebo dokonce ve dva hady. A přece *thaumaturgové* takové věci prováděli a vždycky to vyvolávalo rozruch mezi prostým lidem.

Nebesa, kolik to bylo sekt a sekt! Farizejové, Esénci, Saducejové – celé legiony! Sotva začali s nějakým novým šprýmem, už z toho byla politika. Coponius, čtvrtý v pořadí prokurátorů před Pilátem, měl co dělat, aby rozdrtil vzbouření v Gaulonii, které vzniklo tímto způsobem a šířilo se z Gamaly.

Když jsem přijel do Jeruzaléma naposled, bylo snadné zpozorovat, že Židé jsou vzrušeni čím dál víc. Pobíhali v zástupech sem a tam, štěbetali mezi sebou a řečnili. Někteří ohlašovali konec světa. Jiní se spokojovali s tím, že prý co nevidět bude zbořen Chrám. A byli mezi nimi i vyslovení revolucionáři, kteří oznamovali, že vláda Římanů pominula a nadchází počátek nového židovského království.

Na Pilátovi, jak jsem si všiml, bylo vidět hluboké znepokojení. Bylo zřejmé, že mu připravují těžké chvíle. Chci však říci, že čelil

jejich lstivosti stejně lstivě, jak uvidíte, a pokud jsem ho znal, nepochybuji, že by byl přivedl do rozpaků nejednoho účastníka diskusí v synagóze.

„Jen půl legie Římanů,“ naříkal si přede mnou, „a chytil bych Jeruzalém pod krk... a pak bych byl, myslím, za všechnu svou námahu odvolán.“

Tak jako já ani on neměl příliš důvěry k pomocným sborům a římských vojáků měl sotva hrstku.

Po svém návratu jsem byl ubytován v paláci a k své velké radosti jsem se tam setkal s Miriam. Velkého uspokojení se mi však nedostalo, protože hovor se dlouho točil kolem situace. Byl k tomu důvod, město bzučelo jako vosí hnízdo. Blížil se svátek zvaný Pasah – samozřejmě náboženská záležitost – a tisíce lidí se hrnuly z venkova, aby podle zvyku oslavili svátek v Jeruzalémě. Všichni ti příchozí byli přirozeně lidé snadno podléhající vzrušení, jinak by se na takovou pout' nevydávali. Město jich bylo plné, takže mnoho jich tábořilo mimo městské hradby. Já sám jsem nedovedl rozeznat, jaký podíl na tomto kvasu má učení potulného rybáře a nakolik je to projev nenávisti Židů k Římu.

„Desátý díl, ne víc, a možná že ani ne tolik, má na svědomí Ježíš,“ odpověděl mi Pilát na mou otázku. „Hlavní příčinu pobouření musíš vidět v Kaifášovi a Hananovi. Ti vědí, oč jim jde. Podněcují to, kdoví proč, snad jen proto, aby mi způsobili nepříjemnosti.“

„Ano, je jisté, že jsou za to zodpovědni Kaifáš s Hananem,“ řekla Miriam, „ale ty, Piláte Pontský, jsi pouhý Říman a nechápeš. Kdybys byl Žid, uvědomil by sis, že na dně toho všeho je něco důležitějšího než jen neshody mezi sektáři nebo působení nepříjemností tobě a Římu. Velekněží a farizejové, každý Žid, který má postavení nebo jmění, Filip, Antipas, já sama – my všichni bojujeme za pravý život.“

Možná, že ten rybář je blázen. Je-li tomu tak, pak je v jeho bláznovství kus chytrosti. Káže učení chudých. Ohrožuje náš zákon, to je náš život, jak ses dověděl už dřív. Úzkostlivě strážíme svůj zákon, tak jako bys strážil vzduch, který by ti odpírala rdousící ruka. Bud'

tedy Kaifáš a Hanan a všechno to, co oni hájí, anebo rybář. Musí ho zničit, jinak zničí on je.“

„Není to podivné, takový prostý člověk, rybář?“ vydechla Pilátova žena. „Jaký to musí být člověk, že má takovou moc? Přála bych si, abych ho mohla spatřit. Přála bych si vidět na vlastní oči tak pozoruhodného muže.“

Pilát při jejích slovech svažil obočí a bylo jasné, že k břemeni, které tíží jeho nervy, přibyla ještě i vyčerpanost nervů jeho ženy.

„Chceš-li ho uvidět, prohledej doupata ve městě,“ zasmála se nevráživě Miriam. „Najdeš ho, jak se nalévá vínem, nebo ve společnosti lehkých ženštin. Takový divný prorok ještě nikdy do Jeruzaléma nepřišel.“

„A co je na tom zlého?“ zeptal jsem se, nutkán proti své vůli, abych se zastal rybáře. „Nenalokal jsem se já vína ažaž a neprožíval jsem divné noci ve všech provinciích? Ten muž je muž a jeho způsoby jsou způsoby muže, jinak jsem blázen já, což zde popírám.“

Miriam zavrtěla hlavou a promluvila.

„Není blázen. Je něco horšího, je nebezpečný. Jakýkoliv ebionismus je nebezpečný. Zničil by všechno, co je pevně ustanoveno. Je to revolucionář. Zničil by i to málo, co nám zbylo ze židovského státu a z Chrámu.“

Tu zase Pilát zavrtěl hlavou.

„Není to politický člověk. Mám o něm zprávy. Je to vizionář. Není v něm nic buřičského. Dokonce uznává římskou daň.“

„Ještě stále tomu nerozumíš,“ trvala na svém Miriam. „Nejde o to, co má v úmyslu, jde o účinky, jaké by mělo uskutečnění jeho záměru, to z něho dělá revolucionáře. Pochybuj, že by předvídal účinky. A přesto je ten člověk hotový mor a jako každý mor by měl být vymýcen.“

„Podle toho, co jsem o něm slyšel, je to dobrosrdečný, prostý člověk a není v něm nic zlého,“ prohlásil jsem.

A nato jsem vyprávěl o uzdravení deseti malomocných, jehož jsem se stal svědkem cestou přes Jericho.

Pilátova žena seděla jako očarovaná mým vyprávěním. K sluchu se nám donesly vzdálené výkřiky a volání pouličního davu; věděli jsme, že vojáci vyklízejí ulice.

„A ty věříš v ten zázrak, Lodbrogu?“ zeptal se mě Pilát. „Věříš tomu, že v jediném okamžiku zmizely hnisavé boláky těch malomocných?“

„Viděl jsem je uzdravené,“ odpověděl jsem. „Šel jsem za nimi, abych se o tom ujistil. Nebylo na nich ani stopy malomocenství.“

„Ale viděl jsi je s boláky – před uzdravením?“ naléhal na mne Pilát. Zavrtěl jsem hlavou.

„Jen jsem o tom slyšel,“ připustil jsem. „Když jsem je viděl potom, připadali mi jako lidé, kteří někdy trpěli malomocenstvím. Byli jako omámeni. Byl mezi nimi jeden, který seděl na slunci a neustále si prohlížel tělo a nemohl se vynadívát na svou hladkou kůži, jako by nevěřil vlastním očím. Když jsem se ho začal vyptávat, nechtěl mluvit ani hledět jinam než na své tělo. Byl celý ohromený. Seděl tam na sluníčku a jen se díval a díval.“

Pilát se pohrdavě usmál a já jsem si všiml, že na tváři Miriam se objevil stejně pohrdlivý úsměv. A Pilátova žena seděla jako bez života, sotva dýchala, oči měla dokořán, ale jako by neviděla.

Tu promluvil Ambivius: „Kaifáš mě ujistil – řekl mi to teprve včera –, že rybář tvrdí, že prý přivede Boha sem dolů na zemi a že tu zřídí nové království, nad kterým bude vládnout Bůh.“

„Což by znamenalo konec římské vlády,“ vpadl jsem mu do řeči.

„Právě tak by do toho chtěli Kaifáš s Hananem podle svého spikleneckého plánu zatáhnout Řím,“ vysvětlila Miriam. „Není to pravda. Je to lež, kterou si vymysleli.“

Pilát přikývl a zeptal se:

„Není někde v těch vašich starých knihách nějaké proroctví, které ti zdejší kněží překrucují, jako by to byl záměr toho rybáře?“

Přisvědčila a uvedla mu příslušný citát. Uvádím tuto příhodu, abych dokázal, jak hluboce Pilát studoval tento lid, za jehož spořádaný život tak těžce bojoval.

„Slyšela jsem,“ pokračovala Miriam, „že Ježíš hlásá konec světa a počátek království božího ne zde, nýbrž na nebesích.“

„Dostal jsem o tom zprávu,“ řekl Pilát. „Je to pravda. Ježíš je přesvědčen o oprávněnosti římské daně. Je přesvědčen, že Řím bude vládnout, dokud veškerá vláda nepomine s koncem světa. Teď vidím jasněji, jaký kousek mi chce Hanan zahrát.“

„Někteří jeho přívrženci dokonce tvrdí, že on sám je Bůh,“ prohodil Ambivius.

„Nikdo mi neohlásil, že by to byl řekl,“ odpověděl mu Pilát.

„A proč ne?“ vydechla jeho žena. „Proč ne? Bohové sestupovali na zemi už dřív.“

„Podívej se,“ řekl Pilát. „Mám důvěryhodnou zprávu, že když Ježíš provedl jistý zázrak, při kterém se množství lidu nasýtilo několika bochníky chleba a několika rybami, ti blázniví Galilejci ho chtěli udělat králem. Chtěli ho udělat králem proti jeho vůli. Aby jim unikl, utekl do hor. Na tom není nic bláznivého. Je příliš moudrý, než aby se smířil s osudem, který by mu byli vnutili.“

„Ale vždyť to je právě úskok, kterým by tě Hanan chtěl dostat,“ namítla mu Miriam. „Tvrdí o něm, že by chtěl být králem židovským – to je proti římskému zákonu, a proto se jím musí zabývat Řím.“

Pilát pokrčil rameny.

„Spíš král žebráků nebo král snůlků. Není žádný blázen. Je to člověk pronásledovaný vidinami, ale ne vidinou moci na tomto světě. A na tom druhém světě ať ho provází štěstí, protože ten je mimo římskou pravomoc.“

„Je toho názoru, že majetek je hřích – a to se právě dotýká farizejů,“ řekl Ambivius.

Pilát se srdečně zasmál.

„Kráľ žebráků a jeho druhové žebráci mají dosud úctu před majetkem,“ řekl na vysvětlenou. „Totiž, podívejte se, přednedávnem měli dokonce pokladníka, který spravoval jejich bohatství. Jmenoval se

Jidáš a říkalo se, že prý kradl z jejich společné pokladny, kterou nosil s sebou.“

„Ježíš nekradl?“ zeptala se Pilátova žena.

„Ne,“ odpověděl Pilát. „Byl to Jidáš, pokladník.“

„A kdo byl ten Jan?“ otázal jsem se. „Dostal se do nějaké hádky u Tiberia a Antipas ho dal popravit.“

„Taky jeden takový,“ řekla na to Miriam. „Narodil se poblíž Hebronu. Byl to fanatik a poustevník. Bud' on, nebo jeho následovníci tvrdili, že je to Eliáš, který vstal z mrtvých. Víte, Eliáš byl jeden z našich starých proroků.“

„Nebyl to buřič?“ zeptal jsem se.

Pilát se zašklebil, zavrtěl hlavou a řekl:

„Nepohodli se s Antipou v záležitosti Herodiady. Jan byl moralista. Je to dlouhá historie, ale zaplatil za to krkem. Ne, na té věci nebylo nic politického.“

„Někteří také tvrdí, že Ježíš je syn Davidův,“ řekla Miriam. „Ale to je nesmysl. Nikdo v Nazaretě tomu nevěří. Víte, tam totiž žije celá jeho rodina včetně jeho provdaných sester a všichni je tam znají. Jsou to prostí lidé, docela obyčejní lidé.“

„Přál bych si, aby to bylo tak prosté, napsat zprávu o všech těchto složitostech, kterou musím poslat Tiberiovi,“ zabručel Pilát. „A teď si ten rybář přijde do Jeruzaléma, město je přečpané poutníky, kteří jsou ochotni vyvolat jakoukoli výtržnost, a Hanan tu kaši jen míchá a míchá.“

„A prosadí svou, dřív než bude sám vyřízen,“ předpověděla Miriam. „Uložil úkol tobě a ty jej provedeš.“

„Jaký úkol?“ zeptal se Pilát.

„Popravit toho rybáře.“

Pilát umíněně zavrtěl hlavou, jeho žena však vykřikla: „Ne! Ne! To by bylo hanebné bezpráví. Ten člověk neudělal nic zlého. Nedopustil se ničeho proti Římu.“

Podívala se prosebně na Piláta, který dál vrtěl hlavou.

„Ať si stínají hlavy svým lidem sami, jak to udělal Antipas,“ zabručel. „Ten rybář nic neznamená, ale já nebudu nástrojem jejich piklů. Jestli ho musí zničit, musí to učinit sami. To je jejich věc.“

„Ale ty to nedovolíš,“ vykřikla Pilátova žena.

„Připravil bych si horkou chvílku, kdybych měl vysvětlovat Tiberiovi, proč jsem se do toho zamíchal,“ řekl jí na to.

„Ať se stane cokoliv,“ řekla Miriam, „vidím tě už, jak píšeš vysvětlení, a bude to brzy, protože Ježíš už přišel do Jeruzaléma a mnoho jeho rybářů s ním.“

Pilát to sdělení zřejmě uvedlo do rozpaků.

„Nezajímá mě, kde se pohybuje,“ prohlásil. „Doufám, že ho nikdy neuvidím.“

„Spolehni se na Hanana, že ho najde za tebe a že ti ho přivede až k bráně,“ řekla mu na to Miriam.

Pilát pokrčil rameny a tím rozhovor skončil. Pilátova žena, nervózní a vyčerpaná, musela požádat Miriam, aby s ní šla do jejích komnat, takže mi nezbývalo než si jít lehnout a usínat za bzukotu a mručení toho města bláznů.

Události pokračovaly rychle. Bílý žár města se přes noc rozpálil sám sebou. K polednímu, když jsem vyjížděl s pultuctem svých mužů, byly ulice přecpány a lidé mi ustupovali z cesty méně ochotně než kdykoli předtím. Kdyby pohledy mohly zabíjet, býval bych mrtev ještě ten den. Při pohledu na mne si veřejně odplivovali a ze všech stran se ozývalo mručení a výkřiky.

Nebyl jsem předmětem obdivu, nýbrž nenávisti, protože jsem měl na sobě nenáviděné římské brnění. V kterémkoli jiném městě bych byl rozkázal svým mužům, aby ty mručící fanatiky rozehnali plochými meči. Byl to však Jeruzalém zachvácený horečkou a tuto lůzu vydráždili lidé neschopní rozlišovat pojem státu od pojmu Boha.

Hanan Saducej vykonal své dílo dobře. Bez ohledu na to, co si on a sanhedrin mysleli o pravých příčinách situace, bylo jasné, že tato lůza byla vyceповána, aby věřila, že v pozadí událostí stojí Řím.

Potkal jsem Miriam v tísničím se davu. Šla pěšky, provázena jen jednou ženou.

Uprostřed takového zmatku nebyla vhodná doba k tomu, aby chodila venku ustrojena tak, jak by odpovídalo jejímu postavení. Prostřednictvím své sestry byla sešvagřena s Antipou, kterého měl málokdo v lásce. Byla tedy oblečena velmi skromně, měla zahalenou tvář, takže mohla být považována za obyčejnou Židovku z nižších vrstev. Před mým zrakem však nemohla skrýt svou ušlechtilou postavu, vznešené držení těla a chůzi, to, čím se tolik lišila od ostatních žen a o čem se mi už nejednou zdálo.

Mohli jsme spolu vyměnit jen několik málo chvatně pronesených slov, protože cesta byla v tom okamžiku zatarasena a mí muži s koňmi byli tísněni a strkáni sem a tam. Miriam se uchýlila do kouta domovní zdi.

„Mají už toho rybáře?“ zeptal jsem se jí.

„Ne, ale je přímo před hradbami. Vjel do Jeruzaléma na oslátku, dav lidí šel před ním a za ním, a někteří, ubozí hlupáci, ho vítali jako krále izraelského, když jel okolo. To je konečně záminka, kterou Hanan donutí Piláta jednat. Třebaže rozsudek nebyl dosud vynesena, je ve skutečnosti už napsán. Rybář je vlastně už mrtev.“

„Ale Pilát ho nedá zatknout,“ namítl jsem.

Miriam zavrtěla hlavou.

„O to se už postará Hanan. Postaví ho před sanhedrin. Bude vynesena rozsudek smrti. Patrně ho ukamenují.“

„Ale sanhedrin přece nemá právo popravovat,“ namítl jsem.

„Ježíš není Říman,“ odpověděla mi. „Je Žid. Podle zákona talmudu musí zemřít, protože se rouhal zákonu.“

Přesto jsem zavrtěl hlavou.

„K tomu nemá sanhedrin právo.“

„Pilát chce, aby si takové právo přisvojil.“

„Ale to je vyslovená otázka zákonnosti,“ trval jsem na svém. „Víš, jací jsou Římané, když jde o tyto věci.“

„Pak se Hanan této otázce vyhne,“ řekla a usmála se, „tím, že donutí Piláta, aby ho dal ukřižovat. V každém případě to bude v pořádku.“

Vzdouvající se dav s sebou strhával naše koně a tiskl nás koleny k sobě. Jakýsi zaslepenec upadl a já jsem cítil, jak můj kůň couvl a napolo se vzepjal, když ho ucítil pod kopyty, a slyšel jsem, jak ten člověk křičí a jak hrozivé mručení kolem dokola roste v řev. Zachoval jsem však rozvahu, otočil jsem se a zavolal na Miriam:

„Jsi krutá k člověku, o kterém jsi sama řekla, že v něm není nic zlého.“

„Jsem krutá ke zlu, které z něho pojde, zůstane-li naživu,“ řekla mi na to.

Taktak jsem stačil pochytit její slova, protože nějaký muž skočil mezi nás, chytil mě za otěž a za nohu a snažil se mě strhnout z koně. Naklonil jsem se kupředu a otevřenou dlaní jsem ho udeřil naplno do tváře. Obyvatelé Jeruzaléma nejsou zvyklí na tvrdé mužné rány. Často jsem se pak v duchu ptal, jestli jsem mu nezlomil vaz.

Miriam jsem uviděl znovu příští den. Potkal jsem ji na nádvoří Pilátova paláce. Vypadala jako ve snu. Její oči mě sotva vnímaly. Její mysl si sotva uvědomovala, že jsem to já. Vyhlížela tak podivně, oči jako oslněné a plné úžasu, že jsem si vzpomněl na uzdravené malomocné, které jsem viděl v Samaří.

S jistým úsilím se vzpamatovala, stala se zase sama sebou, ale jen vnějškově. V očích měla jakési nečitelné poselství. Nikdy předtím jsem neviděl takové ženské oči.

Byla by mě minula bez pozdravu, kdybych jí nebyl zastoupil cestu. Zarazila se a mechanicky zamumlala pár slov, její oči však celou tu dobu hleděly zasněně skrze mne a za mne, rozšířeny vidinou, které byly plny.

„Viděla jsem ho, Lodbrogu,“ zašeptala, „viděla jsem ho.“

„Ať je jakýkoli, dopřejte mu, bozi, aby v něm pohled na tebe nevyvolal stejně zlé účinky,“ zasmál jsem se.

Nevšimla si mého nevhodného žertu, její oči zůstávaly naplněny vidinou a byla by kráčela dál, kdybych se jí znovu nepostavil do cesty.

„Kdo je to?“ zeptal jsem se. „Vstal snad z mrtvých, že ti vložil do očí takový divný svit?“

„Je to někdo, kdo vzkřísil jiné z mrtvých,“ odpověděla mi. „Vskutku věřím, že on, tento Ježíš, křísil mrtvé. Je to Kníže světla, Syn boží. Viděla jsem ho. Vskutku věřím, že je Syn boží.“

Z jejích slov jsem si vybral málo, vyrozuměl jsem jen tolik, že se setkala s potulným rybářem a dala se strhnout jeho bláznovstvím. Tato Miriam totiž nebyla Miriam, která ho nazvala morem a žádala, aby byl vymýcen jako každý jiný mor.

„Učaroval ti,“ vykřikl jsem zlostně.

Zdálo se, že oči jí zvlhly a prohloubily se, když mi to potvrzovala.

„Ach, Lodbrogu, jeho kouzlo je nad všechno pomyšlení, nad všechno líčení. Ale pohledět na něho znamená vědět, že v něm sídlí duch dobra a milosrdenství. Viděla jsem ho. Slyšela jsem ho. Všechno, co mám, rozdám chudým a budu ho následovat.“

Její jistota byla taková, že jsem ji přijímal plně, tak jako jsem přijímal úžas malomocných v Samaří, když si prohlíželi svou hladkou kůži, a roztrpčovalo mě, že tak velkolepá žena se může dát zmást nějakým potulným divotvorem.

„Následuj ho,“ zavrčel jsem. „Bezpochyby budeš nosit korunu, až se domůže toho svého království.“

Přikývla na souhlas a já bych ji byl málem za to její bláznovství uhodil do tváře. Ustoupil jsem stranou, ona zvolna vykročila a tiše řekla:

„Jeho království není z toho světa. Je syn Davidův. Je to Syn boží. Je všechno, co řekl, nebo všechno, co o něm bylo řečeno dobrého a vznešeného.“

Našel jsem Piláta, jak se pochechtává: „Mudrc od Východu. Ten nevzdělaný rybář, to je myslitel, nahlédl jsem do něho hlouběji.

Mám čerstvou zprávu. Nepotřebuje dělat žádné zázraky. Přehádá největší hadače. Nalíčili na něho pasti a on se jejich pastem vysmál. Podívejte se. Poslechněte si tohle.“

Potom mi vyprávěl, jak Ježíš zahanbil ty, kteří se snažili zahanbit jeho, když k němu přivedli ženu přistiženou při cizoložství, aby ji odsoudil.

„A daň,“ řekl Pilát nadšeně. „Dávejte císaři, co je císařovo, a co je božího, Bohu – to jim odpověděl. To byla Hananova lest a Hanan je teď zahanben. Aspoň se tu objevil jeden Žid, který chápe naše římské pojetí státu.“

Potom jsem se setkal s Pilátovou ženou. Když jsem jí pohlédl do očí poté, co jsem viděl oči Miriam, okamžitě jsem věděl, že tato upjatá, nervózní žena také viděla rybáře.

„Božská moc je s ním,“ pošeptala mi. „Je v něm osobní vědomí, že v něm sídlí Bůh.“

„On je Bůh?“ zeptal jsem se mírným hlasem, protože něco jsem říci musel.

Zavrtěla hlavou.

„Nevím. To neřekl. Ale vím jedno: z takové látky jsou bohové.“

„Muž, který učarovává ženám,“ tak zněl můj soukromý úsudek, když jsem opustil Pilátovu ženu kráčející ve snách a vidinách.

Poslední dny znáte vy všichni, kdo čtete tyto řádky, a právě v těch posledních dnech jsem poznal, že Ježíš očarovává stejně i muže. Očaroval Piláta. Očaroval i mne.

Když Hanan poslal Ježíše před Kaifáše a když sanhedrin, který se shromáždil v Kaifášově domě, odsoudil Ježíše na smrt, Ježíš, doprovázen křičícím davem, byl poslán k Pilátovi na popravu.

Avšak Pilát s ohledem na sebe a na Řím ho nechtěl dát popravit. Piláta málo zajímal rybář, zato měl velký zájem na udržení pokoje a pořádku. Co záleželo Pilátovi na životě nějakého člověka, na životě mnoha lidí? Římská škola byla tuhá jako železo a guvernéri

vysílání Římem, aby vládli porobeným národům, byli také ze železa. Pilát myslel a jednal v abstrakcích moci. A přece, když Pilát zlobně zamračený vyšel, aby se setkal s davem, který přivedl rybáře, okamžitě podlehl kouzlu toho muže.

Byl jsem při tom. Vím to. Bylo to poprvé, co ho Pilát spatřil. Pilát vyšel rozzlobený. Naši vojáci byli připraveni vyhnat z nádvoří hlučící hmyz. A v okamžiku, kdy Pilát pohlédl na rybáře, umírnil se, ne, dokonce začal projevovat starost a snahu. Zapřel svou pravomoc, žádal, aby soudili rybáře podle svých zákonů a naložili s ním podle svých zákonů, protože rybář je Žid, a ne Říman. Dosud nikdy neprojevili Židé takovou poslušnost vůči římskému zákonu. Křičeli, že podle Říma by bylo nezákonné, aby někoho poslali na smrt. A přesto Antipas dal stít Jana a nevznikly mu z toho žádné nesnáze.

Pilát je nechal na nádvoří pod širým nebem a vzal do soudní síně jen Ježíše samotného. Co se stalo tam uvnitř, to nevím, vím jen, že když odtamtud Pilát vyšel, byl změněný. Zatímco dřív byl proti popravě, protože se nechtěl stát Hananovým nástrojem, teď byl proti ní z ohledu k rybáři. Usiloval teď o rybářovu záchranu. A celou tu dobu dav volal: „Ukřižuj ho! Ukřižuj ho!“

Ty, můj čtenáři, znáš upřímnost Pilátova úsilí. Víš, jak se snažil obalamutit dav, nejprve tím, že se Ježíšovi vysmál jako neškodnému bláznu, a za druhé tím, že nabídl, že ho propustí, protože bylo zvykem propustit o svátku Pasah jednoho vězně na svobodu. A víš, jak kněží pohotově našeptali davu, aby se křikem dožadoval osvobození vraha Barabáše.

Pilát marně bojoval proti osudu, který naň uvalili kněží. Doufal, že svými úšklebky a posměšky změnění celou záležitost ve frašku. Posměšně nazval Ježíše králem židovským a nařídil, aby byl zbičován. Doufal, že všechno ve smíchu skončí a že se na to ve smíchu zapomene.

Rád prohlašuji, že toho, co následovalo, se nezúčastnil žádný římský voják. To vojáci pomocných sborů nasadili Ježíšovi korunu

a oblékli mu plášť, dali mu do rukou třtinu místo žezla, klekali před ním a vzývali ho jako krále židovského. Třebaže to selhalo, byla to hra na usmířenou. A když jsem jí přihlížel, poznal jsem Ježíšovo kouzlo. Přes krutý výsměch, kterému byl vystaven, choval se královsky. I já jsem nabyl klidu, když jsem na něho hleděl. Jeho klid se přeléval do mne. Byl jsem ukolébán a uspokojen, ani trochu rozčilen. Toto se muselo stát. Všechno bylo v pořádku. Ježíšova povznesenost uprostřed vřavy a bolesti působila, že jsem se sám cítil povznesen. A ani mi nepřišlo na mysl, abych ho zachraňoval.

Na druhé straně jsem už za divoká a pestrá léta svého života zhlédl příliš mnoho lidských zázraků, než aby mě právě tento zázrak pohnul k nějakému bláznivému činu. Byl jsem sám klid a jas. Nemusel jsem říci ani slovo. Nemusel jsem vynášet žádný rozsudek. Věděl jsem, že věci se dějí mimo mé chápání a že se musí dít.

Pilát však ještě bojoval. Vřava rostla. Nádvořím se ozývalo volání po krvi a všichni se dožadovali ukřižování. Pilát se vrátil do soudní síně. Jeho úsilí o frašku selhalo, pokusil se tedy popřít svou pravomoc, řekl, že Ježíš není z Jeruzaléma. Narodil se jako poddaný Antipův a Pilát navrhl, aby ho poslali k Antipovi.

Tou dobou se však pobouření šířilo do města. Naše jednotky před palácem byly strženy hustým pouličním davem. Začala bouře, která se mohla v okamžiku změnit v občanskou válku a v revoluci. Mých dvacet legionářů bylo po ruce v pohotovosti. Neměli fanatické Židy v lásce o nic víc než já a byli by uvítali můj rozkaz, aby vyklidili dvůr s tasenou zbraní.

Když Pilát znovu vyšel, jeho slova o tom, že věc patří pod pravomoc Antipovu, nebylo slyšet, protože všechen dav volal, že Pilát je zrádce, že propustí-li rybáře, není přítel Tiberiův. Opíral jsem se zády o zeď a těsně přede mnou vyskakoval do výšky jakýsi špinavý, vousatý, vlasatý fanatic a neustále vyzpěvoval: „Tiberius je císař, není žádného krále! Tiberius je císař, není žádného krále!“ Došla mi trpělivost. Uráželo mě, že na mne křičí tak zblízka. Naklonil jsem se

stranou jakoby náhodou a strašlivě jsem mu dupl na nohu. Zdálo se, že ten blázen si toho nevšiml. Byl příliš šílený, než aby si uvědomil bolest, a vyzpěvoval dál: „Tiberius je císař, není žádného krále!“

Viděl jsem, jak Pilát váhá. Pilát, římský guvernér, byl v té chvíli Pilát člověk, lidsky rozhněvaný na bídné tvory volající po krvi tak mírného a prostého, statečného a dobrého muže jako Ježíš.

Viděl jsem, jak Pilát váhá. Jeho pohled putoval ke mně, jako by se mi chystal dát znamení, abych se do toho pustil, a já jsem téměř už vykročil kupředu a osvobodil jsem nohu, kterou jsem drtil pod svou nohou. Chtěl jsem vyrazit, abych splnil Pilátovo napolo vyslovené přání, krvavě odtud vymetl bídnou řvoucí lůzu a očistil od ní nádvoří.

Nerozhodla o mně Pilátova nerozhodnost. Ježíš rozhodl o Pilátovi i o mně. Ježíš na mne hleděl. Poručil mi. Říkám vám, že ten toulavý rybář, ten potulný kazatel, to smítko zanesené sem z Galileje, mi poručil. Nepronesl ani slovo. A přece zazněl jeho rozkaz, neomylný jako hlas polnice. A já jsem zadržel svou nohu, zadržel svou ruku, neboť kdo jsem byl, abych se mohl protivit vůli tak vznešeně klidného, tak mírného a sebejistého muže, jako byl on? Zůstal jsem tam a poznal jsem všechno jeho kouzlo – všechno, co na něm učarovalo Miriam a Pilátově ženě, i samému Pilátovi.

To ostatní už znáte. Pilát si smyl z rukou Ježíšovu krev a vzbouřenci vzali jeho krev na svou hlavu. Pilát dal rozkaz k ukřižování. Lůza byla spokojena a za jejími zády byli spokojeni Kaifáš, Hanan a sanhedrin. Ježíše neukřižoval ani Pilát, ani Tiberius, ani římsští vojáci. Ukřižovali ho kněžští vládcí a kněžští politikové v Jeruzalémě. Viděl jsem to. Vím to. A Pilát by byl zachránil Ježíše proti svému vlastnímu zájmu, stejně jako bych to byl učinil já, nebýt toho, že Ježíš sám nechtěl být zachráněn.

A Pilát se naposled opovržlivě usmál na lid, který se mu ošklivil. Dal připevnit na Ježíšův kříž nápis v hebrejštině, řečtině a latině, který zněl: „Kráľ židovský“. Marně si kněží stěžovali. Pod touto zá-

minkou donutili Piláta k činu, a u této záminky, která byla výrazem opovržení a urážkou pro židovskou rasu, Pilát setrval. Pilát provedl abstrakci, která nikdy neexistovala. Tato abstrakce byla podvod a lež zosnovaná v mozcích kněží. Ani kněží, ani Pilát jí nevěřili. Ježíš ji popíral. Tato abstrakce byla vyjádřena slovy „Král židovský“.

Bouře na nádvoří pominula. Vzrušení opadlo. Revoluce byla odvrácena. Kněží byli spokojeni, dav se uklidnil a Pilát a já jsme byli celou tou záležitostí unaveni a znechuceni. A přece na něho i na mne čekala další a zcela bezprostřední bouře. Ještě než Ježíše odvedli, přišla pro mne jedna z Miriaminých žen. A viděl jsem, jak Piláta odvolává jedna ze služek jeho ženy a jak také uposlechl.

„Ach, Lodbrogu, slyšela jsem,“ řekla mi Miriam na uvítanou. Byli jsme sami a ona se ke mně přitiskla, hledajíc v mé náruči ochranu a sílu. „Pilát povolil. Dá ho ukřižovat. Ale ještě je čas... Tví muži jsou připraveni. Vyjed' s nimi. Jde s ním jen setník a hrstka vojáků. Ještě nevyrazili. Jakmile vyjdou, pusť se za nimi. Nesmí se dostat na Golgotu. Ale počkej, až vyjdou z hradeb. Potom zruš rozkaz. Vezmi s sebou jednoho koně navíc, pro něho. Ostatní už bude snadné. Ujed' s ním do Sýrie nebo do Idumeje nebo kamkoliv, kde se bude moci zachránit.“

Dopověděla to s rukama kolem mé šíje, s tváří obrácenou vzhůru ke mně a lákavě blížkou, s velice vážným a velice slibným pohledem.

Nebylo divu, že jsem si dal s odpovědí načas. V tom okamžiku jsem měl v hlavě jen jedinou myšlenku. Že mne to muselo potkat po celé té podivné hře, kterou jsem viděl hrát! Věděl jsem, na čem jsem. Věc byla jasná. Velkolepá žena bude mojí, jestliže... jestliže zradím Řím. Neboť Pilát byl správcem země, vydal rozkaz a jeho hlas byl hlas Říma.

Jak jsem už řekl, žena v jejím nitru, její čistá ženskost zradila nakonec Miriam i mne. Vždycky byla tak klidná, tak rozumná, tak jistá sama sebou i mnou, že jsem zapomněl nebo spíš že jsem tehdy

znovu dostal tu odvěkou lekci, kterou jsem dostával ve všech svých životech, že žena zůstane vždycky ženou... že ve velkých, rozhodujících okamžicích žena neuvažuje, nýbrž jedná hlavně podle svého citu, že poslední svatyně a nejvnitřnější popud k jednání leží v ženě srdci, a ne v hlavě.

Miriam si špatně vyložila mé mlčení, její tělo se mi jemně pohnulo v náručí, když dodala, jako by si na to vzpomněla teprve teď:

„Vezmi dva koně navíc, Lodbrogu. Na druhém pojedu já... s tebou... s tebou pryč do světa, kamkoli pojeděš ty.“

Byl to královský úplatek; oplátkou za něj se po mně žádal ničemný a opovrženíhodný čin. Stále jsem ještě nepromluvil. Ne že bych byl zmaten nebo na pochybách. Byl jsem jen smutný, velice a náhle smutný, protože jsem věděl, že držím v náručí to, co už nikdy nebudu mít.

„Dnes je v Jeruzalémě jen jediný muž, který ho může zachránit,“ naléhala na mne, „a to jsi ty, Lodbrogu.“

Protože jsem hned neodpověděl, zatřásla mnou, jako kdyby mi chtěla rozjasnit mozek, o kterém se domnívala, že se mi pomátl. Třásla mnou, až mi chřestilo brnění.

„Mluv, Lodbrogu, mluv!“ poručila mi. „Jsi silný a nebojácný. Jsi pravý muž. Víím, že se ti hnusí ten hmyz, který ho chce zničit. Ty, jen ty sám ho můžeš zachránit. Stačí ti říci jen slovo, a já tě budu velice milovat, milovat navždycky za to, co vykonáš.“

„Jsem Říman,“ řekl jsem zvolna; věděl jsem, že těmito slovy mařím všechnu její naději.

„Jsi Tiberiův otrok, honicí pes Říma,“ vybuchla, „ale nejsi Římu ničím povinován, protože nejsi Říman. Vy žlutovlasí obři ze severu nejste žádní Římané.“

„Římané jsou starší bratři nás mladíčků ze severu,“ odpověděl jsem jí. „Kromě toho nosím brnění a jím chléb Říma.“ A měkce jsem dodal: „Ale k čemu všechn ten povyk a hluk pro pouhý lidský život? Všichni lidé musí zemřít. Zemřít je prosté a snadné. Dnes nebo za

sto let, na tom pramálo sejde. Všichni máme jistotu, že nás nakonec potká totéž.“

Ožila, celá jen hořela touhou zachraňovat a chvěla se mi v náručí.

„Ty nechápeš, Lodbrogu. To není pouhý člověk. Říkám ti, že je to muž nad muže – živoucí Bůh, ne z lidí, ale nad lidmi.“

Tiskl jsem ji k sobě a věděl jsem, že se vzdávám vší její sladké ženskosti, když jsem jí říkal:

„Ty a já jsme žena a muž. Náš život je z tohoto světa. Všechny jiné světy jsou bláznovství. Ať si ti blázniví snílkové jdou cestou svých snů. Neodpírej jim to, po čem touží víc než po čemkoli jiném, víc než po mase a víně, víc než po zpěvu a po boji, a dokonce víc než po lásce ženy. Nebraň jim v tužbách jejich srdce, které je táhnou temnotou hrobu do snového života mimo tento svět. Nech je jít. Ale ty a já, my zůstaňme zde ve vší sladkosti, kterou jsme objevili jeden ve druhém. Temnota přikvačí beztak dost rychle a pak se odebereš k svým slunným a kvetoucím břehům a já k hlučné tabuli ve Valhalle.“

„Ne, ne!“ vykřikla a napolo se mi vytrhla z náruče. „Nechápeš. Všechna velikost, všechna božskost, celý Bůh je v tom člověku, který je víc než člověk; a zemřít takovou smrtí je hanebné. Tak umírají jen otroci a zloději. On není otrok ani zloděj. Je nesmrtelný. Je Bůh. Říkám ti pravdu, je to Bůh.“

„Říkáš, že je nesmrtelný?“ přel jsem se s ní. „Pak, zemře-li dnes na Golgotě, nezkrátí se tím jeho nesmrtelnost v rozpětí času ani o vlasek. Říkáš, že je Bůh. Bohové nemohou zemřít. Podle všeho, co mi o nich kdo řekl, je jisté, že bohové nemohou zemřít.“

„Och!“ vykřikla. „Ty nechápeš. Jsi jen velké obří tělo.“

„Neříká se, že tato událost byla předpovězena už za starých časů?“ zeptal jsem se, protože jsem se od Židů naučil tomu, co jsem považoval za jemnost jejich myšlení.

„Ano, ano,“ přisvědčila, „mesiánská proroctví. Toto je Mesiáš.“

„A kdo jsem já, že mohu dělat z proroků lháře?“ zeptal jsem se. „Jsem větší než bohové, abych mohl mařit vůli bohů? Pak jsou bohové planá věc a hříčka v rukou lidí. Jsem člověk. I já se klaním bohům, všem bohům, věřím totiž ve všechny bohy, jak jinak by mohli být všichni bohové?“

Vyšklubla se mi, takže má hladová náruč zůstala prázdná, stáli jsme kus od sebe a naslouchali vřavě z ulice, když Ježíš s vojáky vyšli ven a vydali se na cestu. A mé srdce se trápilo tím, že tak velkolepá žena si může počínat tak bláznivě. Chtěla by zachránit Boha. Chtěla by se učinit větší než Bůh.

„Nemiluješ mě,“ řekla zvolna a zvolna jí v očích rostl slib, jímž slibovala sama sebe, příliš hluboký a obsáhlý, než aby se dal vyjádřit slovy.

„Myslím, že tě miluji víc, než abys to mohla pochopit,“ zněla má odpověď. „Jsem hrdý na to, že tě miluji, protože vím, že si zasloužím, abych tě miloval, a že si zasloužím všechnu lásku, kterou mi můžeš dát. Ale Řím je moje druhá matka, a kdybych mu byl nevěrný, sotva bys mohla být na mou lásku pyšná a vážit si jí.“

Vřava provázející Ježíše a vojáky tichla, jak se vzdalovali ulicí. A když se přestala ozývat nadobro, Miriam beze slova, aniž se na mne podívala, se otočila k odchodu.

Naposled mě zachvátil šílený hlad po ní. Přiskočil jsem k ní a zadržel ji. Chtěl jsem s ní vsednout na koně a odjet s ní a se svými muži do Sýrie, pryč z tohoto prokletého šíleného města. Bránila se. Drtil jsem ji v náručí. Uhodila mě do obličeje, ale já jsem ji držel a tiskl dál, protože její rány chutnaly sladce. A potom přestala zápasit. Zchladla a znehybněla, takže jsem poznal, že už neobjímám v náručí lásku ženy. Pro mne byla mrtva. Zvolna jsem ji pustil. Zvolna ucouvla. A jako by mě neviděla, otočila se a odcházela napříč tichou síní, ani se neohlédla, prošla mezi závěsy a zmizela.

Já, Ragnar Lodbrog, jsem se nikdy nenaučil číst ani psát. Ale za svého života jsem naslouchal skvělým řečem. Jak teď vidím, nikdy jsem se nenaučil skvělým řečem, jaké pronášeli Židé, učení, pokud šlo o jejich zákon, ani skvělým řečem, jaké pronášeli Římané, učení, pokud šlo o jejich filozofii a o filozofii Řeků. Přesto jsem však mluvil prostě a přímo, jak může mluvit muž, který žil svůj život na lodích Tostiga Lodbroga, pod střechou Brunanbuhru a po celém světě až po Jeruzalém a zase zpátky. A přímou a prostou řeč jsem pronesl k Sulpiciu Quiriniovi, když jsem odjel do Sýrie, abych mu podal zprávu o různých věcech, které se zběhly v Jeruzalémě.

Utlumený život není nic nového nejen v rostlinném světě a mezi nižšími formami živočichů, ale ani u vysoce vyvinutého složitého organismu samotných lidí. Kataleptický spánek je kataleptický spánek, ať je vyvolán jakýmkoli způsobem. Indický fakír se dovedl od nepaměti sám dobrovolně uvádět do takového stavu. Je to starý fakírský kousek, při kterém se dává pohřbít zaživa. Jiní lidé v podobném transu svedli na falešnou stopu lékaře, kteří je prohlásili za mrtvé a vydali příkaz, podle něhož byli zaživa pochováni do země.

Protože mé zážitky ve svěrací kazajce v San Quentinu pokračovaly, zabýval jsem se nemálo problémem útlumu života. Vzpomněl jsem si, že jsem četl, jak Sibiřané na dalekém severu si zvykli přečkávat dlouhé zimy podobně, jak to dělají medvědi a jiná divoká zvířata. Někteří vědci tyto lidi studovali a zjistili, že v obdobích „dlouhého spánku“ dýchání a trávení prakticky ustává a srdce bije tak slabě, že laik nedovede postřehnout jeho tep.

Při takovém spánku jsou tělesné pochody tak blízko úplnému zastavení, že spotřeba vzduchu a potravy je prakticky zanedbatelná. Na této úvaze jsem zčásti zakládal své pohrdání vůči správci Athertonovi a doktoru Jacksonovi. Proto jsem si je troufal vyzývat, aby mi dali sto dní v kazajce. A oni si netroufali moji výzvu přijmout.

Nicméně jsem se dokázal obejít bez vody a bez potravy i při svých desetidenních pobytech v kazajce. Zjistil jsem, že když mi hnusný vězeňský doktor tiskne nádobu s vodou k ústům a tím mě zavléká z hlubiny snů překračujících prostor a čas zpátky do ubohé přítomnosti, je to nesnesitelná otrava. Proto jsem doktora Jacksona upozornil nejprve na to, že se hodlám obejít bez vody, pokud budu

ve svěřací kazajce, a potom že se budu bránit každému násilí, kterým by mě chtěli donutit k pití.

Rozumí se, že jsme se trochu pohádali, ale doktor Jackson se po několika pokusech vzdal. Potom už doba, kterou zaujímal v životě Darrella Standinga pobyt ve svěřací kazajce, trvala sotva několik vteřin. Ihned, jakmile mě sešněrovali, začal jsem si způsobovat malou smrt. Dík cviku to bylo prosté a snadné. Utlumil jsem v sobě život a vědomí tak rychle, že jsem unikl vskutku strašnému utrpení, které následuje po zastavení oběhu krve. Nesmírně rychle nastala temnota. A vzápětí jsem já, Darrell Standing, znovu spatřil světlo a obličej se sklánějící se nade mnou, zatímco mě rozvazovali, a věděl jsem, že deset dní uplynulo v okamžiku.

Ach, ale ten div a nádhera deseti dnů, které jsem trávil jinde! To putování dlouhým řetězem životů! Ty dlouhé temnoty, ta rostoucí mlhavá světélka a ta chvějivá, přízračná já, která se začínala jasnit v rostoucím světle!

Hodně jsem uvažoval o vztahu těchto jiných já ke mně a o vztahu všech zážitků k novodobému učení o vývoji. Mohu vskutku říci, že mé zážitky jsou v naprostém souladu s našimi závěry, týkajícími se vývoje.

Já, jako každý člověk, jsem růst. Nezačal jsem existovat tehdy, když jsem se narodil nebo když jsem byl počat. Rostl jsem, vyvíjel jsem se nespočetné myriády tisíciletí. Všechny zážitky ze všech těch životů a z nesčetných jiných životů se spojily, aby vytvořily podstatu mé duše nebo ducha, kterým je já. Nechápete to? Jsou moje podstata. Hmota si nepamatuje, protože duch je paměť. Já jsem duch složený ze vzpomínek na má nekonečná převtělování.

Odkud se vzal ve mně, v Darrellu Standingovi, ten rudě pulsující vztek, který mi zničil život a uvrhl mě do cely odsouzců? Jistě nezačal existovat, nebyl stvořen při početí děcka, z kterého se měl stát Darrell Standing. Ten starý rudý vztek je mnohem starší než má matka, mnohem starší než nejstarší a první matka lidí. Má matka

nevytvořila při mém početí ten vášnivý nedostatek strachu, který je mi vlastní. Ani všechny matky za celou dobu vývoje lidstva nevytvářely strach nebo nebojácnost v lidech. Strach a nebojácnost, láska, nenávisť, hněv, všechny vzněty existující od pradávna, rostly, vyvíjely se a stávaly se lidskou podstatou.

Jsem celý stvořený svou minulostí, jak mi musí potvrdit každý zastánce Mendelova zákona. Všechna moje dřívější já mají ve mně svůj hlas, svou ozvěnu, své náповědi. Každý způsob jednání, žár vášně, záblesk myšlenky je odstíněn a zabarven, nekonečně jemně odstíněn a zabarven celým tím obrovským šikem jiných já, která byla přede mnou a která vešla do mne.

Podstata života je tvárná. A přitom tato podstata nikdy nezapomíná. Můžete ji hníst, jak chcete, staré vzpomínky zůstanou. Všechny druhy koní, od tunových shirských až po trpasličí shetlandské, byly vypěstovány z prvních divokých ponyů, ochočených primitivním člověkem. A přece člověk podnes pěstováním neodnaučil koně kopat. A já, který jsem složen z těchto prvních krotitelů koní, nebyl jsem pěstováním zbaven svého rudého vzteku.

Jsem muž zrozený z ženy. Mých dní je namále, ale má podstata je nezničitelná. Byl jsem žena zrozená z ženy. Byl jsem žena a rodil jsem děti. A budu se rodit znovu. Ach, nespočetněkrát se budu rodit znovu, a přece ti tupí hlupci okolo si myslí, že když mi stáhnou krk provazem, způsobí, že přestanu existovat.

Ano, budu pověšen... brzy. Ted' máme konec června. Za chvíli se mě budou snažit obalamutit. Vyvedou mě z této cely do koupelny; vězni jsou zvyklí koupat se týdně. Ale nebudu přiveden zpátky do této cely. Budu rovnou oblečen do nových šatů a odveden do cely smrti. Tam ke mně postaví stráž smrti. Ve dne v noci, ať budu spát či bdít, budu střežen. Nebude mi dovoleno schovat hlavu pod příkrývku z obavy, že bych mohl předejít stát a udusit se sám.

Neustále na mne bude zářit jasné světlo. A pak, až mě hodně utýrají, vyvedou mě jednoho rána v košili bez límce a pustí mě do

propadliště. Ach, vím to. Provaz, kterým to provedou, je dobře vytažen. Folsomský kat ho už mnoho měsíců napíná těžkými závažími, aby mu odňal všechnu pružnost.

Ano, spadnu hluboko. Mají důmyslné výpočetní tabulky, podobné úrokovým tabulkám, které udávají délku provazu v poměru k váze oběti. Jsem teď tak vychrtlý, že mě budou muset nechat padnout hodně hluboko, aby mi zlámali vaz. A potom diváci smeknou klobouky, a až se budu houpat, lékaři mi budou tisknout ucho na prsa a počítat slábnoucí úderý mého srdce, a konečně řeknou, že jsem mrtev.

Je to směšné. Je to směšná drzost od těch lidských červů, kteří si myslí, že mě mohou zabít. Nemohu zemřít. Jsem nesmrtelný, jako jsou nesmrtelní oni; rozdíl je však v tom, že já to vím, a oni to nevědí.

Ech, kdysi jsem byl katem nebo spíš popravčím. Pamatuji se na to dobře! Používal jsem meče, nikoli provazu. Meč, to je přece jen statečnější způsob, i když všechny způsoby jsou stejně neúčinné. Věřu, jako kdyby se duch dal propíchnout kusem oceli nebo zardousit provazem!

19

Po Oppenheimerovi a Morrellovi, kteří se mnou plesnivěli v letech temnoty, jsem byl považován za nejnebezpečnějšího vězně v San Quentinu. Kromě toho jsem byl považován za nejotrlejšího – dokonce za otrlejšího než Oppenheimer nebo Morrell. Otrlostí myslím samozřejmě schopnost snášet muka. Jakkoli strašné byly pokusy zlomit je na těle i na duchu, strašnější bylo, když se pokoušeli zlomit mne. A já jsem to vydržel. Athertonovo ultimátum znělo: dynamit, nebo funus. A nakonec nebylo ani jedno, ani druhé. Já jsem nemohl ukázat dynamit a správce Atherton nemohl uspořádat funus.

Nebylo to tím, že mé tělo hodně sneslo, nýbrž tím, že hodně snesl můj duch. A bylo to tím, že v mých dřívějších životech byl můj duch zpracován na ocelovou tvrdost zážitky tvrdými jako ocel. Jeden z těchto zážitků mě dlouho trápil jako noční můra. Neměl začátek ani konec. Pokaždé jsem se octl na skalnatém ostrůvku bičovaném příbojem, tak nízkém, že za bouře se slaná vodní tříšť přelévala přes jeho nejvyšší bod. Silně tam pršelo. Žil jsem v doupěti a velice jsem trpěl, protože jsem byl bez ohně a živil jsem se jen syrovým masem.

Trpěl jsem stále. Byl to střední úsek nějakého zážitku, ke kterému jsem nemohl najít žádný klíč. A protože při nástupu malé smrti nebylo v mé moci určovat směr mých cest, často jsem musel zjišťovat, že procházím znovu tím zvlášť ošklivým zážitkem. Mé jediné šťastné okamžiky nastaly, když vysvitlo slunce, tehdy jsem se slunil na skalách a zbavoval se mrazení v těle, kterým jsem trpěl takřka věčně.

Jedinou zábavu mi poskytovalo veslo a velký zavírací nůž. Nad veslem jsem strávil hodně času, vyrýval jsem do něho drobná písmenka a za každý uplynulý týden jeden vroubek. Těch vroubků

bylo mnoho. Brousil jsem nůž na plochém kousku skály a žádný holič neopatroval svou nejmilejší břitvu starostlivěji než já svůj nůž. A žádný lakomec si nikdy necenil svůj poklad tak jako já svůj nůž. Byl drahocenný jako můj život. Vlastně to byl můj život.

Díků mnohonásobnému opakování se mi podařilo vynést ze svěrací kazajky nápis vyrytý na vesle. Zprvu jsem si z něho přinesl jen málo. Později už to bylo snazší, protože jsem mohl sestavovat jednotlivé jeho kousky dohromady. A konečně jsem ho měl celý. Zde je:

Tímto se oznamuje osobě, do jejíž rukou by se mohlo dostat toto veslo, že Daniel Foss, narozený v Elktonu v Marylandu, jednom ze Spojených států amerických, který vyplul z přístavu Filadelfie roku 1809 na palubě brigy Negociator, směřující k Přátelským ostrovům, a byl v únoru následujícího roku vyvržen na tento pustý ostrov, kde si zbudoval chatrč a kde žil řadu let, živě se tulením masem, byl posledním žijícím členem posádky řečené brigy, která najela na ledovec a potopila se dne 25. listopadu 1809.

Tak to tam stálo zcela jasně. Tak jsem se o sobě dost dověděl. Jednu nejasnost se mi však nepodařilo rozluštit. Ležel ten ostrov na dalekém jihu Tichého, nebo Atlantského oceánu? Nevím toho dost o cestách, kterými plují plachetnice, abych mohl s jistotou říci, zda by briga *Negociator* měla plout k Přátelským ostrovům kolem mysu Hornova nebo kolem mysu Dobré naděje. Abych se přiznal k vlastní nevědlosti, musím říci, že teprve až mě převezli do Folsomu, dověděl jsem se, v kterém oceáně vlastně Přátelské ostrovy leží. Vrah, Japonec, o kterém jsem se už zmínil, býval lodníkem a opravoval plachty na lodích Artura Sewalla a řekl mi, že pravděpodobná dráha plavby by vedla kolem mysu Dobré naděje. Je-li tomu tak, pak by se podle data vyplutí z Filadelfie a data ztroskotání dalo snadno určit, který to byl oceán. Bohužel, jako datum vyplutí je uveden jen

rok 1809. Ke ztroskotání mohlo dojít v jednom oceáně stejně jako ve druhém.

Jen jednou mi bylo v transu napovězeno něco o období, které předcházelo mému pobytu na ostrově. Začalo to v okamžiku, kdy briga najela na ledovec, a budu o tom vyprávět jen proto, abych vylíčil své podivné chladnokrevné a rozvážné jednání. Toto jednání mi tenkrát umožnilo, abych nakonec přežil pohromu jako jediný z celé lodní posádky.

Probudil jsem se na své pryčně na vyvýšené přídi strašlivým nárazem. Totéž se dalo vlastně říci i o ostatních šesti mužích, kteří měli službu a spali pode mnou. Procitnutí a skok z pryčny na podlahu se odehrály současně. Věděli jsme, co se stalo. Ostatní na nic nečekali a vyběhli na palubu jen částečně oblečení. Já jsem však předvídal, s čím můžeme počítat, a počkal jsem. Věděl jsem, že pokud vůbec vyvážneme, pak jediné na našem velkém člunu. V tak ledovém moři by nikdo plavat nemohl. A nikdo by nemohl zůstat naživu v tenkém obleku v otevřeném člunu. Věděl jsem také, jak dlouho asi potrvá, než se člun spustí na vodu.

A tak ve svitu divoce se kývajících lodních lucerny, za vřavy na palubě a za křiku: „Potápí se!“ jsem začal prohrabávat svou lodní truhlici a hledat vhodné oblečení. Prohledal jsem i truhlice svých druhů, protože jsem si řekl, že jich beztak už nikdy nepoužiji. Jednal jsem v chvatu, ale duchapřítomně, a vzal jsem si na sebe jen nejteplejší a nejtlustší kusy oděvu. Oblékl jsem si čtyři nejlepší vlněné košile, jakými se mohla lodní příď pochlubit, troje kalhoty a tři páry tlustých vlněných ponožek. Když jsem si je navlékl, měl jsem tak velkou nohu, že jsem si nemohl nazout své vlastní dobré boty. Místo nich jsem si obul nové boty Mikuláše Wiltona, které byly větší, a dokonce ještě tlustší než moje. Přes svůj kabát jsem si navlékl ještě dvouřadový kabát Jeremiáše Nalora a přes oba dva kabát Richarda Seta ze silné plachtoviny, který, jak jsem si vzpomněl, si zcela nedávno čerstvě napustil olejem.

Dva páry tlustých palcových rukavic, teplý šál Johna Roberta, který mu upletla matka, a bobří čapka Josefa Dawese přes mou vlastní, obě s klapkami na uši a na krk, doplnily mou výstroj. Křik, že se briga potápí, se zdvojnásobil, já však strávil ještě další minutu tím, že jsem si nacpal do kapes všechen tabák, kterého jsem se mohl zmocnit. Pak jsem vylezl na palubu a nebyl jsem tam ani o vteřinu dřív, než to bylo nutné.

Měsíc, který se prodral cárem mraku, mi předvedl pustý a divoký výjev. Všude strhané lanoví a všude led. Plachty, lana a ráhna, servané z hlavního stěžně, který dosud stál, byly samý ledový rampouch a já jsem pojednou téměř pocítil úlevu nad tím, že už nikdy nebudu muset tahat a napínat zmrzlá lana a kladivem otloukat led, aby zmrzlá lana mohla běhat v zamrzlých kladkách. Vítr, který dul jako poloviční vichřice, byl ostrý a řezavý, což bylo známkou, že nablízku jsou ledovce, a na mohutné vlny v měsíčním světle byl krutý pohled.

Velký člun se spouštěl podél levého boku lodi a já jsem viděl, jak muži na zledovatělé palubě zápolí se sudy, v kterých jsme měli zásoby, a jak nechávají jídlo jídlem a pospíchají, aby se dostali odtud. Kapitán Nicholl se s nimi marně potýkal. Vlna, která se přivalila z návětrné strany, to všechno vyřídila, smetla je v celých chumáčích přes zábradlí. Dostal jsem se až těsně ke kapitánovi, chytil jsem se ho a křikl mu do ucha, že když nastoupí do člunu a nedovolí mužům odrazit od lodi, postarám se o zásoby.

Bylo mi však dopřáno málo času. Sotva se mi podařilo s pomocí druhého důstojníka spustit půl tuctu sudů a soudků, všichni v člunu začali křičet, že už odrážejí od lodi. A měli proč. Z návětrné strany se k nám hnal ledovec tyčící se do výšky jako věž, zatímco na závětrném boku byl zcela blízko druhý ledovec, ke kterému jsme byli unášeni my.

Árón Northrup byl rychlejší a skočil. Já jsem chvilku otálel, dokonce ještě i tehdy, když člun odrážel, ale chtěl jsem si vybrat místo

uprostřed, kde byli muži stěsnáni nejhustěji a kde by jejich těla ztlumila můj pád. Nehodlal jsem nastoupit takovou nebezpečnou plavbu v člunu se zlomenou končetinou. Pak jsem si rychle proklesl cestu na zád' mezi plachetní lana, aby muži u vesel měli víc místa. Rozumí se, že jsem měl i jiné pádné důvody. Mezi plachetními lany je to pohodlnější než na úzké přídi. A konečně, v různých nesnázích, a ty za takových okolností musely v příštích dnech dojísta přijít, je lepší být poblíž zádi.

Mezi plachetními lany na zádi byli první důstojník Walter Drake, lékař Arnold Bentham, Áron Northrup a kapitán Nicholl, který kormidloval. Lékař se skláněl nad Northrupem, který ležel na dně člunu a sténal. Jeho špatně vypočítaný skok nedopadl tak šťastně jako můj, zlomil si nohu v kyčli.

Lékař měl však málo času, protože jsme veslovali na rozbouřeném moři přímo mezi dvěma ledovci, ženoucími se sobě vstříc. Mikuláš Wilton u zadního vesla neměl dost místa, proto jsem raději odtáhl sudy a klekl si proti němu, takže jsem se mohl opírat do vesla zároveň s ním. Viděl jsem, jak se u předního vesla lopotí John Roberts. Artur Haskins a plavčík Benny Hardwater ho tahali za ramena zpět a přidávali tak svou sílu k jeho. Vskutku, všichni pomáhali tak dychtivě, že ne jeden tu stál v cestě a překážel veslařům v pohybu.

Byl to únik o vlas, ale dostali jsme se na širé moře asi sto yardů, takže jsem se mohl ohlédnout a spatřit předčasný zánik *Negociatoru*. Byl sevřen jako do kleští a rozdrcen mezi ledy jako zralá švestka mezi dětským palcem a ukazováčkem. V řevu větru a v hukotu vln jsme neslyšeli nic, ačkoli praskot silných žeber a palubních trámů by byl musel za tiché noci probudit celou vesnici.

Boky brigy se tiše a lehce smáčkly k sobě, paluba se vzdula, rozdrcené pozůstatky se sesuly a zmizely a tam, kde byly před chvílí, se skřípavě srážely oba ledovce. Pocítil jsem lítost nad zkázou toho útočiště před živly, ale zároveň jsem se velice zaradoval při pomýšlení, jak je mi dobře ve čtyřech košilích a třech kabátech.

A přece to byla, jak se ukázalo, krutá noc i pro mne. Byl jsem ze všech ve člunu oblečen nejtepleji. Nedělal jsem si příliš velké starosti o to, co musí zkusit druzí. Z obavy, že bychom se mohli ve tmě setkat s dalšími ledovci, vybrali jsme vodu z člunu a udržovali jej přídí k otevřenému moři. A já jsem si neustále třel nos hned jednou a hned zase druhou rukavicí, aby mi neomrzl. A také jsem se v živých vzpomínkách na kruh naší rodiny v Elktonu modlil k Bohu.

Ráno jsme spočítali, jak jsme na tom. Především všichni, až na dva nebo tři, utrpěli omrzliny. Áróň Northrup, který se se zlomenou nohou nemohl hýbat, byl na tom velmi zle. Lékař byl přesvědčený, že mu omrzly obě nohy zcela beznadějně.

Člun ležel hluboko a ztěžka ve vodě, protože byl obtížený celým osazenstvem lodi v počtu jedenadvaceti lidí. Z toho dva byli mladí hoši. Bennymu Hardwaterovi bylo sotva třináct a Lishovi Dickerymu, jehož rodiče v Elktonu byli takřka naši sousedé, právě minulo šestnáct. Naše zásoby se skládaly ze tří centů hovězího a dvou centů vepřového masa. Půl tuctu bochníků chleba se slanou střídkou, které s sebou vzal kuchař, nic neznamenalo. A pak tu byly tři menší sudy s vodou a soudek piva.

Kapitán Nicholl se upřímně přiznal, že v této nezmapované části oceánu neví o žádné zemi, která by byla nablízku. Jediné, co se dalo dělat, bylo plout za mírnějším počasím, což jsme také učinili. Vytáhli jsme na stožár malou plachtu a kormidlem řídili loď kolmo k ostrému větru, na severovýchod.

Otázka jídla, to byly jednoduché počty. S Áróňem Northrupem jsme nepočítali, protože jsme věděli, že dlouho nevydrží. Při libře na den bychom se svými pěti sty librami vystačili pětadvacet dní, při půl libře padesát dní. Vyhrálo to tedy půl libry. Děлил jsem a vydával maso pod kapitánovým dohledem a bůhví že jsem to prováděl docela dobře, i když někteří muži zpočátku reptali. Občas jsem také spravedlivě rozdíl mezi muže žvýkáci tabák, který jsem měl

uskladněný ve svých mnoha kapsách, a toho jsem mohl jen litovat, zvláště když jsem věděl, že přichází nazmar, dostane-li jej ten nebo onen muž, o kterém jsem si byl jist, že nezůstane naživu už ani den, v nejlepším případě dva či tři dny.

V otevřeném člunu totiž začali lidé brzy umírat. Ti první nezemřeli hladem, ale vražednou zimou a drsným počasím. Věděl jsem, že to přežijí jen nejotužilejší a ti, kteří budou mít nejvíc štěstí. Otužilý jsem byl od přírody a štěstí jsem měl, protože jsem byl teple oblečený a nezlomil jsem si nohu jako Áron Northrup. Ale stejně měl tolik síly, že ačkoliv těžce omrzl první, umíral několik dní. První zemřel Vance Hathaway. Našli jsme ho jednou za svítání skrčeného na přídi a zmrzlého na kost. Po něm odešel Lish Dickery. Benny Hardwater vydržel deset nebo dvanáct dní.

Mráz v člunu byl tak krutý, že voda a pivo nám zmrzly, a měl jsem těžký úkol oddělovat spravedlivé porce, které jsem odsekával Northrupovým zavíracím nožem. Tyto kousky ledu jsme si dávali do úst a cucali je, až se rozplynuly. Za sněhových vánic jsme měli sněhu, kolik nám bylo libo. Ale jedno ani druhé nám neprospívalo, dostávali jsme z toho horečnaté záněty v ústech, takže jsme měli sliznice neustále suché a jako v plameni. A žízeň, takto vyvolaná, se nedala ničím uhasit. Rozpouštět si v ústech další led nebo sníh znamenalo jen si zánět zhoršovat. Myslím, že toto bylo víc než co jiného příčinou smrti Lishe Dickeryho. Pozbyl smyslů a před smrtí zuřil plných čtyřiaadvacet hodin. Když umíral, blábolil, že chce vodu, a přece nezemřel na nedostatek vody. Odolával jsem pokušení dát si led do úst, jak jsem mohl, spokojil jsem se s kusem tabáku v ústech a snášel jsem to poměrně dobře.

Mrtvým jsme svlékali všechen oděv. Nazí přišli na svět a nazí odcházeli přes bok člunu, dolů do temného, mrazivého oceánu. O šaty se metal los. To nařídil kapitán Nicholl, aby se předešlo hádkám.

Na nějaké citové hlouposti nebyla vhodná doba. Nebyl mezi námi ani jediný, kdo by nepocítil tajné uspokojení, kdykoli někdo

umřel. Při losování míval největší štěstí Izrael Stickney, takže když nakonec umřel, byla to pravá pokladnice šatstva. Těm, kteří zůstali ještě naživu, získal další prodloužení lhůty.

Unikali jsme dál před ostrými západními větry k severovýchodu, ale zdálo se, že teplejší počasí hledáme marně. Neustále nám na dno člunu přimrzala vodní tříšť a já jsem stále ještě sekal Northrupovým nožem pivo a pitnou vodu. Svůj vlastní nůž jsem si šetřil. Byl z dobré ocele, měl pevné ostří a silnou čepel a já o něj nechtěl přijít.

Když jsme naházeli přes palubu polovinu osazenstva, měl člun značně menší ponor a jeho řízení v náporech větru už nebylo tak choulostivé. Kromě toho v něm bylo víc místa, takže se člověk mohl pohodlně natáhnout.

Neustálým důvodem k reptání bylo jídlo. Když jsme si o něm pohovořili – kapitán, první důstojník, lékař a já –, rozhodli jsme se nezvyšovat denní příděl půl libry masa. Šest lodníků, jejichž mluvčím se stal Tobiáš Snow, tvrdilo, že když polovina z nás zemřela, znamená to, že můžeme dávky zdvojnásobit, a že by se tedy měl denní příděl zvýšit na celou libru. Proti tomu jsme my na zádi namítali, že když se spokojíme s půllibrovým přídělem, prodloužíme si tím svou naději na přežití na dvojnásobek.

Je pravda, že osm uncí soleného masa nestačilo, abychom se udrželi při životě a mohli vzdorovat kruté zimě. Byli jsme hodně zesláblí a naše slabost působila, že jsme snadno promrzli. Nosy a tváře nám celé zčernaly omrzlinami. Nemohli jsme se zahřát, přestože jsme měli dvakrát tolik šatstva jako zpočátku.

Pět neděl po zániku *Negociatoru* dostoupil spor o jídlo vrcholu. Zrovna jsem spal – bylo to v noci – když kapitán Nicholl přistihl Juda Hetchkinse, jak krade ze sudu vepřové maso. Ostatních pět mužů svým jednáním dokázalo, že ho k tomu navedli. Sotva byl Jud Hetchkins dopaden, vrhlo se jich všech šest na nás s noži v ruce. Byl to boj vedený zblízka a ostře v kalném svitu hvězd a měli jsme štěstí,

že se člun nepřevrhl. Musel jsem být vděčný za to, že mám na sobě tolik košil a kabátů, které mi slouží jako krunýř. Bodnutí nožem mi nemohlo přes tak tlustou vrstvu látky způsobit větší zranění, přestože jsem byl asi na tuctu míst poškrábaný do krve.

Ostatní byli chráněni podobně jako já a boj by byl skončil pouhou tahanicí. Ale první důstojník Walter Dakon, obrovský silák, přišel na nápad celou věc skoncovat – hodit vzbouřence přes palubu. Přidali jsme se k němu, kapitán Nicholl, lékař a já, a rázem bylo pět z těch šesti ve vodě a přidržovali se okraje paluby. Kapitán Nicholl a lékař se uprostřed člunu zabývali šestým, Jeremiášem Nalorem, a právě ho házeli přes palubu, zatímco první důstojník tloukl stoličkou po prstech ty, kteří se drželi okraje člunu. Já jsem v té chvíli neměl co dělat, a tak jsem mohl pozorovat, jak tragicky skončil první důstojník. Když zvedal stoličku, aby jí uhodil Setha Richardse přes prsty, Seth Richards se ponořil hlouběji do vody, potom se vymrštil oběma rukama napřed, napolo vskočil do člunu, sevřel prvního důstojníka do náruče, a jak padal zpátky z paluby, strhl ho s sebou. Bezpochyby už nevolnil stisk svých paží a oba utonuli společně.

Tak jsme zůstali z celého osazenstva lodi naživu jen tři: kapitán Nicholl, Arnold Bentham (lodní lékař) a já. Sedm jich zmizelo v okamženi, následkem pokusu Juda Hetchkinse ukrást trochu zásob. A já jsem si říkal, že je škoda, že tam v moři přišlo nazmar tolik dobrého, teplého šatstva. Nebyl mezi námi ani jeden, který by nebyl vděčně přijal nějaký kus oděvu navíc.

Kapitán Nicholl a lékař byli dobří a poctiví lidé. Dost často, když dva z nás spali, ten, který byl vzhůru a řídil člun, byl by si mohl ukrást maso. To se však nikdy nestalo. Důvěřovali jsme si navzájem plně a byli bychom raději zemřeli, než bychom zklamali tuto vzájemnou důvěru.

Spokojovali jsme se i nadále s půl librou masa na osobu denně a využívali každého příznivého vánku, abychom se dostali dál k se-

veru. Avšak teprve čtrnáctého ledna, sedm neděl po ztroskotání, jsme dorazili do teplejšího pásma. Ani tam nebylo opravdové teplo, ale aspoň tam nebyla tak krutá zima.

Tam nás čerstvý západní vítr opustil a my jsme se mnoho dní pohupovali a kolébali v bezvětří. Většinou bylo klidno nebo vál lehký protivítr, ačkoliv někdy trval nápor větru vanoucího většinou přímo proti nám i pár hodin. Byli jsme tak zesláblí, že bylo vyloučeno, abychom mohli s tak velkým člunem veslovat. Mohli jsme jen šetřit zásoby jídla a čekat, až nám Bůh ukáže přívětivější tvář. Všichni tři jsme byli věrní křesťané a každý den před rozdělením jídla jsme se modlili. Ano, a kromě toho se každý z nás často a dlouho modlíval sám.

Koncem ledna nám začaly zásoby jídla docházet. Vepřové maso bylo to tam a prázdného sudu jsme používali k chytání a uchovávání dešťové vody. Hovězího nám zbývalo několik málo liber. A za celých těch devět týdnů v otevřeném člunu jsme neviděli na obzoru jedinou plachtu a nezahledli žádný břeh. Kapitán Nicholl se upřímně přiznal, že po třiašedesáti dnech přibližného odhadování dráhy, kterou jsme urazili, neví, kde jsme.

Dvacátého února jsme pojedli poslední sousto. Vynechám raději podrobnosti o tom, co se událo v příštích osmi dnech. Zmíním se jen o příhodách, které pomohou ukázat, jací lidé byli mí společníci. Hladověli jsme tak dlouho, že jsme neměli žádné zásoby sil, z kterých bychom mohli čerpat, když nám došlo jídlo, a sláblí jsme dál velmi rychle.

Čtyřicátého února jsme rozvážně hovořili o svém postavení. Byli jsme tři muži silného ducha, plní života a odolnosti a nechtělo se nám zemřít. Nikdo z nás by se nebyl chtěl dobrovolně obětovat pro záchranu dvou ostatních. Dohodli jsme se však na třech věcech: musíme mít co jíst, musíme rozhodnout losováním, losovat budeme nazítří ráno, bude-li bezvětří.

Příští den ráno vál vítr, nepříliš silný, ale dostatečný, takže jsme dokázali urazit hlemýždí rychlostí dva uzly severním směrem. Ráno dne šestadvacátého a sedmadvacátého nás uvítalo podobným vánkem. Byli jsme strašně slabí, ale vytrvali jsme při svém rozhodnutí a plavili se dál.

Avšak osmadvacátého ráno jsme věděli, že nadešel čas. Člun se smutně kolébal na pustém, bezvětrném moři a nehybná zatažená obloha neslibovala ani sebemenší váněk. Uřízl jsem ze svého kabátu tři kousky látky, všechny stejně veliké. Do jednoho z nich byl zabalen kousek hnědé niti. Kdo jej vytáhne, prohrává. Pak jsem dal tři zmuchlané kousky látky do svého klobouku a přikryl ho kapitánovým kloboukem.

Všechno bylo připraveno, ale ještě jsme chvíli otáleli a každý se tiše a dlouze modlil, neboť jsme věděli, že ponecháváme rozhodnutí Bohu. Věděl jsem, že sám jsem čestný a mravný, ale stejně jsem byl přesvědčen o čestnosti a mravní hodnotě svých společníků, takže jsem si nedovedl vysvětlit, jak může Bůh rozhodnout v tak vyvážené a choulostivé věci.

Kapitán, jak to bylo jeho právem i povinností, táhl první. Když už měl ruku v klobouku, chvíli váhal se zavřenýma očima a rty se mu pohybovaly poslední modlitbou. Vytáhl si hadřík bez hnědé niti. To bylo v pořádku, jak jsem si musel přiznat, bylo to správné rozhodnutí, protože jsem o kapitánovi Nichollovi věděl, že je poctivý, přímý a bohabojný.

Zbyli jsme lékař a já. Znamenalo to buď jeden, nebo druhý a podle hodnosti byla řada na něm. Znovu jsme se pomodlili. A já jsem se při modlitbě prodíral pozpátku svým životem a narychlo sestavoval účet svých ctností a nectností.

Držel jsem na kolenou svůj klobouk přikrytý kapitánovým kloboukem. Lékař do něho vložil ruku a chvíli v něm tápal, zatímco já jsem se v duchu ptal, dá-li se jediná hnědá nitka rozeznat hmatem od chuchvalce látky.

Konečně vytáhl ruku. Hnědá nitka byla v jeho kousku látky. Okamžitě jsem měl pocit hluboké pokory a vděčnosti za požehnání boží, kterého se mi takto dostalo, a rozhodl jsem se, že budu všechna boží přikázání zachovávat ještě poctivěji než dosud. V příštím okamžiku jsem se nemohl ubránit pocitu, že lékař a kapitán jsou spolu svázáni těsnějšími pouty svého postavení a vzájemných styků než se mnou a že jsou do jisté míry zklamáni tím, jak to dopadlo. A tuto myšlenku provázelo přesvědčení, že jsou to tak opravdoví muži, že výsledek nebude nijak v rozporu s dohodnutým plánem.

Nemýlil jsem se. Lékař si obnažil předloktí, vytáhl nůž a chystal se proříznout si hlavní tepnu. Nejprve však promluvil několik slov.

„Narodil jsem se v Norfolku ve Virginii,“ řekl, „kde, jak doufám, žije teď má žena s třemi dětmi. Jediná laskavost, o kterou vás žádám, je, abyste, zalíbí-li se Bohu vysvobodit některého z vás z tohoto postavení a budete-li mít to štěstí, že se ještě někdy dostanete do své rodné země, seznámili mou nešťastnou rodinu s mým žalostným osudem.“

Potom si od nás zdvořile vyžádal pár minut, aby mohl uspořádat své záležitosti s Bohem. Kapitán Nicholl ani já jsme nebyli s to pronést jediné slovo, ale se slzami v očích jsme přikývli na souhlas.

Není pochyby, že Arnold Bentham byl z nás tří nejvyrovnanější. Mě přepadla strašná úzkost a věřím, že kapitán Nicholl trpěl podobně. Ale co měl člověk dělat? Bylo to tak správné a rozhodl o tom Bůh.

Když však Arnold Bentham dokončil poslední přípravy a chystal se k činu, nemohl jsem se už déle ovládat a vykřikl jsem: „Zadržte! My, kteří jsme tolik vytrpěli, jistě dokážeme vytrpět ještě o něco málo víc. Teď je dopoledne. Počkejme do soumraku. Potom, neudá-li se do té doby nic, co by mohlo změnit náš strašný osud, učiňte, Arrolde Benthame, to, na čem jsme se dohodli.“

Podíval se na kapitána Nicholla, souhlasí-li s mým návrhem, a kapitán Nicholl nemohl než přikývnout. Nemohl ze sebe vypravit

slovo, ale v jeho zvlhlých a mrazivých modrých očích byl celý poklad souhlasu, který jsem si nemohl vyložit mylně.

Nepovažoval jsem, nemohl jsem považovat za zločin, že kapitán Nicholl a já bychom měli těžít ze smrti Arnolda Benthama, protože o tom bylo rozhodnuto spravedlivým losem. Nemohl jsem uvěřit, že láska k životu, která nás ovládala, nám mohl vstípnit do hrudi někdo jiný než Bůh. Byla to vůle boží a my, jeho ubohá stvoření, jsme mohli jen uposlechnout a vyplnit jeho vůli. A přece, Bůh byl laskavý. Ve své nekonečné laskavosti nás ušetřil tak strašlivého, i když oprávněného činu.

Neuplynulo ještě ani čtvrt hodiny, když nám tváře ztuhly závanem západního větru, který v sobě měl příchuť mrazu a vlhkosti. Za dalších pět minut nás hnala vzdutá plachta a Arnold Bentham byl u kormidla.

„Šetřte si tu trošku sil, které ještě máte,“ řekl. „Nechte mne sportřebovat tu trošku sil, která mi ještě zbývá, abych tím zvýšil vaši naději, že to přežijete.“

A tak řídil člun v sílcím větru, zatímco kapitán Nicholl a já jsme leželi nataženi na dně člunu a vysílení jsme snili sny o věcech života, které nám byly drahé a byly daleko na druhém konci světa, a lovili jsme jejich vidiny.

Vanoucí vítr neustále sílil a brzy začal dout prudkým nápořem. Chuchvalce mraků, které se hnaly oblohou, nám věstily bouři. K polednímu Arnold Bentham při kormidlování omdlel, a dříve než se mohl člun vnořit do vzdutých vln, které se už blížily, kapitán Nicholl a já jsme už byli u kormidla a uchopili je čtyřma slabýma rukama. Dohodli jsme se spolu a tak jako kapitán Nicholl z titulu svého postavení táhl první los, nastoupil nyní první směnu při řízení člunu. Pak jsme se střídali všichni tři po patnácti minutách. Byli jsme velmi slabí a nebyli bychom vydrželi delší směnu.

Odpoledne se začalo moře nebezpečně vzdouvat. Kdybychom nebyli v tak zoufalém postavení, byli bychom raději zarazili člun po

větru a nechali jej volně plout s přídí připoutanou k plovoucí kotvě, která by se narychlo pořídila ze stěžně a z plachty. Kdybychom vjeli přídí do vysokých, převalujících se vln, obrátil by se člun vzhůru nohama.

To odpoledne nás Arnold Bentham co chvíli prosil, kvůli nám, abychom si pořídili plovoucí kotvu. Věděl, že plujeme dál jen proto, že doufáme, že nebude muset dojít k tomu, o čem rozhodl los. Byl to šlechetný muž. Stejně šlechetný byl i kapitán Nicholl, jehož ledové oči se zaostřily ve dva ocelové hroty. A jak bych mohl být ve společnosti takových mužů méně šlechetný? V tom odpoledni plném nebezpečí jsem znovu a znovu děkoval Bohu za to, že jsem ty dva muže směl poznat. V nich sídlil Bůh a spravedlnost a bez ohledu na to, jaký mne stihne žalostný osud, mohl jsem se cítit odměněn tím, že mám takovou společnost. Stejně jako jim ani mně se nechtělo umřít, ale nebál jsem se smrti. Ukvapené a předčasné pochybnosti, které jsem měl o těchto dvou mužích, se dávno rozptýlily. Byla to tvrdá škola a tvrdí muži, ale byli to vzácní lidé.

Uviděl jsem to první. Arnold Bentham, smířený se svou smrtí, a kapitán Nicholl, také připravený na smrt, se váleli jako bezvládné mrtvolky na dně člunu a já jsem právě řídil, když jsem to spatřil. Člun zpěněný a zvedaný do výšky rychlostí, s jakou se do jeho plachty opíral vítr, se právě vyhoupl na hřeben vlny, když jsem blízko před sebou uviděl skalnatý ostrůvek bičovaný mořem. Nebyl ani půl míle daleko. Vykřikl jsem, takže druzí dva se zvedli na kolena, potáceli se hledající oporu, vyhlíželi a pak upřeně hleděli na to, co jsem spatřil já.

„Rovnou k němu, Danieli,“ zamumlal kapitán Nicholl rozkaz. „Může tam být nějaký záliv. Já věřím, že tam je. To je naše jediná naděje.“

Když jsme se octli před tím strašným pobřežím na závětrné straně, které nemělo jediný záliv, promluvil znovu.

„Rovnou k němu, Danieli. Zamíříme-li na širé moře, nebudeme mít dost sil, abychom se probili proti větru a vlnám.“

Měl pravdu. Poslechl jsem. Vytáhl hodinky a podíval se na ně a já jsem se zeptal, kolik je hodin. Bylo pět. Podal ruku Arnoldu Benthamovi, který ji uchopil a slabě jí potřásl, a oba hleděli na mne a na očích jim bylo vidět, že by chtěli stisknout ruku i mně. Věděl jsem, že je to sbohem, neboť jakou naději mohli mít tak slabí tvorové jako my, že se dostanou přes ty skály, bičované příbojem, na vyšší skaliska za nimi?

Dvacet stop od břehu se mi člun vymkl z rukou. Rázem se převrhl a já jsem se dusil slanou vodou. Svě dva druhy jsem už nikdy nespatriil. Naštěstí mě nesla nad vodou rukojeť kormidla, které jsem se stále ještě pevně držel, a neobyčejně šťastnou náhodou mě náraz vlny vyhodil v pravý okamžik na pravé místo, daleko na mírný svah jediné šikmé skály na celém tom strašném pobřeží. Neublížil jsem si. Ani jsem se neodřel. Slabostí se mi točila hlava, ale podařilo se mi doplazít a doškrábat se o kus dál, z dosahu zpěněných vln, které by mě mohly strhnout s sebou.

Vstal jsem, věděl jsem, že jsem zachráněný, děkoval jsem Bohu a vstoje se potácel. Člun už byl rozdrčený na tisíc kousků. A dovedl jsem si představit, jak hrozným způsobem byla drcena těla kapitána Nicholla a Arnolda Benthama, přestože jsem je neviděl. Na pokraji pěny jsem zahlédl veslo a s jistým nebezpečím jsem je vylovil. Potom jsem padl na kolena a věděl jsem, že omdlévám. A přece, ještě než jsem pozbyl vědomí, vlekl jsem se dál vzhůru mezi krutými, zraňujícími skalami, abych konečně omdlel mimo dosah mořských vln.

Té noci jsem byl sám blízko smrti, většinou jsem ležel strnule a jen občas si uvědomoval nesmírný chlad a mokro, které jsem musel snášet. Ráno mi přineslo úžas a hrůzu. Ani jediná rostlina, ani stéblo trávy nerostly na té ubohé skalní výspě, čnící ze dna oceánu. Nebylo tu nic víc než hromada kamení, široká čtvrt míle a půl míle dlouhá. Nemohl jsem objevit nic, čím bych uspokojil tužby vyčerpaného těla. Spalovala mě žízeň, ale nebylo tu čerstvé vody.

Marně jsem prohledával každou dutinu a důlek ve skalách. Vodní tříšť hnaná vichřicí tak obalila každou částičku ostrova, že každá prohlubenina byla plná vody stejně slané jako moře.

Z člunu nezbylo nic, ani tříška, která by dosvědčila, že nějaký člun existoval. Měl jsem jen svůj oděv, pořádný nůž a jediné veslo, které jsem zachránil. Vichřice polevila a já jsem celý ten den marně hledal vodu, klopytal jsem a padal a plazil se, až jsem si ruce a kolena rozedřel do krve.

Tu noc jsem byl blíže smrti než kdykoli jindy a ukryl jsem se před větrem za skálu. Hustý liják mě ničil. Svlékal jsem kabáty a prostíral je, aby nasákly deštěm, ale když jsem si vodu z nich vyždímal do úst, byl jsem zklamán, protože látka byla prosycena skrz naskrz mořskou solí, do které jsem byl ponořen. Ležel jsem na zádech s otevřenými ústy, abych zachytil pár kapek, které mi padnou přímo do nich. Byla to krutě dráždivá muka, ale udržel jsem si vlhkou sliznici v ústech a zachránil jsem se před zešlením.

Příští den mi bylo velmi zle. Přestože jsem takovou dobu nejedl, začal jsem se nadouvat do příšerné tloušťky – nohy, ruce, celé tělo. Seběmenším tlakem jsem mohl zabořit prsty do kůže na palec hluboko a důlky po nich dlouho zůstávaly. Snažil jsem se však ze všech sil zůstat naživu. Pečlivě jsem rukama vybral slanou vodu z každé prohlubeniny v naději, že příští lijáky ji naplní vodou, kterou bych mohl pít.

Můj smutný úděl a vzpomínka na moje milované v Elktonu mě uváděly do melancholického stavu a často jsem ztrácel vědomí na celé hodiny. To bylo milosrdné, zastíralo to bolesti, které by mě byly jinak zabily.

V noci mě probudil prudký liják a já jsem se plazil od jedné prohlubeniny k druhé a chlemtal dešťovou vodu nebo jsem ji olizoval ze skály. Byla poloslaná, ale dala se pít. To mě zachránilo, protože k ránu jsem se probudil a zjistil, že jsem celý zpocený a že mě hořečnaté blouznění úplně přešlo.

Potom vysvitlo slunce, poprvé za tu dobu, co jsem byl na ostrově, a já jsem rozprostřel většinu svého šatstva na skály, aby uschlo. Vody jsem se napil opatrně, ale dost na uhašení žízně, a vypočítal si, že budu-li s ní rozumně hospodařit, vydrží mi deset dní. S tímto obrovským pokladem poslané vody jsem se cítil jako úžasný boháč. A žádný kupec, kterému se vrátily všechny lodi z úspěšných cest, který má skladiště plná až po střechu a nedobytné pokladny přecpány penězi, nemohl by se cítit tak bohatý jako já, když jsem objevil mezi skalami už několik dní mrtvé tělo tuleně, vyvržené na břeh. Však jsem také nezapomněl na kolenou poděkovat Bohu za ten projev jeho neselhávající dobrotivosti. Bylo mi to jasné: Bůh nemá v úmyslu nechat mě zemřít. Od prvního okamžiku se mnou měl jiné záměry.

Znal jsem pochybný stav svého žaludku a jedl jsem střídavě, věděl jsem totiž, že má vrozená nenasytnost by mě dojistu zabila, kdybych se jí poddal. Nikdy neprošlo mými rty sladší sousto a přiznávám se otevřeně, že při pohledu na zahnívající mršinu jsem znovu a znovu plakal radostí.

A zase se mi srdce rozbušilo nadějí. Pečlivě jsem si uschoval zbytky té mršiny. Pečlivě jsem přikryl své skalní nádrže plochými kameny, aby mi sluneční paprsky vzácnou tekutinu nevysušily a na ochranu před větrem, který by mohl v noci začít dout a nenadále zvednout vodní tříšť. Nasbíral jsem si také drobné kousky mořských řas a usušil je na slunci, abych je mohl nastlat mezi své ubohé tělo a tvrdou skálu, na níž jsem ležel. Šaty jsem měl suché – poprvé po několika dnech –, takže jsem usnul tvrdým spánkem z vyčerpání, spánkem, který navrácí zdraví.

Když jsem procitl do nového dne, byl jsem jiný člověk. Slunce nevstítlo, to mě však neskličovalo a brzy jsem zjistil, že zatímco jsem spal, Bůh na mne nezapomínal a seslal mi další skvělé požehnání. Rád jsem si mnul oči a díval se znovu, protože kam jsem dohlédl, byly skály, omývané oceánem, plné tuleňů. Byly jich tisíce a další tisíce jich

laškovaly ve vodě a z hrdel se jim ozývaly nesmírné, ohlušující zvuky. Sotva jsem je spatřil, věděl jsem, že přede mnou leží maso, které si mohu vzít, dostatek masa pro posádky několika desítek lodí.

Ihned jsem popadl veslo – kromě něho nebyl na ostrově jediný kousek dřeva – a opatrně se blížil k těm nesmírným zásobám potravy. Brzy jsem usoudil, že tito mořští tvorové nejsou zvyklí na člověka. Když jsem se k nim blížil, nejevili žádné známky strachu, a já jsem zjistil, že uhodit některého z nich veslem do hlavy je hračka.

A když jsem tak zabil třetího a čtvrtého, zmocnilo se mě pojednou zvláštní šílenství. Vskutku, ztratil jsem všechny úsudek a zabíjel a zabíjel a pokračoval v zabíjení. Dvě hodiny jsem bil veslem bez přestání, až bych se byl sám zhroutil. Nevím, kolika vražd bych se byl ještě dopustil, ale po dvou hodinách se všichni tuleni, kteří byli ještě naživu, jako na povel vrhli do vody a rychle zmizeli.

Zjistil jsem, že počet zabitých tuleňů přesahuje dvě stovky, a byl jsem otřesen a zděšen vražedným šílenstvím, které se mě zmocnilo. Dopustil jsem se v něm svévolného plýtvání, a když jsem se náležitě posilnil chutnou a zdravou potravou, začal jsem to napravovat, jak se dalo. Avšak dřív, než jsem se pustil do obrovského díla, vzdal jsem díky Bytosti, která mě tak zázračně zachovala při životě. Poté jsem se lopotil až do setmění a ještě za tmy, stahoval jsem tuleně z kůže, krájel maso na proužky a kladl je na vrcholky skal, aby se usušilo na slunci. Na návětrné straně ostrova jsem ve skalních štěrbinách a puklinách našel trochu usazené soli. Vetřel jsem ji do masa jako konzervační prostředek.

Dřel jsem se tak čtyři dni a nakonec jsem pocítil šílenou hrdost před Bohem, protože ze zásob masa nepřišel ani drobet nazmar. Vytrvalá práce prospěla mému tělu a to rychle sílilo díky vydatné stravě, které jsem si dopřával dosyta. A další důkaz milosti boží: za celých osm let, která jsem strávil na pustém ostrůvku, nezažil jsem tak dlouhé období jasného a trvale slunečného počasí jako bezprostředně poté, co jsem pozabíjel tuleně.

Uplynuly měsíce, než tuleni navštívili ostrůvek znovu. Zatím jsem však ani trochu nelenil. Zbudoval jsem si z kamení chýši a vedle ní zásobárnu na solené maso. Chýši jsem pokryl množstvím tuleních koží, takže dost dobře odolávala dešti. A když déšť bil do střechy, nepřestával jsem se divit, že trosečníka chrání před nepohodou kůže, za které se na londýnském trhu kožešin platí celé jmění.

Brzy jsem si uvědomil, jak je důležité nějakým způsobem počítat čas; pochopil jsem, že jinak bych brzy nevěděl, který den týdne je, nedokázal bych rozeznat jeden den od druhého a nevěděl bych, který je den Páně.

Svědomitě jsem si vyvolával v paměti, jak v člunu zaznamenával uplynulý čas kapitán Nicholl, a abych měl jistotu bez nejmenšího stínu pochybnosti, znovu a znovu jsem probíral historii dní a nocí strávených na ostrově. Potom jsem si pořídil kalendář ze sedmi kamenů před chýší. Na jednom místě na vesle jsem vyrýval za každý týden vroubek a na jiném místě si značil měsíce a přitom jsem opravdu velmi pečlivě počítal dni, o které měsíc přesahoval čtyři týdny.

Tak jsem mohl náležitě světit neděle. Jako jediný způsob bohoslužby, který jsem si mohl zavést, vyryl jsem si do vesla krátkou nábožnou píseň vhodnou k mému postavení a tu jsem nikdy v neděli nezapomněl přezpívat. Bůh na mne ve svém nekonečném milosrdenství nezapomínal a také já jsem za těch osm let v každé vhodné chvíli pamatoval na Boha.

Bylo úžasné, kolik jsem za takových okolností musel vynaložit práce, abych mohl uspokojit prosté potřeby jídla a přístřeší. První rok jsem opravdu málokdy zahálel. Chýše, přestože to bylo pouhé doupě z kamení, mě stála šest týdnů času. Zdoluhavé nasolování a nekonečné oškrabování tuleních koží, aby byly měkké a poddajné a dal se z nich vyrobit oděv, zabíralo měsíce a měsíce, všechny mé volné chvíle.

Pak tu byla otázka zásobování vodou. Při silné vichřici mi poletující vodní tříšť osolila dešťovou vodu, kterou jsem si nashromáždil,

takže občas jsem býval k své žalosti nucen přečkat to do té doby, než přišly nové deště bez silného větru. Věděl jsem, že častá kapka hlodá kámen, vybral jsem si tedy velký balvan, pěkný, hutného složení, a začal jej vyhlubovat menšími kameny. Za pět měsíců nejtěžší dřiny se mi tak podařilo vyrobit nádobu, která mohla podle mého odhadu pojmout půldruhého galonu. Později jsem si podobným způsobem vyrobil čtyřgalonovou nádobu. Trvalo mi to devět týdnů. Čas od času jsem si vyráběl i jiné, menší. Jedna, do které by se bylo vešlo osm galonů, mi pukla, když jsem na ní měl odpracováno sedm týdnů.

Teprve čtvrtý rok na ostrově, když už jsem se smířil s možností, že tam budu muset žít až do konce svého života, vytvořil jsem své mistrovské dílo. Trvalo mi osm měsíců, ale bylo pevné a vešlo se do něho přes třicet galonů. Z kamenných nádob jsem měl velikou radost, dokonce takovou, že jsem občas zapomínal na pokoru a byl na ně nezřízeně pyšný. Vskutku, připadaly mi vkusnější než kterékoli královně nejdrahocennější kusy nábytku. Vyrobil jsem si také malou kamennou nádobku o obsahu nanejvýš dvou pint a v té jsem přenášel vodu z míst, kde jsem ji chytal do velkých nádrží. Když řeknu, že tato dvoupintová nádobka vážila ke třiceti librám, čtenář jistě uzná, že už pouhé shromažďování vody nebyla práce nijak lehká.

Tak jsem si ve svém osamoceném postavení vybudoval tolik pohodlí, kolik jsem mohl. Zřídil jsem si útulné a bezpečné přístřeší, a co se týkalo potravy, měl jsem neustále po ruce zásoby na šest měsíců, konzervované solí a sušením. Chápal jsem, že nikdy nemohu být dost vděčný za tyto věci, tak důležité pro zachování života, o kterých by člověk mohl sotva předpokládat, že je získá na opuštěném ostrově.

Přestože mi nebylo dopřáno, abych se těšil ze společnosti nějakého lidského tvora nebo aspoň psa či kočky, smířoval jsem se se svým osudem ochotněji, než by to byly podle všeho dokázaly tisíce

jiných. Na zoufalém místě, kam mě osud postavil, považoval jsem se za mnohem šťastnějšího než mnoho lidí, kteří jsou za ohavné zločiny odsouzeni, aby živořili uzavřeni o samotě, přičemž je neustále hryže svědomí jako rzivá sněť.

Ať byly mé vyhlídky sebechmurnější, neztrácel jsem naději, že Prozřetelnost, která mě vyvrhla na tyto holé skály právě v okamžiku, kdy mě hrozil rozleptat hlad a kdy mě mohl snadno pohltit chřtán moře, pošle mi nakonec záchránce.

I když jsem byl zbaven společnosti lidských bytostí a příjemných stránek života, mohl jsem uvažovat o tom, že i to mé ztracené postavení má přece jen nějaké výhody. Mohl jsem se klidně považovat za majitele celého, byť i jen malého ostrova. Bylo pravděpodobné, že se nikdy neobjeví nikdo, kdo by mi upíral toto mé právo, leda snad oboživelní obyvatelé oceánu. Protože ostrov byl takřka nepřístupný, můj noční odpočinek nerušily žádné obavy před lidojedy nebo dravou zvěří. Znovu a znovu jsem na kolenou děkoval Bohu za tato rozmanitá a četná dobrodiní.

Jenže člověk je divný a nevypočitatelný tvor. Já, který jsem nežádal od boží milosti nic víc než zahrávající maso k jídlu a dostatek nepřilíh slané vody, jakmile mi byl seslán nadbytek soleného masa a pitné vody, začal jsem být se svým údělem nespokojený. Začal jsem toužit po ohni a po chuti vařeného masa. A neustále jsem se přistihoval, jak prahnu po chutných lahůdkách, jaké patřily ke každodenní stravě u rodinného stolu v Elktonu. Ať jsem se přemáhal sebevíc, má představivost pokaždé obešla mou vůli a pustila se na cestu snění o dobrotách, které jsem jídal, a o dobrotách, které budu jíst, jestli budu kdy vysvobozen ze své samoty.

Myslím, že ve mně byl kus Adama, dědičné zatížení po praotci, který se první vzepřel příkazům božím. Člověk je velice divný tvor, věčně nenasytý, věčně nespokojený, věčně nesmířený s Bohem i sám se sebou, jeho dni jsou plné neklidu a marného úsilí, jeho noci překypují planými sny, rozumnými a pochybenými tužbami. Mne

velice trápil hlad po tabáku. Spánek pro mne býval často utrpením, protože má žádostivost se volně rozbíhala a tisíckrát se mi zdálo, že mám ve svém majetku celé sudy, ba skladiště a lodní náklady tabáku a že mi patří celé tabákové plantáže.

Mstil jsem se však sám sobě. Neustále jsem se modlil k Bohu, aby mi dal pokorné srdce, a trýznil jsem své tělo prací bez oddechu. Když jsem nedokázal zušlechtit své myšlenky, rozhodl jsem se zušlechtit aspoň svůj pustý ostrov. Čtyři měsíce jsem se lopotil se stavbou kamenné zdi, dlouhé i s příčnými stěnami třicet stop a dvanáct stop vysoké. Byla to ochrana chýše v období prudkých vichřic, kdy celý ostrov byl jako nepatrná třtina v propasti uragánu. Ani jsem si neuvědomoval, kolik času jsem na to vyplýtvál. Pak jsem si ležel v pohodlí a klidu, zatímco ovzduší nad mou hlavou bylo jediný proud vody hnané vichřicí.

V třetím roce jsem si začal stavět kamenný sloup. Byla to spíš čtyřboká pyramida, u základny širší a stoupající nepřiliš strmě k vrcholu. Musel jsem stavět tímto způsobem, protože na celém ostrově nebylo žádné náčiní ani dříví, abych si mohl zbudovat lešení. Pyramidu jsem dostavěl teprve na samém konci pátého roku. Stála na nejvyšším bodě ostrova. Když teď řeknu, že nejvyšší bod ostrova byl pouhých čtyřicet stop nad mořem a že vrcholek mé pyramidy čněl čtyřicet stop nad tímto nejvyšším bodem, pochopíte, že jsem bez použití jakéhokoliv náčiní výšku ostrova zdvojnásobil. Někteří nepřemýšlející lidé by mohli tvrdit, že jsem porušil boží plán utváření světa. Domnívám se, že ne. Což jsem nebyl i já součástí božího plánu stejně jako ta hromada skal uprostřed oceánu? Nebyly součástí božího plánu mé paže, záda, která jsem ohýbal a napřimoval, ruce, které dovedly uchopit a držet? Hodně jsem o tom uvažoval. Víím, že jsem měl pravdu.

V šestém roce jsem základnu své pyramidy rozšířil, takže o osmáct měsíců poté byl vrchol mého pomníku padesát stop nad nejvyšším bodem ostrova. Nebyla to žádná babylónská věž. Sloužila

dvojímu účelu. Byla to rozhledna, z které jsem mohl pátrat po lodích na oceánu, a zároveň zvyšovala pravděpodobnost, že lhostejně bloudící oko nějakého plavce zahlédne můj ostrov. A udržovalo to mé tělo i mysl při zdraví. Satanovi se nabízelo na ostrově málo příležitostí, protože mé ruce nikdy nezahálely. Jen ve snách mě mučil, hlavně vidinami různých jídel a představou, že holduji škodlivé bylině zvané tabák.

Osmnáctého dne měsíce června, v šestém roce mého pobytu na ostrově, jsem zahlédl plachtu. Plula však po větru v příliš velké vzdálenosti, než aby mě mohla objevit. Už pouhým svým zjevem mi ta plachta poskytla nejhlubší zadostiučinění a ani jsem se necítil příliš zklamán. Přesvědčila mě o něčem, o čem jsem do jisté míry pochyboval, totiž o tom, že plavci přece jen do těchto moří někdy zajíždějí.

Kromě jiného jsem zbudoval v místech, kde tuleni vylézali z vody, dlouhé pásy kamenných zdí sbíhajících se do slepé uličky, kde jsem mohl pohodlně zabíjet tuleně, kteří do ní vlezli, aniž poplaším jejich druhy a aniž některému raněnému nebo poplašenému tuleni dovolím uniknout a rozšířit nakažlivý poplach. Jen této práci jsem věnoval sedm měsíců času.

Jak čas plynul, smiřoval jsem se čím dál víc se svým osudem, a ďábel nepřicházel už tak často mučit Adama v mém nitru nezřízenými vidinami tabáku a lahodných jídel. Jedl jsem dál tulení maso a říkal si, že je dobré, pil jsem dál sladkou dešťovou vodu, které jsem měl spoustu, a děkoval Bohu. A vím, že Bůh mi naslouchal, protože za celou tu dobu, co jsem žil na ostrově, jsem nepoznal jediný okamžik, kdy by mi bylo zle, až na dva případy, oba zaviněné mou nenasytností, jak ještě povím později.

V pátém roce, dříve než jsem se přesvědčil, že občas přece jen nějaký lodní kýl zbrzdí toto moře, začal jsem do svého vesla vyrývat podrobné záznamy pozoruhodnějších příběhů, které mě potkaly od té doby, co jsem opustil pokojné břehy Ameriky. Vypisoval jsem je

co nejsrozumitelněji, písmeny co nejmenšími. Šest a někdy dokonce jen pět písmen mi často dalo práci celý den, tak jsem byl pečlivý.

A pro případ, že by mi krutý osud neposkytl vytouženou příležitost a já bych se nemohl vrátit k přátelům a k rodině do Elktonu, vyryl jsem nebo spíš vypíchal na široký konec vesla příběh svého zlého osudu, jak jsem jej citoval na počátku tohoto vyprávění.

Nešetřil jsem námahou, abych uchránil veslo, které mi v zoufalém postavení prokázalo takovou službu a na němž byl nyní vyryt zápis o mém osudu a o osudu mých druhů z lodi. Nevystavoval jsem je už nebezpečí a netloukl jím tuleně po hlavách. Místo toho jsem se ozbrojil kamenným kyjem, asi tři stopy dlouhým a příslušně silným, na jehož opracování jsem potřeboval celý měsíc. Abych uchránil veslo před nepohodou (neboť za mírného vánku jsem ho používal jako stožáru na vrcholu své pyramidy a vztyčoval naň vlajku vyrobenou z jedné mé drahocenné košile), pořídil jsem si na ně pouzdro z dobře prosolených tuleních kůží.

V měsíci březnu šestého roku své osamělosti jsem zažil jednu z nejstrašnějších bouří, jaké snad byl kdy člověk svědkem. Začala asi v devět hodin večer, kdy se přihnaly černé mraky se silícím jihozápadním větrem, který se kolem jedenácté změnil v uragán doprovázený neutuchajícím hromobitím a nejjasnějšími blesky, jaké jsem kdy viděl. Nebyl jsem bez obav o bezpečnost ostrova. Voda zasahovala každý jeho kousíček kromě vrcholku pyramidy. Nápor větru a vodní tříště mi málem vytloukly život z těla a udušily mě. Stačil jsem si jen uvědomit, že můj život byl ušetřen díky tomu, že jsem byl tak pilný a stavbou pyramidy zdvojnásobil výšku ostrova.

Zato ráno jsem měl důvod k vděčnosti. Všechna nashromážděná voda dostala slanou příchuť až na vodu v největší nádobě, která byla ukryta na závětrné straně pyramidy. Věděl jsem, že budu-li pečlivě šetřit, vystačí mi pitná voda do příštího deště, i kdyby se sebevíc opozdil. Chýši mi voda strhla úplně a z velké zásoby tule-

ního masa zbylo trochu ubohé kaše. Přece jsem však byl příjemně překvapen, když jsem zjistil, že skály jsou bohatě posety rybami, které se podobaly parmicím nejvíc ze všech, jež jsem zde spatřil. Nasbíral jsem jich ne méně než tisíc dvě stě devatenáct, rozřezal je po délce a usušil na slunci jako tresky. Tato vítaná změna jídelního lístku nezůstala bez následků. Prohřešil jsem se nenasytností a celou příští noc jsem neměl daleko k prahu smrti.

V sedmém roce mého pobytu na ostrově, zase v měsíci březnu, se přihnala podobná, velmi prudká bouře. K svému úžasu jsem po ní našel obrovskou mrtvou velrybu, zcela čerstvou, kterou vlny vyhodily do výšky a na suchou zem. Představte si mou vděčnost, když jsem hluboko ve vnitřnostech velryby našel zaseknutou harpunu obvyklého tvaru s několika uzly nového provazu, na kterém byla uvázána.

Tak znovu ožily mé naděje, že se mi nakonec naskytne příležitost k úniku z pustého ostrova. Nebylo pochyby, že do těchto moří zajíždějí lovci velryb a že budu dřív nebo později zachráněn, když si zachovám pevnou víru a naději. Sedm let jsem se živil tulením masem, takže při pohledu na obrovské množství tak rozmanité a šťavnaté potravy jsem podlehl své slabosti a najedl se tak, že jsem zase málem umřel. A přece to byla koneckonců jen pouhá nevolnost stejně jako v případě s rybami, protože žaludek, který se naučil živit se ničím jiným než tulením masem, nebyl na takovou stravu zvyklý.

Z této jediné velryby jsem si uložil zásoby na celý rok. Na slunci jsem si také ve skalních prohlubeninách vyčistil dost oleje, který byl po přidání soli vítanou věcí, protože jsem si do něho mohl při obědě namáčet proužky tuliního masa. Byl bych si mohl dokonce vyrobit z drahocenných cárů svých košil i knot, a kdybych použil harpunu jako ocílky a kamene jako křesadla, mohl bych mít v noci světlo. Bylo to však zbytečné a brzy jsem tento nápad pustil z hlavy. Když se snesla boží noc, nepotřeboval jsem žádné světlo, protože jsem se naučil spát od západu do východu slunce v zimě stejně jako v létě.

Já, Darrell Standing, si nemohu odpustit, abych nevpadl do tohoto vyprávění o jednom ze svých dřívějších životů a nepronesl jeden vlastní závěr. Protože lidská osobnost je růst, součet všech dřívějších životů dohromady, jak mohl vrchní dozorce Atherton zlomit mého ducha mučením v cele? Jsem život, který přetrval, stavba vybudovaná za minulé věky – jaká to byla minulost! Co pro mne znamenalo deset dní a deset nocí ve svěrací kazajce? Pro mne, který jsem býval Daniel Foss a osm let se učil trpělivosti ve škole na skalách v dalekém jižním oceáně?

Ke konci osmého roku na ostrově, v měsíci září, když jsem si právě načrtával nejtěžší plány na zvýšení pyramidy na šedesát stop nad nejvyšší bod ostrova, probudil jsem se jednoho rána a zíral na loď se staženými horními plachtami a téměř na doslech. Aby mě mohli objevit, mával jsem veslem ve vzduchu, skákal ze skály na skálu a prováděl všechny možné nápadné pohyby, až jsem uviděl lodní důstojníky na zádi, jak mě pozorují kukátky. Odpověděli mi tím, že začali ukazovat k nejzazšímu západnímu výběžku ostrova, kam jsem se ihned rozběhl a kde jsem objevil jejich člun s posádkou šesti mužů. Jak jsem se později dověděl, má pyramida upoutala pozornost lodi, která změnila kurs plavby, aby si prohlédla z větší blízkosti podivnou stavbu, vyšší než sám ostrov, na němž byla zbudována.

Ukázalo se však, že příboj je příliš silný a nedovoluje člunu přistát u mých nehostinných břehů. Po různých neúspěšných pokusech mi dali znamením najevo, že se musí vrátit na loď. Představte si mé zoufalství, když mi bylo takto znemožněno dostat se z pustého ostrova. Uchopil jsem veslo (které jsem se už dávno předtím rozhodl věnovat Filadelfskému muzeu, zůstanu-li vůbec naživu), a vrhl jsem se s ním po hlavě do zpěněného příboje. Měl jsem tolik štěstí a obratnosti, že se mi podařilo doplatit k člunu.

Nemohu si odpustit, abych zde nevypověděl jednu zvláštní příhodu. Loď byla zatím zahrnuta větrem tak daleko, že nám trvalo

celou hodinu, než jsme se dostali na palubu. Mezitím jsem podlehl svým sklonům, osm let potlačovaným, a poprosil druhého důstojníka, který seděl u kormidla, o kousek žvýkacího tabáku. Dostal jsem jej a druhý důstojník mi nabídl i svou dýmku, nacpanou nejlepším viržinským tabákem. Neuplynulo ještě ani deset minut, když jsem byl stížen prudkou nevolností. Důvod byl jasný. Můj organismus byl úplně očištěn od tabáku a teď jsem byl stížen otravou, jaká stihne každého chlapce, který si poprvé zakouří. Zase jsem měl proč děkovat Bohu a od onoho dne až do své smrti jsem už nikdy neužíval té škodlivé byliny ani po ní netoužil.

Já, Darrell Standing, musím nyní doplnit podivuhodné podrobnosti onoho života, který jsem prožíval znovu, když jsem ležel v bezvědomí ve svěrací kazajce ve věznici v San Quentinu. Často jsem se v duchu ptal, jestli dostal Daniel Foss svému rozhodnutí a uložil veslo s vyrytými nápisy do Filadelfského muzea.

Pro osamoceného vězně je těžko navázat spojení s vnějším světem. Jednomu dozorci a jednomu vězni, který byl v samovazbě jen nakrátko, jsem svěřil dopis s dotazem, kterému se museli naučit nazpaměť, adresovaný správci muzea. Přestože se mi tito lidé zavázali slavnostním slibem, oba zklamali. Mohl jsem dát takový dopis odeslat teprve poté, co byl Ed Morrell zvláštním řízením osudu propuštěn ze samovazby a stal se hlavním důvěrníkem celé věznice. Uvedu nyní odpověď, kterou mi poslal správce Filadelfského muzea a kterou mi do vězení propašoval Ed Morrell:

Je pravda, že je zde takové veslo, jaké jste popsali. Může o něm však vědět jen málo lidí, protože není vystaveno v místnostech, které jsou veřejně přístupny. Vlastně jsem o jeho existenci nevěděl ani já sám, ačkoliv zastávám toto místo už osmnáct let.

Když jsem však nahlédl do našich starých zápisů, zjistil jsem, že toto veslo daroval muzeu jistý Daniel Foss z Elktonu ve státě

Maryland roku 1821. Veslo jsme našli teprve po dlouhém hledání v nepoužívaném podkrovním skladišti různého harampádí. Vroubky a nápisy jsou na vesle vyryty přesně tak, jak jste je popsal.

Máme ve sbírkách i knížečku, která byla věnována muzeu současně, napsanou týmž Danielem Fossem a vydanou nakladatelstvím N. Coverly ml. v Bostonu roku 1834. Knížka popisuje osm let trosečnickova života na pustém ostrově a je zřejmé, že námořník ve stáří a v nouzi rozprodával tuto knížečku lidumilům.

Rád bych zjistil, jak jste se dověděl o onom vesle, o jehož existenci jsme nevěděli ani my v muzeu. Mám pravdu, když předpokládám, že jste se o něm dočetl v nějakém deníku, který Daniel Foss vydal později? Budu Vám vděčen za každou zprávu v této věci a dávám veslo i knížku ihned vystavit znovu.

V dokonalé úctě

Hosea Salsburty¹

1 Po popravě profesora Darrella Standinga, když se nám dostal do rukou rukopis jeho paměti, dopsali jsme panu Hoseovi Salsburtymu, správci Filadelfského muzea, který nám v odpovědi potvrdil, že veslo i knížka existují. *Vydavatel.*

Přišel čas, kdy jsem donutil správce Athertona k bezpodmínečné kapitulaci a dokázal, že jeho ultimátum „dynamit, nebo funus“ jsou prázdná slova. Vzdal se mne jako člověka, kterého nemůže svěrací kazajka zabít. Stávalo se, že mu lidé umírali po několika hodinách ve svěrací kazajce. Stávalo se mu, že umírali po několika dnech ve svěrací kazajce, i když pokaždé byli rozšněrováni a převezeni do nemocnice, než vydechli naposled... a správce dostal od lékaře úmrtní list, v němž byl jako příčina smrti uveden zápal plic, Brigh-tova nemoc nebo choroba srdečních chlopní.

Mne však nemohl správce Atherton nikdy zabít. Nikdy nenastala naléhavá nutnost převézt mou ztýranou a hynoucí tělesnou schránku do nemocnice. Přece však řeknu, že správce Atherton dělal, co mohl, a že se odvážil nejhoršího. Stalo se, že mi dal dvojitou svěrací kazajku. Je to příběh tak bohatý, že ho musím povědět.

Stalo se, že jedny noviny v San Francisku (které jako každé noviny a každý obchodní podnik hledaly trh, aby na něm něco vyzískaly) se snažily vzbudit v radikálních vrstvách dělnické třídy zájem o vězeňskou reformu. Výsledkem toho bylo, že oportunističtí politikové v Sacramentu ustavili senátní komisi pro vyšetření poměrů ve státních věznicích; odborově organizované dělnictvo mělo totiž v té době značnou politickou váhu.

Tato senátní komise *vyšetřovala* (promiňte mi výsměch tištěný kurzívou) poměry v San Quentinu. Nebylo vzornější věznice. Dovedli to vězňové sami. A nelze jim to zazlívát. Zažili podobná vyšetřování už v minulosti. Věděli, po které straně mají krajíc namazaný máslem. Věděli, že je po jejich svědecké výpovědi rychle rozbolí všechny boky a žebra, když budou vypovídat proti správě věznice. Ach, věř mi, čtenáři, je to prastará historie. Byla stará už

ve starém Babylóně před mnoha tisíci lety, jak se pamatuji z těch starých časů, kdy jsem plesnivěl ve vězení, zatímco palácové intriky otráasaly dvorem.

Jak jsem už řekl, každý vězeň dosvědčil humánnost správce Athertona. Svědecké výpovědi o laskavosti vrchního dozorce, o chutné a rozmanité stravě a její přípravě, o šlechetnosti dozorců a vůbec o slušném a pohodlném prostředí věznice byly dokonce tak dojemné, že opoziční listy v San Francisku strhly rozhorlený pokřik a žádaly přísnější správu věznic, jinak by do nich byli lákáni počestní, ale líní občané a usilovali by o to, aby byli zapsáni do seznamu jejich hostů.

Senátní komise vpadla dokonce i do samovazby, kde jsme my tři měli málo co ztratit a získat jsme nemohli vůbec nic. Jake Oppenheimer naplival jejím členům do obličeje a řekl, aby šli všichni dohromady k čertu. Ed Morrell jim řekl, co je věznice za ohavný hampejz, vmetl správci urážku do očí, a komise doporučila, aby mu bylo dáno okusit nemoderního a zastaralého trestu, kterého museli dřívější správci používat z donucení, když měli zvládnout takové nepoddajné povahy, jako je Ed Morrell.

Já jsem si dal pozor, abych správce neurážel. Vypovídal jsem mazaně a jako vědec jsem začal drobnostmi, rozvíjel jsem svou výpověď s velkým uměním, krok za krokem, po malých krůčcích, lákal jsem své senátní posluchače, aby ochotně a dychtivě naslouchali dalším mým vývodům, a celé to předivo myšlenek jsem měl utkáno tak, že v něm nebyl jediný přirozený záchytný bod, kde by se dala ukončit věta nebo kam by se dala vložit otázka... a tak, takovým způsobem jsem se zhostil své výpovědi.

Bohužel, z toho, co jsem napovídal, nedostalo se za zdi věznice ani slůvko. Senátní komise krásně obílila správce Athertona i celý San Quentin. Sanfranciské noviny, které toto tažení zahájily, ujistily své dělnické čtenáře, že San Quentin je bělejší než sníh a že, po pravdě řečeno, svěřací kazajka sice dosud zůstává uznávaným záko-

nitým způsobem trestu pro vzpurné vězně, že však v současné době za správy nynějšího humánního a vnitřně spravedlivého správce se svěřací kazajky nepoužívá nikdy a za žádných okolností.

A zatímco ubozí napalení dělníci četli a věřili, zatímco senátní komise hodovala a pila se správcem na útraty státu a poplatníků, Ed Morrell, Jake Oppenheimer a já jsme leželi ve svěřacích kazajkách, jenže sešňorování o něco pevněji a pomstychtivěji, než jak jsme bývali předtím.

„Je to k smíchu,“ vyťukal mi Ed Morrell na zed' okrajem podešve svého střevíce.

„Mělo by mě to znepokojovat,“ ozval se Jake.

A já, já jsem také vyťukával na zed' svůj hořký hněv a smích, vzpomínal jsem si na věznicu ve starém Babylóně, usmíval jsem se sám pro sebe širokým kosmickým smíchem a dával se unášet dál a dál do širého prostoru pomalé smrti, která ze mne činila dědice všech věků a jezdcu v plné zbroji, který si osedlal čas.

Ano, milý bratře z vnějšího světa, zatímco z tiskařských lisů se lila samá běloba, zatímco vznešení senátoři hodovali a pili, my tři živé mrtvoly, společně zaživa pohřbení, jsme se potili bolestí v mukách a v plachtovině.

Po večeři přišel sám správce Atherton, rozehřátý vínem, podívat se, jak nám to prospívá. Mne našli jako obvykle v chorobném spánku.

Poprvé musel být narychlo přivolán doktor Jackson. Byl jsem přiveden temnotou zpátky k vědomí kousavým pachem čpavku v chřípí. Usmál jsem se do obličejů, které se nade mnou skláněly.

„Simuluje,“ zachrochtal správce a já jsem podle jeho rudých tváří a neohebného jazyka poznal, že pil.

Olízl jsem si rty na znamení, že chci vodu, chtěl jsem totiž promluvit.

„Jste osel,“ podařilo se mi konečně říci chladně a zřetelně. „Jste osel, zbabělec, pes, ubohá věc, tak mizerná, že by na váš obličej bylo škoda

sliny. V tom se k vám Jake Oppenheimer chová příliš velkoryse. Co se mne týká, říkám vám beze studu, že jediný důvod, proč po vás neplívám, je, že se nemohu tak snižovat a tak málo si vážit svých slin.“

„Teď mi došla trpělivost!“ vyštěkl na mne. „Zabiju tě, Standingu!“

„Vy jste pil,“ řekl jsem mu na to. „A já bych vám radil, pokud musíte už říkat takové věci, abyste se s nimi nesvěřoval tolika svým vězeňským psům. Jednoho dne to na vás píchnou a vy přijdete o místo.“

Víno mu však stouplo do hlavy a bylo jeho pánem.

„Dejte mu ještě jednu kazajku,“ poručil. „Jsi mrtvý člověk, Standingu. Ale ve svěrací kazajce neumřeš. Pohřeb ti vypravíme z nemocnice.“

Tentokrát mi přes jednu svěrací kazajku dali zezadu druhou a vpředu zašněrovali.

„Bože, bože, pane správce, to je mrazivé počasí,“ řekl jsem posměšně. „Jsou tuhé mrazy. Proto jsem vám opravdu vděčný, že mi dáváte dvě svěrací kazajky. Budu se cítit tak říkajíc příjemně.“

„Pevněji!“ pobídl Ala Hutchinse, který utahoval šňůru. „Opři se do toho smradlocha nohou. Zlámej mu žebra.“

Musím uznat, že Hutchins dělal, co mohl.

„Já tě naučím říkat o mně lži,“ rozzuřil se a červeň vína i hněvu mu zabarvila tváře ještě temněji. „Teď uvidíš, co ti to vynese. Konečně vyšlo tvoje číslo, Standingu. Tohle je tvůj konec. Slyšíš? Tohle je tvůj konec.“

„Jednu laskavost, pane správce,“ zašeptal jsem slabě. Byl to opravdu slabý šepot. Ve strašném lisu jsem totiž bezmála ztrácel vědomí. „Dejte mi trojitou svěrací kazajku.“ Zatímco se mi zdi cely houpaly a točily před očima a zatímco jsem vši svou vůlí bojoval, abych se udržel při vědomí, které ze mne vymačkávaly dvě svěrací kazajky, podařilo se mi dopovědět. „Ještě jednu... svěrací kazajku... pane správce... bude mi... mnohem... a... tepleji.“

A můj šepot umlkal, jak jsem upadal do malé smrti.

Po tomto pobytu v dvojí svěrací kazajce jsem už nikdy nebyl takový jako předtím. Podnes, bez ohledu na to, co jsem dostával jíst,

nikdy jsem neměl pořádnou výživu. Utrpěl jsem vnitřní zranění, jehož rozsah jsem se nikdy nepokoušel prozkoumat. Stará bolest v žebrech a v bříše se ozývá znovu, zatímco píši tyto řádky. Ale ubohý, poničený organismus posloužil svému účelu. Zatím mi umožňoval žít a umožní mi žít ještě o něco déle, až do dne, kdy mě vyvedou v košili bez límečku a vytáhnou mi krk na dobře napjatém provaze.

Avšak dvojitá svěrací kazajka byla poslední kapka. A ta zlomila správce Athertona. Podlehl názornému důkazu o tom, že mě nelze zabít. Jednou jsem mu řekl:

„Jediný způsob, jak mě můžete dostat, pane správce, je vloudit se sem jednou v noci se sekyrou.“

Jake Oppenheimer to také jednou správci hezky pověděl; musím vám to opakovat po něm:

„Jářku, pane správce, to pro vás musí být pravé peklo, když se ráno probudíte a ležíte na polštáři sám se sebou.“

A Ed Morrell řekl správci:

„Vaše máma musela mít po čertech ráda děti, že vás vychovala.“

Když mučení ve svěrací kazajce přestalo, pociťoval jsem to opravdu jako urážku. Trpce jsem postrádal svůj svět snů. Ale ne nadlouho. Zjistil jsem, že mohu potlačit život působením své vůle, když jí mechanicky napomohu tím, že si stáhnu hrud' a břicho příkrývkou. Tak jsem si vyvolával fyziologické a psychologické stavy podobné těm, které vyvolávala svěrací kazajka. A tak jsem se mohl podle své vůle a bez někdejšího utrpení svobodně toulat časem.

Ed Morrell věřil všem mým dobrodružným příběhům, ale Jake Oppenheimer zůstal skeptický doposledka. Třetí rok svého pobytu v samovazbě jsem Oppenheimera navštívil. Nepodařilo se mi to nikdy než tehdy jedinkrát, a tehdy to bylo zcela neplánované a nečekané.

Sotva jsem upadl do bezvědomí, octl jsem se v jeho cele. Věděl jsem, že mé tělo leží ve svěrací kazajce v mé cele. Přestože jsem ho nikdy předtím neviděl, věděl jsem, že tento muž je Jake Oppenhei-

mer. Bylo teplé letní počasí a on ležel bez šatů na přikrývce. Jeho mrtvolný obličej a tělo podobající se kostře mnou otřásl. Nebyla to už ani lidská skořápka. Byla to jen lidská kostra, lidské kosti, dosud navzájem spojené, ale prakticky zbavené veškerého masa a potažené pergamenovou kůží.

Teprve když jsem byl zpátky ve své cele, mohl jsem o celé té věci uvažovat a uvědomit si, že tak jako je Jake Oppenheimer, je i Ed Morrell a jsem i já. A nedovedl jsem se ubránit pohnutí, když jsem viděl, jak nesmírný duch obývá ta naše křehká, hynoucí těla, těla tří nenapravitelných v samovazbě. Tělo je plytká, marná věc. Tráva je tělo a tělo se stává trávou, ale duch je to, co vytrvává a přežívá. Nesnáším ty, kdo uctívají tělo. Kdyby okusili samovazbu v San Quentinu, brzy by došli k náležitému oceňování a uctívání ducha.

Abych se však vrátil k svému zážitku v Oppenheimerově cele, jeho tělo bylo tělo člověka dávno mrtvého a vysušeného žárem pouště. Kůže, kterou bylo potaženo, měla barvu uschlého bláta. Zdálo se, že jediné živé jsou na něm jeho pronikavé žlutošedé oči. Ty nezůstávaly v klidu ani na chvíli. Ležel na zádech a oči mu tékaly sem a tam, sledující let několika much, které laškovaly nad ním v dusném vzduchu. Všiml jsem si také jizvy nad jeho pravým loktem a druhé jizvy na pravém kotníku.

Za chvíli zazíval, otočil se na bok a prohlížel si zanícený bolák nad pravým bokem. Začal si jej čistit a obvazovat hrubým způsobem, jakého musí obvykle používat muži v samovazbě. Poznal jsem, že je to takový bolák, jaký způsobuje svěrací kazajka. V okamžiku, kdy toto píši, mám na svém těle stovky jizev po svěrací kazajce.

Potom si Oppenheimer lehl na záda, opatrně vzal jeden ze svých horních předních zubů, špičák, mezi palec a ukazováček a uvážlivě jím pohyboval sem a tam. Znovu zazíval, roztáhl ruce, převalil se na bok a zaklepal na Eda Morrella.

Rozluštit šifrované sdělení byla pro mne samozřejmost.

„Myslel jsem, že bys mohl být vzhůru,“ vyťukal Oppenheimer na zed'. „Jakpak se daří profesorovi?“

Potom jsem matně z dálky zaslechl Morrellovo klepání, oznamující, že mě před hodinou dali do svěrací kazajky a že jsem jako obvykle ke všemu klepání hluchý.

„Je to správněj chlap,“ pokračoval Oppenheimer. „Nikdy jsem neměl k těm vzdělanejm ksichtům moc důvěry, ale jemu to vzdělání vůbec neublížilo. Je rozhodně jaksepatří. Má v sobě pořádnou kuráž, a aby na někoho něco píchnul nebo někoho podrazil, k tomu bys ho nedonutil ani za milión let.“

Ed Morrell s tím vším souhlasil a ještě k tomu něco dodal. A já musím říci přímo zde, ještě než napíši další slovo, že jsem prožil mnoho let a mnoho životů a že jsem v těchto mnoha životech zažil okamžiky hrdosti, ale že největší hrdost jsem pocítil ve chvíli, kdy o mně moji dva druhové v samovazbě pronesli toto zhodnocení. Ed Morrell a Jake Oppenheimer byli velcí duchové a nikdy za celou dobu se mi nedostalo větší cti, než když mě takto přijali do svého kamarádského svazku. Králové mě pasovali na rytíře, císaři mě povyšovali do šlechtického stavu a já jsem jako král zažil slavné chvíle. A přece nepovažuji nic z toho za tak skvělé, jako když mě pasovali na rytíře dva odsouzenci na doživotí v samovazbě, kterou svět považuje za nejhlubší dno lidské žumpy.

Později, když jsem se zotavoval právě z tohoto pobytu ve svěrací kazajce, uvedl jsem svou návštěvu v Jakeově cele na důkaz, že můj duch opustil mé tělo. Jake se tím však nedal zviklat.

„Je to hádání, které je o něco víc než hádání,“ odpověděl mi, když jsem mu postupně dopodrobna popsal všechno, co dělal v době, kdy můj duch byl v jeho cele. „Je to představitost. Sám jsi v samovazbě už bezmála tři roky, profesore, a dovedeš si dost přesně představit, co asi bude každěj chlap dělat, aby zabil čas. Neřekls mi ani jedinou věc, kterou byste ty a Ed nedělali tisíckrát, od toho, že ležíte svlečení, když je horko, až po to pozorování much, ošetřování boláků a klepání na zed'“

Morrell se mě zastal, ale bylo to marné.

„Neměj mi to za zlé, profesore,“ klepal na mne Jake. „Neříkám, že lžeš. Říkám jen, že ve svěrací kazajce začínáš snít a představovat si věci, ani o tom nevíš. Víím, že věříš tomu, co říkáš, a myslíš si, že se to opravdu stalo, ale u mne to neplatí. Představuješ si to, ale nevíš, že si to jen představuješ – je to něco, co víš pořád, jenže nevíš, že to víš, dokud se nedostaneš do toho stavu snění a závratí.“

„Počkej, Jakeu,“ zatůkal jsem na něho. „Víš přece, že jsem tě na vlastní oči nikdy neviděl. Je to tak?“

„Musím ti to věřit, profesore. Ale možná, žes mě viděl a nevěděl, že jsem to já.“

„Ale háček je v tom,“ pokračoval jsem, „že jsem tě neviděl bez šatů, a přece ti můžu říct, že máš jednu jizvu nad pravým loktem a druhou na pravém kotníku.“

„Ech, čerta,“ ozval se Jake. „To všecko najdeš v popisu mé osoby a u mého ksichtu v albu zločinců. Tohle všechno ví tisíc policejních náčelníků a detektivů.“

„Ale já jsem o tom nikdy neslyšel,“ ujistil jsem ho.

„Nevzpomínáš si, žes o tom někdy slyšel,“ opravil mě. „Ale stejně ses o tom musel někde doslechnout. Přestože jsi na to zapomněl, je tahle informace v tvém mozku zatím odložená stranou, jenže jsi zapomněl, kam sis ji uložil. Aby sis na ni vzpomněl, musíš dostat závrať.“

Zapomněls někdy, jak se jmenuje člověk, jehož jméno jsi kdysi znal stejně dobře jako jméno svého vlastního bráchy? Já ano. Byl ti to takový maličký soudce, který mě odsoudil v Oaklandu tehdy, když jsem dostal těch padesát let. A jednoho dne jsem zjistil, že jsem zapomněl, jak se jmenuje. Ležím tady celé týdny a lámu si tím hlavu. Ale to, že z bedny své paměti nemůžu vyhrabat jeho jméno, ještě neznamená, že ho tam nemám. Někam jsem ho založil, to je to celé. A na důkaz toho jednou, kdy jsem na to vůbec pomyslel, mi vyskočilo z mozku rovnou na špičku jazyka. ‚Stacy,‘ řekl jsem nahlas, ‚Joseph Stacy.‘ To bylo to jméno. Pochopils, co chci říct?

Řekls mi jen o jizvách, o kterých ví tisíce lidí. Nevím, odkud ty informace máš, myslím, že to nevíš ani ty sám. O to mi nejde. Ale víš to. Říkat mi věci, o kterých ví spousta lidí, to na mne neplatí. Musel bys toho ze sebe vysypat mnohem víc, abych spolkl i ty tvoje ostatní trháky.“

Hamiltonův zákon zdrženlivosti při hodnocení svědeckých výpovědí! Tento odsouzenec, který vyrostl ve velkoměstských doupatech, byl takový rozený vědec, že si sám vyvodil Hamiltonův zákon a stroze jej uplatňoval.

A přece – tohle je krásná příhoda – Jake Oppenheimer byl poctivý v myšlení. Když jsem té noci usínal, zavolal mě obvyklým znamením.

„Poslyš, profesore, říkal jsi, žes viděl, jak si vyviklávám zub. Tímš mě dostal. To je to jediné, o čem si nedovedu představit, jak by ses to mohl dovědět. Uvolnil se mi teprve před třemi dny a ještě jsem se o tom nezmínil živé duši.“

Pascal kdesi říká: „Uvažujeme-li o postupu lidského vývoje, mělo by filozofické myšlení pohlížet na lidstvo jako na jediného člověka, a nikoli jako na shluk jednotlivců.“

Sedím zde na chodbě vrahů ve Folsomu a v uších mi zní ospalý muší bzukot, když rozebírám tuto Pascalovu myšlenku. Je správná. Tak jako lidský zárodek opakuje v krátkém období deseti lunárních měsíců úžasně rychle v nesčetných formách a nesčetněkrát znásobených podobách celé dějiny ústrojného světa od rostliny k člověku, tak jako si chlapec za krátkou dobu dětských let zopakuje historii prvotního člověka od krutých a divokých činů, od svévolného působení bolesti nižším tvorům až po kmenové povědomí projevující se touhou žít v tlupě, tak já, Darrell Standing, jsem opakoval a znovu prožíval všechno, čím byl a co dělal primitivní člověk, a čím byl, než se z něho stal člověk rovný tobě a mně a celému našemu rodu v podmínkách civilizace dvacátého století.

Každý z nás, z lidských tvorů, žijících dnes na této planetě, v sobě vskutku nosí nepodplatitelnou historii života od samého jeho vzniku. Tato historie je vepsána do našich tkání a kostí, do našich funkcí a ústrojí, do našich mozkových buněk a do naší mysli a do fyzických i duševních potřeb a sklonů všeho druhu, které jsme zdělili po dávných předcích. Kdysi jsme se, ty a já, milý čtenáři, podobali rybám, vyplazili jsme se z moře a začali si razit cestu velkým dobrodružstvím na souši, které je nyní v plném proudu. Stále na sobě neseme znaky moře, stejně jako na sobě nosíme znaky hada z té doby, než se had stal hadem a než jsme se my stali tím, čím jsme, z doby, kdy prahad a pračlověk byli jedno. Kdysi jsme létali ve vzduchu a kdysi žili na stromech a báli se tmy. Stopy zůstávají vyryty v tobě i ve mně a zůstávají vyryty do našeho semene, které přijde po nás, aby ukončilo náš čas na zemi.

Co Pascal zahlédl v jasnozřivém vidění, to já jsem prožil. Viděl jsem sám sebe jako toho jediného člověka, na něhož Pascal pohlíží okem filozofa. Ach, mám jeden příběh, který je pro mne nejpravdivější, nejpodivuhodnější, nejskutečnější, i když pochybuji, že budu mít tolik důvtipu, abych jej dovedl vypovědět, a že ty, milý čtenáři, budeš mít tolik důvtipu, abys jej dovedl pochopit, až jej vypovím. Říkám, že jsem viděl sám sebe jako toho jediného člověka, o kterém mluví Pascal. Ležel jsem v dlouhých transech ve svěrací kazajce a viděl sám sebe jako tisíc živých lidí prožívajících tisíc životů, které samy tvoří historii člověka, šplhajícího věky vzhůru.

Ach, jaké jsou to královské vzpomínky, když začnu poletovat aeony dávno minulých věků! V jednotlivých transech ve svěrací kazajce jsem prožíval množství životů, obsažených v tisíciletých odysejích raných lidských osudů. Nebesa, než jsem patřil Aesirovi s vlasy jako len, který sídlil v Asgardu, a než jsem patřil rudovlasému Vanirovi, který žil ve Vanaheimu, vzpomínám si (a jsou to živoucí vzpomínky) na dřívější osudy z dob dávno předtím, kdy jsme se jako suché bodláčí ve větru valili k jihu před šířícími se polárními ledy.

Umíral jsem zimou a hladem, bojem a povodní. Sbíral jsem bobule na mrazivé páteři světa a vyhrabával jedlé kořínky na mokřinách a na lukách s mastnou půdou. Vyškrabával jsem podoby sobů a chlupatých mamutů do klů získaných lovem a do kamenných stěn jeskynních úkrytů, zatímco venku skučely zimní bouře. Drtil jsem morkové kosti na místech královských měst, která zašla před staletími nebo která měla být zbudována staletí po mé smrti. A zanechával jsem kosti svých dočasných tělesných schránek na dnech močálů, na ledovcovém šterku a v asfaltových jezerech.

Žil jsem v obdobích, která jsou dnes známa vědcům jako starší doba kamenná, mladší doba kamenná a doba bronzová. Pamatuji se, jak jsme se svými ochočenými vlky sháněli soby do stád a pásli je na severním pobřeží Středozemního moře, tam, kde je nyní

Francie, Itálie a Španělsko. To bylo předtím, než ledový povlak začal tát a ustupovat zpátky k pólům. Zažil jsem mnoho příchodů rovnodennosti a při mnoha jsem umíral, milý čtenáři... jenže si to nepamatuji a ty také ne.

Byl jsem kdysi Syn pluhu, Syn ryby, Syn stromu. Trvají ve mně všechna náboženství od počátku lidského náboženství. A když Dominie v neděli v kapli zde ve Folsomu uctívá Boha svým poctivým, novodobým způsobem, vím, že v něm, v Dominiem, dosud přežívá uctívání Pluhu, Ryby, Stromu – ano, i uctívání Astarty a Noci.

Byl jsem árijským pánem ve starém Egyptě, když moji vojáci vyrývali necudnosti do zdobených hrobek králů, dávno mrtvých a zapomenutých. A já, árijský pán ve starém Egyptě, jsem si sám vystavěl dvě hrobky – jednu falešnou mohutnou pyramidu, o které mohla vypovídat celá generace otroků, a druhou skromnou, střídmou, tajnou, vytesanou do skály v pouštním údolí otroky, kteří zemřeli, jakmile dokončili své dílo. A ptám se sám sebe zde ve Folsomu, zatímco demokracie sní své okouzlující sny o světě dvacátého století, zda tam, v té hrobce vytesané do skály v zapadlém údolí pouště, leží dosud kosti, které kdysi patřily mně a vyztužovaly mé živoucí tělo, dokud jsem byl árijským pánem, nadutým a panovačným.

A na velkém tažení na jih a na východ pod žhavým sluncem, které zahubilo všechny potomky rodu Asgardů a Vaneheimů, jsem byl králem na Cejloně, budovatelem árijských památníků pod vládou árijských králů na staré Jávě a na staré Sumatře. A umíral jsem stou smrtí na velké plavbě do jižních moří ještě dřív, než jsem se znovuzrodil a začal budovat stavby, jaké stavějí jen árijci, na sopečných tropických ostrovech, které já, Darrell Standing, nedovedu pojmenovat, protože se dnes příliš málo vyznám v místopise těch vzdálených moří.

Kdybych aspoň dovedl křehkými prostředky slov věrně vymalovat všechno, co vidím a znám a co mám vtěleno do vědomí

z mohutného tažení ras v dobách, které předcházely počátku našich psaných dějin. Ano, i tenkrát jsme měli své dějiny. Naši starci, naši kněží, naši mudrci vyprávěli naše dějiny ve formě povídek a psali tyto povídky do hvězd tak, aby ti, kteří přijdou po nás, nezapomněli. Z oblohy přicházel životodárný déšť a svit slunce. A my jsme zkoumali oblohu, učili se podle hvězd počítat čas a oddělovat roční období a pojmenovali jsme hvězdy po svých hrdinech a po svých jídlech a po prostředcích, kterými jsme získávali potravu, a pojmenovávali jsme je podle svých putování a tažení a dobrodružství a podle svých funkcí a svých běsů podnětu a touhy.

Avšak běda, mysleli jsme, že nebesa, na něž jsme psali všechny své skromné tužby a všechny ty skromné věci, které jsme vykonali nebo o nichž jsme snili, jsou neměnná. Vzpomínám si, že když jsem byl Synem býka, strávil jsem celý život hledáním do hvězd. A potom a předtím jsem prožíval jiné životy, v nichž jsem pěl s kněžími a bardy posvátné písně o hvězdách, o nichž jsme věřili, že je v nich vepsán náš nepomíjivý zápis. A zde, na konci toho všeho, vysedávám nad knihami o astronomii z vězeňské knihovny, jaké dovolují číst odsouzencům, a dovídám se, že i obloha je pomíjivá hmota v tečutém stavu, sužovaná taženími hvězd jako země taženími lidí.

Vyzbrojen těmito novodobými znalostmi mohl jsem, vraceje se malou smrtí ze svých dřívějších životů, srovnávat tehdejší a dnešní oblohu. A hvězdy se mění. Viděl jsem Polárky a Polárky a celé dynastie Polárek. Dnešní Polárka je v souhvězdí Malého vozu. Ale v těch vzdálených dobách jsem vídal Polárku v souhvězdí Draka, Herkula, Vegy, Labuti a Cephea. Ne, ani hvězdy nejsou trvalé, a přece vzpomínka na ně a jejich znalost trvají ve mně, v mém duchu, který je paměť a který je věčný. Jen duch trvá. Všechno ostatní je pouhá hmota, která pomíjí a musí pomíjet.

Ach, vidím dnes sebe sama jako onoho jediného člověka, který se objevoval v minulém světě, plavovlasého, divokého, zabíječícího a milujícího, pojídače masa a pojídače kořínků, cikána a lupiče, kte-

rý po tisíciletí putoval světem s kyjem v ruce, vyhledáváje maso, které by mohl pozřít, a chráněná hnízda pro svá mláďata.

Já jsem onen člověk, jeho úhrn, jeho celek, bezsrstý dvounožec, který se proboujel z bahna vzhůru a stvořil lásku a zákon z anarchie plodného života, který řval a vyl v džungli. Jsem všechno, čím tento člověk byl a čím se stal. Vidím sám sebe v průběhu bolestných pokolení, jak lovím do pasti a zabívám zvěř a ryby, jak mýtím les na první pole, jak si vyrábím hrubé nástroje z kamene a z kosti, jak si stavím dřevěné domy a pokrývám střechu listím a slámou, jak zušlechtuji divoké traviny a luční kořínky, jak je pěstuji, aby se staly předchůdci rýže a prosa a pšenice a ječmene a všech možných šťavnatých jedlých rostlin, jak se učím rozrývat půdu, sít, sklízet, uskladňovat, vytloukat rostlinná vlákna, aby se dala spříst do nití a utkat v látku, jak plánuji zavodňovací zařízení, opracovávám kovy, vytvářím trhy a obchodní cesty, stavím čluny a objevuji plavbu po moři a jak organizuji vesnický život, jak spájím vesnici s vesnicí, až se z nich stávají kmeny, jak spájím navzájem kmeny, až se z nich stávají národy, a jak neustále hledám zákony věcí, neustále vytvářím lidské zákony, tak aby lidské bytosti mohly žít pospolu v přátelství a spojeným úsilím porážet a ničit všechny možné lezoucí, plazivé, vyjící věci, které by jinak mohly zničit je.

Byl jsem onen člověk ve všech jeho zrodech a úsilích. Jsem onen člověk dnes, kdy očekávám neodvratnou smrt podle zákona, který jsem pomáhal sestavit před mnoha tisíci lety a podle kterého jsem mnohokrát zemřel už dříve, mnohokrát. Když uvažuji nad tou svou nesmírnou minulou historií, nacházím několik velkých a skvělých vlivů a hlavní z nich je láska k ženě, láska muže k ženě jeho druhu. Vidím sám sebe stále jako onoho jediného muže, milence, vždycky jako milence. Ano, byl jsem také velký bojovník, ale když tu tak sedím a o všem spravedlivě uvažuji, jaksi se mi zdá, že víc než cokoli jiného jsem byl velký milenec. A proto, že jsem velice miloval, byl jsem velký bojovník.

Někdy si myslívám, že příběh muže je příběh lásky k ženě. Vzpomínky na celou mou minulost, které nyní vypisuji, jsou vzpomínky na mou lásku k ženě. Miloval jsem ji vždycky v těch deseti tisících životů a podob. Miluji ji nyní. Můj spánek je jí plný, mé probouzející se představy, ať začínají kdykoli, vedou mě vždycky k ní. Není úniku před tou věčnou, skvělou, vždy novým leskem zářící postavou ženy.

Ach, nemylte se. Nejsem žádný neopeřený, rozpálený mladík. Jsem starší muž, podlomený na zdraví a na těle, a brzy musím zemřít. Jsem vědec a filozof. Tak jako všechny generace filozofů přede mnou znám ženu takovou, jaká je – její slabosti a nízkosti a neskromnosti a nešlechtnosti, její nohy připoutané k zemi a její oči, které nikdy neviděly hvězdy. Avšak věčná, nezvratná skutečnost zůstává: její nohy jsou krásné, její oči jsou krásné, její paže a ňadra jsou ráj, její kouzlo je mocnější nad všechno kouzlo, které kdy oslňovalo muže, a tak jako pól chťe nechtě přitahuje magnetickou střelku, právě tak chťe nechtě žena přitahuje muže.

Žena způsobilá, že jsem se vysmíval smrti a dálce, že jsem pohrdal únavou a spánkem. Zabil jsem muže, mnoho mužů, z lásky k ženě, teplou krví jsem křtil naše zasnuby nebo smýval skvrnu její přízně k jinému. Klesl jsem do smrti a do bezecti, kdy jsem zradil své druhy a četné hvězdy nad svou hlavou kvůli ženě nebo spíš kvůli sobě, protože jsem po ní tolik toužil. A ležel jsem v ječmeni, churav touhou po ní, jen abych ji zahlédl jít mimo a nasytit oči zázrakem její vlnivé chůze a jejích vlasů, černajících se nocí nebo hnědých nebo světlých jako len se zlatým popraškem slunce.

Neboť žena je krásná – pro muže. Je sladká jeho jazyku a voní jeho chřípí. Je oheň v jeho krvi a třesk polnic, její hlas je jeho uším nad všechnu hudbu a žena dovede otrást jeho duši, která jindy stojí nezlomně ve vichrné přítomnosti titánů světla a tmy. A muž kromě toho, že hleděl do hvězd, rád hledal ve své daleké představě nebes místo pro valkýry nebo hurisky, protože nebe bez žen si nedovedl

představit. A meč zpívající v bitvě nezaspívá tak sladkou píseň, jako žena zazpívá muži pouhým svým smíchem ve svitu měsíce nebo povzdechem ve tmě nebo když kráčí vlnivě pod sluncem, zatímco on leží v závratí touhy na trávě.

Umíral jsem pro lásku. Umíral jsem pro lásku, jak uvidíte. Co nevidět mne vyvedou, mne, Darrella Standinga, a nechají mě umřít. A bude to smrt pro lásku. Byl jsem nemálo rozrušen, když jsem zabil profesora Haskella v laboratoři na Kalifornské univerzitě. Byl muž. Já jsem byl muž. A byla jedna krásná žena. Chápete? Byla žena a já jsem byl muž a milenc a byla ve mně všechna dědičnost lásky od černé, vyjící džungle, ještě než se láska stala láskou a muž mužem.

Ba, není to nic nového. Často, často v té dlouhé minulosti jsem dával život a čest, postavení a moc za lásku. Muž je jiný než žena. Žena má blízko k tomu, co je bezprostřední, a zná jen potřebu okamžitých věcí. My známe čest vyšší než je její čest a hrdost, přesahující její nejodvážnější představy o hrdosti. Naše oči vidí do dálky, aby mohly hledět do hvězd, zatímco její oči nevidí dál než na pevnou zemi pod její nohou, na milencovu hrud' na její hrudi, na bujaré děcko v její náruči. A přece naše alchymie, vytvořená věky, je taková, že žena působí kouzlem na naše sny a na naše cévy, takže víc než sny a daleké vidiny a krev života je pro nás žena, která, jak po pravdě říkají milenci, je víc než celý svět. A je to tak správné, jinak by muž nebyl mužem, bojovníkem a dobyvatelem, razícím si rudou cestu po tváři všeho ostatního a nižšího života – kdyby muž nebyl milencem, královským milencem, nikdy by se nestal královským bojovníkem. Bojujeme nejlépe, umíráme nejlépe a žijeme nejlépe pro to, co milujeme.

Já jsem onen jediný člověk. Vidím nesčetná svá já, která vešla do mého utváření. A neustále vidím ženu, mnoho žen, které mě stvořily a zničily, které mě milovaly a které jsem já miloval.

Vzpomínám si, jak dávno, kdy lidstvo bylo ještě velmi mladé, jsem si pořídil past a jámu s hrotitým kulem, postaveným v jejím středu,

abych polapil Šavlozubého. Šavlozubý s dlouhými tesáky a dlouhou srstí byl největším nebezpečím pro nás v doupěti, kteří jsme se krčili za noci u ohně a ve dne jsme zvětšovali hromadu lastur pod námi o skořápky škeblí, které jsme vyhrabávali ze slaného bahniska.

A když nás řev a vytí Šavlozubého probudily v doupěti, kde jsme dřepěli kolem pohasínajících uhlíků, a já jsem byl posedlý dalekou vidinou jámy a kůlu, žena ovíjející mě pažemi a nohama se mnou začala zápasit a bránit mi, abych nevycházel ven, jak mi velela má touha. Byla oblečena jen částečně, jen kvůli teplu, do prašivých a ohněm popálených kůží zvířat, která jsem zabil, byla ukoptěná a ušpiněná od táborového ohně, nemyla se od jarních dešťů, měla uzlovité a polámané nehty, ruce měla zmozolnatělé jako chodidla a vypadaly spíš jako tlapy než jako ruce, ale oči měla modré jako letní obloha, jako hluboké moře, a v jejích očích a v pažích ovinutých kolem mne a v jejím srdci, které bilo na mém, bylo to, co mne zadrželo – třebaže až do rána, zatímco Šavlozubý vyl svůj vztek a smrtelnou křeč, ve tmě jsem slyšel své druhy, jak se pochichtávají a šeptají svým ženám, že nemám tolik důvěry ve svůj podnik a vynález, abych se odvážil za tmy k jámě a ke kůlu, který jsem vymyslel, abych udolal Šavlozubého. Avšak má žena, má divoká družka mě držela, mne divocha, její paže mě poutaly jako řetězy a její spletené nohy a srdce bijící na mém srdci mě odváděly od mého vzdáleného snění o věcech, od mého mužského úspěchu, od cíle všech cílů, od polapení a zničení Šavlozubého na kůlu v jámě.

Kdysi jsem byl Ušu, lučištník. Pamatuji se na to dobře. Ztratil jsem se totiž svým lidem ve velkém lese a vyšel jsem z něho do nížiny a travnatých plání a byl zajat cizími lidmi, příbuznými potud, že měli bílou kůži, plavé vlasy a jejich řeč se příliš nelišila od naší. Ona se jmenovala Igar a přitahoval jsem ji, když jsem zpíval za soumraku, byla totiž určena za matku rodu, měla široké boky a plná ňadra a musela být přitahována k muži s mohutnými svaly a vyklenutou hrudí, který zpíval o tom, jak je zdatný v zabíjení lidí a v opatrování

masa, a sliboval jí tak jídlo a ochranu v její slabosti, až bude pěstovat sémě, které pak bude lovit maso a žít po její smrti.

Tito lidé neznali moudrost mého lidu, lovili zvěř do pastí a do jam, v boji používali kyje a praku a nevěděli o přednostech rychlých šípů s drážkou na konci, do níž zapadá pevně stočená tětiva ze srnčích šlach, která se skokem napřímí, když je puštěna z ruky a když na ni začne působit pružnost lučiště.

A zatímco jsem zpíval, cizí muži se smáli v šeru. Jen ona, Igar, věřila a důvěřovala mi. Vzal jsem ji na lov samu, tam, kam srnčí zvěř chodila pít ke studánce. A můj luk zazvučel a zazpíval v skrytu, zvěř padla zasažena rychlým šípem a teplé maso nám chutnalo sladce a ona se tam u studánky stala mou.

A kvůli Igar jsem zůstal u cizích lidí. A naučil jsem je vyrábět luky z červeného, sladce vonícího dřeva, podobného cedru. A naučil jsem je nechávat obě oči otevřené a mířit levým okem a dělat tupé hroty na drobnou zvěř a ostré kostěné hroty na ryby v průzračné vodě a naučil jsem je tesat hroty šípů z pazourku na srnčí zvěř a na divoké koně, na soby a na starého Šavlozubého. Avšak otesávání pazourku jim bylo k smíchu, dokud jsem neprostřelil soba skrzna-skrz, takže otesaný pazourek vyčníval na druhé straně a opeřený šíp byl ponořen v jeho srdci a celý kmen mi tleskal.

Byl jsem Ušu, lučištník, a Igar byla má žena a družka. Smáli jsme se spolu zrána na slunci, když naše mužské dítě a ženské dítě, obě zlatoplavé jako včelky, se protahovaly a válely v hořčičném porostu, a v noci se mi tiskla v náručí a milovala mě a naléhala na mne, že když se tak vyznám v přípravě dřeva a v otesávání pazourků, měl bych zůstat v táboře a nechat ostatní muže, aby se vydávali na nebezpečný lov a přinášeli mi maso. A já jsem ji poslechl a začal jsem tloustnout a začal se mi krátit dech a za dlouhých bezesných nocí mě trápilo, že muži cizího kmene mi přinášejí maso za mou moudrost a na znamení cti, ale smějí se mé tloušťce a mé nechuti chodit na lov a do boje.

A ve stáří, když už naši synové dospěli v muže a dcery byly matkami, když se proti nám od jihu zvedl snědý lid s nízkým obočím a kučeravou hlavou jako mořské vlny a když jsme před nimi prchali do horských svahů, tu Igar, stejně jako mé družky dávno předtím a dlouho potom, ovíjejíc mě pažemi i nohama a nestarajíc se o vzdálené vidiny, zápasila se mnou, aby mě udržela mimo boj.

A já, tlustý a krátkodechý, jsem se jí vytrhl, zatímco ona plakala, že už ji nemám rád, a vyšel jsem do nočního boje a do jitřního boje a tam za zpěvu třetiv a za svištění šípů jsme ukázali těm kudrnatým hlavám svou dovednost v zabíjení a poučili je o důvtipu a odhodlání, s jakými dovedeme vraždit.

A když jsem tam tehdy umíral na konci boje, ozývaly se kolem mne pohřební písně a zpěvy a zdálo se mi, že písně jsou stejné jako slova, která jsem psal, když jsem byl Ušu, lučičtínik, a když Igar, má žena a družka, ovíjejíc mě nohama i pažemi, mi bránila jít do boje.

Jednou, a jen nebe ví, kdy se to stalo, ale bylo to v dávné minulosti, kdy lidstvo bylo ještě mladé, žili jsme u velkých bažin, kde hory sestupovaly až přímo k široké líné řece a kde naše ženy sbíraly bobule s kořínky, a byla tam stáda srnčí zvěře, divokých koní, antilop a sobů, které jsme my muži zabíjeli šípy nebo chytali do jam a do strží v horách. V řece jsme lovili ryby do sítí, které pletly ženy z kůry mladých stromků.

Byl jsem muž, smělý a zvědavý jako antilopa, když jsme ji lákali, mávajíce trsy trávy, skryti v husté trávě. V bažinách rostla divoká rýže, zvedající se přímo z vody na břehy potoků. Každé ráno nás budili svým štěbetáním kosi, vylétající ze svých hřadů k močálu. A za dlouhého soumraku býval vzduch plný jejich křiku, když se vraceli na hřad. Bylo to v době, kdy dozrávala rýže. Byly tam i divoké kachny, a kachny i kosi se vykrmovali zralou rýží, kterou slunce napolo vyloupalo z plev.

Protože jsem byl muž věčně neklidný, věčně zvědavý a neustále jsem se v duchu ptal, co asi je za těmi horami a za bažinami a v bah-

ně na dně řeky, pozoroval jsem divoké kachny a kosy a uvažoval jsem, až z mé úvahy vyllynulo vidění a já jsem viděl toto a uvažoval takto:

Maso je dobré k jídlu. Koneckonců, jdeme-li zpátky, nebo spíš vezmeme-li to zpočátku, všechno maso pochází z trávy. Maso kachen a kosů pochází ze semen rýže v bažinách. Zabít kachnu šípem je slabá odměna za číhání a za dlouhé hodiny v skrytu. Kosi jsou příliš malí a šípy je loví nanejvýš jen chlapi, kteří se učí a připravují se na lov větší zvěře. A přitom v období, kdy zraje rýže, jsou kosi i kachny šťavnatí a tuční. Jejich tučnost pochází z rýže. Proč bychom já a moji lidé nemohli tloustnout z rýže stejným způsobem?

Vymýšlel jsem to v táboře, kde jsem seděl tichý a mrzutý, nevšímal jsem si dětí, které skotačily kolem mne, a Arunga, má žena a družka, mě marně plísnila a pobízela, abych šel nalovit víc zvěře, protože je nás mnoho.

Arunga byla žena, kterou jsem uloupil horským kmenům. Poté, co jsem ji unesl, učili jsme se dvanáct lun společné řeči. Ach, jak jsem se na ni tehdy vrhl z převislé větve, když se tiše kradla po stezce! Padl jsem jí vahou celého těla přímo na ramena, strhl ji a zároveň sevřel široce roztaženými prsty. Ječela tam na stezce jako kočka. Bránila se a kousala mě. Nehty na jejích rukou byly jako drápy divoké kočky, když se do mne zaryly. Držel jsem ji však a zdolal ji a dva dni jsem ji bil a nutil putovat se mnou dolů, ven z hlubokých údolí horalů do travnaté krajiny, kde řeka protékala bažinami a kde se vykrmovaly divoké kachny a kosi.

Měl jsem své vidění, když dozrávala rýže. Posadil jsem Arungu na před' člunu, což byl kmen stromu vyhloubený s pomocí ohně. Prikázal jsem jí veslovat. Na zád' jsem rozprostřel srnčí kůži, kterou si vyčinila. Dvěma tlustými holemi jsem ohýbal stébla nad kůží a vytloukal z nich zrno, které by jinak byli snědli kosi. A když jsem si našel způsob, jak to dělat nejlépe, dal jsem dvě tlusté hole Arunze, sedl si na před' a vesloval a dával rozkazy.

V minulých dobách jsme jedli syrovou rýží jen přechodně a ne-
chutnala nám. Nyní jsme ji pražili nad ohněm, takže zrnka pukala
a voněla a celý kmen se seběhl, aby ochutnal.

Potom jsme začali být známí mezi lidmi jako Pojídači rýže nebo
jako Synové rýže. A dlouho, dlouho poté, když nás Synové řeky
vyhnali od bažin do hor, vzali jsme si semena rýže s sebou a zaseli
je. Naučili jsme se vybírat na semeno největší zrnka, takže všechna
rýže, kterou jsme pak jedli, byla velkozrnná a při pražení a vaření
nabobtnávala ještě víc.

Ale abych se vrátil k Arunze. Řekl jsem, že ječela a škrábala jako koč-
ka, když jsem ji uloupil. Vzpomínám si však, jak mě její rod Horalů chytil
a unesl do hor. Byl to její otec, jeho bratr a její dva vlastní pokrevní bratři.
Byla však moje a žila se mnou. A v noci, když jsem ležel svázan jako
divoký vepř před zabitím a oni spali unaveni u ohně, připlížila se k nám
a roztránila jim lebky válečným kyjem, který jsem vyrobil vlastníma
rukama. A plakala nade mnou a osvobodila mě a prchla se mnou zpátky
k široké líně řece, kde se kosi a divoké kachny vykrmovali v rýžových
bažinách – stalo se to totiž předtím, než přišli Synové řeky.

Neboť to byla Arunga, jediná žena, věčná žena. Žila za všech dob
a na všech místech. Bude žít vždycky. Je nesmrtelná. Jednou, v da-
léké zemi, se jmenovala Ruth. Její jméno bylo také Izolda a Helena,
Pocahontas a Unga. A každý cizí muž z cizího kmene ji vždycky
našel a najde ji ve všech kmenech na celém světě.

Vzpomínám si na tolik žen, které spolu navzájem splynuly, aby
se z nich stala jediná žena. Byly doby, kdy Har, můj bratr, a já jsme
střídavě spali a běhali, štváli jsme ve dne v noci divokého hřebce
širokým kruhem, který se uzavíral tam, kde jeden z nás spal, hnali
jsme hřebce bez odpočinku, hladového a žíznivého, až slabostí zkrátí,
takže nakonec už jen stál a třásl se, zatímco jsme ho poutali provazy
ze stočených srnčích kůží. Pak jsme pěšky, bez námahy, pomáhající
si jen důvtipem – byl to můj plán – vedli s bratrem to rychlonohé
zvíře jako svůj majetek.

A když bylo všechno připraveno, abych naň vsedl – neboť to byla má vidina od samého začátku – Selpa, má žena, mě ovinula pažemi a pozvedla hlas a trvala na tom, že na koni musí jet Har, a ne já, protože Har nemá ani ženu, ani mláďata, a zemře-li, nebude to nikoho bolet. Nakonec se dala do pláče, a tak jsem přišel o svou vidinu a Har, nahý, vsedl na koně a odcválal.

Slunce zapadalo a ozval se veliký nářek, když přinesli Hara z dalekých skal, kde ho našli. Měl úplně rozpolcenou lebku a mozek z ní kanul na zem jako med z poraženého dutého stromu, v kterém mají včely úl. Jeho matka si nasypala popel na hlavu a začernila tvář. Jeho otec si na znamení smutku uřízl polovinu všech prstů na jedné ruce. A všechny ženy, zvláště mladé a neprovdané, na mne pokřikovaly ošklivými jmény a starší pokyvovali moudrými hlavami a mručeli a mumlali, že ani jejich otcové, ani otcové jejich otců se nedopouštěli takových bláznovství. Koňské maso je dobré k jídlu, hříběcí je měkké pro staré zuby, ale jen blázen se může chytit do křížku s divokým koněm, ledaže by ho provrtal šíp, nebo že by se zmítal na kůlu uprostřed jámy.

A Selpa na mne hubovala, dokud jsem neusnul, a ráno mě probudila svým žvatláním, neustále mi vytýkala mé bláznovství, neustále prohlašovala, že na mne má právo a že na mne mají právo naše děti, až mě to nakonec unavilo a já jsem se zřekl své vzdálené vidiny, řekl jsem, že už nikdy nebudu snít o tom, abych vsedl na divokého koně a letěl stejně rychle jako jeho nohy a jako vítr napříč písčinami a travnatou plání.

Avšak příběh o mém bláznovství se nepřestal vyprávět u táborových ohňů po mnoho let. A právě jeho vyprávění se stalo zdrojem mé pomsty, neboť sen nezemřel a mladí, naslouchající smíchu a posměchu, snili ten sen znovu, takže nakonec Othar, můj prvozený, sám ještě pouhý mladík, utahal divokého hřebce, vyskočil mu na hřbet a rozletěl se před námi všemi rychlostí větru. Potom všichni muži, aby se mu vyrovnali, chytali a krotili divoké koně. Bylo

tak zkroceno mnoho koní a zlomeno několik mužů, ale já jsem se nakonec dožil dne, kdy při změně tábořiště, když jsme táhli za zvěří, řídíce se ročním obdobím, byly i naše děti zavěšovány v koších z vrbového proutí po obou bocích koní, nesoucích naše táborové a lovecké potřeby.

Jako mladý muž jsem měl svou vidinu, snil jsem svůj sen; Selpa, žena, mi zabránila splnit mou vzdálenou touhu, ale Othar, naše sémě, které mělo žít po nás, zahlédl mou vidinu a domohl se jejího uskutečnění a náš kmen zbohatl z výtěžku svého lovu.

Měl jsem jinou ženu, na velkém tažení z Evropy, na namáhavém tažení, které trvalo mnoho generací a při kterém jsme přivedli do Indie krátkorohý dobytek a zavedli tam pěstování ječmene. Ale tato žena se objevila dávno předtím, než jsme přišli do Indie. Bylo to ještě během tažení, trvajících staletí, a celá zeměpisná věda dnes nemůže určit polohu toho starobylého údolí.

Ta žena se jmenovala Nuhila. Údolí bylo úzké, nepřilíš dlouhé, a prudce se svažující dno i příkré stěny byly upraveny v terasy pro pěstování rýže a prosa – byla to první rýže a první proso, které jsme my, Synové hory, poznali. V údolí žili krotcí lidé. Změkli při obdělávání úrodné půdy, kterou zavodňováním zúrodnili ještě víc. Jejich zavodňovací systém byl první, který jsme viděli, ačkoliv jsme neměli kdy všimnout si jejich příkopů a kanálů, kudy všechna voda z vrchů tekla na pole, která si zřídili. Neměli jsme kdy si jich všimnout, protože my, Synové hory, kterých bylo málo, jsme prchali před Syny tuponosce, kterých bylo mnoho. Říkali jsme jim Beznosí a oni sami si říkali Synové orla. Ale bylo jich mnoho a my jsme před nimi prchali se svým dobytkem, se svými kozami, s osivem ječmene, se svými ženami a se svými dětmi.

Zatímco Tuponosci vzadu pobíjeli naše mladíky, my vpředu jsme pobíjeli lid v údolí, který se nám stavěl na odpor, ale byl slabý. Vesnice byla z hlíny a krytá trávou, hradby kolem vesnice byly také hliněné, ale hodně vysoké. A když jsme pobili lidi, kteří zbudovali

hradby, a ukryli jsme uvnitř hradeb svá stáda a ženy s dětmi, vystoupili jsme na hradby a urážlivě pokřikovali na Tuponosce. Našli jsme totiž hliněné sýpky plné rýže a prosa. Náš dobytek mohl spásat střechy. A období dešťů se blížilo, takže nám nehrozil ani nedostatek vody.

Bylo to dlouhé obléhání. Nejprve jsme shromáždili ženy, starce a děti, které jsme nepobili, a vyhnali je před hradby, které si vystavěli. Tuponosci je však pobili do posledního, takže ve vesnici zbylo víc potravy pro nás a v údolí víc potravy pro Tuponosce.

Bylo to únavné, dlouhé obléhání. Kosily nás nemoci, umírali jsme morem, který stoupal od našich pohřbených mrtvých. Spotřebovali jsme všechnu rýži a všechno proso ze sýpek. Naše kozy a krátkorohý dobytek spásly střechy domů a my jsme ještě dřív, než nastal konec, snědli kozy i krátkorohý dobytek.

Přišel čas, že tam, kde na hradbách stávalo pět našich mužů, stál už jen jediný, kde bývalo půl tisíce našich dětí a mladíků, nebyl už nikdo. Nuhila, má žena, si ustříhla vlasy a stočila je, abych měl silnou tětivu na svůj luk. Ostatní ženy učinily totéž, a když byl na hradby podniknut útok, stály s námi bok po boku mezi našimi oštěpy a šípy a zasypávaly hlavy Tuponosců deštěm střepů a kamení.

I trpělivým Tuponoscům z nás došla trpělivost. Přišel čas, kdy z každých deseti našich mužů zbýval naživu jediný, kdy z našich žen se jich udrželo při životě jen málo a kdy Tuponosci začali vyjednávat. Řekli nám, že jsme silné plemeno, že naše ženy rodí muže, a že kdybychom jim dali své ženy, nechali by nás na pokoji, my bychom si mohli nechat údolí pro sebe a získat ženy z jiných údolí na jih odtud.

A Nuhila řekla ne. A ostatní ženy také řekly ne. Vysmáli jsme se Tuponoscům a zeptali jsme se jich, jsou-li už unaveni bojem. Ale když jsme se vysmívali nepřátelům, byli jsme vlastně už mrtví a zbývalo nám už jen málo sil k boji, byli jsme velice vysílení. Jediný další útok na hradby by byl znamenal náš konec. Věděli jsme to.

Věděly to i naše ženy. A Nuhila řekla, že to můžeme skoncovat sami první a tak napálit Tuponosce. A všechny naše ženy s tím souhlasily. A zatímco se Tuponosci připravovali k útoku, který měl být poslední, my jsme tam na hradbách pobili své ženy. Nuhila mě milovala a tam na hradbách nastavila tělo úderu mého meče. A my muži jsme se z lásky k svému kmeni a k mužům svého kmene pobili navzájem, až jsme v rudém vraždění zbyli naživu jen dva, Horda a já. Horda byl starší, nastavil jsem tedy tělo jeho ráně. Nezemřel jsem však hned. Byl jsem poslední ze Synů hory, viděl jsem ještě, jak Horda padl na hrot svého meče a rychle skončil. A když jsem umíral a do uší mi matně zněl křik blížících se Tuponosců, byl jsem rád, že nebudou mít naše syny, které by jim vychovávaly naše ženy.

Nevím, v které době jsem byl Syn hory a kdy jsme zemřeli v hlubokém údolí, kde jsme pobili Syny rýže a prosa. Víím jen to, že to bylo sta let předtím, než jsme se my, Synové hory, dostali na svém dalekém tažení až do Indie, a že to bylo dávno předtím, než jsem se stal árijským pánem ve starém Egyptě, kde jsem si zbudoval dvě hrobky a zpusťošil hrobky králů, kteří vládli přede mnou.

Rád bych pověděl něco víc o těch dávných dobách, ale zbývá mi teď už jen málo času. Brzy odejdu. Je mi však líto, že nemohu povědět něco víc o těch dávných taženích, kdy nastala pravá tlačení národů, kdy se šířily ledovce a kdy se stěhovala zvíř.

Rád bych také vyprávěl o Tajemství. Vždycky jsme totiž toužili rozluštit záhady života, smrti a zániku. Člověk na rozdíl od jiných živočichů vždycky hleděl do hvězd. Stvořil si mnoho bohů podle vlastního obrazu a v obrazech své fantazie. Za dávných časů jsem uctíval slunce a tmu. Uctíval jsem zrno jakožto původce života. Uctíval jsem Sar, bohyni zrna. A uctíval jsem mořské bohy a říční bohy a rybí bohy.

Ano, a pamatuji Ištar, ještě než nám ji ukradli Babyloňané, a Ea býval také náš, byl to vládce podsvětí, který umožnil Ištar zvítězit nad smrtí. Mitra byl také dobrý, starý árijský bůh, než nám ho

ukradli nebo než jsme ho sami odložili stranou. A pamatuji se na doby dlouho po tažení, při kterém jsme přinesli ječmen do Indie, kdy jsem přišel do Indie jako obchodník s koňmi v doprovodu mnoha sluhů a s dlouhou karavanou, a vím, že tehdy tam uctívali Bódhisattvu.

Uctívání Tajemství vskutku putovalo tak jako lidé a mezi jednotlivými krádežemi a výpůjčkami se bohové vždycky nějaký čas potulovali stejně jako my. Tak jako si od nás Sumeřané vypůjčili Šamašnapištima, vzali ho Šemovi synové zase Sumeřanům a nazvali ho Noa.

Nu, já, Darrell Standing, se dnes na chodbě vrahů usmívám sám nad sebou, nad tím, že mě shledalo vinným a odsoudilo k smrti dvanáct poctivých a spravedlivých porotců. Dvanáct bylo vždycky kouzelné číslo Tajemství. Nevzniklo však z dvanácti pokolení Izraele. Pozorovatelé hvězd umístili už mnohem dřív na oblohu dvanáctero znamení zvěrokruhu. Pamatuji se, že když jsem patřil k Asirům a Vanirům, zasedal Odin jako soudce nad lidmi, jeho přisedíci bylo dvanáct bohů a ti se nazývali Thor, Baldur, Niord, Frey, Tyr, Bregi, Heimdal, Hoder, Vidar, Ull, Forseti a Loki.

I naše valkýry nám ukradli a udělali z nich anděly a křídla jejich koní připjali andělům na ramena. A náš Helheim z tehdejších dob mrazu a ledu se změnil v dnešní peklo, kde je takové horko, že se tam krev vaří v žilách, kdežto u nás, v našem Helheimu, bylo tak zima, že mrzl morek v kostech. A samo nebe, o kterém jsme snili, že je trvalé, věčné, plynulo a otáčelo se, takže dnes nacházíme Štíra tam, kde jsme zastara vídali Kozoroha, a Štělce tam, kde býval Rak.

Samé uctívání a uctívání! Věčné hledání Tajemství! Pamatuji se na chromého boha Řeků, mistra kováře. Ale jejich Vulkán byl přece germánský Wieland, mistr kovář zajatý Nidungem, králem Nidů, a zmrzačený přeříznutím kolenních šlach, takže zchroml na jednu nohu. Předtím však to býval náš mistr kovář, který kul a tepal železo a kterému jsme říkali Il-marinen. A toho jsme zplodili ze

své obraznosti, za otce jsme mu dali vousatého boha slunce a za chůvu souhvězdí Medvěda. Vulkán nebo Wieland nebo Il-marinen se narodil pod borovicí z vlčí kožešiny a byl nazýván také medvědí otcem, ještě dřív, než si ho vypůjčili Germáni a Řekové a než ho začali uctívat. V té době jsme si říkali Synové medvěda a Synové vlka a medvěd a vlk byly naše totemy. To bylo před naším tažením na jih, při kterém jsme se spojili se Syny háje a naučili je znát naše totemy a pověsti.

Ano, a kdo jiný byl Kašjapa a Puravas než náš chromý mistr kovář, náš zpracovatel železa, kterého jsme nosili s sebou na svých taženích a který byl přejmenováván a uctíván obyvateli jihu a obyvateli východu, Syny pólu a ohnivého nebozezu a ohnivě jamky.

Ale bylo by to příliš dlouhé vyprávění, i když bych rád pověděl o trojlisté bylině života, kterou Sigmund probudil k životu mrtvou Sinfioti. Je to totiž indická bylina soma, svatý grál krále Artuše, je to – ale dost, dost!

A přece, když o tom všem chladně uvažuji, dospívám k závěru, že největší věc v životě, ve všech životech, pro mne a pro všechny muže byla žena, je žena a bude žena, dokud hvězdy poplují oblohou a dokud nebesa poplynou ve věčné proměně. Větší než naše námaha a úsilí, než hra vynalézavosti, než boj a hledění do hvězd a než tajemství, největší ze všeho byla žena.

I přestože mi zpívala falešné nápěvy a přidržovala mě nohama pevně při zemi a přitahovala mé oči zahleděné do hvězd, aby se zahleděly na ni, přece mi ta uchovatelka života, ta pozemská matka darovala velké dni a noci a plnost let. I Tajemství jsem si představoval v její podobě, a když jsem mapoval hvězdnou oblohu, umístil jsem na ni její postavu.

Všechna má dřina a vynalézavost směřovaly k ní, ve všech svých vidinách jsem nakonec viděl ji. Když jsem vyrobil nebozez na rozdělávání ohně a jamku na rozdělávání ohně, udělal jsem to pro ni. Udělal jsem to pro ni, i když jsem si to neuvědomoval, když jsem

v jámě vztyčil kůl pro starého Šavlozubce, když jsem zkrotil koně, zabil mamuta a zahnal svá stáda před postupujícími ledovci dál k jihu. Pro ni jsem sklízel divokou rýží, pěstoval ječmen, pšenici a kukuřici.

Pro ni a pro příští pokolení, jehož obraz v sobě nosila, jsem umíral v korunách stromů a snášel dlouhá obléhání při ústí jeskyň a na hliněných hradbách. Pro ni jsem umístil na oblohu dvanáctero znamení. Ji jsem uctíval, když jsem se klaněl deseti nefritovým balvanům a uctíval je jako deset lunárních měsíců těhotenství.

Žena se vždy krčila k zemi jako křepelka chránící svá mláďata. Mne vždycky táhla nespoutaná touha po toukách na zářivé cesty a vždycky mě mé hvězdné stezky přivedly zpátky k ní, k věčné postavě, k ženě, k jediné ženě, jejíž náruč jsem tolik potřeboval, že uzavřen v ní jsem zapomínal na hvězdy.

Pro ni jsem vykonal odyseje, šplhal se na hory, procházel napříč pouštěmi, pro ni jsem řídil lov a byl v první řadě v bitvě, pro ni a jí jsem zpíval písně o tom, co jsem vykonal. Díky jí jsem prožíval všechny extáze života a rapsodie rozkoše. A teď, na samém konci, mohu říci, že jsem nepoznal sladší, hlubší šílenství bytí než utápět se ve vonné nádheře a zapomnění jejích vlasů.

Ještě slovo. Vzpomínám si na Dorotku, bylo to zcela nedávno, když jsem ještě přednášel rolnickým synkům o agronomii. Bylo jí jedenáct let. Její otec byl děkanem fakulty. Byla to žena-dítě a žena, a domnívala se, že mě miluje. A já jsem se v duchu usmíval, protože mé srdce bylo nedotčeno a bylo někde jinde.

A přece to byl něžný úsměv, neboť v očích toho dítěte jsem viděl věčnou ženu, ženu všech dob a podob. V jejích očích jsem viděl oči své družky z džungle a z koruny stromu, z jeskyně i z doupěte. V jejích očích jsem viděl oči Igar v době, kdy jsem byl Ušu, lučištník, oči Arungy v dobách, kdy jsem sklízel rýží, oči Selpy, když jsem snil o tom, že si sednu obkročmo na hřebce, oči Nuhily, když nastavovala tělo mému meči. Ano, v jejích očích bylo něco, co z nich dělalo oči

Lei-lei, kterou jsem opustil se smíchem na rtech, oči paní Om, která byla po čtyřicet let mou žebráckou družkou na silnicích a cestách, oči Filipy, pro kterou jsem byl zabit na trávníku ve staré Francii, oči mé matky, když jsem byl hoch Jesse v Mountain Meadows uvnitř kruhové hradby čtyřiceti vozů.

Byla to žena-dítě, ale byla to dcera všech žen, tak jako před ní její matka, a byla to matka všech žen, které přijdou po ní. Byla to Sar, bohyně zrna. Byla to Ištar, zvítězivší nad smrtí, byla to Šeba a Kleopatra, byla to Ester a Herodias. Byla to Marie matka Boží a Marie Magdaléna a Marie, sestra Martina, byla to i Marta. A byla to Brunhilda a Guinevera, Izolda a Julie, Heloisa a Nicoletta. A byla to Eva, byla to Lilith, byla to Astarte. Bylo jí jedenáct let a byly v ní všechny ženy, které byly a které budou.

Sedím teď ve své cele, mouchy bzučí v ospalém letním odpoledni a já vím, že můj čas se krátí. Brzy mě nastrojí do košile bez límečku... Ale tiše, mé srdce. Duch je nesmrtelný. Až přejde temnota, budu žít znovu a zase budou ženy. Budoucnost mi schovává roztomilé ženy v životech, které mám ještě prožít. A přestože hvězdy plynou a nebesa lhou, stále zůstává žena, skvoucí, věčná, jediná žena, tak jako já ve všech svých převlecích a při všech svých neblahých příhodách jsem jediný muž, její druh.

Můj čas se krátí. Celý rukopis, který jsem napsal, byl bezpečně propašován z věznice. Existuje jeden člověk, na kterého se mohu spolehnout, a ten se postará o jeho zveřejnění. Nejsem už na chodbě vrahů. Píší tyto řádky v cele smrti a střeží mě hlídka smrti. Tato hlídka mě střeží ve dne v noci a jejím paradoxním úkolem je bdít nad tím, abych nezemřel. Musím být uchován naživu pro šibenici, jinak by veřejnost byla ošizena, zákon porušen a udělena důtka nynějšímu vrchnímu dozorcovi této věznice, k jehož povinnostem patří postarat se, aby odsouzcenci byli řádně a náležitě pověšeni. Často žasnu nad tím, jak podivným způsobem si někteří lidé vydělávají na živobytí.

Toto budou poslední řádky, které píší. Zítř ráno nadejde má hodina. Guvernér odmítl udělit mi milost nebo zmírnit mi trest, přestože Liga proti trestu smrti vyvolala v Kalifornii dost velké pozdvižení. Reportéři se slétají jako supi. Viděl jsem je všechny. Jsou to divní, mladí chlapíci, a nejpodivnější je, že si takto vydělávají na chléb s máslem, na koktajly a na tabák, na činži, a jsou-li ženatí, na boty a na školní knihy pro děti – tím, že budou svědky popravy profesora Darrella Standinga a že popíší veřejnosti, jak profesor Darrell Standing umíral na konci provazu. Eh což, nakonec jim z celé té věci bude nanic, hůř než mně.

Jak tu tak sedím a přemýšlím o tom všem, kroky hlídky smrti přecházejí kolem mé klece sem a tam a podezřívavé oči strážného po mně neustále pokukují a já začínám být bezmála unaven věčným opakováním. Prožil jsem tolik životů. Jsem znaven nekonečným bojem, utrpením a pohromami, které jsou údělem těch, kdo si vytyčují zářivé cesty a toulají se po hvězdách.

Doufám bezmála, že až zase nabudu nějakého tvaru, bude to postava pokojně žijícího farmáře. Mám svou vysněnou farmu. Té bych se rád věnoval celý jeden život. Ach, má vysněná farma! Mé louky s vojtěškou,

můj výnosný jerseyjský skot, mé pastviny na kopcích, mé křovinaté svahy, které tají a mění se v obdělávaná pole, zatímco o něco výš na svazích spásají mé angorské kozy křoviny, aby je bylo možno vymýtit.

Je tam i nádrž, přírodní nádrž vysoko nad svahy, obehnaná ze tří stran pevnými přírodními hrázi. Rád bych zbudoval umělou hráz na čtvrté straně, která je kupodivu úzká. Za pár grošů, které bych zaplatil za tu práci, bych mohl zadržet dvacet miliónů galonů vody. Velkou nevýhodou kalifornského zemědělství je totiž dlouhé suché léto. To znemožňuje pěstování doplňkových plodin a slunce vyžihá z citlivé půdy, která leží obnažena jako pouhá vrstvička prachu, všechen humus. A kdybych tu hráz zbudoval, mohl bych při správném střídání plodin sklízet třikrát do roka a měl bych nadbytek zeleného hnojiva...

Právě jsem vytrpěl návštěvu správce. Úmyslně říkám „vytrpěl“. Je zcela jiný než správce v San Quentinu. Byl velice nervózní, musel jsem jeho návštěvu snášet chť nechtě. Je to jeho první poprava. Řekl mi to. A neuklidnil jsem ho ani nejapným pokusem o žert, když jsem mu vysvětlil, že je to i moje první poprava. Nedovedl se tomu zasmát. Má dceru na střední škole a syna v prvním ročníku na univerzitě ve Stanfordu. Nemá žádný jiný příjem kromě svého platu, jeho žena je mrzák, a ještě k tomu ji lékaři životní pojišťovny při prohlídce odmítli jako nežádoucí riskantní případ. Ten člověk mi vskutku vylíčil takřka všechny své nesnáze. Kdybych nebyl rozmluvu diplomaticky ukončil, byl by tu ještě a líčil by mi ty, na které se nedostalo.

Mé poslední dva roky v San Quentinu byly chmurné a skličující. Ed Morrell byl díky jednomu z rozmarů svého osudu vysvobozen ze samovazby a stal se hlavním důvěrníkem celé věznice. To bylo místo, které předtím zastával Al Hutchins a které vynášelo na úplatcích tři tisíce dolarů ročně. Jake Oppenheimer, který plesnivěl v samovazbě tolik let, k mému neštěstí zatrpkl vůči světu a vůči všemu. Osm měsíců odmítal mluvit dokonce i se mnou.

Zprávy se šíří i ve věznici. Popřejte jim trochu času a proniknou i do kobky a do cely osamoceného vězně. Konečně se doneslo i ke mně, že Cecil Winwood, ten podvodný básník, udavač, zbabělec a fízl, je znovu ve vězení pro další podvod. Pamatujete se, že právě Cecil Winwood si vymyslel pohádku o tom, že jsem přenesl neexistující dynamit do jiného úkrytu, a způsobil, že jsem musil strávit pět let v samovazbě.

Rozhodl jsem se Cecila Winwooda zabít. Morrell byl totiž pryč a Oppenheimer až do pokusu o útěk, který ho stál život, zachovával mlčení. Samovazba mi začala být příliš nudná. Musel jsem něco udělat. A tak jsem si vzpomněl na to, že jsem jako Adam Strang trpělivě živil svou pomstu po čtyřicet let. Co udělal on, mohu udělat i já, sevřít rukama hrdlo Cecilu Winwoodovi.

Nemůžete čekat, že teď odbočím, abych vylíčil, jak jsem přišel ke čtyřem jehlám. Byly to malé jehly, jakými se šije batist. Protože jsem měl tak vyhublé tělo, stačilo mi přeřezat čtyři železné tyče, každou ve dvou místech, aby vznikl otvor, kterým bych se mohl protáhnout. Dal jsem se do toho. Na každou tyč jsem spotřeboval víc než jednu jehlu. Znamenalo to na každé tyči dva řezy a každý řez mi trval měsíc. Měl jsem si tedy prořezávat cestu z cely osm měsíců. Naneštěstí jsem zlomil poslední jehlu na poslední tyči a musel jsem čekat tři měsíce, než se mi podařilo opatřit si novou. Ale opatřil jsem si ji a dostal se ven.

Velice lituji, že se mi Cecil Winwood nedostal do rukou. Všechno jsem měl dobře vypočítáno, až na jednu věc. Winwooda bych byl jistě našel v jídelně v době oběda. Počkal jsem tedy, až bude mít v poledne službu Jones Placka, ten ospalý dozorce. Tou dobou jsem byl jediný vězeň v samovazbě, takže Jones Placka brzy začal chrápat. Odstranil jsem tyče, protáhl se ven, tiše jsem se kradl kolem jeho strážnice, otevřel jsem dveře a byl jsem volný... do jisté míry, uvnitř věznice.

A teď se ukázalo to, s čím jsem nepočítal – totiž já sám. Byl jsem v samovazbě pět let. Byl jsem příšerně zesláblý. Vážil jsem sedma-

osmdesát liber. Byl jsem poloslepý. A okamžitě mě posedla agorafobie. Děsil jsem se otevřeného prostoru. Pět let mezi těsnými zdmi mě zbavilo schopnosti zdolat nesmírně strmé schodiště a rozlehlý prostor vězeňského dvora.

Sestup po schodech považuji za největší hrdinský čin, jaký jsem kdy vykonal. Dvůr byl liduprázdný. Žhnulo naň oslepující slunce. Třikrát jsem se jej pokusil přejít. Smysly mi však pokaždé vypověděly službu a musel jsem hledat záchranu u zdi. Sebral jsem všechnu odvalu a pokusil se o to znovu. Ale mé ubohé kalné oči jako oči netopýra se poděsily při pohledu na můj vlastní stín na dlažebních kamenech. Chtěl jsem se svému stínu vyhnout, klopýtl jsem, upadl přes něj a jako tonoucí, který zápasí, aby se dostal na břeh, plazil jsem se po ruku a po kolenou ke zdi.

Opřel jsem se o zeď a dal se do pláče. Bylo to poprvé po mnoha letech, co jsem plakal. Vzpomínám si, že i při svém nejvyšším utrpení jsem cítil na tvářích teplo slz a jejich slanou chuť, když mi začaly stékat na rty. Potom mě začalo mrazit a chvíli jsem se třásl zimnicí. vzdal jsem se pokusu přejít otevřené prostranství dvora, což byl pro člověka v mém stavu nemožný výkon, a stále ještě zmítán zimničním chvěním přikrčil jsem se k záchranné zdi a přidržuje se jí oběma rukama, začal jsem dvůr obcházet.

Pak se někde cestou stalo, že mě vyslídil dozorce Thurston. Viděl jsem ho svým kalným zrakem zpitvořeného, jako obrovského, dobře živeného netvora, který se na mne řítí z veliké dálky neuvěřitelnou rychlostí. V tom okamžiku mohl být asi dvanáct stop ode mne. Vážil sto sedmdesát liber. Zápas nás dvou si každý dovede snadno představit, ale později se tvrdilo, že někdy během tohoto krátkého zápasu jsem ho uhodil pěstí do nosu s úmyslem, abych vyvolal krvácení tohoto jeho orgánu.

Bud' jak bud', protože jsem byl odsouzen na doživotí a v Kalifornii je za ublížení na těle, kterého se dopustí odsouzenec na doživotí, trest smrti, byl jsem takto uznán vinným porotou, která

musela přihlédnout k přísězným výpovědím dozorce Thurstona a ostatních vězeňských pacholků, kteří byli předvoláni za svědky, a odsouzen soudcem, který se musel řídit podle zákona tak, jak je jasně formulován v zákoníku.

Thurston mě pořádně zmlátil pěstmi a celou cestu zpátky po přízračných schodech do mne kopala, štouchala a tloukla pěstmi celá tlupa důvěrníků a dozorců, kteří v horlivé snaze pomáhat si navzájem překáželi jeden druhému. Můj ty bože, jestli krvácel z nosu, pravděpodobně mu to v tom zmatku a tahanici způsobil někdo z jeho vlastních lidí. Nevadilo by mi, kdybych mu to byl udělal já, až na to, že je žalostné pro něco takového všeset člověka...

Právě jsem hovořil s člověkem, který u mne stojí na stráži jako hlídka smrti. Před necelým rokem obýval tuto celu smrti Jake Oppenheimer před cestou na popravěštně, po které budu zítra kráčet já. Ten muž byl na hlídce smrti i u Jakea. Je to starý voják. Žvýká tabák v jednom kuse a nepřilíš čistotně, šedivé vousy a kníry má celé žluté. Je vdovec, má naživu čtrnáct dětí, všechny ženaté a provdané, je dědečkem jednatřiceti žijících vnoučat a pradědečkem čtyř pravnoučat, samých děvčátek. Vytáhnout z něho tyto informace bylo jako tahat mu zub. Je to zvláštní starý podivín, nižšího stupně inteligence. Myslím si, že právě proto žil tak dlouho a zplodil tak četné potomstvo. Jeho myšlení muselo vykrystalizovat někdy před třiceti lety. Žádná z jeho myšlenek není mladšího data. Zřídka řekne něco víc než ano nebo ne. Ne že by byl tak nevrlý. Nemá žádné myšlenky, které by mohl vyslovit. Nevím, kdy budu zase žít, ale jedno vtělení do takového tvora, jako je on, to by byl pěkný přízemní život, v kterém bych si odpočal, než se znovu vydám na toulky po hvězdách...

Abych se však vrátil. Musím řídit své vyprávění tak, abych pověděl, jakou nesmírnou úlevu jsem našel ve své cele poté, co mě Thurston s ostatními vězeňskými pacholky tloukli a bili, kopali a strkali celou cestu do těch strašných schodů. Všechno tam bylo

tak bezpečné, tak jisté. Měl jsem pocit jako ztracené dítě, které se vrátilo domů. Všechno, co mě chránilo před rozlehlostí prostoru jako před netvorem, který by se na mne mohl vrhnout, byly ty moje poctivé, pevné zdi, které jsem měl na všech stranách blízko při ruce. Agorafobie je strašná choroba. Měl jsem málo možnosti ji zakusit, ale i tak mohu soudit, že být oběšen je mnohem jednodušší...

Právě jsem se srdečně zasmál. Vězeňský lékař, milý chlapík, si se mnou přišel popovídat a nabídnout mi své dobré služby v podobě omamného prostředku. Samozřejmě jsem odmítl jeho nabídku, že mě přes noc „nacpe“ morfiem, takže ráno, až půjdu na šibenici, nebudu vědět, „jestli přicházím, nebo jsem na odchodu“.

Ale k tomu smíchu. Bylo to zrovna jako s Jakem Oppenheimerem. Dovedu si představit jeho suchý kousavý humor, když balamutil reportéry schválnými nesmysly, o kterých byli přesvědčeni, že jsou nechtěné. Poslední den ráno, když posnídal a oblékl si košili bez límečku, shromáždili se prý reportéři u něho v cele, aby vyslechli jeho poslední slova a položili mu otázku, jak se dívá na trest smrti.

Kdo říká, že naše divoštství je potaženo aspoň nátěrem civilizace, jestliže skupina živých lidí může položit takovou otázku člověku, který má zemřít a kterého budou vidět umírat?

Ale Jake byl stále samý žert. „Pánové,“ řekl jim, „doufám, že se dožiju dne, kdy trest smrti bude zrušen.“

Prožil jsem za dlouhé věky mnoho životů. Člověk jako jednotlivec nečinil za posledních deset tisíc let žádný morální pokrok. Tvrdím to s naprostou jistotou. Rozdíl mezi nezkroceným hříbětem a mezi trpělivým tažným koněm je jen rozdíl cviku. Cvik je jediný mravní rozdíl mezi dnešním člověkem a člověkem před deseti tisíci lety. Pod tenkou slupkou mravnosti, kterou si vyleštil na svém povrchu, je to týž divoch jako před deseti tisíci lety. Mravnost je jmění společenské, přírůstek získaný za věky utrpení. Z novorozeněte se stane divoch, nebude-li cvičeno, leštěno abstraktní mravností, tak dlouho shromažďovanou.

„Nezabiješ!“ – planý žvást. Zabijí mě zítra ráno. „Nezabiješ!“ – planý žvást. V loděnicích všech civilizovaných zemí dnes budují obrněnce a superobrněnce. Drazí přátelé, já, který jdu na smrt, zdravím vás slovy: Planý žvást!

Ptám se vás, oč jemnější mravnost se káže dnes, než byla ta, kterou kázali Kristus, Buddha, Sókratés a Platón, Konfucius a ten, kdo byl autorem Mahábháraty, ať to byl kdokoliv. Můj ty bože, před padesáti tisíci lety v našem totemovém rodu byly ženy čistší a vztahy mezi skupinami lidí přísnější a spravedlivější.

Musím říci, že mravnost, kterou jsme uplatňovali tehdy, za dávných časů, byla jemnější než ta, která se uplatňuje dnes. Nezavrhujte příliš ukvapeně tuto myšlenku. Vzpomeňte si na práci dětí v továrnách u nás, na úplatky policie, na politickou korupci, na falšování potravin a na to, jak zotročujeme dcery chudých. Když jsem byl Syn hory a Syn býka, nevědělo se, co je prostituce. Říkám vám, byli jsme čistí. O tak hluboké zkaženosti se nám ani nesnilo. Ano, tak jsou dnes čistí všichni nižší živočichové. Musel přijít člověk se svou představivostí a muselo mu přijít na pomoc ovládnutí hmoty, aby vynalezl smrtelné hříchy. Nižší živočichové nejsou hříchu schopni.

Chvatně jsem přelétl mnoho svých životů v mnoha různých dobách na mnoha různých místech. Nikdy jsem nepoznal strašnější ani tak strašnou krutost jako krutost našeho dnešního vězeňského systému. Řekl jsem vám, co jsem vytrpěl ve svěřací kazajce a v samovazbě v prvním desetiletí tohoto dvacátého století po Kristu. Za starých časů jsme trestali drasticky a zabíjeli rychle. Dělalí jsme to, protože jsme si to přáli dělat, z rozmaru, chcete-li. Ale nebyli jsme pokrytci. Nevyzývali jsme tisk a kazatelnu a univerzitu, aby naši divoškou svévoli schvalovaly. Když jsme chtěli něco udělat, šli jsme a udělali jsme to stojíce na vlastních nohou a každou důtku a výtku jsme přijímali rovněž stojíce na vlastních nohou, neschovávali jsme se za sukně klasických ekonomů a buržoazních filozofů ani za sukně placených kazatelů, profesorů a šéfredaktorů.

Vždyť, ty má dobroto, před sto lety, před padesáti lety, před pěti lety nebylo zde ve Spojených státech ublížení na těle považováno za hrdelní čin. Ale v tomto roce, léta Páně 1913, pověsili ve státě Kalifornii Jakea Oppenheimera za tento přečin, a zítra za hrdelní zločin, kterého jsem se dopustil tím, že jsem kohosi uhodil do nosu, vyvedou a pověsí mne. Otázka: Netrvá opici a tygrovi vymírání příliš dlouho, jestliže jsou do kalifornského zákoníku vtělovány takové zákony roku tisíc devět set třináct po Kristu? Bože, bože, Krista jen ukřižovali. S Jakem Oppenheimerem a se mnou naložili mnohem hůř.

Jednou mi Ed Morrell vyťukal kotníkem na zed': „Nejhorší, co lze člověku provést, je oběsit ho.“ Ne, k trestu smrti mám pramalou úctu. Nejenže je to špinavá hra, ponižující katy, kteří ji osobně provádějí za mzdu, ale ponižuje i celé společenství, které ji trpí, které pro ni hlasuje a platí daně na její zachování. Trest smrti je něco tak šíleného, tak hloupého, tak strašlivě nevědeckého. „Být pověšen za krk, dokud nezemře...“ tak zní prapodivná společenská frazeologie.

Nadešlo ráno – mé poslední ráno. Spal jsem celou noc jako nemluvně. Spal jsem tak klidně, že jednu chvíli se hlídka polekala. Strážce si myslel, že jsem se sám zaškrtil příkrývkou. Zděšení toho ubožáka bylo žalostné. Jeho chléb s máslem se octl v sázce. Kdyby se to skutečně stalo, dostal by nepříznivou poznámku, snad by to znamenalo i propuštění – a vyhlídky nezaměstnaných jsou teď právě neradostné. Evropa prý začala zavírat továrny před dvěma lety a Spojené státy nedávno. To znamená buď hospodářskou krizi, nebo tichou paniku a znamená to také, že armády nezaměstnaných budou tuto zimu početné a fronty na chléb, rozdáváný zdarma, dlouhé...

Posnídal jsem. Zdálo se, že je to pošetilst, ale pojedl jsem s chutí. Vrchní dozorce přišel s lahví whisky. Poslal jsem ji do chodby vrahů se svým pozdravem. Chudák vrchní dozorce se bojí, že nebudu-li

opilý, vyvolám nějaký zmatek a že to vrhne stín na jeho správu... Oblékli mě do košile bez límce.

Zdá se, že jsem dnes velice důležitá osobnost. Najednou se o mne zajímá spousta lidí...

Lékař právě odešel. Změřil mi tep. Požádal jsem ho o to. Tep je normální.

Píši nazdařbůh, co mi právě napadne, a list po listu putuje svou tajnou cestou za vězeňskou zeď.

Jsem nejkřivější člověk ve věznici. Jsem jako dítě, které má jet na cesty. Rád bych byl už odtud pryč, jsem zvědavý na nová místa, která uvidím. Strach před menší smrtí je směšný pro toho, kdo už tolikrát vkročil do temnot a zase znovu ožil.

Vrchní dozorce s lahví šampaňského. Poslal jsem ji dolů na chodbu vrahů. Není to divné, že si mě tu dnes, poslední den, tolik považují? Podle všeho lidé, kteří mě budou zabíjet, se sami bojí smrti. Abych citoval Jakea Oppenheimera: „Já, který mám zemřít, musím jim připadat jako nějaký strašlivý bůh.“

Ed Morrell mi právě poslal vzkaz. Řekli mi, že celou noc přecházel před vězeňskou zdí sem a tam. Jako bývalému trestanci mu nedovolili, aby mě navštívil na rozloučenou. Divoši? Nevím. Snad jen malé děti. Vsadím se, že až mi natáhnou krk, většinou se budou bát být dnes v noci potmě sami.

Ale poselství Eda Morrella: „Tisknu ti ruku, starý brachu. Víím, že zhoupnutí na oprátce bude pro tebe žert...“

Reportéři právě odešli. Uvidím je znovu a naposled z popravistiště, než mi kat zahalí obličej černou kápí. Bude na nich vidět, že je jim hodně zle. Podivní mládenci. Na některých je poznat, že pili. Dvěma nebo třem je špatně od žaludku v předtuše toho, čeho budou svědky. Podle všeho je snazší být pověšen než tomu přihlížet...

Mé poslední řádky. Zdá se, že zdržuji celý postup. Cela je plná úředních osob a hodnostářů. Všichni jsou nervózní. Chtěli by to

mít za sebou. Někteří z nich jsou bezpochyby pozváni někam na oběd. Opravdu se jich dotýká, že ještě píše těchto pár slov. Kněz mi znovu opakoval svou žádost, že by se mnou chtěl zůstat až do konce. Ubožák – proč bych mu měl odpírat to potěšení? Souhlasil jsem a teď je na něm vidět, že má dobrou náladu. Jaké maličkosti dovedou učinit některé lidi šťastnými! Mohl bych přestat psát a pět minut se srdečně smát, kdyby neměli tolik naspěch.

Zde končím. Mohu se jen opakovat. Není smrti. Život je duch a duch nemůže zemřít. Jen tělo umírá a pomíjí, neustále se plazí díky chemickému fermentu, který mu dává informace, věčně je tvárné, věčně krystalizuje jen proto, aby zase roztálo v tekutý stav a znovu krystalizovalo v nových a rozmanitých formách, které mají jepičí život a zase roztávají v tekutou hmotu. Jen duch trvá a dál buduje sám sebe postupným a nekonečným převtělováním, jak se pracovává vzhůru ke světlu. Čím budu, až budu zase žít? To bych rád věděl. Rád bych to věděl...

Jack London
Tulák po hvězdách

Překlad Josef Pospíšil

Ilustrace na obálce Space creator/Shutterstock.com

Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 28. 7. 2023

ISBN 978-80-274-3458-9 (epub)

ISBN 978-80-274-3459-6 (pdf)

ISBN 978-80-274-3460-2 (prc)